

شېرشاهي تاريخ

د

عباس سر وافي ليکنه

د

دکتور دولت محمد شربار نه

د افغانستان او هند د ښو
روابطو د سيمينار په وياړ

پښتو ټولنه

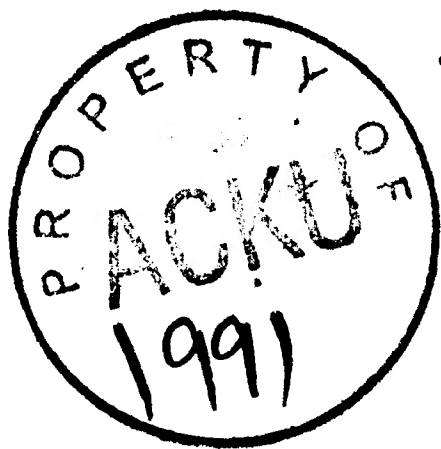
د پښتو ټولنې دخپرو نو

پرو له پسي لمبر: ۲۰۸

شیر شاهي تاريخ

د عباس سرواني تاليف

د

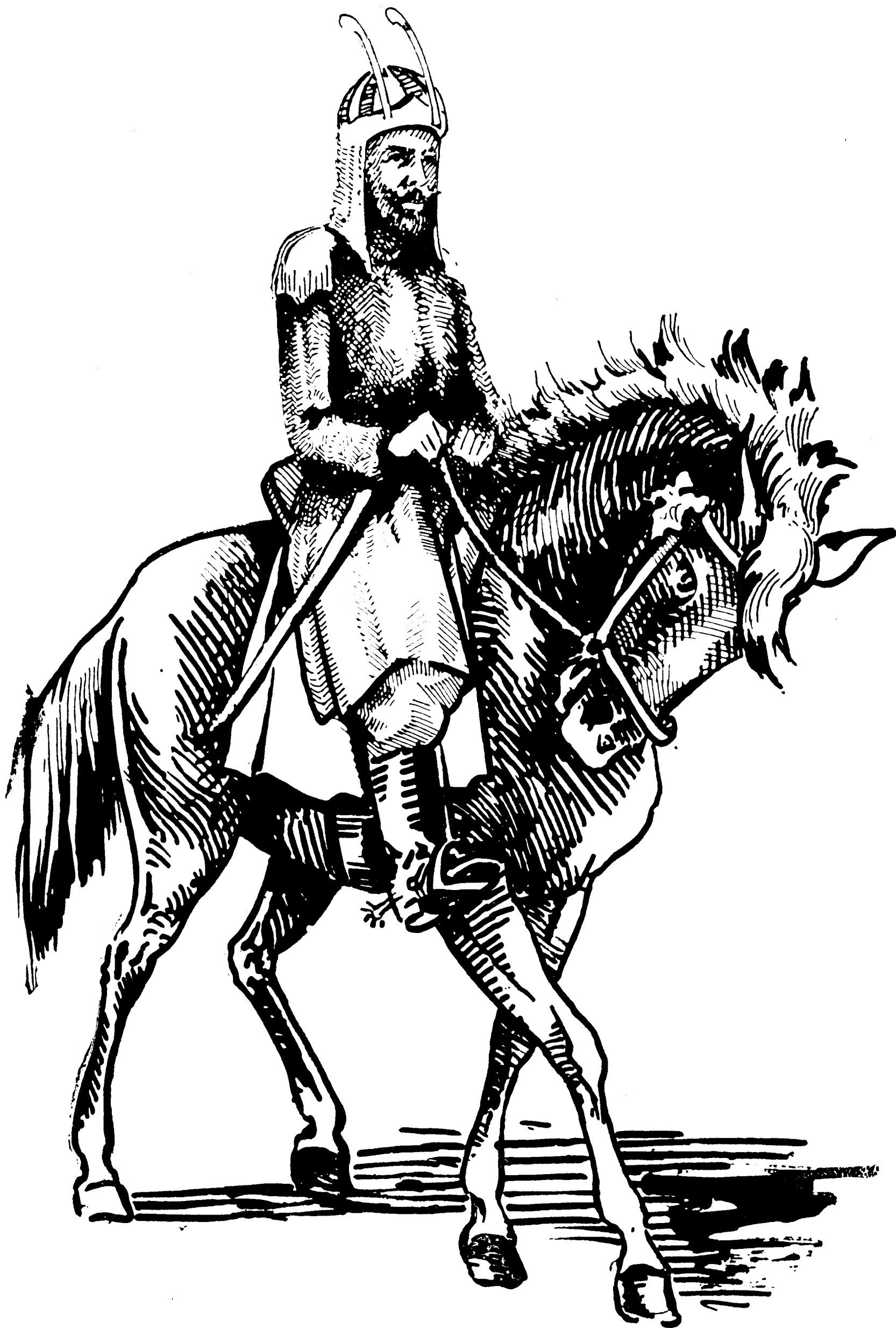
دكتور دولت محمد تر جمه

مهتم عبد الله رحيم و حيد

كا بل - افغانستان

ټله ، ۱۳۵۴

د چاپ شمير: (۱۰۰۰) ټو ۵

سر یزه

څوک چه د هند د تاریخ په باب مطالعه کوی ډیر ژر به له دی حقیقت سره مخامخ شی چه د دی هیواد د کلتور په برخه کی افغانانو ډیر ستر او نه هیریدونکی نقش درلود . غزنویانو او غوریانو په لومړی مرحله کی هند ته لاره خلاصه کړه ورپسې خلجیانو، لودیانو او سوریانو د مر کزی حکومتونو په جوړولو سره وکولای شول چه د افغانی کلتور په تعمیم او خپرولو کی برخه واخلي .

جلال الدین اکبر په هغه هیواد کښی د پښتنو دبریا لیتوب په راز باندی د پوهیدلو دپاره عباس سروانی ته امر وکړ چه دپښتنو تاریخ ولیکی ، بنایي اکبر په دی خبره پوهیده چه سروانی به د ملی احساساتو په رڼا کی د پښتنو پرضد ته ناوړه تبلیغات وڅخه ځان وژ غوری مگر ده غوښتل چه موضوع یوه داسی مؤرخ ته وسپاری چه د بیطرفی تر څنګه پر موضوع باندی ژوره او بشپړه احاطه ولری . د سروانی (تاریخ شیرشا هی) ځینی دیادونی و ډ ښیګڼی لری ، لومړی ښیګڼه یی داده چه مؤلف له هغو کسانو څخه پوښتنی کړی دی چه د شیر شاه سره محشور وو او دسترگو لیدلی حالات یی ورته بیان کړی دی .

دوهمه ښيگڼه يې دا ده چه مؤلف دهرې پيښې دو قوع عوامل په گوته کوي ، جريان اونتيجه يې څرگندوي . په دې برخه کې د مؤلف ژوره پوهه داوسنيو تاريخ ليکونکو سره پرتله کيدای شي . دا کتاب يوه ساده کرونو لوژي او يا د داستانونو مجموعو نه ده او نه يوازې د اکادميک روحيې په اساس ليکل شوی دی بلکه د سياست پوهنې اود تاريخ د فلسفې له نظره هم ډير ژور مفاهيم پکښې راغلي دي .

دا کتاب که څه هم د استعمار په سپارښتنه ليکل شوی دی مگر د پښتنو د پاره د دې لوستنه تر هر چا زياته حتمي ده .

سر واني هغه حقيقت ته اشاره کوي چه خوشحال خان خټک په واورار اشاره ور ته کړې ده او هغه د پښتنو د بې اتفاقي مساله ده . عباس سر واني دشير خان له خولي وايي : «که چيرې دافغانانو ترمنځه بې اتفاقي نه وي نو هيڅ قوم په تور يا ليتوب کې د افغانانو سره برابر يدای نه شي ...» مخ (۱۸۸)

درېم : سر واني دافغانانو د لوړتيا او ځور تيا عوامل او د دوی کلتور په مفصله اوسمه توگه څيړلی دی .

د مؤلف نيکه دشير خان د ليدنې دپاره له (روه) څخه راغی اودې په دې باب داسې ليکي : «هغه وخت چه شيخ بايز يدد خوشاب په ښار کې د شير خان حضور ته ورغی کله چه دشير خان مجلس ته ورننوت دشير خان سترگې و رباندې ولگيدې شير خان دواړه سره پاڅيد او څو قدمه مخي ته و ر غی په دې وخت کې شير خان وپوهيد چه زما نيکه شيخ بايزيد غواړي چه دشير خان سره په لاس روغېر

وکړی . شیر خان ور ته په خپلي افغانی ژبی وو یل :
«شیخه» ، ترغاړه وځو.» درختیدو په وخت کی هم څو
قدمه ورسره شیرخان ولاړ .»

په دی اسا س ، داکتاب سربیره پر تاریخ او سیاست
پوهنی د انټرو پالوژی له نظره هم خاص ارزښت لری او له هر
اړخه یو معتبر او ثقه اثر گڼل کیږی .

پدی کتاب کی د پښتنو د ژوند ډیر زیات اړخونه ښودل
شوی دی ، باور لرم چه د تاریخ او کلتور مینان به یی په ذقت
ولولی . د کتاب په ژباړنه کی د دکتور د و ل ت محمدز یار
دستاینی وړ دی .

د ژباړنی ژبه یی روانه او خوږه ده .

پدی وسیله ، ښا غلی ژباړو نکي ته د دی گټور او
ارزښتنا ک اثر داړونی له امله مبار کی وایم او خپلی ټولنی
ته ددوی د علمی خدمت په لاره کی زیات بری غواړم .
څیر نوال محمد صدیق روڼی د پښتنو ټولنی رئیس

بسم الله الرحمن الرحيم ط

لومړنۍ خبرې

لوی خدای ته ډېر درناوی او خورا زیاته نمانځنه ده چه د هیوادونو د ځمکو سمسورتیا یې عدالت غوښتونکو واکمنانو ته سپارلې ده او د پیاوړو واکمنانو د سیاست په زور یې له نړۍ څخه د ناوړو پېښو لمن ټوله کړې ده. دا کبر شاهي تحفې په دریمه برخه کې چې چه د لودی پښتنو د سورتیلي د احوال بیان راغلی دی، دغه درې بابونه لري: په لومړي باب کې چې د شېر خان سوري دوا کمنی احوال دی.

په دوهم باب کې چې د شېر خان د زوی اسلام خان دوا کمنی خبرې دي.

دریم باب دهغو واکمنانو په باره کې چې دی چه د شېر خان خپلوان او دوستان وو؛ او د اسلام خان نه وروسته یې دوا کمنی دعوی کړي دي، سکه او خطبه یې په خپلونو مونو کړي او هم یې د اسلام خان زوی دوا کمنی نه لري کړی دی. د پښتنو دوا کمنی د احوال لیکونکی زه عباس د شیخ علی سروانی زوی چه د جلال الدین محمد اکبر په امر یې د پښتنو

د تاريخ په ليکلو پيل وکړ، نو په دې باره
کښې به مې داتباري پښتونه پوښتنې کولې په تېره د هغو
څخه چه په تاريخ پوهنه کښې يې لوی لاس درلود او
دسلطنت له شروع نه ترپايه پورې ورسره وو. همدارنگه
دنورو خلکونو هم پوښتنې کړي دي. څه مې چه زړه ته
لويدلي دي هغه مې ليکلي دي او هغه چه له پامه سم نه
راتلل هغه مې پرېښودل.

هغه وخت چه دډهلي واکمني واکمن بهلول ته چه
د لودي تېر د شاهو خيلوله قبيلې څخه و، په لاس ورغله،
په دې وخت کښې دهند په نيمه قاره کښې د ډيرو
واکمنانو په نامه سکه او خطبه وهله کيدله او هغوی
به ورسره د کښې له مخې مخالفت کاوه.

دجونپور واکمني دواکمن محمود چه دواکمن ابراهيم
شرقي زوی و، په لاس کښې وه، د مالو په سيمه کښې
واکمن محمود غلجی و، په گجرات کښې واکمن قطب -
الدين و، په دکن کښې واکمن علاؤالدين احمد شاه، په
کشمير کښې زين العابدین په بنگال کښې ناصرالدين محمود
او په تهته (سند) کښې جام سنجرو واکمني کوله، دملتان
واکمن شيخ يوسفو. تر څو پورې چه واکمن بهلول

په ډهلي کښې و، د نوموړيو واکمنانو له ډلې
 څخه هېڅ يودازر ورتيا ونه شوه کړای
 چه مخالفت يې ورسره کړای وای او ورسره
 د جنگ ډگرته راوتلي وای. هغه وخت چه په شېخ
 يوسف باندې دواکمن قطب الدين له خوا جگړه راوړله
 شوه او د ملتان سيمه يې ځنې ونيوله، نو د مرستې غوښتنې
 دپاره ډهلي ته دواکمن بهلول دربارته ورغی. واکمن
 بهلول د خپلوتوريا ليوژو بلور ورسره د شېخ يوسف سره
 يو ځای د ملتان ښارته روان شو. په دې وخت کښې
 د جونپور مشر سلطان محمود، له جونپوره د ډهلي نيولو
 په نيت و خوځېد او د ډهلي ښار يې کلابند کړ. سلطان بهلول
 چه د بېالپورته ورسېد نو د ډهلي د کلابندتيا خبر يې واوريد
 د خپل دولت غټان او مشران يې د مشورې دپاره را-
 وغوښتل او ورته وپېويل: هندیوارت او سمسور ملک دی
 دلته چه څو مړه پاچايان شته دي، ټول ستر
 تېرته منسوب نه دي. زه په خپل هېواد کښې ډير لوی
 تېرلم چه په زړوتيا او سپرانه کښې ډير نوموړدی،
 په وژنه او پياوړتوب کښې نامتودی، په خپل هېواد

کښې يې ژوند په تنگسه کښې تېرېږي، که هند ته راشي
دوی به له تنکسې نه وژغورل شي او ما سره به دا مرسته
وکړي چه په دښمنانو باندې به بريالی شم او د هند لويسه
تاپو وزمه به مې په لاس کښې شي.

ددولت غټانو او مشرانو په ځواب کښې داسې عرض
وگر:

تاسې چه څه وفرمايل ددولت د شان سره هم همداسې
ښائېږي چه دخپل تېر او قبيلې سره لطف او مهرباني وشي؛
او که داسې نه، نو زموږ د دولت او پاچايي د بدبه د هيچا
مرستې ته کومه اړتيا نه لري.

مگر د وخت سره سمه مشوره دا غوښتنه کوي چه
ستر واکمن د (روه) په ملک کښې د هر خپل سردار ته
په دې ډول فرمانونه واستوي:

«لوی خدای دډهلی واکمني پښتو ته ورکړې ده، دهند
واکمنان په دې هڅه کښې دي چه پښتانه له هندو باسي، په دې کښې
خو د ټولو پښتنو شرمنده کي او بدنامي يوه ده. څرنگه چه هند
يو ډېر اړت او سم سور ملک دی، ټول عزيزان پکښې ځائېږي
که عزيزان دغه وطن ته تشریف راوړي، واکمني به زما په
نامه وي، هر ملک او ولايت چه لاس ته راغلی دی او يا داچه له دې

وړو سته لاس ته راشي دور وړی په حساب دې سره وویشي او هریو دې
 خپله برخه واخلي. په دې ورځو کښې واکمن محمودچه
 دجونپور مشردی له هغه ځایه دډیرو خلکو سره راغلی او د
 ډهلي ښاري کلابند کړی دی؛ د پښتنو واره او تور سړي هم
 په همدغه ښار کښې دي، که عزیزان دمر ستې په ډول دډیرو سړیو
 سره دغه هیواد ته تشریف راوړي نو همداد کومک وخت دی.
 البته ددغه فرمانو نو په رسیدلو به د پښتني پت ساتلو دپاره هم
 یو واره دته راوړانګي او واکمن محمود به د بدرغی ګندي ته
 اړتاو کړي. دوی چه دلته دهندي عزیزانو ښه میلمه پالنه او ستاسې
 سهرباني و ونیي نو خپل هیواد ته به دیر ته تګ زړه ښه نه کړي.
 د ستر واکمن د لښکر و شمیر به وړباندې لایات شي او دهند زیاتې
 برخې به د لوړ ټولواکدنو ګرانو په لاس کښې وي.»

دغه مشوره د سلطان بهلول خوښه شوه او په همدې ډول یې
 د پښتنو د هر خیل سر د ارته فرمانونه ولیږل.

ددغو فرمانو نو په رسیدلو سر مسم درو ه پښتانه د سپړیو او
 ملخو په څیر راروان شول او د ستر واکمن بهلول خدمت ته
 یې ځانونه راوړسول.

کله چه پښتانه ډهلي ته نژدې شول د واکمن محمود له خوا
 د سپه سالار فتح خان هرویه په مشرۍ ډېر زیات لښکر چه د غرونو

په شان غټ غټ فيلان ورسره وو، مخې ته د جنگ په نيت وروايستل شو. پښتو د فتح خان هروي لښکر دستر کو په رپ کښې د تورو خا ورسره برابره کړ. د فتح خان د مړينې خبر چه سلطان محمود ته ورسيد، پې له کومې جگړې کولو يې د ډهلي له کلابندۍ نه لاس واخيست او و تښتيد.

کالو خان مير محمود حسن چه موټې خپل و، په جگړه کښې تپي شو. سلطان بهلول ورته د نقدو پيسو وړ کولو د حکم مهر باني و کړه، ده هغه پيسې وانه خيستې او عرض يې و کړ چه دلته د تپ خرڅولو په نيت نه يم راغلی. ډېر ورسر دارانو د بېرته تللو اجازه وغوښتله، ستروا کمن بهلول ورته ډير ټينګ شو چه په هند کښې ورسره پاتې شي، هغوی ورته عرض و کړ چه مونږ دغه هيواد ته يوازي د تور سرود د پت ساتلو دپاره د مرستې په ډول راغلي وو اوس د پاچاله مبارک حضور نه درخصت غوښتنه کيږي، بيا به هم خدمت ته راشو.

سلطان بهلول دهر خپل سردارانو ته دومره سوغاتونه او نقدې پيسې ورکړې چه په دغه اندازه باندې دوی هيڅ تصور نه کولو. کوم افغانان چه هلته پاتې شول او ورسره نوکران شول هغوی يې آمران مقرر کړل او په زړو نو برابره جايگيرونه يې ورته ورکړل. په دې وخت کښې کالو خان عرض و کړ

چه داو اردې ستروا کمن ما دانعامو نو او سوغاتو نو اخیستلو
 څخه معاف کړي، ځکه چه زه دلته په دغه نیت راغلی نه یم.
 دروه د قبایلو د سردارانو له رخصتیدو نه وروسته، ستروا کمن
 بهلول خپلو امراؤ ته حکم وکړ چه که له (روهه) هر پښتون
 هند ته راشي او وغواړي چه دلته ماسره نو کرشي، ماپورې به
 یې خامخار ارسویء چه دهغه په زړه او دهغه د حال د تناسب څخه
 زیات جاگیر ورته ورکړم؛ او که د دوستی او مینې له مخې تاسې
 سره نو کړی کولو ته زړه مښه کړي، تاسې باید هغه ته دخوښې
 سره سمه تنخوا ورمقرر کړی، که مې واورېدل چه له روهه
 کوم پښتون دلته راغلی و، او د معاش دلروالی له امله تنگ شو
 او پېرته خپل وطن ته لاړ نو دسربو طو امراؤ جاگیر به ضبط کړم.
 کله چه دروه پښتنو دغه خبر واورېد او د سلطان بخششونه او
 انعامونه یې ولیدل، ورځ په ورځ، میاشت په میاشت او کال په
 کال به یې هند ته د راتلونکو شمیر زیاتیده، کوم جاگیر به چه
 ددوی خوښېده هماغه به ورکاوه کېده. د ستروا کمن بهلول د
 پاچایي په وخت کېښې دشیر خان نیکه چه ابراهیم نومیده دخپل
 زوی میا حسن سره چه دشیر خان (سور) پلار و، د افغانستان د ژغري (۱) څخه
 هند ته ورغی او په هند کېښې د متهی خان سورد او د شاه خپل سره نو کړ شو.

(۱) ژغره یوه ټوټه مځکه ده چی د سلیمان له غره راوتلې او د گومل
 په ژی د شپږو یا اوو کرو هو په اوږدوالي پرته ده.

دشیر خان ز یز پدنه

شیر خان دسلطان بهلول په وخت کښې زیږیدلی او اصلي نوم یې فریددی. له څو مودې وروسته دشیر خان نیکه ابراهیم سوردمتهیخان نه برخست شو، جمال خان سارنگ خاني ته ورغی او ورسره نو کر شو. جمال خان ده ته د نارنول (۱) د پرکني څو کلي چه دڅلو پښتو سپرو جاگیر و، ورکړ.

دشیر خان پلار میاحسن د عمر خان سرواني ککبور سره چه د لوی خان لقب یې درلود او دسلطان بهلول صاحب و، چه دتاتار خان له مړینې وروسته ورته سلطان بهلول لاهور ورکړی و، نو کر شو.

له څه مودې وروسته فریدمیاحسن ته عرض و کړ چه ماد مسند عالي عمر خان حضور ته بوځه اوزماله خوا ورته عرض و کړه، فریدغواړی چه تاسې سره نو کر شي او یو مناسب خدمت ورته وسپارل شي. میاحسن فریده وویل چه ته لا وړو کی

(۱) وګورئ د خان جهاني تاريخ (مؤلف سيد محمد امام الدين) .

لومړی ټوک، ۲۶۲ مخ، دوهمه څنډه (حاشیه).

يې، څه موده صبر وکړه. فرید خپلې مور ته وویل
د فرید مور میا حسن ته وویل څرنگه چې دی غواړي چې
مسند عالي وويني نو دځانه سره یې بوځه او عرض وکړه بیا یې چې
مسند عالي ددغه واره عرض ومني او څه شی ورته ورکړي.
میا حسن د فرید او د مور په خاطر یې فرید دځانه سره دمسند
عالي حضور ته راوست او عرض یې وکړ چې فرید دمسند عالي
سره دنو کړی کولو هیله من دی. عمر خان وویل چې فرید لا
تر اوسه پورې کوچنی دی، کله چې د خدمت کولو وړ شو
نو هله به په نو کړی کښې و منل شي، اوس دې د بلهو کړونده
د فرید وي. په دې باندې میا حسن او فرید د واره ډیر خوشاله شول.
کله چې فرید کور ته راغی مور ته یې وویل چې پلار مې زه دځانه
سره نه بوتلم، ستا په وینا یې زه دځانه سره بوتلم او مسند عالي راته
کلی را کړ.

مياحسن د سهرام جا گيروا لا

خو کاله وروسته ابراهيم د مياحسن پلار په نارنول کښې وفات شو. مياحسن د عمر خان حضور ته ورغی ورته ویې ويل: زما پلار ميا ابراهيم په حق ورسيد دهغه په لاس کښې د خلو يښتو سپرو جا گيرو، اوس د مسند عالي له حضوره درخصت اخستلو هيله من يم. دهغه ځای د خلکو د لاسايي او تسلي سې چه وکړه، نو بيرته به خدمت ته راشم. مسند عالي عمر خان مياحسن ته وويل: «ما په خپل جاگير کښې چه تاته څومره ځای درکړی دی له دې نه سې زياته وسه نه شته اونه په جاگير کښې نور ځای شته».

په هغه وخت کښې د پښتنو د مشرانو د اقاعده وه چه د خپل قوم نیکمرغی پسې به ډېر په هڅه کښې وو، دهیڅ یو پښتون سره به یې په زړه کښې کینه نه ساتله، که بل چیر ته به یې ورته د ډېرې کټې رسېدلو پته لگیدله نو د واره سره به یې دور تګ اجازه ورکوله، سر بېره پردې دا سپارښت به یې هم کاو چه هلته ورته خلک په درنه سترګه وکوري. مسند عالي ورته وويل: «زه ستا بده نه غواړم، دلبر جاگير دپاره دې دلته نه ستنوم، زړه جمع اوسه، د جمال خان نه به درته دپلار جاگير دې هم واخلم او څه نور به هم درکړي». د دغسې خبرې په اورېدلو مياحسن ډېر خوشاله شو.

په بله ورځ مسند عالي خپل حضور نه جمال خان وروغو بښت
 اود میاحسن یې ورته ډېر سپارښت وکړ چه د پلار جاگیر
 اوڅه نور کلي ورته ورکړي. همدارنگه ورته ویې ویل
 د میاحسن سره چه دې څومره نیکي وکړه نو په مابه دې
 ډېر احسان وي. مسند عالي اس او خلعت میاحسن ته ورکړل
 او رخصت یې کړ. پس له دې میاحسن د جمال خان خدمت په داسې
 ښه شان کولو چه جمال خان به ځنې ډېر خوشاله و.
 د سلطان بهلول له وفات نه وروسته سلطان سکندر دخپل ورو ربار بک
 شاه نه جوړ وړواخیست، جمال خان ته یې و سپاره او حکم یې وکړ چه
 جمال خان دې د ولس زرمسواره ساتي، جمال خان چه د میاحسن نه ډیر
 خوشاله و، د سهرام (۲) بله پرکښه او خاص پورتانده (۳) چه د
 پنځوسو سپرو په اندازه جاگیر و، ورته ورکړ.
 میاحسن اته زامن درلودل، فرید او نظام دیوې پښتنې موره

(۲) سهرام هغه ځای دی چه هلته سوري پاچایان ښخ
 شوي دي. وگورئ دا کبري طبقاتو دوهم ټوک ۸۶ مخ دمنتخب
 التواریخ لومړی جلد ۳۵۷ مخ دخان جهاني دتاریخ لومړی
 ټوک ۳۶۲ مخ. (۳) خاصپور تانده په جونپور کښې داله آباد
 صوبه وه. وگورئ آئین اکبري (جیرت) دوهم ټوک ۸۹ او
 ۱۶۳ مخونه او دخان جهاني تاریخ لومړی ټوک ۲۶۲ مخ ۴۴ څنډه.

وو ، علي اويوسف له يوې موره وو ، خرم اوښادي خان د يوې موره
 وو ، سليمان او احمد د يوې موره وو (م) . مياحسن د فرید او
 نظام مو سره ډير مینه نه لرله خو نورې ورباندې ډيرې گراني
 وې ، په تيره د سليمان او احمد مورې زړه ته ډير ه ورتيره
 وه ، دومره يې له اغيزې لاندې راغلي و چه زيات وخت به يې
 دې سره تيريد ، نو ځکه د مياحسن او فرید ترمنځ به زياتره
 وختونه خبرې له کينې ډکې وې ، کله چه د جاگير ور کولو
 وخت شو نو مياحسن په فرید دومره پيرزوينه ونه کړه
 او په زړه برابر جاگير يې ور نه کړ .

(م) دمخزن په (۱۷۱) مخ کښې داسې ليکل شوي دي :
 « مياحسن اته زامن لرل ، فرید او نظام له يوې پښتنې موره
 وو ، سليمان ، احمد او مدام درې وار ه د بلې موره
 وو . علي اويوسف د يوې موره وو ، ښادي خان د موره يوو ،
 د خان جهاني تاريخ د لومړي ټوک په ۲۶۳ مخ کښې داسې
 ليکل شوي دي : « فرید او نظام دواړه د يوې پښتنې مو ر
 زامن وو اونو ر شپږ زامن د وينځي څخه وو » . په ۲۶۶
 مخ کښې داسې راغلي دي : « حسن يوه وينځه
 درلوده چه ورباندې بيخي ډيره گرانه وه او د هغې څخه يې
 درې زامن وو چه سليمان ، احمد او مدام نومېدل » .

فرید خان په جونپور کښې

فرید له پلاره خفه جونپور ته لاړ چه د جمال خان سره
نو کړ شي. ميا حسن ته يې چه پته ولکیده نو جمال خان
ته يې يوليک په دې ډول واستاوه :

«فرید له مانده ناحقه خفه شوی دی اوستاسې سپيڅلې حضور ته د
نو کړی کولو د پاړه درغلی دی ، ستاسې له مبارک حضور
څخه زما هیله داده چه فرید د لاسه شي او بېرته راولېږل شي .
که د خان په خبره هم رانه شي ، نو دخپل خان سره به يې
نو کړ کړي ، ځکه زه غواړم چه دیني پوهنه اود
واکمنانو د خدمت کولو ادبونه ورزده کړم » .

جمال خان فرید خان ته وغوښت ، نصیحت يې ورته
وکړ چه بېرته خپل پلار ته ورشي . فرید ونه منل او
جمال خان ته يې داسې عرض وکړ :

«که پلار مې ددې دپاره بولي چه هلته راته پوهنه را
زده کړي ، دلته هم پوهان ډېر دي ، که ستاسې
خوښه وي زه به همدلته په زده کړه بوخت شم » . جمال خان
وویل : « ډیر ښه » . فرید د جونپور په مدرسه کښې د
پوهنې په زده کړه بوخت شو ، د قاضي دابن حاجب کافیه

النحوي د قاضي شهاب الدين دولت ابادي له شرحې سره په ښه ډول وويله . نوزي پوهنې يې هم ولوستلې . گلستان ، بوستان او سکندرنامه او نور کتابونه يې ولوستل . د تاريخونو او د تېرو پاچايانو د خويو او عادتونو په باره کښې يې ډېر مطالعات وکړل (ه) . خو کاله وروسته (۶) چه مياحسن د جمال خان خدمت ته ورغی . په دې وخت کښې د جونپور عزيزان سر د ټول شول او د مياحسن حضور ته ورغلل ، ټول مياحسن ته پر وويل ، چه د يوې وينځې په سبب دې فریدله خانه شړلې دی ، دده په تندي کښې له ورکتوبه دلوي نښې بریښي . خو مړه علم و هوښيار تيا او خير کي چه دی لري د سوره په ټول تېر کښې يې هيڅوک نه لري او د مړه لياقت

(ه) وگورئ د خان جهاني تاريخ لومړۍ ټولک ۲۶۳-۲۶۴ مخونه او مخنډه .
 (۶) اکبري طبقات په دوهم ټوک کښې : « دوه کاله »
 د فرشته تاريخ د لومړي ټوک په ۲۲۱ مخ کښې « دوه درې کاله »
 د شاهي تاريخ په ۱۷۳-۱۷۴ مخونو کښې : « پس له دې حسن جونپور ته راغی ، خپلوانو منځگړتوب وکړ ، فرید او حسن يې سره پخلا کړل . فرید چه د پلار په خپو کښې غورځېدلی و ، او ژړل يې ، په دې وخت کښې يو درویش چه شکيدلي کالي يې په تن وو ، حسن ته يې وويل : « دهلي پاچا ولي خپه کوي » .

يې پيدا کړې دى که د، ولس هر ه چاره ورو سپار له شي که ډېره
 کړانه هم وي، د باره يې و تلى شي. ميا حسن د عزيزانو خبره
 و منله او ورته ويې ويل: پخلايې کړئ او رايې ولئ، څه چه
 تاسې وايې زه يې منم ». عزيزانو ورته وويل چه ته زياتره وختونه
 په جونپور کښې د جمال خان په خدمت کښې وي، ښه به د اوي
 چه ته د دواړو پر کڼو واکي فرید ته ورکړې. ميا حسن د عزيزانو
 غوښتنه و منله. عزيزان خوشاله شول. فرید ته راغلل او
 ورته ويې ويل: «ستا په باره کښې چه مونږ ميا حسن ته څه وويل
 هغه ومنل او هيڅ عذريې ونه کړ، همدارنگه تاته چه عزيزان څه
 وايي ته به يې هم مني». فرید وويل: «ماته چه عزيزان څه وايي
 زه يې منم او هيڅ ځنې غاړه نه غړوم، خو که ميا حسن يو وار
 د خپلې وينځې سڅو کوت، نو بيا به ځنې
 خپلې وعدې او د عزيزانو سڅ منل هېر شي». .
 عزيزانو ورته وويل: «ته يې ومنه که هغه دخپل لفظ
 څخه وگرځېد نو عزيزان به يې ملامت کړي» .

د دې خبرې په اورېدو هلته چه څه پښتانه حاضر وو،
 ټول حيران شول ». دغه پېښه د مخزن په ۲۰۳ مخ
 کښې د بنگاليا نو سره د شير خان د جنگ په وخت کښې +

فرید چه د عزیزانو خبرې واوریدې نو ویې ویل - زه به
د عزیزانو په خاطر د دواړو پر گڼو (۷) او لسوالی
و منم ، خو سره چه مې وسه وي د پلار په خدمت کښې به
کوښښ کوم . بیا په خوشالی د عزیزانو سره یو
ځای پلارته ورغی پلار یې هم په ورتگښه خوشاله شو
او شو میا شتې یې د ځانه سره ستون لړ.

داسې لیکلې شوې ده: « وایي یوه شپه د بیهار د ښار
په بازار کښې شیر خان د دوه درې مشا ورینو سره
د سپوږمۍ په شپو کښې گرځېده ، چه یې وزلي به یې ولیدل
نو په خپل لاس به یې ورته په پټه اوبدله جامه کښې
خیرا تونه ورکول ، دې چاره گانو سر و نوته به یې
په پټه څه پیسې او کا لي ایښودل اوځنې تلو به . په یوه
ځای کښې په ناڅاپي ډول یو درویش له خپله کنده
سرهسک کړ او ویې ویل : « سبحان الله د ډهلی پاچا
پلی گرځي » . شیر خان چه دغه خبره واورېده نو
دایې یو غیبي الهام وگاڼه .

خپل لنگوتی یې کلک و تار ه او زړه یې نور هم
پیا وړی او ډاډه شو .

۷- سسر ام او خا صپو رتانه .

د جاگیر په بڼه توب کښې د فرید خان

اصلاحات

هغه وخت چه میا حسن فرید ته د جاگیر لوړ ته
د ورتګ رخصت ورکولو ، نو فرید ورته وویل :
« زما په زړه کښې څو خبرې دي ، که اجازه را کویء
نو عرض به یې کړم ا . »

میا حسن ورته وویل : « وایه » .

فرید وویل : « ته چه څو مره سپاهیان لري په دوی
کښې زیات یې عزیزان دي . چه په دواړو پر گڼو کښې

۱- د مخزن ۱۷۲ مخ » فرید د رخصتید و په وخت کښې
د خپل پلار نه قول واخیست ، که چیرې ستا زامن
د حسد او کینې له مخې تا ته له مانه گیده و کړي اوته
هم هغوی حق په جانب وگڼي او په زړه کښې رانه خواشیني
شي نو چاره به یې څه وي ؟ میا حسن ورته وویل :
« ماتهول واک تاته درکړی دی ، څنگه چه درته
بڼه ښکاري هما غسې کو ه . »

د خان جهانې د تاریخ د لومړي ټوک (۲۲۵-۲۶۴)
مخونه .

يې جاگير ونه شته ، زه په دې نيت يم چه د گرنې په
بڼه توب اوپه تعميراتي چارو کښې زيات پر مختگ
وشي ، دداسي پلانونو په تر سره کولو کښې پکار دي
چه د عدل قانون په عملي بڼه منځ ته راشي .
هوبنيا ران وايي : « عدل ډير بڼه خاصيت دی چه
نتيجه يې د هيواد بقا او پراختيا ، د خزانې بده ايتوب ، د کليو
اوبنا رونو ابادي ده » .

ظلم ډير بد شى دى چه پاي يې د مملکت بېرته پاتې
کېده او وورانى دى ؛ او ظالم به په دنيا او اخرت کښې
بد نام وي .

دهيواد سمسورتيا او آبادى دپاره ددوو کارونو تر سره
کول ضروري دي : يودتول رعيت سره مينه لرنه او زړه
سوى ورباندې کول . د لوى خداى له خوا هم داسپارښت
شوى چه په لاس لاندې خلکو باندې پاملرنه وشي ، خپل
رعيت د ظالمانو له ظلمه وژغورل شي او د تيرى کوونکو
له منگلو نه يې په امن کښې وساتى .

دوهمه مهمه خبره داده چه د ملک د سمسورتيا او آبادولو
مدار بايد د سياست په چاپير يال کښې ټينگ وساتل شي ، که سياست

نه وی نو هېڅکله به مشکلي چا رې ترسره نه شي اونه به
 دملکت ارکان دافکاروله ترورتیا څخه هوسا کړای شي.
 پرته د شریعت له لارې نو نه شي حق خای ته نه رسیږي .
 که د سیاست زور او پیاوړتیا نه وي نو د شریعت او دین
 کارونه هم سمېدای نه شي . واکمن ته نه ښایي چه په لټی
 او تنبلی شپې او ورځې سبا، بېگه کړی ، باید خان نازک
 طبیعت او پوستي و نه ښی اود رېر ونو په مقابل کېښی
 دپوره پیاوړتیا او حوصلې خاوند وي . واکمن ته پکار دي
 چه هروخت د مظلومانو له احوالو خبر وي اود عدل ښ
 دسیاست په والو او په کړي ، ځکه چه هیواد پرته له سیاسته
 نه ساتل کیږي اود فتنې دورې بې سیاست له روڼ والی نه،
 نه ور کیږي .

زه خبریم چه ستا ځینې عزیزان اودوستان ظلم او تېری
 کوي . زه به لومړی په نرسي اود نصیحت له لارې پسه
 دوی د اوسه و کړم چه د ظلم او تیري نه لاس واخلي، که
 په دې ډول بریالی شوم چه دوی د ظلم کولونه من
 کړم نو د پریښه به وي . که ز مانصیحتونو او نرم وضعیت
 په دوی اغیزه ونه کړه اود پخوا په څېر یې خپلو بدو
 خویونو ته دوام ورکړ ، نویابه ورته داسې سبق ورکړم

چه دنورود پاره عبرت شي، چه پيا بل خوك داسې ونه كړي. كه وړانكاري او فتنه كړ خلك پوه شي چه د سياست اورپه لمبودي، نو تنبتي او په كومه كوښنه كښې ځانونه پټ ساتي. بيا كله چه خبر شي چه په سياسي چارو كښې كمزورتيا منځ ته راغلې ده، نو همدغه بدكاري خلك ډيري فتنې پورته كوي له هرې خوا نه شو رشونه جگيري اود سياست بنسټ زيانمن كيږي.

هو بيا رانوييلي دي: سلطنت د نيالگي په څېر دي او سياست داسې دي لكه اوبه، بنايي چه د سلطنت د نيالگي ريښې د سياست په اوبو ژوندي او تازه وساتل شي چه دامن او كراري ميوې ځنې لاسته راشي. پاچايانو ته پكاردې چه د حق خاوندانو ته په ډېره درنده سترگه وگوري او هر وخت يې له احواله ځان خبر وساتي. كه چېرته خوك د انعام او بخشش مستحق وي بايد چه ځنې ويې نه سپموي، په ډېره مينه او مهرباني دې ورته گوري. كه تنگسه ورباندې راشي او لاس يې بندوي بايد چه پوره مرسته ورسره وكړي. كه واکمن خبر شي چه ظالم خوك دي او خوك په بېوزلو باندې تېري كوي او د ناوړو كارونو مخه لاس نه اخلي كه دغه ډول پخپله دواكمن

زوی هم وي باید چه ویې رتې او په زوره دې له بدو کارونه منع کړي، د نرمۍ او پوست وضعیت څخه دې ورسره چلښت نه کوي. د مظلوم حق دې ځنې بیرته اخلي. په دې خبرې باندې باید عزیزان او نور خلک ښه پوه وي چه ظالم په حقیقت کښې د حاکم دوه اړخیزه دښمن دی، یو دا چه حاکم ته د دوی له لاسه د رښت ، د بده ، هیبت او د سلطنت نو میالیتوب نه پاتې کیږي او خلکو ته له پامه تیت ، لت ، بې کفایته او بې استعداده بریښي .

د و هم دا چه رعیت له کرو کیل نه لاس په سر کیږي یووالی یې له منځه ځي ، بې اتفاقي او ځان ځاني منځ ته راځي . رعیت چه سره بې اتفاقه شواو د ځان ځاني اورو نه پکښې بل شول ، نو د ا په حقیقت کښې د ملک بنیاد و خوت ، ځکه چه کښت به نه کیږي او خزانه به مخ په تشېدو وي . که خزانه تشه وي ، سپاهیانو ته به تنخاله کومه در که ور کړه شي . که سپاهیانو ته تنخاه ورنه کړه شي نو دلته نور ژوند نه شي کولای ضرور بل هیواد ته ځي چه یوڅه ژوند خو و کړای شی . د حاکم په چاپیریال کښې چه څومره خلک د هوسا ژوند څښتنان دي ، د دوی ټولود هوسا یتوب سرچینه رعیت کښل کیږي . هغه وخت چه زه

په روه گڼې وم او هيڅ رعيت سې نه درلود ، نو دغه خلک چه او س رانه راتاو دي هلته يو هم راسره نه و .

يوه کيسه داسې تېره شوې ده ، چه يو وخت د يوه پاچا امراؤ په رعيت باندې ظلم اوزياتی کاوه ، يوه ورځ دغه پاچا خپلو امراؤ ته وويل : زه تراوسه پورې درعيت پرخواوم او هر وخت به مې د هغوی ملا تېر کاوه ، او س مې زړه داسې دی چه سر له نن ورځې درعيت په چور کولو گوتې پورې کړم ، څه چه لري هغه ټول ترې نه واخلم خو په دې شرط چه تاسې بيا پس له دې نه له مانه تنخوا و غواړئ او نه رانه دا غوښتنه وکړئ چه چيرته کوم آمریت درکړشي .»

امراؤ عرض وکړ : «که مونږ ته معاش رانه کړشي او نه راته کومه مهمه وظيفه راسپارلې شوې وي نو سياسي خدمت به څنگه وکړو .»

پاچا ورته وويل : «که کارونه درونه سپارل شي نو ژوند به مو تريخ وي ، زه به نو تاسې ته کارونه د کومه کړم ځکه چه زرخود رعيت نه لاس ته راځي که رعيت برباد شي بيا خوبه هيڅ نه وي . که تاسې له دې وروسته

په رعیت باندې ظلم او تیرې وکړ، دداسې سیاست سره
به مخامخ شئ چې نه موکله او رېډلې وي او نه موکله لیدلای وي.
پس له دې ددغه پاچا امراؤ له ظلم او تیرې کو لوڅخه
لاس واخیست، هیواد سمسور شو، رعیت شتمن
شو او خزانې ډکه شوه. پاچا امراؤ ته دوه چنده زیات
کارونه وروړل، تنخواوې د هر چارپاتې شوې او
سپاهیان ډېر خوشاله شول».

پاچا وویل: «داد عدل او انصاف ثمره ده».
زه خپل پلار ته وایم: «که زما په وخت کښې په پرکڼه
کښې عزیزان ظلم او تیرې وکړي، که په نر مه باندې
سمېدل نوښته او که نه نو جاگیر به ځنې واخلم».

میا حسن چې د خپل زوی نه دارنگه هوښیارې او د سیاست
په چوکاټ برابرې خبرې واورېدې، ډېر خوشاله
شو او ورته وېي ویل:

«ټول جاگیر تاته در و سپارل شو. که چاته جاگیر
ورکوي او که ځنې اخلي یې، که نورڅه دې زړه وي
چې په جاگیر کښې یې وکړي، ټول ستا کار دی، زه
پکښې څه کار نه لرم، څه چې تا وکړل، زه به هغه په بل
ډول هېڅ وانه روم».

ډاډه کړنه ورکړه اوددواړو پر ګڼوږه لوري بېرته کړه.
فريد چه پر ګڼوږه ورسيدنو دواړه سره بې امر وکړ
بزګران ، ځمکه وال ، د کليو او بانډو مشران دې ټول
راشي . کله چه دوی ټول را حاضر شول . نو سپاهيان
يې هم راوغوښتل اوويې ويل چه مياحسن له کاره ګوښته
شو اوستاسې کارونه يې ماته را کړل ، زه به کړنې او تعميراتي
چاروته ډېره پاملرنه کوم .

ځکه چه په دې باندې ستاسې ژوند ښه کيږي او زما پکښې
نېکناسي ده . ګرو ندګري او تعميراتي چارې تر هغه پورې
نه سميري ، خو چه رعيت ته د کارونو شرايط برابر نه شي ،
پېر زوينه ورباندې ونه شي ، د ظالمانو له ظامونو او
تېريونه ، ونه ژغورل شي ، همدارنگه درعيت سره چه څه
لوزوشي بايد په هماغه شان ترسره شي اود محصول
غونډه ولوپه وخت کښې له خپلې خبرې نه هيڅ
وانه وړي ، سپاهيان او خپل نور کارکوونکي د ظلم
کوولو څخه منع کړي . که پخپله واکمن او سپاهيان د
محصول راغونډولوپه وخت کښې له خپلې خبرې نه ،
واوري ، څه تړون او خبرې يې چه درعيت سره کړي وي ،
هغه هيڅ په سترګو کښې ونه نيسي ، رعيت ته يې سترګې

نيولي وي چه په څه چل ځنې څه تر ګو تو ګړی. دانو درعیت بر بادولو
او دوا ګمن بدنامولو پسې ملاتړ ل دي. که دا کار یو کال وشو،
نو په بل کال ګڼې به د ځمکو د مسوورتیا او کارونو
څه خوند نه وي. زه سپا هیانو او واکوالانو ته د انګ
پېلې وایم چه نور د ظلم او تیري څخه لاس په سر شي.
تر اوسه پورې یې چه هر څه ګړی وی هغه سې ورته بڅښلي دي که
له دي وروسته خبر شوم چه چا په ظلم باندې له چانه د یوه ډګر په
اندازه څه شی اخیستی دی، نو د داسې سیاست سر به یې مخامخ ګړم چه
نور وته هم عبرت شي.

دېر او ملا مت نږبه هیڅ لحاظونه ګړم، که څه هم زما عزیز
یاسپاهي وي. که سې عزیز پر وخوت نو د نورو نه به هغه زیات
ورتم چه د نورو د پاره عبرت شي او رعیت په ټول زړه په ګرڼه
او تعمیراتي چارو ګڼې زیات زیاروباسي، چه دانې او
غلې زیاتې شی او ژوند هوساشي.

د سپا هیانو له ګرځونو نه زه هیڅ نه اخلم، که چیرې په محصول
ګڼې زیات زیادښت راغی، نو زیات شی دې د سپا هیانو وي. زما
ارزوداده چه زما په حکومت ګڼې عام و خاص ټولو خلکو ته
ګټه ورسیري، ظلم او تیری بیخي ورک شي چه نور یې نوم هم

خوك وانه وري . زه پوهېرم كه رعيت هوسا اود ښه ژوند
 خاوند وي، په دې كښې دوا كمن خير هم پروت دی . سپاهيانو ته
 چه دنصیحت كولو نه فارغ شو، بيا يې مخ رعيت ته و اړاوه او ويې
 ويل: «نن ورځ ستاسې خوښه ده، جريب منی او كه دغلې ور كونه
 مو خوښه ده. چا جريب ومانه او ځينو غله ور كول . په دې وخت
 كښې فريده رعيت نه ليكلي واخيستل چه بيا په منځ كښې پېښېمانی
 نه وي. د جريب او محصول اندازه يې وټا كله او د سپاهيانو خورا كه
 يې هم معين كړه . مشرانو ته يې وويل: «زه پوهېرم چه
 د كرنې ښه كېده د رعيت په لاس كښې دي، كه دوی خوشاله
 وي كښت ښه كيږي او كه خفه وي نو ځمكې له حاصله لويږي.
 تاسې چه په لاس لاندې خلكو باندې كوم ظلمونه او تيري كوی
 په هغې باندې زښه خبر يم. له همدې كبله سې جريبانه، محصولانه
 او د سپاهيانو خورا كه وټا كله. كه له دې څخه تېری وشي او
 چاله رعيت نه زيات څه واخيستل نو د حسابي او پوښتنې په وخت
 كښې به ځنې دخپل حق نه پرته نور هر څه واخيست شي.
 تاسې په دې پوه شئ چه د هر كال په پای كښې به زما په مخكښې
 حسابي كيږي، كوم لكښتونه چه په رښتيا سره شوي وي، هغه به
 منل كيږي، د رعيت له وندو به وگرځول شي او په خزانه كښې
 به تحويل شي. بايد چه د پسرلي ماليه په پسرلي كښې اودمني ماليه

په مني کښې ټوله شي او په خزانه کښې و اچوله شي، ځکه که مالیه باقي پاتې شي بیا نو د مامورینو او رعیت تر منځه زړه بدی پښیږي. مامورینو ته ښایي چه د جریب کښې په وخت کښې درعیت سره احسان و کړي خو د تحصیل په وخت کښې دې هیڅ مراعات نه کوی او په ډیر غور دې محصول ټول کړي.

که مامورین پوه شي چه د مالیه ورکولو په وخت کښې رعیت د چل او چل بازی نه کا راخلي او انې بهانې کوي، داسې دې ورته چې نور و دپاره عبرت شي او دې پخپله بیا هیڅکله د داسې انو بهانو څخه کار واخلې.

رعیت ته یې وویل: «که څو څه خبره لري یا غواړي دڅه په باره کښې راته عرض وکړي، ورته اجازه ده چه پخپله راشي او عرض یې کړي، زه به هیڅو کتاسې باندې ظلم اوتیري کولو ته پرې نږدم». له نصیحت کولو وروسته یې رعیت رخصت کړ او ورته و یې ویل:

«څی په خپلې کروندگرۍ کښې سوزیات کوښښ کوی ء چه تاسې هم د ښه ژوند څښتنان شئ او خزانه هم شتمنه شي». درخصتیدو په وخت کښې یې هغو مامورینو ته مخ و اړاوه چه پلار یې مقرر کړي وو، او ورته و یې ویل: «رعیت ته مې پوره تسلی وکړه او رخصت مې کړ، هر وخت به یې له احواله ځان

خبروم ،چه څوك ورباندې ظلم او تيرى و نه كړي ، ځكه كه
واكمن درعيت مال او شته دظالمانو او تيري كونكوله منگلونه
ونه ژ غوري نوله دوى نه محصول اخيستل ظلم او ناوړه
كار دى .»

په دغو دوو پر كنو كښې ځينو ځمكه والو سر كښې كوله او محكمې
ته نه حاضریدل ، د محصول وړ كولو نه يې هم غاړه غړوله ،
پرته له دې دوى دخپلو شاوخوا كاونديانو ته هم تاوانو نه
رسول او خلك ځنې په تنگ وو ، په دې باره كښې فریدو ويل :
«زه دازغم نه لرم چه زه دلته اوسم اودوى محكمې ته
حاضر نه شي . دخداى په مخلوق يې ظلم او تيرى روان وي ،
تاسې كورىء چه زه ددغو ظالمانو او سر كښانو څه چاره كوم .
غوږونه به يې داسې تاو كړم چه دغه خاطره د يادكار پسه
ډول پاتې شي .»

دپلار كار كوونكو ته يې وويل : «دوه سوه زين كړي
اسونه تيار كړىء .» بيا يې هغه پښتانه ځوانان راوغوښتل
چه په دغو دواړو پر كنو كښې بې جا كيره اوسيدل ؛ دوى
ته يې وويل : «زه تاسې ته پوره تنخوا او كالي دركوم . پرته
له دې څه پيسې او مال چه د مفسدانو په چور كولو كښې
لاس ته درځي هغه دې هم ستاسې وي . چا كه ډېره مېړانه

او تور ياليتوب څرگند کړ، د مياحسن نه به ورته بڼه جاگير
 هم واخلم. تاسې ته زه د ځانه د سورلي اسونه درکوم».

راټول شويو ځلميانو چه دا خبرې واورېدې نو دومره
 خوشاله شول چه په جامو کښې نه ځايېدل او د هر ډول خدمت
 کولو وعده يې ورکړه. دوی چه په ډېر بڼه زړه او پراخه
 تنه خدمت کولو ته غاړه کښېښوده، نو ډېره پرزوينه يې
 ورباندې وشوه او د بخشش په توگه يې د ټوکرا نوپه
 ورکولو سر لورې کړل. په دې وخت کښې يې څه پيسې
 هم ورکړې او ورته ويې ويل: «دا ستاسې د صابون پيسې
 دي». درعيت نه يې چه اسونه غوښتل نو ورته ويې ويل چه
 څو ورځې يې اړيتي را کړي ځکه چه ډېر ضرور
 مې پکار دي، د سهم تر سره کېدو وروسته به په تاسې باندې
 خپل اسونه دروسپارم».

رعيتنه خلکو په ډېره خوښۍ داسو نو ورکول ومنل،
 له هرکلي نه يو يادوه زين کړي اسونه وروستل شول
 او ټاکليو سپاهيانو ته د سورلي د پاره وروسپارل شول.
 پس له دې په سر کښانو باندې حمله وشوه، د ياغيانو څوکلي
 يې چور کړل، ښځې او واره يې ځنې راوستل، څه مال
 او شته يې چه درلودل هغه يې هم ورته پرې نه ښودل،

ټول يې چور کړل او د ځانه سره يې راوړل. سپاهيانو ته
 يې حکم وفرمايلو: «څه مالونه او سامان چه ستاسې کوټو ته
 په دغه چور کښې درغلی دی، هغه ټول دې ستاسو وي.
 د هغوی ښځې او اولادونه دې رعیت د ځانو سره وساتي».
 پس له دې يې د ياغيانو او سرکښانو مشرانو ته داسې
 احوال وروليږه: «زما څه حق چه تاسې سره پاتې دی،
 هغه ماته را کړی، که نه يې را کوی، نو ښځې او اولادونه
 به مو خرڅ کړم او تاسې به رانه هيچيرې خلاص نه شئ،
 هر چيرې چه لارښی، زه درپسې يم، که کوم کلي ته
 ورشئ نو د هغه کلی مشرانو ته به ووايم چه تاسې راوسپاري
 او که راو يې نه سپارلی نو بيا به مو سره جنګ پېښ شی».
 مشرانو چه دغه خبرې واوريدې نو خپل عرض يې ورته
 وړاندې کړ چه شوي گناه راوبښه، بيا به داسې
 نه کوو، که بيا مو کوم ناوړه کار وکړ، نو هر څه مو
 چه خوښه وي هماغسې راسره وکړی».
 شېر خان ورته وويل: «که ستاسې خبره رښتيا وي، پکار دي چه ضامنان
 را کړی، که تاسې وتښتئ چه ضامنان خو ونيسم».
 دوی ضامنان ورکړل، ورباندې باقي ماليه يې تاديه کړه
 او خپل اولاد او ښځې يې له بنده وايستې.

ځينې ځمکه وال دا سې هم وو، چه وړانې يې شروع کړ،
 غلا وې به يې کولې، لارې به يې وهلې او د مالیه
 ورکولو د پاره به د فترته هېڅ نه حاضریدل،
 او د خپلو خلکو په زیاتوالي او خپل پیاوړتوب باندې
 مغرور وو، دوی ته چه هر څومره نصیحتونه وشول
 هېڅ فائده يې و نه کړه، په پای کې شېر خان خپل لښکر
 ټول کړ، رعیت ته يې حکم و کړ څوک چه اس لري نو
 په خپل اس دې سور شوی راشي او که اس نه لري نو پلي
 دې ځانونه راوړسوي. مشران دې دومره وکړي چه
 دخپل خپل کلي نیم خلک دې د ځانوسره راولي او نیم دې
 کروکیل او تعمیراتي چارو ته پریردي، چه دخپلو
 کورونو اداره او پالنه به هم کوي. سپاهیان او رعیت چه
 ټول حاضر شول نو دوران کار و او فتنه کړو په لور
 مخ په حرکت شول، د ټا کلی ځای نه يې دیو کړو په پسه
 فاصله د خټو کلا جوړه کړه، حکم يې وکړ چه ځنګلونه
 وریښي. سور و (سپرو) ته يې داسې و فرمایل چه د کلي په چاپیر
 هرې خواته وځغلي، که سړي يې ولیدل وژني دې او
 که ښځې او واره يې په مخه و رغلل د ځانو سره دې بندیان

کړی ، که څا روي يې موند ه کړل هغه دې ځنې د ځانوسره
راولی ، هېڅوک دې کړ و کیل ته نه پر یښودل
کېږی ، کرلی کښت دې ورته خراب کړی ، چه دغه
کلی ته نه څوک راشی اونه ځنې لارشی او د کلی پیره
دې شپه او ورځ کيږي.

یوه ورځ یې سور و ته حکم وکړ چه له کلی نه کړد چاپېره
و کړځي هېڅوک پرې نه ږدي چه له کلی نه د باندي راووځي.
یلو خلکو ته یې حکم وکړ چه ځنگل ووهي. که چه ځنگل له
سڅې اړې شو ، نو د هغې کلا نه وکوچېدل او د فتنه
کړود بلې کلاسره یې کلا جوړه کړه او ورته ورو—
کوچېدل. په دغه ترتیب د سرکښانو او فتنه گرو
خلکونه د تېښتې لاره ورکه شوه ، په دې وخت کښې یې
خپل نماینده شېر خان ته واستاوه ، چه تېره کناه یې ورو—
بخښی ، نور به سرکښی نه کوی او د امر تابع به اوسی .

شېر خان ورته داسې ځواب ورواستاوه : «زه دانه منم چه
تاسې دلته راشی ، ځکه اوس زموږ اوستا سې تر منځه
تود جنگ شروع دی ، وبه کور وچه لوی څښتن بری د
چاپه برخه کوي ، هر چاته چه هر څه ورپېښ شول نو هماغه
به یې نصیب وي .» فتنه کړ و چه هر څومره ننوا تې وکړې

دډېرو پيسو ورکولو پېشنهاد يې وکړ، مگر شېر خان
 يې نه ننوتې و منلې اونه يې پيسې؛ او خپلو خلکو ته يې مخ
 واپړاو، او داسې يې ورته وويل: «دغه فتنه کړ خلك داعادت
 لري چه لومړی دواکمن سره جنگ و جگړه شروع کړي،
 که په دغه جگړه کېنې ورته ځان په واکمن باندې پياوړی
 و بریښېد، نو دخپلې سرکېنې اوفتنه کړی نه، نه اوړي،
 که ځان ورته کمزوری ښکاره شو، بيانو ننوتې کوي،
 دچل وچلهازی، عذرو زاری څخه کاراخلي، دډېرو
 پيسو ورکولو تاوان هم کالي، مگر که يې چه بيالاس
 برشو، نو د پخوا په شان بيا خپلو بدو کارونو ته لاس
 وراچوي.

تاسې ټول خبر ياست چه مخکېنې له دې، دوی سره ډېره
 په نرمۍ وچلېدم، ورته و مې ويل چه تاسې راشئ
 خپله هغه ماليه چه در باندې حق ده دفتر ته تحويل کړئ
 او نور دخپلو بدو افعالو څخه لاس په سر شئ، مگر دوی
 هيڅ ته غوږ نه اېښود لو او هيڅ يې ونه منل، اوس غواړي
 چه د پيسو په زور را باندې خپلې ننوتې ومني، پرې يې
 ږدم او ځنې بېرته لار شم. خوزه به يې هيڅ ونه منم
 که خدای کول ښځې او واره به يې بنديان کړم او ټول

نارینه به یې له تېغه تېر کړم ، چه بیابل چېرته خوک داسې ونه کړي ، ددوی ځمکې به نورو خلکو ته ورکړم .

که چېرته واکمن دخپلې بې سنجۍ په سبب ددغو مفسدانو ننوتې ومني ، پیسې ځنې واخلي او خوشي یې کړي نو په حقیقت کې یې په هېواد کې د ظلم او فساد تخم وکاره او په ګناه کې یې ځان ورسره شریک کړ ، ځکه دغه مفسدان چه څه پیسې ورکوي هغه یې دخپله کوره نه دي .

که واکمن له دوی نه پیسې واخلي اوددوی پانګه شوې پیسې بیخي ور خلاصې کړي ، بیا هم دوی ته کوم تاوان نه رسیږي ، ځکه دوی بیا په غلاکولو اولارو شکو لو لاس پورې کوي ، کمزوري خلک یې چه په چم ګاونډاوسي ، هغوی ته هیڅ نه ورپرېږدي ، پیسې ځنې په زور اخلي او بیرته ځانو ته د پخوا په څېر شتمن کوي . واکمن باید دپسو په واسطه ددغو مفسدانو له وژلو او جزا ورکولو نه لاس وانخلي .

د خپل غریب رعیت له حاله ځان تل خبر وساتي چه مامورین یا نور خلک ورباندې ظلم او تېری ونه کړي .»

له دې وروسته شېرخان په آس سور شو اود خپلو

پياور و سوروسره يې په فتنه كړو باندې وړودا نكل.
 خوسره فتنه كړ چه هلته وو، ټول يې ووژل او هيڅوك
 ځنې ژوندی پاتې نه شو. بڼځې او كوچنيان يې
 چه بنديان وو، په دې باره كښې يې اسرو كړ چه
 نوريې مه ساتي خرڅ يې كړي. د دغو وژل شويو فتنه
 كړو كليوته يې دميشته كېدو د پار نور خلك وروليړل.
 له دې پېښې نه چه نور فتنه كړ خبر شول په توبو، توبو
 له غلاكولو اولارو شكولو، نه لاس په سر شول.

شېر خان به هم سپاهيان او هم رعيت هېڅ وخت
 له زړه نه، نه ايستل، دخپلې پاملرنې لاندې يې ساتل
 او ډېره پېرزوينه به يې ورباندې كوله، مظلومانو ته
 يې ډېر پام و، بې كارۍ او تنبلي ته به يې په كركه كتل
 همداسبب و، چه په لږه موده كښې يې دواړه پر كنډې
 سمسوري او آبا دې شوي، رعيت هم خوشال و
 اوسپا هيان هم. مياحسن ته چه دغه خبر ورسيد، ډېر
 خوشاله شو په هر مجلس كښې به يې د پر كنډو د سمسورتيا،
 دخپل زوی د سپړنتوب د فتنه كړو او مفسدانو د بربادۍ
 خبرې كولي. د شېر خان دغه تدبير د بيهار په ټول

ولایت کښې خپور شو ؛ دهغه ځای هر آسره چه له دغه
تدبیر خبر شو ، نو په شېر خان یې آفرین ووايه ، په عمدې
یې په خلکو کښې اتبار زیات شو ، عزیزان او نور خلک
ځنې خوشاله وو . میاحسن چه څه موده وروسته د مسند
عالی سیاحمال خان له حضوره خپل کورته لاړ - د وطن
مسورتیا او آبادی ، مدارنکه د خلکو زیات رضائیت یې
چه له نزدې نه وکوت ، ډېر خوشاله شو ، په
تېره نېغه وخت چه یې ولیدل چه خزانه ډکه ده
نو خوشالی یې لازیا ته شوه ، دواړه وروڼه یې په خپه
سهر بان او لطف سره سر اوړی کړل (۱) او
ویې ویل : « زه اوس زور شوی یم ، د پر ګنوله رېږ ونو
څخه وتلای نه شم ، نودغه کارونه به نور تاسې دواړه
ورونه کوئ . »

(۱) د میخزن په ۱۷۸ مخ کښې لیکل شوی دی :
« د فرید مور سره پخلاشو او فرید ته یې توجه زیاته شوه . »

فرید له جاگیره لاس په سر کیږي

د فرید ددې بریالیتوبونو خبرې په سلیمان او په مور
يې ښې نه لگېدې، هر وخت به يې میاحسن ته په دروغو باندې
د شېر خان بدویل او بې ځایه تورونه به يې ورباندې
تپل. د سلیمان خورچه شېر خان چاته نکاح کړې وه، دغه
عقد يې هم وړاوه او په دې باره کښې يې میاحسن ته داسې
پلټنه وکړه چې شېر خان پيسې اخیستې دي — میاحسن ته به
دوی هر ورځ د شېر خان له لاسه شکایتونه او کیلي کولې،
خو میاحسن ددوی خبرو ته هېڅ غوږ نه ایښوده. د سلیمان
مورچه د خپلو بې ځایو تورونو لگلوله اغیزې مایوسه
شوه، نو نوره يې خوله پټه ونيوله، میاحسن هم یو وار د
سلیمان مور ته وویل: «تاته دا مناسب نه دی چې هر وخت
راته د فرید شکایتونه کوې، ځکه پرته له تابل هېڅوک
راته د هغه بدنه وایي، که عزیز دی، که سپاهی دی
او که رعیت، یو له فرید نه خفه نه دی او نه ورڅخه
شکایت کوي. زه پخپله هم د فرید نه د ښو کارونو په سبب يې ډیر خوشاله
یم ځکه چې دواړه پر ګڼې يې ښې سمسورې او آبادې کړي دي.
د سلیمان مورچه د میاحسن نه دا خبرې واوریدې نو

خو اشينې شوه ، پا خېده او لا ره -- له همدغې ورځې وروسته
يې د ميا حسن سره خبرې كول كم كړل او ځان يې ځنې
كيله من ونيو ، كومه مينه او راز شريكې يې چه د ميا حسن
سره وه ، له هغې نه يې لا س واخيست . څرنگه چه
ميا حسن ورسره نه پره مينه درلوده ، نو يوه ورځ يې
ځنې پوښتنه و كړه چه و لي رانه خفه يې او په څه باندې
دې راسره خبرې كول لږ كړي دي ؟ د سليمان مور ورته
په ځواب كېنې وويل : « زه ستايوه د خداى غريبه وينځه
وم ، بيا ستاد نه پرې پير ز و ينې محبت او اخلاص
سر لورې كړم ، په همدغه سبب ستاسې ټول خپل و خپلوان
راسره په زړه كېنې كينه لري ، خو ما هېڅ ته كتلي نه دي
او د هغوى په خد مت كېنې مې نا غېړى كړې نه ده ،
سره ددې هم ددوى پير ز وينه په ما او زما په اولاد بيخى نه شته . تاسې
هم ښه خبر ياست (۱) ، كله مو چه فرید ته دخپل جاگير واكمنى وسپارله

(۱) د مخزن په ۱۷۹ مخ كېنې داسې ليكل شوى دى
: «ته هم اوس راسره مينه نه لرې او فرید ستا ټول مال او
ملك دخپل ځان گنهي ، زما اولاد د ځان مريان گنهي .
كله چه دې خپل نيا بت ور كولو ، زه پوهيدم چه هغه
به ما او زما اولاد سره څه معامله و كړي ، په دغه باره
كېنې مې پخواتاته يو لنډ غونډې عرض هم كړى و .»

مایو وخت تاته عرض کړی و، چه زما زامنوته بهڅه
 ورکړي؟ تاراسره وعده وکړه، کله چه دوی غټشي
 اود حکومت کولو په چم ښه پوه شي، نو هغه وخت به دوی
 ته هم د پرکني حکومت وروسپارم، چه زما په ژوند کښي
 د پرکنو د حکومت په کولو پوه شي او دښه نوم خاوندان
 شي. اوس زما زامن غټ شوي دي، هغه بل زوی ته چه
 دې د پرکنو حکومت ورکړی دی، اوس الحمدلله دښه نوم
 خاوند دی، په عدالت او سپراني باندې يې ټول خلک
 قانع شوي دي. پرکني هم په ډېر ښه ډول اداره کوي
 اونور يې تاته هيڅ احتياج نه شته. که ستا خدمت کوي
 هم د ډېرې شتمنۍ خاوند دی او که بل چيرته لاړ شي
 هم د خپلو پيسو په زور کولای شي چه ښه ژوند تېر
 کړي. څرنگه چه هغه ستا مشو زوی دی، پس له تابه خا مخا
 ستا په ځای ناستوی، که ته په خپل ژوند کښي د فرید په شان
 زما زامن هم سرلوړي نه کړي اود دواړو پرکنو حکومت ورته
 ونه سپاري نو ستا په مخکښي به هم خپل زامن او هم خپل ځان
 ووژنم. که ستا په ژوند کښي زما زامن پیاوړي او شتمن نه شي،
 نو که ته نه وي ماو زما زامن به ستا عزيزان يې پته

کړي او و به مو شړي . ستاپه مخکېنې مړینه ښه ده ، نه د دښمنانو په مخ کېنې بې پټې .

مياحسن چه ورسره ډېره مینه درلوده ، نود مینسی تاو ورباندې زور وکړ او دې ته مجبور شو چه د سلیمان د مور خبرو ته غوږ کېنیر دې ، دخپل مشر زوی څخه ورسپارل شوي کارونه بېرته واخلي او په ځای یې دهغې زوی مقرر کړي . د سلیمان مور عرض و کړ چه زما امید ستالورونې او شفقت ته دی . زه پوهیرم چه ستا عزیزان به تاته دا اجازه درنه کړي چه فرید نه حکومت واخلي . څرنکه چه مياحسن ورباندې ډېر مین و ، نود تسلی د پاره یې ورته قسم و خوړ . له دې وروسته مياحسن په دې لټه کېنې شو چه چېرته د فرید نیمکړتیاوې وموسی او دا ورته یوه پلمه کړي اوله کاره یې لرې کړي . له همدې کبله د مياحسن او فرید ترمنځه څرپر تیا پیدا شوه او د دوی ترمنځه خبرې کول سره باریکې شوې . په دې وخت کېنې فرید پوه شو چه مياحسن د سلیمان مورسره وعده کړې ده چه د دواړو پرکنو حکومت دهغی زامنوته ورکړي او د عزیزانوسره یې چه زماپه باره کېنې لفظ کړدی له هغې نه پښېمانه دی ، نود دواړو پرگنو حکومت

يې پرېښود او مياحسن ته يې خپله وينا وړولېر له چه تر اوسه پورې
را باندي دپلا رلطف او مهرباني ډېره وه، نوماهم په ډېره
مينه دپرېکنو حکومت کولو، اوس خبره بل شان شوه، دادی
حکومت مې پرېښود، هرچاته چه دې خوښه وي ورويې
سپاره، ځکه ځينو خلکو د کښې اونه پروزينې له مخې زما
په باره کښې دروغ خبرې ستاسې مبارکو غوږو ته دررسولي
دي. تاسې هم دهغوۍ دروغ خبرې رښتيا گڼلي دي او رانه
خفه شوي ياست. زه دخپل عزتمند پلار نه هيله کوم چه
په دې باره کښې په دې ډول تحقيق وکړي: وا کمن ته ښايي
چه په پته دخپلوما مورينو او رعيت څخه خبر اوسي، چه
مامورينو او رعيت کښې يې دينی او د حکومت سره مخالف
پيدانه شي او تل په دې هڅه کښې وي چه هيواد يې سمسور
وي، خلک يې په پت کښې د ژوند شپې او ورځې تېرې کړي،
خاطر جمع اوسي او د عرض په وخت کښې د مشکلاتو سره
مخامخ نه شي او د هر يو عارض په خبره باور نه شي ښه به
داوي، چه د عرض خاوندانو په خبرو کښې له ډېر غور نه
کار واخيست شي. که وا کمن ته عرض کوونکی د مامورينو
دې دينی په باره کښې څه وړاندي کړي نو بايد چه
تحقيق په دې ډول وشي: «لومړی بايد خپل هغه مامورين

چه شکایت ځنې شوی وی له کاره و باسی او دنورو ماسورینو
 له ډلې دې هلته داسې خلک مقرر کړی چه په صداقت
 اودینداری کښې د پوره نوم خاوندان وی. که چیرې په
 ماسورینو باندې کوم خیانت ثابت شی نو هغوی ته دې
 داشې سزا ورکړي چه دنورو د پاره عبرتشی چه بیابیل
 مامورچېرته خیانت ونه کړی او په دې ترتیب دظلم او
 تیری کولو تهرتولشی، ځکه حکومتی سیاست باید تل
 د دې د پاره وقف وي چه درعیت لوی او واره
 دظالمانوله لاسه خوندي او په امن کښې وساتل شی. که
 چیرې خاین مامورله ځایه لرې نه شی اوتحقیقاتی هیئت
 ورباندې مقررشی، نود هغه له ویرې به هیڅوک په صحیح
 اوعادلانه ډول تحقیقات ونه کړی، د پرنو حال به
 لکه څنگه چه دو، ځما غسې پاتېوی. له دغسې ماسورینو
 څخه به خلک په وېره کښې شی ځکه دوی به ورته پیاوړی
 اوثابت خلک وبریښی نوربه ورسره هیڅوک مخالفنهشی
 کولای. که چیرې واکمن دخاین مومورلاس دکارنه
 لرې کړی او په ځای یې هغه څوک مقررکړی چه دده
 خیانت یې سپړلی اوثابت کړی وی نودغه نوی ماموربه
 لاسې ښه کوښښ وکړی چه د زاره مامورنور خیانتونه

ښکاره کړی ، په دې خبره باندې لومړنی مامور ښه پوهیږي . ددې لپاره چه دنوی مامور له شر: ځان وژغوری نودغه نوی مامور ته بډې ورکوي چه ټول عیبونه یې پټ کړی ؛ داسې ورته وایي چه همدغه زما حال سباته په تاهم راتلونکی دی ، په دې وخت کښې نوی مامور کوښښ کوي چه له خلکونه یې ټول عیبونه پټ کړی .

ښه به داوی چه زما عزت منډلار په همدغه ډول لکه څنګه چه ماعرض وکړ خپل تحقیقات پوره کړی اوزما په ځای دې یو داسې دریم نفر وټاکي چه صداقت اوبه سړیتوب یې څرګند وی او خپل ځان په رښتیا سره له حقیقت نه خبر کړی .

میاحسن د فرید د خبرو په ځواب کښې خپله نظریه په دې ډول ورو لیرله : «حقیقت ماته ډیر ښه معلوم دی نور تحقیق کولو ته کوم ضرورت نه شته ، زه پوهیږم چه ستا په وخت کښې دواړه پرکښې له پخوا دوچنده زیاتسې سمسوري اوابادې شوی دی ، تاچه په خپل فکر هلته هر څه اصلاحات راوستی دی ، زه هغې ته په درنه سترګه کورم ځکه چه هلته ستا هر نوی قدم ډېره ښه نتیجه ورکړې ده .

په دې کښې زما مقصد داو، چه ته د ښه نوم او شهرت خاوند شي، ژوند دې ښه شي، ځکه له ما وروسته به زما په ځای همداته ناست وي او زما ټول کارونه به تاته در سپارل کيږي. خوزه اوس ستاد ناسکه ورو نو او د هغوی د مور له لاسه ډېر تنگ شوی يم. زه ډېر ښه پوهيږم چه هغوی د دغه درانده کار له باره و تلای نه شي، مگر هر څومره نصيحت چه ورته کوم هيڅ، اغيزه ورباندې نه کوي، نو اوس د مجبوريت لاسه مخې په دې نيت يم چه د دواړو پر ګڼو چارې سليمان او احمد ته وسپارم چه څو ورځې له هغه تشو یشه چه شپه او ورځ د دوی د لاسه ورسره مخامخ يم هو ساشم».

فریده ته چه د خپل پلار خبرې ورو رسېدې په ځواب کښې يې خپل عرض په دې ډول ورو استاوه: «دواړه پر ګڼې مې د پلاردی، هر چاته چه يې خوښه وي نو واګې دې دهماغه په لاس کښې ورکړي».

کله چه ه دغې فيصلې نه عزیزان خبر شول او دا ورته ثابته شوه چه سيا حسن د دواړو پر ګڼو حکومت د فریدنه واخيست سليمان او احمد ته يې ورسپاري؛ او په دې هم خبر شول چه فرید اګرې ته د تګ نيت لري ځکه په دې

وخت کښې دسلطان ابراهيم لودی پایتخت (۱۲) اگروه .
نودوی سره راټول شول ، میاحسن ته ورغلل اوداسې
عرض یې ورته وکړه :

«داسې نه دی چه د پرکنو حکومت فریدنه واخلې
سلیمان اواحمدته یې وسپارې، ځکه چه میافریددواړو پرکنو
په سمسورولو او آبادولو کښې پر زیارا یستلی دی ،خوسره
کارچه ده ددغو دواړو پرکنو د سمسورتیا او آبادولو
د پاره کړی دی ، تراوسه پورې ورته هیچاکړی نه و .
دلته داسې هیڅ شی نه موندل کیږی پچه ورباندې ملائنه
وکنهل شی او دلرې کېدو باعث یې شی .اوس چه ته هم زور
شوی یې اودسلطان ابراهيم په پاچاهۍ کښې هم پخوانی
پیاوړتیا پاتې نه ده اویوڅه کمزورتیا پکښې لیدل کیږی
که په دې وخت کښې دی هم له کاره کوښه شی نودابه
ښه کارنه وی ، ځکه دلته هر یو افغان چه یوڅه د سرخوڅو
لودی د ریاست اوسلک نیولو په فکر کښې دی .

میاحسن عزیزا نوته ویل : «زه پوهیږم چه د فریدزړه ساتل
پکار دی اوحواشینی کول یې هیڅ مناسب نه دی ، خوزه

(۱۲) دمخزن ۱۸۲ مخ .

څه وکړم د سلیمان او سورد لاسه یې دوه سپر موته راغلی
 یم، یوه شپه ځنې په سخته تېرولی نه شم. ځکه سلیمان چه
 وړوکی و، یوه ورځ یې مانه د پرکني د حکومت غوښتنه
 وکړه، مایې د د لاسا کولو د پاره دوسره وویل که غټ
 شوې نویا به درته د پرکني حکومت درکړم، هغه راته
 وویل چه تاخو زما ورور فرید ته حکومت ورکړی دی
 نو هغه به څنگه لرې کړې ماورته وویل چه فرید ته به ووايم
 چه تا ډېره موده حکومت وکړ څو ورځې خپل کشر
 ورور ته هم د حکومت کولو واورو کړه چه د ملک په
 کارونو باندې پوه شی.

اوس راته هماغه خبره هروخت کوی، څرنگه چه
 د سلیمان مور په ماباندې ډېره کرانه ده، هغه چه راته
 خفه وی نو زما خوشالی هم نه شته، زه ورسره هم سم خفه اوسم.
 زه اوس زوړ شوی یم او د مرګ وخت سې هم ډېر نژدې شوی
 دی، د دې د پاره چه په خپلو خبرو کښې یې لوزه نه شم نویو واره په
 خپل ژوند کښې د پرکني چارې د غوډواړو ورونو ته ورکوم.
 زه به ډېر خوشاله شم که دوی هم په خپلو کارونو کښې
 د پوره بریا لیتو بونوسره مخامخ شی، پرکني سمسوري او

آبادي کړي، خلک په هوسايي سره ژوند وکړای شي
 اوسپاهيان هم خوشاله وي. که دوی د ښه نوم اوشهرت
 خاوند شي، همدا ماد پاره ډېره لويه خوشالي ده، ځکه
 فریداوس د ښه نوم خاوند دی اوزه ځنې پوره خاطر جمع
 یم. فرید که اوس هر چیرته لاړ شي، خپل ژوند په ښه ډول
 تېرولای شي، که دوی نا پوهه وختل نو زما په ژوند
 خوبه یوڅو ورځې دخپل ژوندنه یو څه خونډواخلي.
 زه په دې پوره یقین لرم چه زما له سرینې وروسته د پرکڼو
 د حکومت واکمنی د فریدلاس ته ورتلونکی دی، ځکه
 هماغه یې وړدی. اوس دا خبره ښه ثابت شوې ده چه فرید
 دخپل حیثیت او پوهې په برکت د مملکت په کارونو کې
 دوسره پوه او بریالی دی چه نه زه اونه یې کوم همزولی
 ورسره سیالی کولای شي — کوم ښه نظر یات اوبه
 مفکوره چه د مملکت په باره کښې فرید لری بل څوک
 یې نه لری

عزیزانو چه د سیاحسن خوا بونه واورېدل، نو ورته
 وېې ویل چه تاسره هیڅ نه ښایي چه دوی ښځې د خوشالي د پاره
 فرید له ځانه په خفګان سره ګوښې کړي.
 هوښیارانو ویلي دی چه په ښځو باندې هیڅ باور کول پکار

نه دی اوباید چه بنځي په خپلو پټو خبر و باندې و نه پو هوی. د مملکت
 په چارو کښې د بنځو سره مشوره کول صحیح کار نه دی، کوم
 شته چه د ضرورت نه زیات وي هغه دې خپلې بنځې ته څوک نه بنی. ^۱
 که څوک دخپلې بنځې سره ډیر هښه لری او ډیره ورباندې کړانه
 وی، نو کوښښ دې وکړی چه خپله هښه او کړانښت ځنې پټ
 وساتی، ځکه که بنځه پوه شی چه په مېړه باندې کړانه ده، نو بیا په دې
 کوښښ کښې کیږی چه خپل مېړه دخپل نوکر په شان کړی. ښه به داوی
 چه د بنځې متابعت په ځان ونه منل شی. عزیزانو چه هر څومره
 ورته وویل خو په میا حسن یې هیڅ اغېزه ونه کړه ځکه دوینځی زیات
 کړانښت ځنې هر څه هېر کړی وو.

فرید خان په اکره کښې

فرید چه د سیاحسن نه بیخي نااسیده شو، نو دخپلو عزیزانو نه یې رخصت واخیست او د کاهنیو په لاره دا کړې لور ته رهي شو. په کاهن پور کښې داعظم همایون سرواني زیات شمېر لښکر پروت و — او د سروانيو اکثره منصبداران هم همدغلته استوگنه درلوده. فرید چه کاهن پور ته ورسېد، نو سروانيانو د هغې عزیز ولی له مخې چه د سیاحسن سره یې درلوده، فرید ته سیلمستیا وکړه، په دغه مجلس کښې شیخ اسمعیل هم و — فریو پوښتنه وکړه چه دا څوک دی؟ سروانيانو ورته وویل چه سروانی دی، بیایې وویل: «ستاسې سوراو زموږ خوری». فرید شیخ اسمعیل ته وویل «ولې دې ونه ویل چه سو ریم». شیخ اسمعیل وویل: «ما خو ویلی نه دي چه سروانی یم، دوی چه وایی نوز ما څه گناه ده».

فرید شیخ اسمعیل ته وویل: «زما سره ملگری اوسه»!
شیخ اسمعیل د فرید سره ملگر تیا کول ومنل. په دغه محای کښې ابراهیم نوسی هم ورسره ملگری شو.
کله چه فرید بنکا لي قطب خان ته ماتې ورکړه، نو په دغه

جنگ کښې شیخ اسمعیل زیاته سپرانه څرکند کړه. په دغه جگړه کښې جریان په دې ډول و، چې حبیب خان کاکړ قطب خان په نېزه ووايه او په یوه کوزار یې قطب خان له پښونه وغورځاوه. څرنگه چې حبیب خان کاکړ د شیخ اسمعیل نوکرو، نودده تور یالیتوب د شیخ اسمعیل په نوم تمام شو او خبرې په دې ډول شهرت وموند چې قطب خان د شیخ اسمعیل د لاسه له منځه لاړ. په دغو وختو کښې چې فرید ته د شېر خان لقب ورکړ شوی و، نو شیخ اسمعیل ته یې د شجاعت خان لقب ورکړ.

هغه وخت چې د هندو سیمه شیر خان ته په لاس ورغله، نو د هندو سیمې د حکومت واکمني یې شجاعت خان ته ورکړل. په دې وخت کښې یې ابراهیم خان ته د سرمست خان لقب ورکړ. کله چې اکري ته ورسېد، په دغه ځای کښې فرید دخپل ځان وسیله دولت خان کړ چې دده په واسطه سلطان ابراهیم لودي ته لاره پیدا کړي. دولت خان د بد هو زوی اود اعظم خان سرواني له کورنۍ څخه و، ده د ولس زره سواره درلودل او سلطان ابراهیم ته ډېر کران و. فرید د دغه دولت خان په خدمت کولو کښې د دوسره اخلاص او صداقت نه کار اخیستلو چې په لږه موده

کښې ورباندې ډېر گران شو او مهرباني يې ورباندې دوسره زياته شوه چه اکثره وخت به دولت خان ويل چه زه د فریدنه شرميرم، دی که هر سهم لري اومه يې ووايي، زه به يې په ترسره کولو کښې خپله ټوله وسه تمامه کړم. کله چه فریدخان پوه شو چه اوس ورته دولت خان ډېره توجه شوې ده، نو ورته ويې ليکل: «يا حسن زوړ شوی دی او په حواسو کښې يې کله وډي پښه شوې ده، ديوې هندوې وينځې په سينه نښه دی، دغه وينځه چه ورته هرڅه وايي، دی يې مني، د وطن ټول کارونه يې هم هماغې وينځې ته سپارلي دی چه ټول عزيزان او سپاهيان ځنې ډېر خواشيني دي او ژوند يې هم په لالهاندتيا تېري، ددغې وينځې د بې کفايتۍ او ناخبرتيا په سبب دواړه پرکښې مخ په ورانی روانې دي. که پاچا ددواړو پرکنو حکومت ماته راوسپاري، نوزه يا زما ورور به تل د پنځو سوو سورو سره په خدمت کښې تيار او آماده اوسو، هرې خواته چه را باندې د خدمت کولو امر فرمايي په ځای کوو به يې او د ميا حسن خدمت به هم پښه کوو». دولت خان ته چه دا خبر ورسېد، نو فریدخان ته يې پوره تسلي او ډاډگيرنه ورکړه چه حقيقت به پاچا ته عرض کړم، اميد دی چه

ددواړو پر ګڼو حکومت دستر وا کمن څخه واخلم او تاته
يې دروسپارم .

دولت خان چه د سيا حسن احوال پاچاته څرګند کړ او دا
عرض يې وړاندې کړ چه فرید د هغه پوه زوی ته ددواړو
پر ګڼو حکومت ورکړي ځکه چه
ده پر موده ددواړو پر ګڼو حکومت په بڼه ډول کړی دی ،
په دواړو پر ګڼو کښې ځنې سپاهيان او رعیت پر خوشاله وو .
که ستر وا کمن ددواړو پر ګڼو حکومت ده ته وروسپاري
دی يادده ورو ربه د پنځو سو و سورو سره ستاسې په خدمت کښې
تیار او اساده اوسي ، هر څه چه ورته وفرمايست ترسره کوي به يې .
پاچا وفرمايل : « ډير بد هغه څوک دی چه دخپل پلار نه گيله او شکايت
کوي » .

دولت خان فرید ته وويل چه اوس دپاچا له خولې نه
دغه خبره راوتلی ده ته مه خفه کیره ! انشاء الله تعالی چه
ددواړو پر ګڼو حکومت په اخیستلو او درسپارلو کښې به
بريالی شم . فرید چه په حقیقت پوه شو سره له دې چه ډیر خفه
شو ، خود دولت خان نه لارنه شو او د تسلی د پاره يې همدلته
ورسره پاتې شو . دولت خان ده ته جیب څرخي ورکاوه او
ورځنی اګنیت يې ورته دومره وریات کړ چه ځنې
زیاتېده او د همدغه ورځني څرخ نه به يې بچت هم کاوه .

فریده د جاگیر سپارل

څوموده وروسته میاحسن وفات شو. په درېمه ورځ
سلیمان د میاحسن پټکی په سر کړ، د فرید سکنی ورور
نظام چه له دغه جر یا نه خبر شو د یوې ډلې خپلو
سړیو سره ورغی، په دې وخت کښې چه سلیمان په مجلس
کښې ناست و، ده ځنې پټکی له سره لرې کړ او ورته
وېې ویل چه تاسره دا مناسب نه دي چه د پلار لنګوتی په
سر کړې، ځکه زموږ مشر ورور فریددی او هغه د ټولو
ښو صفتونو لرونکی دی او د پر ګنو په چارو باندې ښه
پوه دی. اوس چه هغه د پاچا په خدمت کښې دی، ته څنګه
اوبه کوم حق لرلو د میاحسن پټکی په سروی. د خدای
تعالی نه خو لږ وو برېږه، د خدای له خلکو نه هم یوڅه
حیانه درځی چه بې دودی او بې رواجی دې ګوتې پورې
کړی دی، ستا په دغه کار د ښمنی منځ ته راځی، د پلار
په ژوندانه چه دې د مور په زور په فرید څومره زیاتۍ
کړی دی، هغه د پلار خاطر و، ځکه چه پلار مو په سر
ژوندی و؛ او د هغه د خوشا لتیا په مراعت مو ښه
څه ویلای نه شول، او که نه ستا زور او مېړانه خورا ته

پوره څرگنده ده ، اوس مناسب نه دي چې د پخوا په
څېر په فرید زیاتۍ وکړي ، باید چې د پخوا په خلاف
د فرید سره پوره اخلاص ولري او نور ورسره د دښمنۍ
او کینې لرنې نه لاس واخلي ، ځکه د مشر ورسره په
زړه کینې کینه لرل ښه کار نه دی .

میاحسن په خپل ژوندانه کینې هر چاته خپله خپله برخه
ورکړې ده . په هماغه خپله برخه باندې باید بسیاوسي
او د مشرۍ کولو نه لاس واخلي ، ځکه چې مشري کول د
مشر ورو حق دی .

که ته زما دغه خبرې سرسري وکړې او کونډۍ کولو ته
همداسې ادامه ورکړې ، نو پوه شه چې نور و ته به محتاج
شي او هیڅوک به در ته ښه ونه وایي . دا کار به ستا
د بدناسۍ او د دواړو پر ځنو د خرابۍ موجب شي .

سلیمان وویل : « که ورور راسره د پېر زوینې او اخلاص
نه کاراخلي ، نوزه به یې تل په خدمت کینې تیار اوسم . »
له دې وروسته د میاحسن د مړینې په باب او همدارنگه
هغه څه چې د هغه له مړینې نه پس تېر شوي وو ، ټکۍ په ټکۍ یې

ټول فرید ته ولیکل (۱) فرید ته چه خبر ورسېد ټول حقیقت یې دولت خان ته ووايه .دولت خان ورته وویل چه هیڅ تشویش دې فکر ته درنه ولې. امیددی چه ددواړو پر گڼو حکومت پاچا تاته دروسپاري .

دولت خان د میا حسن د مړینې خبر د سلطان ابراهیم مبارکو غوړو ته ورساوه ؛ او د دواړو پر گڼو فرمان یې ځنې د فرېد د پاره واخیست او د پاچا نه یې وغوښتل چه فرید د پر گڼو لوړ ته رخصت شی، یو وار دواړه پر گڼې په خپل لاس کښې راوړل او بیا بیرته د پاچا خدمت ته ځان را ورسوی

فرید چه ولسوالیو ته ورسید ، فرمان یې ټولو عزیزانو ومانه . سلیمان د فرید سره هیڅ مقابله ونه شوه کړای .

محمد خان سور داؤد شاه خپل ته چه د چوند په ولسوالی ولسوال و او دیوزرو پنځوسو، سورو خاوندو، ورغی . ده چه د میا حسن سره پټه کینه درلوده نو دایې وغوښتل چه ددغو

(۱) افسانه شاه . الف (ه) پانه «میانظام شیخ ادهن ته هم ولیکل چه مهر بانی و کړه شېر شاه ته وفرمایه چه راشي او که نه (محمد خان چوند هه) به مونږ تالا کړي .

شېر شاه به سهرانو کښې خپل کور ته ورسېد په دې وخت کښې یې په کور کښې پنځه شېر لکه خزانه وه .»

وړونو ترمنځه يې اتفاقی پېښه شى او دواړه زما محتاج اوسى . سليمان ته يې وويل : « خو ورځې صبر وکړه ځکه چه فرید سره فرمان په لاس کېښې دی ، ممکن چه د مغواو او سلطان ابراهيم ترمنځه جگړه پېښه شى ، که بری د مغولو په برخه شو زه به درته د فرید نه په زور پرکتې واخلم او دروبه يې سپارم . که ابراهيم بريالى شو نو ته بايد چه د پاچا خدمت ته ځان ورسوي او زه به هم د فرید په باره کېښې وليکم چه تا او مياحسن سره يې مخالفت و ، دابه هم وليکم چه مياحسن له تانه ډير خوښ و . بيا به وکتل شى چه بخت دې د سره خو مره ملگر تيا کوي (۱) .

سليمان محمد خان چوند ته وويل : « زه چه دلته تاته راغلى يم ، د فرید د ويري له لاسه ، ځکه چه په سو را نو کېښې تاغوندي بل څو ک نه شته ، ما اوس خپل واک ستاسې په لاس کېښې د رکړى دی ، څنگه حکم چه کوىء ، زه يې منم » .

(۱) د مخزن په ۱۸۵ مخ کېښې داسې ليکل شوي دي :
 « زه به منځگړى شم چه د خا صپور تانده پرگنه تاته د رکړي اود سنه رانو پرگنه فرید ته ورکړه شى » .

محمد خان د خپل وکیل په لاس فرید ته داسې ولیکل:
«که ستاخو ښه وي، زه به هلته درشم اوستاسې تر منځ بــه
جوړه و کړم، پس له جوړې کولو که څوک له ټاکلي تړون
نه و اوښت، هغه به عزیزانو ته ملامت وي.»

فرید په خواب کښې محمد خان ته داسې ولیکل: «لوی خان
په سوړا نو کښې د داؤد شاه خپلو مشر دی اود قوم
سر داري یې تل د پاره په غاړه ده.
دلته د خان تگ راهیڅ مناسب نه دي خان دې خپل حضور ته
ماور و بولی، زه پوهیږم چه سلیمان تاسې سره نو کر
دی او له مانه درته گیلې کوي، خو حقیقت داسې نه دی
لکه هغه یې چه وایی، ځکه کله چه زسونه پلار ژوندی و،
سلیمان به راسره هر وخت په مخالفت کښې و.

ماور باندې غاړه خلاصه کړې ده او ورته ویلې می دی
چه ستاسې درې وارو ورونو جاگیر چه د پلار په
ژوند کښې خوسره و، اوس به له هغه نه زیات درکړم
زما اوستا په منځ کښې چه څه پخوانی انجری اوز په بدی
وې هغه ټولې به هیرې کړو او نور به په مینه او
پیر و زینه سره ژوند کوو.

زمانصیحت ورباندې هیڅ اغیزه ونه کړه خوسره عزیزان

چه دلته شته هغوی ټو لو ورباندې ځانو نه سترې کړل
 چه نور یې راسره د مخالفت کولو نه وایوي ، خود
 هیچا نصیحت او خبره ورباندې ونه لگیدله .
 که لوی خان یې د مخالفت کولو نه وایوي ، دابه
 دومره لوی کاري چه د میا حسن د کورنۍ پټ به
 به ورباندې خوندي شی . زه به خپل نظام ورور
 ستاسې خدمت ته دروا ستوم چه ستاسې په حضور کښې
 دهغه تسلی وکړي ؛ اودځا نه سره یې پخلا کړی
 راوی . دلته چه راغلو نو د خوښې جاگیر به یې ورکړم .
 که سلیمان په دې فکر وي چه د میا حسن په جاگیر کښې .
 خپله برخه د تره کی په ډول راسره برخه کړي
 نو دغه ارزو به یې زما په ژوند کښې ترسره نشي .
 ځکه چه دوه توري په یوه ټیګي کښې او دوه واکمنان
 په یوه ځای کښې ځا ئیدای نه شی .
 د محمد خان وکیل چه د فریدخوا بیه لیاک محمد خان ته ورساوه ،
 په دې وخت کښې نوموړی خان سلیمان ته وویل «زه
 پوشیرم چه فرید به ستا برخه په آسانی درنه کړی ،
 خوته مه ناامیده کیږه که په خوښه نه شوه ستاسې حق به ځنی
 په زوروا خلم . تاسې درې وایه ورونه چه ماته راغلی

ياست، غمخوړی سو په ماده او برخه به سو په زور ورڅخه
واخلم، د فرید دوستانو دغه ټول احوال فرید ته
ورسولو (۱)

فرید په دغه باره کښې د خپل کشر ورور نظام او نورو
دوستانو سره مشوره وکړه او دايې ورته څرگنده کړه
چه نور د کوسې لارې لگو لوپته پکار ده، ضرور بايد
د کوم داسې شخص سره لاس يو کړم، چه د هغه په مرسته
د محمد خان د لاس راغځولو نه خلاص شم. خو چه وينم
په دې ځای کښې پرته له بهادر خان نه چه د دريا خان نوځانی
زوی دی بل څوک په سترگونه راځي. خو په دې کښې
هم د تلوار نه کار اخيستل ښه نه دی، بايد څو ورځې
وکتل شي، که سلطان ابراهيم ته بری په برخه شو،
بيانو هيچاته زمونږ ضرورت نه شته. ځکه چه د پاجا فرمان
را سره په لاس کښې دی — خدای دې نه کا، که سلطان
ابراهيم د مغولو له لاسه د ماتې سره مخامخ شو، بيانونبها درخان

(۱) د مخزن (۱۸۷) مخ سليمان د همدغې ښه خبر د اورید لوپه
سبب د ورور په ضد ټينګ ودرېد او د پخوانی د بنمن
نوکرۍ پي ومنله. دغه ټول احوال فرید ته يې خپلو
دوستانو ورسولو.

ته رجوع کول ضرور دی. څوموده وروسته خبر ورسېد
چه سلطان ابراهيم شهيد شواو دد علي پايتخت د بابر پاچا
په لاس کښې شو (۹۳۲).

په دې وخت کښې فرید دې ته اړ شوچه بهادر خان
ته ورشي او ملازمت کول يې — ومني. هره ورځ به فرید
د بهادر خان په خدمت کښې حاضر و، او يوه شپه يې دهغه
له خدمت کولونه ځان نه گوښه کولو.

همدا زيات اوپه رښتيا سره خدمت کول د فرید سره
دوسره مرسته وکړه چه د بهادر خان د نزدې خدکو په ډله
کښې راغی او د بيهار په سيمه کښې د ښه تدبير خاوند
په نوم مشهور شو. يوه ورځ فرید د بها در خان
سره ښکار ته تللی و، په ښکار ځي کښې ناڅاپي له
کوسې خوا زمری را پيدا شو، فرید د دوسره زړ ورتوب او سپراني
څخه کار واخيست چه زمری يې دواړه سره ووژلو،
بهادر خان چه په خپل ځان د سلطان محمد نوم ايښی و د بيهار
په سيمه کښې يې سکه او خطبه په خپل نوم کړې وه، فرید
ته يې د شېر خان لقب ورکړ. او دخپل زوی جلال خان نيابت
يې ده ته ورکړ (۱). شېر خان به د جلال خان نيابت کولو. څو

(۱) دمخزن ۱۸۸ مخ «اتايق».

موده و روسته يې د سلطان محمد نه رخصت و اخيست او خپلو پر
 ګنوته ورغی، هلته په پر ګنو کښې خو موده پاتې شو. په دې
 وخت کښې ورڅخه سلطان ګيله و کړ، چه دلرې مودې د پاره لار او ډېر
 وخت يې تېر کړ. دا يو داسې وخت و، چه په ټول ملک کښې يې
 بې امنيتی و، نو هيچا په باندې هيڅ باور نه کولو. دغه وخت محمد خان
 ښه موقع و ګيله او دشېر خان نه يې سلطان محمد ته شکايت و کړ
 داسې يې دهغه غوږ و نوته و رسول چه شېر خان په دې وختو کښې
 د سلطان محمود د سلطان سکندر د زوی دراتلنې لار څاری، ځکه
 چه د افغانانو زياتره امر آدهغه سره يو ځای شوی دی (۱).

که سلطان راته اجازه و فرمايې نو دهغه دراتګ تدبير به عرض کړم.
 هغه ځينې و پوښتل چه تدبير يې څه دی محمد خان عرض و کړ چه دهغه
 ورور سليمان يو ښه پوه ځلمی دی ميا حسن په خپل ژوند کښې ورته د دواړو
 پر ګنو حکومت ورسپارلی و؛ او شېر خان يې د پر ګنونه شړلی و. سلطان ابراهيم
 ته چه شېر خان دخپل پلار له لاسه شکايت و کړ - سلطان ورته فرمايلي
 و: «هر څوک چه دخپل پلار ته شکايت کوی هغه ډېر بد انسان دی».

(۱) د مخزن په (۱۸۸ مخ کښې داسی ليکلی شوی دی: «د سلطان
 ابراهيم زياتره امر آدهغه سره يو ځای شوی دی، نو دا څر ګنده
 خبر ده چه شېر خان هم د سلطان محمود سره نو کړي کول غواړی

هر ننگه چه دولت خان دبدهو زوی یی واسطه و، نو دمیاحسن
له سرینی وروسته یی ورته ددوار و پر کتو د حکومت فرمان
د سلطان ابراهیم نه و اخیست. سلیمان هم غوښتل چه د سلطان ابرا
هیم خدمت ته خان ورسوی او هغه سپارښت چه میاحسن په خپل
ژوند کښی سلطان ابراهیم ته لیکلی و، ورنکاره کړی، خو ډیر
ژر او د ورومنځ ته راغی نو ځکه یی دا وخت پیدانه کړ چه
تر سلطان پورې خان ورسوی.

اوس ستاسې په خدمت کښی حاضر دی او خور زیات شکایتونه
لری. که سلطان ددوار و پر کتو حکومت ده ته مهربانی کړی،
نوشېر خان به ډیر ژر خپل خان نو کړی ته را ورسوی. ډیر موده
کېږی چه سلیمان دهغه له لاسه راتښتېدلی او زما تر بوتی شوی
دی. که سلیمان ته ستاسې په مهربانی سره خپل حق و ر کړشی البته
ستاسې به راباندې بیخي زیات احسان باروی. سلطان مه دو ویل: «
هغه زما ډیر خدمتونه کړی دی، به لږه یې پروایی او ګناه یې
ډیر خپل پکار نه دی داسه کار نه دی، چه جاگیر ځنې واخلم او بل چاته یې
و ر کړم. څرنگه چه دواړه ستا عزیزان دی، ښه به داوی چه ته یې په منځ
کښی یې طرفه منځ کړ توب و کړی. چه د زرو نو خفګان یې تر منځه لږ شي.
کله چه محمد خان د سلطان محمد نه رخصت شو او خپلې پر کښی ته چه (چوند)
نومېده ورسېد، نو خپل مری یې چه ښادی نومېده او ورته ډیر

اعتباری و. شېر خان ته د داسې خبر سره و استاو چه شېر خان ته
و وایی چه د واره پر کښې په خپل لاس کښې نیول ، خپل کشر
و ر ور ته پکښې هیڅ برخه نه ور کول ، ښکاره په خپله کورنۍ
کښې بې اتفاقی راوستول دی. دغه ډول حرکت ښه کار نه دی
ماد خپل خان له خواته ښادی در و لېر لو ، تاته چه ښادی څه و وایی
ښه به داوی چه ته یې و منې ، ځکه چه له څو مودې راهیسې ستا ورونه
ماتره دی د پښتنو دوو دستور خواته ښه معلوم دی ، که ته د ښادی
خبره و منی نو ماته به ډیر خوشال کړې .

ښادی چه شېر خان ته راغی ، څه چه محمد خان ورته و یی و ، هغه ټول
یې ورته و ویل . شېر خان ورته په ځواب کښې و ویل
: « ښادی ! ښاغلی لوی خان ته زما له خوا عرض و کړه چه دغه وطن
رو نه دی چه دور وری په ونډو یې سره و ویشو . دهنده یو اد
د پاچا تر فرمان لاندې دی او هیڅوک ورسره شریک نه دی ، دلته
دمشری . کشری او ورو وری خبره . هیڅ نه ځای پری .

د سلطان سکندر فرمان په دې ډول دی چه که دهغه دام راونه
څوک مړ شي ، شتمنی او شیان یې د فرائضوله مخې په وار ثانو
باندې ویشل کړی . پر کښې او سپاهیان یې هغه زوی ته سپاری
چه له نورو نه ورته پوه او لایق ښکاره شي ، په دې کښې ورسره
بل ورو ورو دشر پکېدو حق نه لری .

حضرت سلطان ابراهيم ددوارو پر ګڼو حکومت ماته را
سپارلی دی او هيڅ کوم وروړمې راسره شريک نه دی. څه
نقد او جنس چه د سياحسن نه پاتې شوی دی او د ټولو لې کورنی
پکښې حق دی، په هغې باندې سليمان خپته اچولې، له دې ځايه
تښتېدلی او تاسې ته درغلی دی، زه هم ستاسې په لحاظ ورته هيڅ
ويلي نه شم. هر وخت چه له تانه ګوښه شو بيانو مونږ د سياحسن ورته
ځنی خپل حق اخلو. دلوی خان سره داسې دې چه د زور نه
کاروانځلی، ځکه که راته ووايي چه (تانه بله) سليمان ته
ورکړه، په خپله خو ښه به يې ورته کړم او که زور وچلوی
نود زور ورسه يې نه لرم. نور نو څه ويلي نه شم». ښادی ته يې
دا خبرې وکړې او رخصت يې کړ. ښادی چه محمد خان ته راغی،
څه يې چه اوریدلی و، شغه ټول يې ورته وويل. محمد خان په غوسه
شو، ښادی ته يې حکم وکړ، زما ټول لښکر د ځانه سره یوسه،
تانه (۱) بله ځينې په زور واخله او سليمان ته يې ورکړه.
بيا ورته خپل لښکر پرېر ده چه کومکي يې اوسي او ته ځنې پرته
راځه، دا ځکه چه سليمان ورته بې ستاوبې بازو ښکاره نه شي او جنګ
ورسره ونه کړي

(۱) تانه بله د بنارس سره نژدې سيمه ده.

شېر خان ته چه داخپره ورسیده ، نو په دې وخت کېنې یې د تانده بلهو مشر ته چه (سکه) نومیده، دخواص خان پلارؤ ؛ او دشیر خان ټول لښکر هم دهمده سره و، ولیکل چه سلیمان دبنادی په مرسته ستا ورته در روان دی، کوره چه تانده بلهو ورته بې جنګه خوشی نه کړې. په همدغه اساس یې له ښاره مخې ته ورووت او جګړه یې ورسره پیل کړه نو موړی (سکه) په دغه جګړه کېنې و وژل شو.

لښکر ماتې و خوره او د سهر اوان پر ګنې کېنې یې دشیر خان حضور ته ځان ورساوه. شیر خان پخپله هم په سهر اوان کېنې تم شو. که څه هم ځینو خلکو ورته داسې مشوره ورکوله چه سلطان مخته ورشي، خودی وره نغی ځکه چه په دغه وخت کېنې د ناکراری او اړ و دوړ شپې ورځې وې. بله خبره دا وه چه دی په دې فکر و چه سلطان مخته دده په سبب د محمد خان سره زړه بدی و نه کړی بلکه دسولې له لارې به ورسره راشی او دسولې له لارې فیصله زما هیڅ په کار نه ده.

میانظام ورته وویل : «ستا چه سولې ته زړه نه وی ، نو ښه به دا داوی چه د (پتنې) پر لور و خو څیر و ، او د کوم چا په واسطه سلطان جنید (برلاس) ته ځان ورسوو ، ورسره نو کران شو ، کېدای شی چه له دې لارې دومره پیاوړتیا ترلاسه کړو چه یو خودمخد خان نه خپل انتقام واخلو او داسې هم وکولای شو

چه له (چوند) نه یې وشر و. دغه مصلحت او مشوره د شیر خان زړه ته ولویده او پټې (۱) ته لاړ، خپل وکیل یې سلطان جنید ته چه په اکره (کره) کښې ؤ، واستاوه، خپله یې وکړه که سلطان را سره قول و کړی چه خوروی به مونه، نو خدمت ته یې ورځو او په ډیر اخلاص سره به یې خدمت کوو. نوموړی سلطان دده خبره ومنله. شیر خان د سلطان حضور ته د ډیر وسو غاتو نو سره ورغی. په دې باندې سلطان ډیر خوشاله شو، خپل لښکر یې د شیر خان سره کړ. د دغه لښکر په واسطه شیر خان دوسره پیاوړی شو چه محمد خان او سلیمان یې مقابله ونه شوه کړای او د (رهتاس) غره ته و تښتېدل.

شیر خان ته خپلې پرکني هم په لاس (۲) ورغلې او (چوند) چه د محمد خان پرکنه وه هم په لاس ورغله. پښتانه عزیزان چه غرونو ته تښتیدلي وو، ځینو ته یې ولینکل: «راشیء»، دوه چنده جاگیر به درکړم، زمونږ اوستاسې پت یودی، زما مقصد دخپلو

(۱) پهته، بهسته، بیه او شینه هم لیکل شوي دي.

(۲) و کوری د خان جهانى تاریخ لومړی ټوک ۲۷۳ مخ او د عبدالله داؤدی تاریخ (الیکړه ۱۹۵۴ کال) ۱۱۴ مخ. او دافسانه شاهان. ۵۱ ه الف مخونه.

پر گنوبېر ته نیول و، خپل دغه مقصد ته اوس رسیدلی یم.»

دغه لیک چه عزیزا نوته ورسید یر پښتانه په ډېره خوشالۍ سره شیر خان ته راغلل. د شیر خان په نوکرا نو کښې پښتانه ډیر شول، نو نور یې مغولو ته کوم ضرورت نه حس کاه نو په دې وخت کښې یې هغوی ته ډېر سوغاتونه ورکړل او رخصت یې کړل. محمد خان چه په قوم (سور) و؛ او د چوند د پر گنې حاکم و، شیر خان ورته ولیکل چه لوی خان دې خپل زړه ته هیڅ تشویش نه وړولی، په ټول زړه دې پېر ته راشی، دی پوه شه او خپله دچوند پر گنه یې.

اوس زما په لاس کښې د سلطان ابراهیم خلاصه (خالصه) پر گنې دي، نو ځکه د عزیزانو د ملکونو نیولو هیڅ اراده نه لرم. څرنگه چه داړود وړ او وړانې وخت دی، نو پکار دي چه ټول پښتانه سره یو لاس شو او یو دبل سره مرسته وکړو. چه په دې ډول خپل وطن دنور و له منگواو نه په امن کښې وساتو، او وکولای شو چه دنور و ملکونه دخپل لاس لاندې راوړو. اوس ددې وخت دی چه په خپلو کښې سره زړې دښمنۍ اخواته و غورځوو؛ او په ځای یې په زړونو کښې مینې او محبت ته ځای ورکړو چه له دغې لارې په خپلو کښې مو پیرز وینه سره زیاته

شي او غز يز انو ته گټې ورسيرى. د شير خان عريضة چه محمد خان ته
ورسيده نو د غره، خڅه راكوز شو او د چونډ پر كنه يې په
خپل لاس كښې ونيوله ، پخوانى كينه يې پرېښوده او په دې كار د
شير خان نه ډېر خوشاله شو او د زيات احسان لاندې يې راغى .

شیر خان د بابر پاچا په ملارز ست کښې

د محمد خان نه یې چه زړه جمع شو نو د کره (اگرې) بنا رته لار او د سلطان جنید حضور ته یې خان ورساوه. د سلطان جنید په ملگر تیا بابر پاچا ته ورغی او د چند یري په مهم کښې خو سوده د مغولو سره پاتې شو، د جنگ لارې، د ملک داداره کولو تدبیرونه او د دولت دار کارنو روش یې خان ته معلوم کړ.

له دې وروسته به یې هروخت د پښتنو په مجلسونو کښې ویل که بخت راسره مرسته وکړي او د دولت ملگر تیا راسره وي، نو مغول به په ډیرې اسانۍ سره له هنده وباسم (۱).

خلکو به چه لده نه دغه ډول خبرې واوریدې، نو خدا به ورغله له مجلسه به چه پاخیدل، په خپلو کښې به یې یوبل ته ویل چه شیر خان نورپه بې حایه لافو او باتو شروع کړې ده.

(۱) د خان جهانى تاريخ، لوسړى ټوك ۲۷۴ — ۲۷۵ مخونه

زه عباس چه دشیر خان د احوال مؤلف یم اودغه معلومات
 مې دخپل عالم تر ه شیخ محمد تپیسنه او ریدلی دی چه په
 دې وخت کښې یې عمر داتیا کا لو په شا وخوا کښې و .
 ده وویل : « زه دچند یری په مهم کښې ، د بابر پاچا
 په لښکر کښې د خانانو خان سره چه یوسف خیل و
 نوکر وم ، په دې وخت کښې را ته شیخ ابراهیم سروانی و
 ویل : « راجه چه دشیر خان سو رځای ته لاړ شو ، لافي شافي
 اود خپلې وسې نه زیا تې خبرې یې و او رو . ما وویل : « ډیر ښه » دواړه
 دواړه سره سوار شو او دشیر خان ځای ته ورغلو شیخ ابراهیم دخبر و په
 ترڅ کښې وویل : « نور نو هیڅ امید نه شته چه بیا به د هند ملک د افغانانو لاس ته
 ورشی او په دې به بریالیان شی چه مغول له هنده و باسي .
 شیر خان وویل : « شیخ محمد ه ! ته زما اود شیخ
 ابراهیم تر منځه شا هداوسه ، که بخت راسره ملگرتیا
 وکړی و به گوري چه په ډیر لږ وخت کښې هند د مغولو
 له لاسه و باسم ، داځکه چه مغول د افغانانو نه په جنگ او
 توري لېتوب کښې هیڅ زیات نه دی ،
 دادافغانانو بې اتفاقی ده چه د هند ملک یې له لاسه
 وتلی دی . »

کله چه زه مغولو ته ور ننو تلم اود جنگ کولو په احوال يې خبر شوم ،
 نوراته څرگند شوه چه دوی په جنگ کښې و لاړ او ټينگ خلک نه دي .
 پاچايي په خپل لوړ نسب مغرو ردی او دملک کارو ته يې هيڅ پام نه شته .
 د مملکت سهم کارونه يې د دولت اسراء او ارکانو ته سپارلی دي
 او دهغوی په خبرو او کارونو باندې پوره باور لری ، دوی
 چه هرڅه کوی په هغې کښې رشوت اخلی ، څوک چه پیسې ورکولی شی
 د هغوی مهم تر سره کیری او پیسې چه نه لری نو کاریې
 هيڅ نه اجرا کیری .

دوی یوازې اویوازې پیسې پیژنی ، چیرته چه پیسې په
 لاس ورځی هلته ورته دوست او دښمن یو شان دی .
 که دولت زما لاس ته راغی نو بیا به شیخ جی (شیخ
 صاحب) وگوري چه ټول افغانان سره څرنگه یو
 لاس کوم چه هيڅ بهرانه یې اتفاقه نه شی .
 څو ورځې وروسته شیرخان د پاچا سره په یوه
 دسترخوان ډوډۍ خوړله ، تصادفی داسې وشول
 چه د شیرخان مخې ته یې د ما هیچي آش مخه ډکه چيني
 کاسه کیښوده ، څرنگه چه شیرخان د ما هیچي
 په خوړلو نه پوهیده ، نو په چاره باندې به یې دغه
 آش غوڅاوه ، بیا به یې په قاشقه باندې په ډیره

اسانی را اخیست او خوړ به یې . په دې وخت کېنې ورته
 دستر واکمن بابر پاچا پام شو او دشیر خان خیر کې ته
 په تعجب کېنې شو ، خپل وزیر (خلیفه) ته یې وویل
 چه دشیر له احوال نه باید تل ځان خبر و ساتو ، ځکه
 دی د تدبیر خاوند دی او دواکمنۍ نښې یې په تندي کېنې
 بریښي . ماډیر افغانان لیدلې دي چه له ده نه ډیر
 لوی وو ، خو په زړه کېنې مې ځنې هېڅ (تر هه) نه ده
 راغلې . مگر دده په لید وسې زړه راته داسې وویل چه
 ویې نیسم ، ځکه دلوی والی نښې پکېنې لیدل کېږي .
 څرنګه چه دسلطان جنید له خوا خلیفه ته دشیر خان ډیر
 سپارښت شوی و ، شیر خان هم خلیفه ته ډیر ښه سوغاتونه
 ورکړي وو ، نو خلیفه په دې وخت کېنې پاچا ته عرض
 وکړ چه شیر خان یې گناه دی ، دوسره سړی نه لري
 چه زمونږ په زړه کېنې ځنې څه ویره پیدا شي . که پاچا
 شیر خان ونیسي ، نور افغانان چه دپاچا سره نوکران
 دي . هغوی به هم وویږي بیا به زمونږ په خبر و باندي
 هېڅ باور نه کوی ، او مونږ سره به یې په همدغه سبب
 یې اتفاقی پیدا شي .
 پاچا په دې کېنې څه چپ غوندې شو ، په دې وخت

کښې شیر خان په خپله ځیر کې دا حس کړه چې پاچا یې
په باره کښې څه وویل .

شیر خان چې خپل دیره ځای ته ورغی ، خلکو
ته یې وویل چې نن راته پاچا بیخي ډیر کا ته
او دا کا ته راته هم نا اشنا غونډې ښکاره شول ، زه
پوه شوم چې نور زما دلته پاتې کېدنه دى ،
زه هم په همدغه وخت کښې یې په اس باندې خپه
واړوله ، پونده یې کړ او دلښکر نه ووت . لږ وروسته
چې پاچا مخ واړاوه ، شیر خان یې په مجلس کښې ونه
لید ، پاچا حکم وکړ چې شیر خان وروستل شی . خلك
پسې وگرځیدل ، دهغه استوگنځى ته ورغلل ، مگر شیر خان
یې موندنه کړ ، ځکه چې هغه تللی و . په دې وخت کښې پاچا خلیفه
ته وویل که منع کړی دې نه وای نو ما په هماغه
ساعت نیو لو ، دى چې اوس لاړ نو ضرور څه پېښیدونکى دى
والله اعلم بالصواب

شیر خان چې دلښکر نه خپل جاگیر ته ورسېد نو سلطان جنید
(سلطان حمید) ته یې ښه سوغا تونه ولېږل
او ورته ویې ویل چې دیو ضرورت په سبب د پاچا
نه یې رخصت اخیستلو راغلی يم . که رخصت یې غوښتلای

نو پو هید م چه پاچا به رخصت را کړای نه وای. زما
 وروړنظام را ته لیکلی و ، چه محمد خان اود سلیمان
 وروړد واپروسلطان محمد ته عرض کړی دی
 چه شیر خان د مغولو سره دی ، مونږ نه پې د مغولو
 په زور پر گنې نیولې دی ، که ستاسې حکم وی نو
 خپلې پر گنې به ځنې بیرته ونیسو . سلطان دوی ته هیڅ
 جواب ورکړی نه و ، دغه خبر چه ما ته را ورسید ،
 نور می په هغه ځای کښې تم کیدل او ځنډ کول
 مناسب ونه گڼل ، دواړه سره را روان شوم .
 زه د سلطان د بیرزو ینې اوا حسا ن څخه ډیر
 خوښ یم ، هر خدمت چه را ته سلطان فرمایي زه یې
 اجرا کولو ته تیار یم (۱) .

(۱) د اد شیر خان سیاست اصول و ، چه لاره یې
 هواره کړه .

شیرخان د بیهار حکومت نیسی

څه موده وروسته یې د سیا نظام او نورو عزیزانوسره مشوره وکړه چه نورنو زما اود مغولو تر منځه سره اعتماد له منځه لاړ . زه باید سلطان محمد ته ورشم . شیرخان چه سلطان محمد ته ورغی ډ پر خوشاله شو . سلطان محمد چه د هغه بڼه تدیرونه لیدلی وو . نو خپل زوی جلال خان یې ورته وسپاره او ورته وییویل : « ما د خپل زوی نیابت تاته درکړ ، مناسب دی چه په تربیه کولو کښې یې ډ پر کوشش وکړې ، ځکه چه وړوکی (۱) دی . په دې باندې شیرخان ډ پر خوشحال شو او په همدغې نوې ورسپارل شوې وظیفې مشغول شو . کله چه سلطان محمد وفات شو په ځای یې جلال خان کښیناست ، د جلال خان مور (دودو) نومیده چه د سلطان محمد بڼه وه . جلال خان خو وړوکی و ، د بیهار حکومت به (دودو) کاوه (دودو)

(۱) د مخزن په ۱۹۳ مخ کښې «شیرخان یې د خپل زوی جلال خان په روزنه سرلوړی کړ اوڅه نور جاگیر یې هم ورکړ» .

هم خپل نيابت شېر خان ته ورسپارلی و، کله چه (دود و)
 هم وفات شوه. شېر خان د جلال خان د نائب په ډول
 د بيهار اداره په خپل لاس کښې نيولې وه (۱).
 کله چه دشير خان او د حاجي پور د پير گنې د مشر چه مخدوم
 عالم نومیده تر منځه نژدې دوستانه اړيکې منځ
 ته راغلې، په دې وخت کښې د بنگال پاچا په
 مخدوم عالم باندې نا باوره شو، نو ځکه ويې غوښتل
 چه دا فغانانو څخه د بيهار ملک ونيسي. ددغه مرام تر سره
 کېدود پاره يې قطب خان د پير لښکر سره وټاکه. شېر خان
 چه له دغه اقدام نه خبر شو، نود سولې غوښتنه يې وکړه
 او ورته ويې ويل چه زه مسلمان يم او هيڅ وخت مې نه

(۱) د مخزن په ۱۹۴ مخ کښې «شېر خان ته چه نيابت
 ورسپارل شوی و، نو په څو کالو کښې يې وکولای
 شول چه په خپلو کارونو کښې خپلواکی پيدا کړي
 همدارنگه ټول لښکر يې هم په خپل ښه و ضعيت د ځان
 کړ، دومره پياوړی شو چه د بيهار په ولايت کښې
 داسې څوک پاتې نه شول چه د حکم په مقابل کښې يې
 مخالفت وکړي».

تاسره کوم مخالف کړی دی او نه سې د خپل حدنه کله تېری کړی دی.
 مسند عالی دریاخان (د سلطان محمد پلار) هم تاسې ته ډېر
 اخلاص درلود. اوس د هغه زوی جلال خان وړوکی
 دی، تاسې سره دا مناسب نه دي چه په دې وخت کېنې د هغه
 دملک د نیولو په نیت راووخئ. شېرخان که هر څومره
 زاری و ننوتې وروړاندې کړې مگر په قطب خان یې
 هیڅ اغیزه ونه کړه.

له دې وروسته شېرخان افغانانو ته مخ و اړاوه او
 ورته ویې ویل: «یوې خواته مو مغول دي اوبل لورته
 زموږ دوره کولو د پاره د بنگال لښکر را روان دی. په
 دې وخت کېنې موږ ته یوازې یوه لاره پاتې ده چه هغه
 د خپل افغاني سپړنتوب نه کاراخیستل دی.

افغانانو شېرخان ته وویل: «ته زړه جمع اوسه، له میدانه
 به هیڅ ونه وځو، یابه بریالیان کیږو او یا به مرو، ستاسې
 څو کلنه مالگه به ځانو باندې نه حراموو».

شېرخان خپل لښکر ترتیب کړ او مقابلې ته یې ورووت.
 ددواړو لښکرو ترمنځه ډېر لوی جنګ ونښت په نتیجه
 کېنې دبنګال لښکر ماتې وخوړه. په دغه جګړه کېنې

د شېخ اسمعيل ميرانه يېڅي د يادولو وړ ده ، حبيب خان
 کاکړ چه خوريې شېخ اسمعيل ته ناسته وه ، په جگره
 کښې ځان قطب خان ته ورساوه او په نېزه يې داسې ووايه
 چه له اسه يې لاندي وغورځاوه ، او ځای په ځای مړ شو .
 دغه بر ياليتوب د شېخ اسمعيل په نوم تمام شو . په دې
 باندې شېر خان اسمعيل ته د شجاع خان لقب ورکړ . په
 دغه جگره کښې چه د شېر خان لاس ته کومه خزانه ،
 اسونه او فيلان ورغلل هغه ټول يې پخپله واخيستل
 اوددغې ولجې په سبب د پوره سامان خاوند شو . د شېر خان
 په دغه کار باندې ډېر نو حانياان خوا بدي شول او دا ورته
 ښه کار ونه بر يښيد . همدا د شېر خان اود نو حانيا نو
 تر منځه د مخالفت سبب شو ، خودغه مخالفت تر ډېره پورې
 پټ وساتل شو .

په دغه جگره کښې چه مخدوم عالم د قطب خان مرستي
 ته ځان ونه رساوه او قطب خان ته پورتنی واقع پېښه
 شوه ، نود بنگال پاچا مخدوم عالم باندې لښکر کښې
 وکړه . په دې وخت کښې مخدوم عالم د شېر خان نه

مرسته و غوښتله (۱) شېر خان ورته په جواب کښې
وویل چه زما اود نو حانيا نو تر منځه مخالفت پیدا شوی
دی او یو په بل باندې سره هېڅ اعتبار نه لرو.

میاحسو (حسنو) د عباس خان سروانی زوی دی زه
چه دا کبر شاهي تحفی (۲) مؤلف یم — عباس خان زما
یو نیکه دی.

د عباس خان زامنو ډېره موده د شېر خان سره تېره
کړې ده. میاحسو ته یې د دریا خان لقب ورکړی و.
د شېر خان په امر او کښې شېر خان ته له ده څخه زیات نژدې
هیڅوک نه و، ځکه چه ده ته د شیر خان خور ناسته وه. دریا خان د شېر خان
د دولت په لومړیو وختو کښې وفات شو د دغه تفصیل نه زما مقصد

(۱) د مخزن ۱۹۵-۱۹۶ مخونو کښې: «مخدوم عالم ټولې
خزانې او شتمنۍ شېر خان ته ولېږلې او ویې ویل که
بری زما په برخه شو نو خپل اما نت به ځنې بېرته
واخلم او که نه، نوښه به داوی چه د شېر خان سره وی
نه د مخالفانو سره. په دغه ترڅ کښې یې د شېر خان نه
مرسته هم وغوښتله.

(۲) ۱ کبر شاهي تحفه.

دا دی چه زماو دشېر خان په منځ کښې نژدې روابط شته،
نو ځکه زه د هغه په احوال باندې ډېر ښه خبریم او ما
دغه تحقیق د خپلو مشرانو نه کړی دی.

بالاخره شېر خان میاحسو د مخدوم عالم مرستې ته
واستاوه (۱). مخدوم عالم چه خوسره د
نیوی شیان درلودل، هغه ټول یې شېر خان ته و لېږل
او ویې ویل: که زه بریالی شوم نو د اشیان به بیرته
واخلم او که نه، نو د نورو نه تا سره ښه دی. مخدوم عالم
په جنگ کښې مړ شو او میاحسو ژوندی پېرته راستون شو
او د مخدوم عالم ډېر شیان شېر خان ته پاتې شول.
له دې وروسته ورځ په ورځ د شېر خان او نوحانیانو
تر منځ مخالفت زیاتیده دغه مخالفت دغه ځای ته ورسېد
چه نورو، نو حانیان د شېر خان د وژلو په نیت کښې
شول. په خپلو منځو کښې یې دا تړون وکړ چه شېر خان

(۱) د مخزن ۱۹۶ مخ کښې: « میاحسو د عباس خان
سروانی زوی چه د شېر خان خور د هغه نکاح ښکلي ښځه
وه، شېر خان ورته درې زره سوار وړ کړل او د مخدوم
عالم مرستې ته یې واستاوه ».

خوهره ورځ د جلال خان خدمت ته د لږو سر يوسره راځي
جلال خان که ځان په ناروغتيا واچوي نو شېر خان به يې
پوښتنې ته البته کورته ورشي، کله چه د جلال خان لسه
حضوره بېرته را رخصت شي، له يوې دروازي نه ووځي
او بلې ته لا رسېدلی نه وي نود غلته به يې ددغو دواړو
دروازو په منځ کښې ووژنو .

ځينو نو حانيا نوچه د شېر خان سره دوستي د رلوده او
ډېر ورباندې کړان و، د دوی سره په مشوره کولو کښې
شريک وو، دوی شېر خان ته دغه ټول احوال ټکی
په ټکي ووايه .

شېر خان لاسخکې هم پوهېده چه نو حانيا نو ورته ناوړه
تړون کړی دی. څرنگه چه دی يو ډېر پوه او هوښيار
سړی و، نو په دې باره کښې يې چا ته هيڅ نه ويل
خو پټ به يې ډير پام کاوه چه له ضرره يې ځان وساتي .
د هر ځای نه به چه خزانه او مال په لاس ورتلل نو په هغې
به يې نوی خلک نو کړول او نو يو خلکو ته به يې د
هماغوی په خوښه جاگير ورکولو. مگر نو حانيا نو ته
يې هيڅ نوی جاگير نه ورکاوه . شېر خان چه پوه شو ،
چه د نويونو کرانو په واسطه د و سره پياوړی شو چه

په جنګ کښې په نو حانيانو باندې بريالۍ کېدای شي ،
 نود نو حانيانو سره يې مخالفت څرګند کړ . جلال خان ته يې
 وويل : «د بنگال پاچا په دې نيت کښې دی چه د ډېر
 لښکر سره په تا باندې حمله وکړي اود بهار ولايت د ر
 څخه ونيسي . درې پښته (پېړۍ) وشوې چه نو حانيان
 جاګيري خوري او يو هم کوم کار نه کوي ، هر نوي
 ولايت چه لاس ته راشي په هغې کښې هم طمع کوي ، زه
 ستاسې نيکمرغي په دې کښې وينم — هر نوي ولايت او
 نوې خزانې چه په لاس راځي — نوي نو کړ ورباندې
 ونيسم چه ښه پياوړي شو — چه څوک را څخه وطن ونه
 نيسي . نو حانيان چه ماڅخه کومه کيله اوشکایت کوي ،
 په ځای نه کښل کيږي ، دوی تش په دې نيت دی چه
 ماوځوړوي ، هر څه تورونه چه په ما لگوي اساس يې
 يوازې او يوازې ځانګړې کينه ده ، که تاسې مې خپل دوست بولي
 نوزه چه تاسې ته دوستۍ او ښه زړه له مخې کوم کارونه
 کوم ، هغه به ومني اونو حانيان به راڅخه منع کړي ء
 چه ددښمني اومخالفت کولو څخه رانه لاس واخلي اوڅه
 چه تاسوته ماسې د پروپاګند په ډول وايي چه ويې
 نه مني . تاسې پوهيږئ چه نو حانيان د قوم اوقبيلې له مخې

له سورا نونه ډېر او پياوړی دی، په افغانانو کېنې داسې
 قاعده ده، هر څوک چه د بل نه څلور ورو نه زیات لري
 نو دهغه وژلو او بې پته کولو پسې هڅه نه کوی.
 اوس چه داړودوړ ورځې دی له تا نه هم نه ویریږی (۱).
 زه داسې پوه شوی یم چه نو حانیا نوزما د مرگ
 تړون کړی دی له دې وروسته به زه ستاسې خدمت ته درځم
 خو تاسې ما ته دد ننه درتگ تکلیف مه را کویء که ضرورت
 پېښ شی چه د ننه درشم نو اجازه دې وشي چه زه د ډېر
 وځکو سره درشم.

جلال خان او نوحانیان چه پوه شول چه شیر خان ددوې
 په بد تړون باندې پوه شوی دی او هیڅ کار هم
 تر سره نه شو، نو جلال خان په دې وخت کېنې
 شیر خان ته داسې وویل «نوحانیان داسې کولای نه شی

(۱) د مخزن په ۱۹۷ مخ کېنې: «زه د لو هانیا نو
 له ډېر بخت نه په زیاته وېره کېنې یم، ځکه چه دا افغانانو
 په قبایلو کېنې داسې رواج دی څوک چه د بل نه دوه ورونه
 زیات وی نو دهغه بل په وژلو پسې وی، په تېره په دې
 وختو کېنې چه هندوستان له ښتونه ډک دی».

چه تا ته په بده سترکه و کوری ، ټول پښتون ټبر
 پو هیږی چه نوحانیان ستغ ژبی دي . فکر او هوښ نه
 لری ، ددوی ژبه ددوی په واک کښې نه ده ، څه چه خولې
 ته ورځي هغه وایی خو څه چه وایی هغسی نه کوی .
 ستاتسای چه په هر شان کیږی په هماغه ډول دخپلو
 خلکو سره راځه ، چه په زړه کښې دي هیڅ ویره
 درنه ولې . ته چه څه غواړې ، زه یې درسره منم .
 شېر خان ته یې ډېر ه تسلی ورکړه او رخصت یې کړه .
 له دې ورځې وروسته یو په بل باندې کوم اعتبار
 نه درلود . په نوحانیانو کښې هم یې اتفاقی پیدا شوه ،
 هغو خلکو چه له دغې مشورې څخه یې شېر خان خبر کړی و ،
 د شېر خان سره یو لاس شول او په همدی سبب نوحانیان
 په خپلو منځو کښې په دوو برخو باندي وویشل شول .
 کله چه د نوحانیانو تر منځه یې اتفاقی پیدا شوه ، نو ډېری
 د شېر خان سره یو ځای شول ، دیووالی یې ورسره
 ټینګه لوړه اوقول وکړه . شېر خان دوی ته وویل : « ما ته
 پکاردی چه د جلال خان سره وفادار اوسم ، ځکه د هغه مور
 او پلار ماسره ډیرې نیکی کړی دی ، هغه وړوکی و
 چه زه ورته دروزنې دپاره ټاکل شوی وم ، مادهغه

په روزنه کښې یوه دقیقه بې پروایي کړې نه ده او په دې باندې پخپله جلال خان هم ښه پوهیږي. که تاسې زه خبر کړی نه وای، نو ځينو مدعاوالاؤ به اوس وژلی وای. زه چه تر څو پورې ژوندی یم، ستاسې دغه نیکی را باندې ده، که تاسې راته مشوره را کویء نوزه به جلال خان ته ووايم چه خونفره نو حانیان له نو کړی نه وباسي ځکه هغوی وړانکارې اواروډور خوښوونکي دي. که زما دغه خبره جلال خان و نه مني نو بیا به خپل ځان د جلال خان له نیابت نه وباسم.

هر څوک چه ورته ډېر نژدې اوښه دوست بریښي هغه به په خپل نیابت باندې وټاکي، که زما خبره جلال خان ومنله او دوی یې لرې کړل نو تر څو پورې چه ژوندی اوسم ځنې خو شاله به اوسم او د مهما تو دلرې کولود پاره به یې دوسره کوښښ کوم څومره مې چه وسه وی.

هغه نو حانیان چه د شېر خان سره یو شوی و و عرض یې وکړ: «څه چه ستا سې په فکر ښه ښکاري، زموږ د سره خوښه ده، ځکه چه اوس زموږ او ددوی تر منځه ځاني اومالي د ښمنۍ پېښه ده، نه دوی سره یو ځای کېدل پکاردی اونه یې په ژبه اولوز باندې باور کول.

دوی په دې هڅه کښې دی چه تاسې له پښونه و رغو رځوئ.

مو نر په دې باره کښې په لنډول تاسې ته عرض کړی دی ، خو ستاسې بخت و یښ و ، نو ځکه هغه څه چه دوی غوښتل ترسره نه شول ، اوس باید په هر سنجش کښې ډېر ځیر او سو اوله ضرره یې ځانونه خوندي وساتو .

شېر خان د غونو حانیا نو ته ، کوم چه ورسره متفق وو ، وویل : « ماچه خوسره فکر د خپل ځان د ساتلو د پاره اود جلال خان د ښیگڼې د پاره کړی دی ، باید چه جلال خان ته عرض شی او ورته وویل شی چه ته ددو مشکلاتو سره مخامخ یې ، یو د بنگال پاچا د لښکر سره مقابله کول د رپه غاړه دی او بل د باغیانو څخه د هیواد ساتل او درعیت نه مالیه اخیستل دی . ستا لښکر هم دوه فرقې دی ، اخلاص او اتفاق له منځه تللی دی او نور یې یوځای پاتې کېدل هم امکان نه لری . په دغو دواړو فرقو کښې چه ستاسې هره یوه فرقه خوښه وی نو د دې من دمقابلې د پاره یې وساته او بله فرقه جاکیرته ولېږه چه درعیت نه مالیه ټوله کړی اود ملک ساتنه ورپه غاړه وي . »

هغه نوحانیان چه دشېر خان سره یو شوی وو، نو
شېر خان ته یې وویل : « جلال خان ته په ښکاره ډول
ووايه چه دغه فتنه کړله ځانه لرې کړی اوددوی
جا کیر نور و سپا هیا نو ته ورکړی ». شېر خان
وویل : « زما مقصد دادی چه ددوی له شر نه خپل ځانونه
وساتو ، یاباید داسې وشي چه له دوی نه لرې شو ، کیدای
شي چه خومو د ه وروسته دوی د خپل روشن نه وگرځي په سیاست
کښې داسې قانون دی چه د ښمنان دا حسان اونیکی له لارې
له خپلې د ښمنی نه واپړول شي اونیکی د هغوی له زړونو
څخه د کینې تور کی لری او وتوړی. که د ښمنی په د ښمنی
باندې دفع کیږی ، دا ډول کار ښه کار نه دی. دلته
خومره خلک چه حاضر وو، د ټولو دشېر خان نظریه
خوښه شوه له دې وروسته شېر خان په دې ډول یولیک
ولیکه : « د سلطان محمد له خوازه د خوند کار په نیابت
باندې سرلوړی شوی وم. په دې باندې نوحانیان د کینې
لرلو په سبب خوشاله نه وو، د سلطان محمد له سرینې وروسته
ستامور ماته د مملکت په کارونو کښې پوره واک را کړ.
په دې باندې د نوحانیانو کینه لاسې زیاته شوه ، پټ
اوبنکاره یې ماسې پرو پاگند شروع کړل - څرنگه

چه زمالمن دخیانت له چټکۍ نه پاکه ده ، سره له دې چه
دوی زما نیمګړتیا پیدا کولو پسې ډېرې الې ځلې وکړې
مګر تر پایه پورې په خپل مقصد کښې بریا لیا نه شول ؛
او دا یې د لاسه ونه شول چه دنیا بت نه مې وبا سي . زه
د ډیر پخوانه ددوی په کارونو باندې ښه خبروم ،
مګر په دې هڅه کښې وم چه پټ یې وساتم ، هیچرې
او چاته به مې په دې باره کښې څه نه ویل .

ستاسې احترام اود مهماتوپه حل کښې تر خپلې وسې پورې
په کوښښ کښې وم . دا مې هیڅ نه غوښتل چه ددوی په شان
زه هم ورسره د ښمنۍ او مخالفت شروع کړم . ځکه په
مخالفت کولو کښې هیڅ کټه نه شته اود مخالفت په سبب
د ولتونه وړانیزې . مغولو چه د سلطان ابراهیم نه
ملک و نیو د تورې په زور یې نیولی نه دی ، بلکه
د افغانانو تر منځه د مخالفت د پېښېدو په سبب یې ځنې نیولی
دی . ماته داپوره معلومه ده ، چه نوحا نیان زما د وژلو
په نیت کښې دی شپه او ورځ په همدې فکر کښې
دی . چه په څه ډول سره مې له منځه یوسي ، ځکه دوی د
خپل تېر په ډېر ښت ډېر مغرور دی .

تاسې دوه مهمه لری یو د ښمن سره چه د بنگال حاکم

دى مخامخ كيدل دى . بله دا چه ملك د پرد يونه وساتل
 شى او ماليه هم را ټوله شى . ستاسې لښكر هم د وهڅا يه
 شوى دى يوه برخه يې ماسره په پوره اخلاص او اتفاق
 سره په خدمت بوخته ده ؛ او بله برخه يې دوى سره .
 دواړه برخې يوځاى كول هم پكار نه دى . په دغو دواړو
 برخو كښې دېره يوه چه ستاسې خوښه وي د ځانه سره يې
 وساته او بله د جاگير په لور رخصت كړه داوو ، چه
 د ضرورت وړ ټكې سې عرض كړل ځان ډير خوږ دى
 بې ځايه يې وركولای نه شم .
 جلال خان چه د شېر خان د عريضې ډ منځوم پوه شو
 د شېر خان وكيلى ته يې وويل : « شېر خان ته ووايه ،
 چه ستا خبره په ځاى ده ، زه هم دوسره پوه شوى يم
 چه اخلاص له منځه تللى دى — ددغو دوو ډلو يو ځاى
 كول غيځ مناسب نه دى . زما اختيار او واك ستا په
 لاس كښې دى — ته چه څه مشوره راكوې ؛ زه به
 غماغسې وكرم ، شېر خان ته ووايه ځينې خبرې شته
 چه يوازې مخامخ ويل كيدای شى زه او ته چه سره مخامخ
 شو ، نو بيا به سره مشوره وكړو ، كو سې نتيجه ته چه
 ورسېدو ، هما غسې به وكړو او وس خو وړځي

صبر و کړه ځکه چې په دې وختو کې د بنمنان د پړ پیاوړي دي — ددغې فتنې چاره به ورو ورو وکړو او حق به د باطل نه بېل کړو».

شېر خان چې دخپلې عریضې په ځواب باندې پوه شو نو بیا یې خپل استازی جلال خان ته واستاوه او عرض یې وکړ، څه چې خوند کار فرمایلی دی ټول معقول او دېر ښه دی — څو ورځې لاڅه چې یوه میاشت خودې په دې باره کې خوند کار تحقیقات وکړي. ماته چې ستاسې د پاره څه ښه او ګټور برېښېدل هغه مې عرض کړی دی، او ستاسې له حکم نه وتلای نه شم. په څه ډول چې ستاسې حکم وی زه هماغسې کوم».

له دې وروسته جلال خان هغه نوحانیان راوغوښتل چې د شېر خان دوژ لوټرون یې کړي و — او د شېر خان له عرض نه یې خبر کړل — او داسې یې ورته وویل: «ځینې نوحانیان چې مونږ سره په مشوره کېښې شریک وو، شېر خان ته ورغلي دي او د تړون په باره کې چې هر څه وو، هغه یې ورته ویلي دي — اوس د هغه سره یو شوي دي، قول او لور یې ورسره کړې ده، چې هره بده او ښه کېښې به ورسره یو ځای وي — باید اوس څه وشي؟».

په دې وخت کېنې دجلال خان سره متفقو نو حانيانو داسې
 عرض وکړ: «شېر خان به زموږ نه هيڅ خبر شوی نه وای،
 خو بده داو شوه چه زموږ دورو نوڅخه بيخي ډېر دهغه
 په خوا شول — چه همداد نو حانيانو تر منځه د بې اتفاقي
 سبب شو — هر قوم چه برباد شوی دی د خپلې بې اتفاقي په
 سبب. موږ د دښمن له منځه وړلو بڼه لاره سنجولي وه خو
 بخت را سره ملګر تيا ونه کړه. دښمن زموږ په تړون
 خبر شو — هغه اوس ډېر پياوړی دی خپل لښکري هم ډېر
 زيات دی اود مغولو سره هم دوست دی. پيسې ستاسې دی
 او کارو رباندې خپل برابر وی — اوس ديهار په ملک باندې
 هيڅ اعتبار کول مناسب نه دی — ځکه چه درې پاچايان
 يې د نيولو په نيت کېنې دی — ژردی چه د جګړې ډګر
 شی — که موږ او شېر خان سره متفق هم وای بيا مو هم نه
 شو کولای چه بيهار وساتو — د شېر خان سره زموږ او
 ستاسې وړانه دهغي ورځې نه پېښه شوې ده په کومه
 ورځ موچه قطب خان وواژه .

خو سره ولجه، اسونه او فيلان چه وو، ټول شير خان پخپله و
 خيستل او تاته يې پکښې هيڅ درنه کړل. په ټولو خلکو کېنې

داسې ګوټګوسي کېده چه دغه کار دشیر خان سره مناسب نه و ،
 باید چه هرڅه یې جلال خان
 ته ورکړي وای- ځکه چه دلبنګر و اعلي قوماندان دی. ستاسې په
 مبارک فکر هم همداسې مناسب بر یښیدل ، ترڅه وخته پورې دغه
 مخالفت پته و، بیانور پته پاتې نشو او ښکاره شو. خبره تردې حده
 راوړسیده چه اوس یو ځای کیدل هم مناسب نه دی. ځکه چه یو په بل
 باندې سره هیڅ اعتبار پاتې شوی نه دی. مونږ باید د ښګال پاچاته
 بیهار ورکړو او ددې تکلیف نه چه هره ورځ را باندې د بیهار
 په ساتلو کښې تیریږي ځانونه خلاص کړو .
 خپلې کورنۍ او واره په ښګال کښې خوندي وساتو چه د مغولو
 دچور کولو او ولجې نه په امن کښې پاتې شو .
 د ښګال پاچاته ستاسې دور تګ ترتیب په دې ډول دی چه شیر
 خان خو پخپله مشوره درکړې ده چه یوه فرقه جاگیر ته ولېږه
 او بله د ځانه سره وساته. شیر خان جاگیر ته ولېږه او تاسې په
 آرام او اسو د هره سره د ښګال پاچاته ولاړشۍ .
 بیهار هغه ته ورکړی ؤ او په ځای باندې یې ځنې په ښګال کښې
 جاگیر واخلي . دا کار هغه وخت کېدو نکي دی چه بیهار لا

چانيولي نه وي (۱).

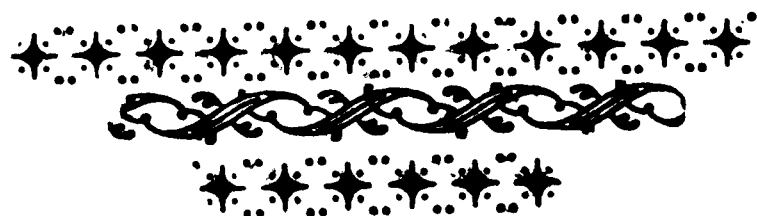
دجلال خان زړه ته دنوځا نيانو مشوره ولويده. شير خان يې
ځان ته راوغوښت او ورته ويلي: «داچه تاسره نيكې،
كولې نوځكه نوځا نيان درسره مخالف شول، كه دايو خدای
خوښه وي په خپله جزا به ورسپري. ته د مغولو مخې ته ورځه
اوزه به د بنگال د پاچا مخه ونيسم. شير خان د
جلال خان خبره ومنله او په همهغه وخت روان شو.

شير خان چه دسهران پر كښې ته ورسېد بيا نو جلال خان دبنگال
پاچاهه ورغی. دبنگال پاچا ورته ابراهيم خان دقطب خان زوی
اونور لښکر ورکړ.

شير خان چه خبر شو چه جلال خان خپل ځان دبنگال پاچاهه
رسولي دی نو په دې كار باندې ډير خوشاله شو. ويلي چه
اوس راته د بيهار ملك په لاس راغی. مخكې ما داسې فكر كاوه
چه د بيهار دنيولو دپاره به دبنگال دپاچا لښكري راشي. څرنگه چه
دجلال خان په لښکر و كښې زماو دنوځا نيانو ترمنځه مخالفت و،

(۱) دمخزن ۱. ۲ مخ: «مونږ بنگال ته ځو او دهغوی سره تړون
كوو چه دهغوی په مرسته شير خان له منځه بوځو او بيهار خپل
لاس ته راوړو».

نوزه په دې وېره کېنې وم چه د بنمن به میدان یوسی - اوس چه د
پاچا لښکر بنگال ته تللی دی، نور نو ز ما د لښکرو تر منځه هیڅ مخالفت
نه شته. د افغانانو د لښکر په منځ کېنې چه مخالفت نه وی، بنگالیان
لاڅه چه د مغولو ر ایا ندې هم زور نه ر سیري. د بنگال د پاچا لښکرو ته
سې چه ساتې ور کړه، که ژ ونډی وم، و به کوری ء چه مغول
خرنگه دهندوستان نه و باسم.

د شیر خان اود بنگال پاچا ترمنځه جگړه

له دې وروسته شیر خان په دې کوشن کښې شو چه نوي عسکر ونیسی. چېرته به چه پښتانه وو، هغوی ته به یې سپړی ورو لیرل. چا به چه څه پیسې غوښتلې مغه به یې ورکولې اود ځانه سره به یې نو کړول. په دې ترتیب یې ځان ښه پیاوړی کړ. بیا د بیهار نه بنگال ته روان شو اود بنگال پاچا ته مخ په مخ ورغی. لومړی یې دخپل لښکر نه یوه دخټو لویه کلار اتاوه کړه، له دې وروسته یې د بنگال پاچا سره جگړه شروع کړه. ابرا هیم خان سره چه فیلان او وسله بیخي زیات وو، نو د ډېر غرور نه یې شیر خان د پامه هیڅ نه ورته، شیر خان دخټوپه کلا کښې استوگنه غوره کړه. او هره ورځ به یې ورسره جنګ کاوه.

د ابرا هیم لښکر وچه هر څو سره کوشن وکړاود دخپل ټول زور نه یې کار واخیست، بیا هم په دې قادر نه شول چه دخټو کلا ته څه تاوان ورسوي افغانانو تل د پاره په دې برخه کښې چه د ابرا هیم خان لښکر کلا ته ورننه نه وځي په سپرانه به ولاړ وو، د ابرا هیم خان لښکر و به هره ورځ دوسره زور لگاوه چه د شیر خان د عسکر وکلاته

ځانو نه ورسوي ، مگر کلاته به يې د ورنه وتلو هيڅ وسه نه کيدله ، نو بيرته به خپلو ځايو ته ستنيدل . دغه دواړه لښکري تر ډيري مودې پورې په جنگ کښې وې ، خو هيڅ قوت په بل باندې نه بريالي کيدو ، ابراهيم خان چه د بنگاليانو په توره ډير مغرور و ، په دې وخت کښې ښه پوه شو چه بنگاليان په توره کښې افغانانو ته رسېداي نه شي نو پاچاه يې يوه عريضه په دې ډول وليکله :

« که ستر واکمن سهرباني و کړي او نو ر لښکر هم راوليري ، ځکه چه شير خان دخپل ځان د ساتنې دپاره دخټو کلا جوړه کړې ده او پکښې د لښکرو سره په خوندي ډول ميشته دي ، زمونږ ورباندې وسه ونه شوه چه دغه اوسني شمير لښکر ورباندې ځنې کلا ونيسو . »

شير خان چه پوه شو چه ابراهيم خان د پاچا نه نور لښکر هم غوښتي دي ، افغانان يې راټول کړل او ورته و يې ويل :

« څو ورځې مې د بنگاليانو سره مخ په مخ د صف تړنې جگړه ونه کړله ، په کلا کښې به ناست وو ، لږ خلک به مو جنگ ته ور ايستل دا ځکه چه د پاچانو ر لښکر چه لارارسيدلي نه دي بيخي زيات دي نو ځکه مې لښکر ته لږ خلک ورايستل

چه زسونه لېسې د ډير و بنگاليانو سره جگړه کولی شي اوکه نه، دايو از ماينست هم و ، پرته له دې په دې کښې مقصد داهم ؤ چه بنگاليان له ډيره غروره رابښکته شي، داچه دوی ته تازه لښکر ور، رسيږي ، چه په دې باره کښې افغانان خپلو زړونو ته هيڅ ويره ورنه ولي. له دې وروسته غواړم چه دصف جنگ و رسره شروع کړم ، ځکه چه پرته دصف له جنگه دمقابلې قواؤ پياوړتيا نه معلومېږي .

الحمد لله سر وارچه د بنگاليانو او افغانانو تر منځه جنگ شروع شوی دی ، بری ځنې افغانانو وړی دی ، ماوس داسې فکر کړی دی ، که د عزیزانو خوښه وی د لوی خدای په مهرباني به ددغه مبارك آيت په مضمون تکیه وکړو :
« کم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله » .

يعنی ډير واره لږ خلک په ډير و خلکو د خدای په حکم بریالي کېږي .

افغانانو ورته عرض وکړ : « ستاسې په مارک فکر کښې چه څه درغلي دي مونږ يې بيخي صحيح بولونو رنوپه جنگ کښې سستی او ځنډ هيڅ مناسب نه دی .

خپل مبارك زړه مو جمع لری ء او په ډاډه زړه په

جنگ شروع و کړی، ټول لښکر تا سره په یوه زړه
او یوه خوښه دی، دلښکر چه څه وسه وی هماغومره
سیرانه به څرگنده کړی او د سیرانې په ښکاره کولو
کښې به هېڅ دریغ ونه کړي انشاء الله د شهادت هماغه
شر بت چه مونږ دده پلارته ورکړی و، په ده باندې
به یې هم وچښو.

ددوی دلښکر و ډیر ښت او پیاوړ تیا څخه مونږ نه و یریرو
و هلی به بیا هم وو هو.»

شیرخان چه د افغانانو روحیه ځان ته معلومه کړه او په دې
باندې هم ښه پوه شو چه افغانان د ښکالیانو نه پیاوړی دی نو هماغه
ابراهیم ته یې چه ډیر مغرور و، دخپل وکیل په واسطه ورته
د صف د جنگ د شروع کیدو احوال و استاوه؛ او عزیزانو ته یې
وویل: «ابراهیم خان به چه شپه او ورځ ویدي چه شیرخان به تر
خوپوړي ځان په کلا کښې ساتی. - اخیر خوبه د صف د جنگ ته
مجبور شئ، دلښکر د ډیر ښت په سبب دومره مغرور و، چه دخپل لښکر
نه یې کلا هم تاوه نه کړه، اوس باید د صف د جنگ ورسره شروع
کړو، خپل وکیل وروایېم چه ورته خبر ورکړي، چه سر
د سبا نه زه د کلانه دروځم، زموږ اوستاسې ترمنځه د صف
جنگ شروع دی.»

شیر خان چه عزیزا نو ته دغه خبرې وکړې، دوی ورسره
 ومنلې. شیر خان دو کیل په لاس ابراهیم خان ته خپله وینا ور
 ولیرله چه هر وخت به تاماته ویلې دکلانه راو وځه، چه دصف
 جنگ سره وکړو؛ او سیرانه سره ښکاره کړو. مگر زه په دې فکر
 کښې وم چه خو ورځې صبر کول پکار دي، ځکه ښایې چه سوله سره
 وکړو، ته چه سوله نه غواړې سر دسبانه دې خپل لښکر برابره
 راځه چه سره مخ په مخ شو، معلومه به شی چه بخت دچا سره ملگر
 تیا کوی».

ابراهیم خان په ځواب کښې وکیل ته داسې وویل: «شیر خان
 ته ووايه، چه زما اوستا په منځ کښې عیښ سوله نه شته، زموږ
 ترمنځه جگړه شروع ده، تا چه څه وینا رالیرلې ده، باید ور باندي
 ټینګ ودریرې، چه دخپلې وعدې نه وانه ورې، سر دگټیځ، نه دې
 خپلې ټولې لښکرې میدان ته راو باسه». شیر خان ددغې خبرې
 په اوریدو خو شاله شو او خپل خلک یې هم په دغه خبره باندي
 خبر کړل. ابراهیم خان هم فتح خان ته وفرمایل: «لښکر خبر کړه
 اوس باته دجنگ دپاره تیار اوسئ».

دشپې چه اخیره شوه شیر خان خپل لښکر بیخي اما ده کړی
 دکلانه دباندي راوویست. دکټیځ له لمانځه وروسته یې دلښکر
 مشرانو ته وویل: «د مخالف لښکر سره فیلان، وسله او پیاده
 عسکر بیخي ډیر دی، ددوی سره باید په داسې ډول

جگړه ووشي چه ددوی منظم لښکر لکه څنگه چه دوی ترتیب کړی دی په همدغه انتظام باندې پاتې نه شی. بنگالی سواران خپله وسله او پیاده عسکر خوشی کړی، فیلان یې داس سوارو سره کله شی او په دې ډول یې دلښکر و په ترتیب کښې کله وډی پېښه شی. د شیر خان دلښکر سردارانو عرض وکړ: «مونږ استاد حکم تابع یو، په هر ډول چه راته لارښودنه کوی په عماغه ډول به جنګ کوو». شیر خان وویل: «په دې برخه کښې زمانظر یه داسې ده چه لوسړی باید خپل ځانونه یو داسې لوړ ځای ته ورسو و چه دوی ته ښکاره شو. څو نفره داسې سواره چه څو واري یې د جنګ ډکړ ته دانگلي دی او د دښمن د تورو ورونه یې زغملی دی تعین کړو او جگړې ته یې ورولیږو. کله چه ددوی په لښکر کښې کله وډی پېښه شوه، نو ژر دې بیرته راوگرځی، جگړه دې پریردی او دې خواته ته دی رامنډې و هی او دبیرته راتگ په باره کښې دې هیڅ پر وانه نه کوی.

بیابانه نویو څه غوره لښکر ورولیږم چه بنگالیانو باندې د غشو باران جوړ کړی. دوی دې هم بیرته ځنې په راروانید و شي ابراهیم خان چه راسره دپلار د مرګ په سبب سخته کینه لری. نو په دې وخت کښې به دلښکر و د ډیر ښت په سبب زیات مغرو رشی دابه یې په فکر کښې و رشی چه افغانان یې و ځغلول نو په ډیره بیره

به ژمونږ په لور، راتر پلي تردې چه خپله درنده وسله او پياده
 لښکر به هم خوشې کړي. په دې ډول به يې په لښکر کېنې کړه وډي
 راشي. بيا به نو زما هغه لښکر چه دغو نډې نه يې ځانو نه پناه کړي دي را
 با څيرې او جنگ به ورسره کوي د بنګاليانو سوار کار د افغانانو
 سوار کار ورسره د تورو په جنگ کېنې سيالي کولای نه شي. لوی
 خداي ته اميد دي چه د بنګاليانو په لښکر به ماتې کړه شي او
 د تيښتې سره به مخامخ شي.

ټولو افغانانو د شير خان دغه تدبير ښه وکانه و يې مانه او داسې
 يې وويل: «له دغه تدبير نه په دغه جنگ کېنې بل ښه تدبير نه شته.
 بيا نو شير خان په خپله خوښه سرتيري خوښ کړل او نصيحت يې
 ورته وکړ، څنگه چه زه درته و ايم چه دهغې نه وانه وړي او
 نور لښکري يې دغو نډې شاته ودراره.

د ابراهيم خان لښکر چه ښکاره شو، افغاني سوار کار، ورسره
 دلارښوونې سر مسم مخامخ شول. د غشو باران يې ورباندې جوړ
 کړ او بېرته ځنې راوگرځيدل. په دې وخت کېنې بنګالي سوار کار
 په دې فکر کېنې شول چه افغانان له جنگه وتښتيدل. لکه څنگه چه
 شير خان فکر کړي و، هماغسې وشوه. هغوی نور هر څه پر يښودل
 او د افغانانو پسې په ځغستاشول. شير خان چه پوه شو چه بنګالي
 سوار کار و، خپله درنده وسله او خپل پياده عسکر پر يښودل

او ډير لري ځني راغلل، نو دخپل ورسره اېښکر سره چه د غو نډي
په خوا اړخ کښې ولاړو، د بنگاليانو مقابلي ته راووت، په دې
وخت کښې دغه کار ته بنگاليان حيران پاتې شول. هغه افغانان چه مخ
په تېښتيدو وو، هغه هم پير ته راستانه شول؛ او په يور يکابه ترتيب
چه د افغانانو عادت دی د بنگاليانو په لښکر، ورننوتل. بنگاليانو هم
خپل مقاومت څرگند کړ او د دو اړولښکر و ترمنځه سخته جگړه شروع
شوه، زو روره جگړه وشوه، ډير نامتو سرتيري ووژل
شول. خو په نتيجه کښې د شيرخان د بري لمر خپلې
ورانگې دختيځ لور نه په ځيلدو کړې او د بنگاليانو په لښکر
ماتي کړه شوه.

ابراهيم خان چه بنگاليانو ته هر څو مره چغې ووهلې چه
راوگرځي د تورې او سپراني وخت همدا دی، افغانان بيخي
لږ دی، که وتښتي نو هلته به پاچا ته څه ځواب ووايست
مگر په دی وخت کښې د ابراهيم خان ارونو او غيرت
اچولو په بنگاليانو باندې هيڅ اغيزه ونه کړه.

ابراهيم خان ته يې خلکو عرض وکړ، چه د پاچاهه امراء
چه وو، ټولو ميدان خوشي کړي او تښتيدلي دی، اوس
تاسره لږ سوار لښکر پاتې دی، چه په دې باندې هيڅ نه
کيږي اونه به د دوی په واسطه بري په لاس راشي.

ابراهيم خان خپلو خلکو ته وويل : « زه پاچاته څه ځواب
لرم ، ځکه هغه خو ټوله عسکری قواء ماسره کړې وه ،
هغه به وایي چه هر څه یې دېښن ته ورکړل اوځنې
راو تښتیدل ، دا خبر به په ټولو خلکو کښې خپوړشی او بیا
به راته خلک تښتیدونکی وایي ، چه د پاتې ټول ژوند پیغور
به یې وی . ويل شوي دي : « که د ژوندانه اوبه په ابرو
ورکو لو باندې تر لاسه کیږی هم یې اخیستل پکار
نه دي . »

ابراهيم خان بیرته پر شاتګ هیش خو بن نه کړ ، ويل
یې : « باید یا بری زما په برخه شی او یا همدلته
ووژل شم . » په همدغه تردد کښې و ، چه اجل یې
راورسید او ووژل شو .

جلال خان چه په دغه جنگ کښې د بنگالیانو سره
ملگری و ، هم تپي شو او په زخمی ځان له میدان نه
وتښتید ، د بنگالیانو خزانه ، فیلان او نور هر څه یې چه
درلودل شیرخان ته پاتې شول ، په دغه جنگ کښې بری دشیرخان
په برخه شو او د بهار د ولایت د زیاتې برخې حاکم شو .
څرنګه چه لوی خدای دازل نه غوښتی و ، چه دهند
مملکت شیرخان ته وسپاری او بندګان یې دده په عدل

او اسن کښې په هو سا يې ژوند تير کړی ، عا دل اورعيت
 پالونکی پاچاشی ، نو د شیر خان واک ورځ په ورځ
 زیاتیدو هر ځای به یې چه لاس ته ورغی ، د هغه
 د کړنې او ودانۍ خواته به یې ډیره پاملرنه کوله او
 په لږ وخت به یې هغه ځای له پخوانه ډیر ښه کړ ، د اځکه
 چه له هرڅه نه به پخپله خبر و ، نو اځکه د خا ینا نو او
 ظالمانو په مخ نیوی کښې ډیر بریالی و . که څه هم شیرخان
 سره خپل و خپلوان ، دوستان اوعزیزان ډیروو ، مگر بیا هم
 که نور خلک به ورته را تلل که هر څوک به و ، او کار به
 یې ځنې غوښت ، نا امید به یې نه لیږه او ورته ویل به
 یې څه شی چه تاته د کار په مقابل کښې تا کل کیږی هما غه
 د رکول کیږی او هیڅ کمبود به پکښې نه راځی ، خوته به نه
 په چاباندې تیری کوی اونه به د چاسر ، جنگ کوي ، که نه ، نو
 داسی سزا به و وینې چه د نو رو عبرت شی . په همدغه ډول
 یې په ډیر لږ وخت کښې ډیر ښه شهرت اوښه نوم پیدا کړ
 هر چا به ویل چه شیر خان سپاهیا نو ته خپل حق پوره
 ورکوی په خپل رعیت باندی هیڅ ظلم نه کوی اونه
 بل څوک ظلم کولو ته پریردي .

دشیر خان لاس ته د چنار وړ تگ

دشیر خان د احوال مؤلف عباس خان د شیخ سروانی زوی د خپلو خپلوانو او عزیزانو نه چه دشیر خان په لښکر کښې وو، د چنار د کلانیول په دې ترتیب اوریدلی دی: «سلطان ابراهیم د چنار کلاتاج خان سارنگ خان ته سپارلې وه، پاچایی خزانه یې هم په همدغه کلا کښې ایښې وه. د دغه تاج خان یوه ښځه وه، چه (لادو ملکه) نومیده په تاج خان باندې ډیره گرانه وه او خورا ډیره مینه یې ورسره درلوده. تاج خان د ملک او سپاهیانو تدبیر هم خپلې دغې ښځې ته پرېښې و، تاج خان خپل نیابت درې تر کمڼو ورونو ته چه میر احمد، اسحاق او میر دادنو سیدل و رکړی و. دغه درې واره سره سکه ورونه وو؛ او ډېر هوښیاران وو. دوی ته چه ښه جوته شوه چه تاج خان د ښځې په مینه کښې داسې نښتې دی چه هیچ څنې ځان نه شی خوځولی. نو د لادو ملکې سره یې لوړه وکړه چه هیڅ مخالفت به ورسره نه کوي او دې سره به هیڅ وخت بدنه کوي.

دغې لادو ملکې زوی نه درلود. د تاج خان زامن وو، خودنورو ښځونه، مگر دا چه دې سره یې ډېره مینه درلوده، خودنورو ښځو نه زامن یې ورڅخه داسې هیر شوی وو، چه د شپې او ورځې

خوړا که به یې هم پوره نه وړ کوله-دغوزاسنو چه خپل پلار
 ته هرڅومره عرضونه وکړل-خو هیڅ فایده په لاس ور نه غله-
 په همدې سبب د تاج خان د زاسنو په زړونو کښې ورځ په ورځ خپل پلار
 او خپلې سیرې ته کینه زیاتیده. یوه شپه د تاج خان مشر زوی
 ورغی او په لادو ملکې باندې یې د توري واورو کړ-مگر کوزار
 خطا لاړ-خدمتکارې یې غالمغال جوړ کړ. په دې وخت کښې
 تاج خان خپله توره راواخیستله او د زوی دوژ لو نیت یې وکړ-
 زوی ته یې وویل: تاسابه خو رخود توري واورو کړ، اوس نو
 زما وارته کوره». زوی یې پوه شو، چه اوس سې دښځې په سبب
 وژنی نو په پلار یې د توري واورد ښځه کړ او له کوره ووت.
 تاج خان په دغه کوزار باندې سخت تپې شو او د همدې زخم نه
 شهید شو.

دلادو ملکې په سبب د تاج خان زاسن د نائبانو او دلښکر زیاترو
 خلکو سره وران وو. لادو ملکه یوه هوښیاره پوه او دلوی لاس
 لرونکی ښځه وه. د تاج خان په ژوندانه کښې دې سره ټول لښکر
 متفق و، دهغه له سپړنې وروسته هم دلادو ملکې سره ډېر لښکر
 متفق پاتې و، مگر ډېر لږ خلک د تاج خان د زاسنو پر خوا وو
 د خرنې لاس ته راوړلو دپاره هڅې او جگړې تل روانې وې.

څرنگه چې د تاج خان زامن ناپوه وو، نو په دې سبب ورسره نه
د خلکو او نه دلبنګر مینه وه.

په دې وخت کې شیر خان په پټ ډول میر احمد ته داسې خبر
ورو لېږه: «میر دادماته راو لېږه، زما په زړه کې څو خبرې دي
چې دهغه په واسطه یې درو لېږم». میر احمد چې د شیر خان سره
پخوانی ملګر تیار لوده، نو ډیر خوشاله شو. او خپلو ورونو ته
یې وویل: «لادو ملکه د حکومت لیاقت لري خو بنځه ده، د کلا او
خزانې غوښتونکي ډېر دي، لادو ملکه نه شي کولای
چې کلا وساتي، ښه به داوی چې کلا شیر خان ته ورکړو، په دې
واسطه به هغه زموږ احسان لاندې راشي چې بیا به مو په ښه راشي».
د میر احمد نظریه دده ورونو خوښه شوه، لادو ملکه ته راغلل
او د شیر خان لیک یې ورته ښکاره کړ، په دې وخت کې یې ورته
عرض وکړ، چې موږ ستاد حکم تابع یو، چې څه وایې موږ یې
منو او هماغسې کوو. دې خپلو ورونو ته وویل: «زما اختیار
ستاسې په لاس کېږي دی، تاسې چې را ته څه وایې زه یې منم، زه یې
له تاسو نور څوک نه لرم او تاسې یې د پلار په ځای یاست». میر احمد
ورته عرض وکړ: «که ستاسې مبارک زړه راڅخه نه خفه کېږي
نود یوې خبرې درته عرض کوم». هغې ورته وویل: «څه چې
دې په زړه کېږي وی زړوړ یې راته وایه او هیڅ تشویش دې زړه ته

مه دروله». مير احمد وويل: «خومره چه مافكر كړى دى ته په هيڅ ډول دانه شې كولاى چه كلاوساتي، ځكه بنځه يې او خپل زوى هم نه لري. ددغې كلاغو بښتونكى ډير دى، ځكه چه دا د پاچايانو كلا ده، ددې دپاره چه بل پاچاور باندې حمله ونه كړى نو بڼه به داوى چه دغه كلاشير خان ته ورو سپارله شى او ته هغه ته نكاح شې، په دغه ډول به په داسن كينې شې، ځكه پاچايي خزانه او پاچايي كلاتاته څوك نه پرېر دى».

لادو ملكي وويل: «خپل ورومير د شير خان ته وليږه، چه د هغه سره داتېرونو كړى چه زه ورته كلاور كوم خويه دې شرط چه دا قول را سره و كړى - هغه بد بخته زوى چه خپل پلاريې وژلى دى، غوږونه او پوزه يې پرېكړى چه دنورو دپاره عبرت شى.

مير داد چه شير خان ته ورغى نو عهد و قسم يې ځنې واخيست چه د لادو ملكي او ددرې واړو ورونو سره به يې هيڅ بد نه كوى. شير خان دمير داد ډير عزتونه و كړل، دډير قد رمن ميلمه په خير يې و پاللو او يوه شيبه به دده د ميلمه پالنې نه فارغ نه و. دمير داد په ورتك يې ډېره خوشالى ښكاره كړ او ويې ويل كه لادو ملكه

کلاماته را کړی او پخپله زما په نکاح کېږي راشي نو ستا د احسان نه به ډېر خوشاله اوسم».

میر دادو ویل: «د کلا او خزانې ورکړه پرته له پا چانه بل چاته مناسبه نه ده. زما په دلته راتګ باندې چه تاسې خپله زیاته خوشالی څرګنده کړه او ماته مو ډېر عزتونه را کړل ددې بدله پرته له دې دې بل شی کېدای نه شی، یوازې او یوازې همدا پکار دی چه کلا تاسې ته د اړوسپار له شی. زه به په دې برخه کېږي خپله وسه او کوبښن د ریځ نه کړم مګر زما هیله ستاسې له مبارک حضور نه داده، چه که کار ستاسې په زړه برابرو شی، چه یوازمو نږ دخبرونه وانه وړي، داسې ونه شي چه یوازمو نږ په بدنامۍ پسې شی».

شیر خان دمیر دا د تسلی په قسم کولو وکړه او ورته ویي ویل: «تر څو پورې چه ژوندی اوسم، زما له خوابه هېڅ څور او تکلیف ونه وینی او دخپلې وسې په اندازه به درسره نیکی کوم اوزياته پېرزوینه به مې په تاسې باندې وی، زه به دا کار ددې دپاره هم وکړم چه نور خلک زما په خبرو، او وینا باندې پوره اعتبار وکړي او په ډیر هڅینه ماسره نو کړي کول وښی. میر داد ورته ویل: «اوس پکار دی چه نور ځنډنه شي دواړه سره سپور شي او هلته ځان راوړسوي». څنگه چه شیر خان دغه خبره واوریده

و اور بده دوار سره سپور شو او و رروان شو. مير دادچه ميخکښې
 خان رسولی و، هلته يې وويل: « بايدچه د کلا په ور کولو
 کښې هيڅ ځنډونه شي». لاد و ملکې او ورونو يې دده خبره
 ورسره ومنله او مير دادې يې ته وروليږه چه شیر خان دځانه سره
 يوځای کلاته ورننښايي چه زوی يې ورباندې خبر نه شي.
 مير دادچه يې ته شیر خان ته ورغی نو د کلا د خزانې ور کولو
 او د لادو ملکې د نکاح د موافقې زېږي يې ورته وکړ او يوځای يې دځانه
 سره کلاته ننه ايست. شیر خان په هماغه وخت کښې دواړه سره
 د لادو ملکې نکاح وکړله، لادو ملکې يو سلو پنځوس دانې اعلی
 جواهر، او اووه منه مرغلي او يو سلو پنځوس منه سره زر شیر-
 خان ته ورکړل. له دې وروسته د کلاشا وخوا پر کښې شیر خان
 په خپل لاس کښې ونيولې.

بيانو څه موده وروسته (گهر کساین) چه د نصير خان بنځه وه
 هم شیر خان نکاح کړه. دې شیر خان ته شپيته منه سره زر ورکړل.
 شیر خان ته چه کلا او زیاته خزاه په لاس ورغلل نو په دې باندې
 يې ځان نور هم پياوړی کړ. سپاره او پلي لښکري يې زیات شو.

شیرخان دسلطان محمود

په ملازمت کښی

سلطان محمود د سلطان سکندرزوی چه حسن خان
میواتی، رانسانګا او ځینو افغانانو په تخت کښنولی و،
د بابرپا چا سره یې د فتحپورسیکری په پرکنه کښی جګړه
و کړه، په دغه جګړه کښی حسن خان د علاول خان میواتی
زوی ووژل شو.

او (راول) نوی چه د (دونکرپور) راجه و، هم ووژل
شو. سلطان محمود اورانسانګاپه تېښته چتورته لاړل.
سلطان محمود څوموده همدغلته پاتې شو، بیاله دغه ځایه
(پتنې) ته ولاړ. مسندعالی اعظم همایونی ثانی چه دسلطان
محمود خسر و مسندعالی عیسی خان د مسندعالی هیبت خان
زوی د مسندعالی ککپورچه دلاهورحاکم ونمسی و، ابراهیم
خان داحمدخان زوی دسبازخان یوسف خیل نمسی.
میابین دمیاعطا شاهوخیل زوی چه دسرهندا حاکم و— او
میابا یزید فرملی په دې وختو کښی سره یو ځای شوی وو،
اوپه ورانیو یې لاس پورې کسړی و،

خو په دوی کښې میابن او میابایزید د زیات لښکر خاوندان وو، تل به یې دمغولو سره جگړې کولې چه په دې کښې د زیات نوم او شهرت خاوندان شول، د سیرانې او تور یالیتوب نومونه یې خپاره شول. دغوا امر او سلطان محمود یتنې ته وغوښت او پاچایې کړ. پاچا چه د نوموړو امر او سره دیهار سیمې ته راغی— په دې وخت کښې شېر خان ته هم دغه ضرورت پېښ شو چه د سلطان محمود متابعت ومني، ځکه دوی سره لښکر بیخي زیات و، او د شېر خان نه یې پیاوړتیا خوچنده زیاته وه— په دې سبب د بیهار ملک د افغانانو ترمنځه و ویشل شو.

په دې وخت کښې سلطان محمود شېر خان ته وویل که موږ جوړوړ د مغولونه و نیولو، بیا به نویهار تاته دروسپارو ځکه چه تا بیهار د بنګالیانو نه د خپلې تورې په زور نیولی دی، په دې باره کښې دې زړه ته هیڅ تشویش مه دروله ځکه لکه څنګه چه سلطان سکندر د بیهار ملک دریاخان ته ورکړی و، اوس سلطان محمود د بیهار سیمه تاته درکړه. شېر خان عرض و کړ سلطان محمود چه بیهار ماته مهربانی کړه په دې برخه کښې د دوی مبارک فرمان ته ضرورت دی.

سلطان محمود امر و کړ چه فرمان ورته لیکلی ورکړي (۱).
 شېر خان چه د سلطان محمود نه د بهار فرمان تر لاسه
 کړ نوخو میاشتو د پاره یې د سلطان محمود نه رخصت
 واخیست او د لښکر د برابرولو د پاره خپل جاگیر ته
 راغی (۲).

کله چه سلطان محمود لښکر برابر کړ او جونپور ته و کوچید
 نو په دې وخت کې یې شېر خان ته فرمان صا در کړ،
 چه ژر راشه د فرمان په جواب کې یې ورته شیر خان

(۱) تاریخ خان جهانی ۲۸۵ مخ «د سلطان محمود
 امر او په خپلو کې سره بهار و ویشلو، لریې شېر خان
 ته ورکړ—عذریې ورته و کړ ورته ویل و یل که جونپور
 موله مغولونه و نیولو بهار به پرته همداتاته دروسپارو،
 ته دې زړه جمع لره، په دې باره کې شېر خان د سلطان محمود
 نه لیکلی عهد واخیست.

(۲) تاریخ خان جهانی ۲۸۵ مخ «سرام» په مخزن
 کې ۲۱۰ مخ «شیر خان فرمان واخیست او خو ورځې
 درخصتی په ډول خپل جاگیر ته لاړ په دې وخت کې
 بابر پاچا وفات شو او همایون په تخت کې ناست.

ولیکل: «دلنیکرو په تیاری کښې یم او خدمت ته موځان
در رسوم». د سلطان محمود امراء چه په دغه ځواب
باندې خبر شول نو پوه شول چه د مغولو سره یې سلا یوه
ده نو ځکه نه غواړی چه پاچا ته راشی په دغو او
هغو بهانو باندې ځان اخوا دیخوا کوی په خبرو یې
هیڅ باور کول پکار نه دی، باید د ځانه سره یو وړشی.
اعظم خان سروانی عرض وکړ — د ځانه سره یې اخیستل
او وړل اسانه کار دی، مونږ ټول باید هلته د شېر خان ځای
ته ورو کو چیر و او ورشو سزایې داده چه ټول ورباندې
میلمانه شواو ښه یې تاوانی کړو، بیایې د ځانه سره یوسو». د
دغه نظریه هم د پاچا او هم د امراؤ خوښه شوه — د سسر ام
لور ته و خوځیدل او هغه ځای ته یې ځانونه ورسول چه
شېر خان پکښې و. شېر خان چه د سلطان محمود دور تګ
نه خبر شو — نو پوه شو که یې خوښه وی او که نه، نو د ځانه
سره یې وړی — په دې باندې ډېر خفه شو — خپلو ملګرو ته
یې وویل — څه چه ماسنچولي وو، ونه شول. د سلطان محمود
سره ډېر لوی خلک دی، یو ورسره اعظم همایون سروانی
دی، بل ورسره مسند عالی عیسی خان سروانی دی او دوی
ډېر پوه او هوښیار خلک دی، د مملکت په چارو باندې

ډېر ښه پوهېږي دغه لښکر یو ډېر لوی افغانی قدرت دی
 مگر د لاسه به یې څه و نه شی — ځکه چې امرایې په خپلو
 کښې سره یې اتفاقه دی، هر چېرته چې بې اتفاقی وي د
 هغه ځای د خلکو له لاسه هېڅ نه کیږي. په دغه
 لښکر کښې میا بین او بایزید فرملی خلک ډېر لري او په
 میړانه او توریالیتوب کښې هم مشهور دی مگر دوی
 یې شعوره دی په ملکي کارونو باندې نه پوهېږي،
 ماغوبنل چې له دوی نه په یوچل سره ځان خلاص کړم
 مگر د دغودو و سروانیانو په سبب سلطان محمود دلتسه
 راروان دی، او سونو عذر کول او بهانه وړاندې کول
 څه ګټه نه لري — زه باید دوی سره لار شم، تاسې خپل
 لښکرتیار کړی چې تګ ته آماده شی. زه پخپله د سلطان
 مخې ته ورځم چې تسلی یې و شی، عذربه هم ورته وکړم
 د ځانه سره یې ډېر وګرانو میلنو په شان راوړم
 او تاسې د لته ښه میلمستیا تیاره کړی. بیاشیر خان د
 سلطان محمود مخې ته ورغی په خپل کور کښې یې
 امر او ته هم په ښه سر شته او ډېر درانه ډول
 ملمستیا ورکړه. سلطان محمود ته یې پرته له ښې
 میلمستیا کولو ډېر ښه سوغاتونه هم ورکړل. دتولو

میلنویي دوسره خدمت و کړچه هیڅ یوځنې خفه نه شو
او ټول ډېر خوشاله شول او ټولو ورته بڼه وویل.
د سلطان محمود لښکر یې څو ورځې هلته پاتې کړ، چه خپل
لښکر برابر کړی او ورسره روان شی.

سلطان محمود د شېر خان عرض ومنلو - په هماغه
ځای کښې څو ورځې پاتې شو. شېر خان چه خپل ځان برابر
کړ بیانو سلطان محمود د ځانه سره کړو، او روان شول.
دوی چه جونپور ته نز دي شول - مغولو جونپور
پرېښود او وځنې لارل - جونپور چه د سلطان محمود لاس
ته ورغی څو موده هلته ځنډ شو - په دې وختو کښې یې
لکنهو او ځینې نور ځایونه هم ونيول - په دې وخت کښې
سلطان محمود ته خبرر اورسېد چه همایون د خپلو لښکرو
سره ورکو چپدلی دی. سلطان محمود هم د جونپور نه
دمقابلې دپاره مخې ته ورووتلو. ددواړو لښکرو ترمنځه د
لکنهو (۱) سره نزدي جگړه شروع شوه.

(۱) دغه جنگ په ۹۴۴ کال کښې په دیروه (دو نروه)
د کوډی (گمتې) په غاړه شروع شو - په دغه جگړه کښې
بین، بایزید او ابراهیم خان لودی (ابراهیم خان شاهو خپل)
ووژل شول او محمود لودی د همایون نه ماتې وخوړه.
وگوری. دخان جهانی تاریخ ۲۸۷ مخ (۳) او (۴) حاشیه.

دلته به هره ورځ جگړه کیده ، ددواړو خواوو سر تیری به
هره ورځ میدان ته راوتل او جگړه به یې کوله .

شېر خان ته چه دا پوره څرکنده شوه چه دا افغانانو پســه
لښکرو کښې اتفاق نه شته او هر څوک په خپل سردی ، نو
هندو بیگ ته یې ولیکل چه زه دلته په زور راوستلی شوی
یم ، زه جنګ نه کوم او د جنګ په ورځ به یې له دې چه
جنګ و کړم ، بیرته وکړم او هم به ، زما دا حقیقت حضرت
همایون پاچاهه و وایست ، چه د جنګ په ورځ به څرکند
خدمت و کړم . هندو بیگ چه د شېر خان عریضه پاچاهه ښکاره
کړه ، پاچایو لیکلی فرمان شیر خان ته واستاوه ، چه ددوی
سره دې دراتګ په سبب زړه ته هیڅ تشویش درنه ولې
تاچه په عریضه کښې څه لیکلی او هماغسې وکړې ، نو دې پرې
سرلوری سبب به دې شی .

خو ورځې وروسته دواړو لښکرو صفونه ترتیب کړل
او جگړه یې شروع کړه ، د جنګ په شروع کښې شېر خان
خپل پوځ له جنګ نه واستلو او میدان یې خوشې کړ ، چه
همدا د سلطان محمود د ماتې سبب شو . په دغه جنګ کښې
ابراهیم خان یوسف خیل خورا زیاته میرانه وښودله ،

ترڅو پورې يې چه ساه په ځان کښې چلېده ، ماتې يې ونه منله .
 په هر ځای کښې چه د مغولو لښکرو سره مخامخ شوی و ،
 دهغوی په لښکرو کښې يې پره جوړه کړې وه . دی چه
 شهید شو په دغه ورځ میا بابا یزید ډېر شراب چښلی وو ،
 زیات نېشه اوله ځانه ناخبره و ، چه په همدغه نېشه او بې
 خبرۍ کښې ووژل شو . سلطان محمود او امراء یې
 د سختې ماتې سره مخامخ شول او ځانونه يې بېهار ته ورسول .
 سلطان محمود نه خزانه درلوده او نه د ملک خاوندو ،
 نوځکه يې خپل ځاني لښکر د ځانه سره نه درلود —
 کومو امراءو چه دی په تخت کښېنولی و ، دهغوی
 ډېره برخه د لکنهو په جنګ کښې وژل شوې وه ، او
 ځینې يې چه ژوندي پاتې شوی وو ، هغوی هم د مخالفونو
 په سبب سره تیت وپرک شوي وو .

د سلطان محمود کډېدو نګې وینځې ډېرې خوښېدې ، چه
 زیات وختونه به يې د دوی په تماشا کولو تېرول ، نوريې
 د لاسه ونه شول چه د افغانانو مخالفونو سره مقاومت
 وکړی — نوځکه يې پاچاهي پرېښوده ، پتنې (پهته، بته) ته
 لاړ او هماغلته يې استوګنه غوره کړه ، له دې وروسته
 يې د پاچاهي خیال هېڅ ونه کړ او په (۹۴۹) کال کښې وفات شو .

شیر خان ته دهما يون پا چا

مخبره د چنار د حکومت لاس ته ور تگ

کله چه همايون پاچا په جگره کښې په سلطان محمود
د سلطان سکندر په زوى باندې بريالى شو؛ او زيات مخالفين
يې هم ووژل شول، نو هندو بيگ (۱) يې وټاکه چه شېر خان
نه د چنار کلا ونيسي. شېر خان هندو بيگ ته د چنار کلا ور
نه کړله. دغه خبر چه همايون ته ورسېد، نو د خپل زيات
قوت سره د چنار کلا د نيولو د پاره وروځو ځيډ. شېر خان چه
له دې نه خبر شو — خپل زوى جلال خان يې په کلا کښې
پرېښود او پخپله د خپلو خپلوانو او کورنۍ سره هغو
غرونو ته لاړ چه هلته يې ويا له کيندلې وه. د همايون پاچا
لښکر کلا محاصره کړه. هره ورځ به د دواړو خواوو
تر منځه سخته جگره کېده، په دغو جگره و کښې جلال خان
دوسره سېرانه ښکاره کړه چه د سېراني نوم يې زياتو خلکو ته ورسيد.

(۱) د خان جهانى تاريخ په ۲۸۸ مخ کښې «مير هندو بيگ» د
طبقات اکبرى د دوهم ټوک ۹۸ مخ او د منتخب التواريخ
د انگليسي ترجمې د لومړي ټوک په ۴۵ مخ کښې «امير هندو ويگ».

شېر خان داسې عادت درلود چه هر ولايت ته به يې جاسوسان استول او د هغه ځای له احوال نه به يې ځان خبرولو.

شېر خان پوهېده، چه همایون پاچاته به لاتراوسه پورې جاسوسانو دا خبره نه وی ور رسولې، چه د گجرات پاچا سلطان بهادر د منډو ولايت نیولی دی، اوس غوازی چه ډېر ژر د دهلی په نیولو هم بریالی شی. په دې وخت کېنې همایون پاچا خبر شو چه بهادر د هلی ته د نیولو په نیت په روانېدو کېنې دی. په دې وخت کېنې شېر خان هم همایون پاچاته لیک ورواستاوه. ځنې ویې غوښتل چه د چنار کلا ورته د تېرو خدمتونو په بدله کېنې ورپرېږدی — دايې ورته هم ولیکل چه خپل زوی قطب خان به ستاسې خدمت ته درواستوم، بیانو که مانه یاد نو رو افغانانو څخه د پاچاد سیاست مخالف کوم کار وشو — پاچادې دادسي سیاست څخه کارواخلي چه د نورو عبرت شی.

همایون پاچا چه د شېر خان په عرض باندې پوه شو، نود هغه استازی ته يې وویل: «چنار به شېر خان ته ورکړم خو په دې شرط چه جلال خان دلته راولیږي.

شېر خان عرض وکړ چه ټول اولاد خپل مور و پلار ته د شفقت او محبت له مخې یوشان دی. ماته جلال خان د قطب

خان نه زيات كړان نه دى . مگر مخالفان مې بيخي زيات
دى ؛ او مادا عهد كړى دى چه عيچاته به دا اجازه ورنه كړم
چه دغه عيواد ته له پاچانه وروسته بل خوك راشي او
چاته تاوان او خور ورپيښ كړى .

په دې وخت كښې ورته دا خبر ورسېد چه ميرزا محمد زمان
چه - (بيانه) په كلا كښې پي بندى و ، له بنده خوشى شوى
دى په ملك كښې پي شورش او كړو ډي پېښه كړې ده .
همدارنگه سلطان بهادر چه د كجرات پاچا دى ډ هلي ته
درا تگ په تكل كښې دى .

نود شېر خان و كيل ته يې وويل چه د شېر خان عرض
مې ومنلو ، قطب خان دې خدمت ته راواستوي ، ماورته د چنار
كلا وړپرېښوده . په دې باندې شېر خان خوشا له شو ، خپل
زوى قطب خان او عيسى خان حجاب يې د همايون پاچا خدمت
ته وليږل . بيانو حضرت همايون پاچا دا كړې پرلورروان
شو ، چه د سلطان بهادر له خوا پيدا شوى اړود وړغلى كړى .

د افغانانو روزنی ته د شیر خان

پاملر نه

شېر خان چه د بهار د مخالفتونو په لرې کولو اوله منځه وړلو باندې بریالی شو — له دې وروسته یې افغانانو ته مخه کړه چه تر روزنې لاندې یې ونیسی ځینې. افغانان چه د ځینو پېښو په واسطه بې وزله شوی وو، هغوی یې د بې وزلی او غریبۍ نه وژغورل، او د خپلو سپاهیانو په ډله کښې یې داخل کړل. هغوا افغانانو چه سپاهیتوب ته یې تن نه ایښوده او خپلې شپې ورځې یې په سوال کولو تیرولې او دایې عادت شوی و، هغه ټول یې ووژل او ویې ویل: «که هراfgان د سپاهیتوب نه ډډه وکړی هغه به ووژنم». د جنګ په ورځ به شېر خان افغانانو ته ډېر پام کاوه اوزیات به ورباندې تېرېده چه بې ځایه ونه وژل شوی.

افغانان چه د شېر خان په ښه نیت او پاملرنه باندې خبر شول، د هرې خوا نه ورته رامت شول. کله چه سلطان بهادر ماتې و خوره او د (سورت) سیمې ته لاړ، په دې وخت کښې هغه افغانان چه د بهادر سره نوکران و و امراء وو؛ او که نور ټول شېر خان ته راغلل.

ټځينې افغانان چه ډېر لوی منصبداران وو — دا ورته بڼه
 نه پرېښېده چه دشېر خان سره نو کرشي . خو چه پوه شول چه
 په ورځ مخ په پياوړتيا دی — بيا يې نو غاړه کښېښو ده چه
 ورسره نو کران شي. ددوی په ډله کښې داسې ستر
 اشخاص هم وو، لکه مسند عالي عیسی خان د مسند عالي
 هیبت خان سروانی زوی اوسیا بېن شاهوخیل. دغه را تګ
 دغه ځای ته ورسېد چه هیڅ یو داسې افغان چه د لوړ منصب
 او یاد زیات نوم خان و، کښې پاتې نه شو، ټول
 راغلل او دشېر خان سره نو کران شول.

بی بی فتح ملکه چه یوه ډېره شتمنه بڼه وه؛ او دمیا محمد
 کالابهار فرملی لور او د سلطان بهلول خورزه وه، نوموړی
 میا محمد د بڼه تدبیر خاوند سړی و، خونفړه خپل سپاهیان
 بې هم درلودل ډېره مخه یې دې ته وه.

(۱) دمخزن ۲۱۶ مخ «میا بېن لودی شاهوخیل».

چه په څه ترتيب پسې ډېرې کړې د (اوده) ولسوالۍ
 اود نور وپرگنو جا گيرونه ورکړ شوي وو، د پلار نه
 ورته د سيرات په ډول لويه خزانه هم پاتې شوې وه،
 کوم جا گير چه دوی ته د سلطان بهلول، سلطان سکندر
 او سلطان ابراهيم له خوا ورکړ شوي و، په هماغه
 پخواني حال ورته پاتې شو. په دې وختو کښې دده
 يواځنې مشغولا دا وه چه خپله خزانه لا پسې شتمنه کړې.
 درې سوه مڼه سوچه سره زړيې درلودل، پرته له سرو
 زرو او جواهرو څخه يې نور څه يې نه پر و دل. ده يوازې فتح
 ملکه نومې لور درلوده او نور يې هيڅ اولاد نه درلود—
 دغه لوريې چه د شيخ مصطفى د زوی په نامه کړې وه.
 ميا محمد چه د سلطان ابراهيم په ورستيو وختو کښې وفات
 شو نويو ناڅرگند نښه زوی يې هم درلود چه (نياسو)
 نومیده دا چه نسب يې ولې څرگند نه و، کيسه په دې ډول ده:
 ميا محمد گالا بهار يوه خپله و ښځه غلام ته بښلې و
 دغه وښځه چه د دغه غلام کره وه، نويونر ښه
 فرزند يې وزير اوه، ويې ويل چه اسيندواري مې د ميا محمد بهار
 کالاشخه وه. ميا محمد چه له دې نه خبر شو—نودغه وښځه يې
 د غلام نه بيله کړه او په خپل کور کښې يې ورته ځای

ورکړه - او هغه ماشوم يې په خپل زوی توب ومانه.

سلطان ابراهيم د محمد کال بهار په خای مصطفی نومی
 چه د فتح ملکې سپړه و ومانه - (ميانيامو) ته يې لږه
 خزانه او خوږ کڼې د جاگیر په ډول ورکړې - نور
 نو د میا محمد کال بهار ټوله خزانه یې بی فتح ملکې ته په لاس
 ورغله. میا مصطفی د سلطان ابراهيم په وخت کښې اوله
 هغې وروسته ډېرې غټې جگړې وکړې، د خبریالا نو
 څخه داسې او ریدل شوی دی - چه د سلطان ابراهيم په وخت
 کښې د میا مصطفی او میا فرسلی تر منځه په ځمکه باندې
 شخړه راغله - تردې چه خبره جنگ ته ووتله. میا مصطفی
 داسې عادت درلود، کله به یې چه جنگ ته تکل وکړ، نو د
 خپل نیکه شیخ محمد سلیمان په اروا به یې
 څومنه حلوا پخوله او فقیرانو ته به یې ورکوله. بیابنه
 نو د جنگ په نیت سپور شو، نوموړی میا لاد دعاو یلونه خلاص
 شوی نه و، په دعاو یلو کښې و، چه سپاهیان یې د جگړې
 ډکړته ورنزدې شول، په دې وخت کښې یو خوشال

طبع رجپوت چه دهمدغه میاهو مشهور نو گرو، دغه میاته یې
 وویل: «اوس ددعا کولو وخت نه دی، پوځونه سره
 دجگړې په ډگر کېنې مخ په مخ شوی دی». میاورته
 وویل: «شیخ محمد سلیمان ددښمنانو د ماتې دپاره دعاوېل
 فرمایلی دی، هغه وایم».

هغه رجپوت ورته وویل: «پاڅپوره، دعاوېل پرېږده،
 سپور شه. شیخ محمد اسمعیل به درسره دحلوا ورکولو او
 دعاوېلو په سبب هیڅ مرسته ونه کړي». نتیجه داسې شوه
 چه په دغه جنګ کېنې نوموړی میاماتي وخوره- میا
 مصطفی چه وفات شو، نوقفه یوه ماشومه لوریې پاتې شوه
 چه مهر سلطانه نومیده. بی بی فتح ملکه یوه ډیره پوهه ښځه وه،
 میابایزید د میامصطفی کشر ورور، همدغې بی بی ملکې
 وروزلو، یایې ورته وویل: «ته سپاهیان ساته، زربه زه
 درکوم». میابایزید په دغو زرواباندې ډېر خلک دځانه
 سره نوکر کړل، پوره نوم او شهرت یې پیدا کړ، د
 همایون پاچاسره یې خواواری جگړې پېښې شوې او په
 هروارو رباندې بریالی شو.

په دغو جگړو کېنې د میابین او بایزید نومونه هم
 ډیر مشهور شول، کله چه میابایزید ووژل شو په دغه وخت

کښې بې بی فتحه ملکه په بیهار کښې وه ، د دې د پاره
 چه خزانہ ځنې تر ګوتو ونه وځي ، دیولوی لښکر سره
 دیهار تر څنګه غرونو ته ولاړه ، په دې فکر کښې وه ،
 چه همداسې پتنې ته لاړه شی ، ځکه چه د پتنې راجه د شتمنو
 افغانانو سره د ډېر بڼه سلوک څخه کار اخیست — کله چه
 بایزید ووژل شواو سلطان محمود د سلطنت کولو څخه
 لاس په سر شو ، په دې وخت کښې د پتنې راجه ته داپته
 ولګېده او داسې یې حس کړله چه نور دافغانانو د دولت
 سلسله مخ په ځوړه ده نود هغوا فغانانو په مالونو یې
 د تېری کولو لاس پورې کړ ، کومو چه پناه وروړې وه .
 بې بی فتح ملکه چه د پتنې د راجه له دغه نیت نه خبره شوه ، نو
 دورتللو څخه یې لاس واخیست شېر خان چه له دې نه خبر
 شو ، دخپل استازی په لاس یې لیک ورو لېږه ، په لیک کښې
 یې داسې لیکلی و : «د سلطان بهلول او د سلطان سکندر ته ول
 اسراء او د امراؤ اولاده دلته راغلی دی . دوی په خپل
 راتګ سره زه سر لوړی کړی یم . دلته افغانی ناموس
 سره راتول شوی دی ، زه ددوی په راتللو ډېر خوشاله
 یم او په بڼه سینه یې ددوی خدمت ته خپله ملاکله تړلې ده ،
 بې بی فتح ملکه په افغانی تېر باندې له دوو خواوو ډېر

حقوق لری یو دا چه نوموړې بی بی د شیخ محمد سلیمان
 اولاده ده، دوهم دا چه د سلطان بهلول کورنۍ ته هم
 منسوبه ده. ماڅه گناه کړې ده، چه بی بی د لته نه راځی. په د
 غوغو ونو کښې چه بی بی فتح ملکه گرځي (خدای
 دې نه کا) که ستاسې خد متگا را نوته څه تاوان و ورسیري،
 دغه بدناسی به ترا بده پورې ماته پاتې وی، ځکه خلک به وایی
 چه د شېر خان سره امنیت نه و، ځکه هلته لاړه نه شوه».

بی بی فتح ملکی ته چه د شېر خان استازی لیک وړ کړ، چه
 ویې لوست او په مطلب یې پوه شوه، نو په ځواب کښې یې
 ورته داسې ولیکل: «که عهد کوي او کلک قسم خوري،
 نوزه به هلته درشم». شېر خان د بی بی فتح ملکی شرطونه
 ومنل. له دې وروسته بی بی فتح ملکې یو ډېر اعتباری
 نفر شېر خان ته ولیږه، دغه استازی ته یې شېر خان
 کلک قسم وخور. بی بی فتح ملکه چه پوره ډاډه شوه او تسلی
 یې وشوه، نو شېر خان ته ور غله او خوموده هماغلته د شېر خان
 سره وه.

هغه وخت چه د بنگال حاکم (۱) نصیب شاه وفات شو او
 د بنگال د امر اوله خوا سلطان محمود حاکم شو، ده د بنگال

(۱) د ناصر الدین ابوالظفر نصرت شاه په نوم شهرت لری.

اداره په بڼه ډول کولای نه شوه ، نو ځکه په بنگال کښې
 گډوډی پیدا شوه ، په دې وخت کښې شېر خان د بنگال
 د نیولو په نیت کښې شو . د بی بی فتح ملکې نه یې دری سوه منه
 طلا واخستله ، دې ته یې دوسره زر پرېښودل چه خپل ژوند
 یې ورباندې بڼه تېر شى . او چاته یې احتیاج پیدانه شى ،
 سر بیره پردې د مدد معاش په ډول یې هم ورته څه ورکړل .
 جلال خان په بی بی فتح ملکې باندې جرگه وکړه چه خپله
 لور مهر سلطانه نومى ده ته ورکړى ، بی بی د جلال خان
 غوښتنه ونه منله . شېر خان چه له دې خبرې نه خبر شو ،
 جلال خان یې منع کړ . بی بی خپله لور (مهر سلطانه) خپل
 یو خپلوان ته چه سکندر نومېده ورکړه .

دغه سکندر ډېر ناپوه سړى وخوت .

په (۹۷۵) کال کښې هغه وخت، چه مهر سلطانه سنده تلله ،
 د مظفر خان کره وفات شوه ، چه داد جلال الدین محمد اکبر
 پاچا زمانه وه ، مهر سلطانه یې هم ډېر بڼه ژوند درلود .
 کومه طلا چه شېر خان اخستې وه ، ډېر لښکر یې
 ور باندې تیار کړ ، د بنگال دوسره برخه چه د کهرى (گرهې)
 نه دی پلو ته و . ، هغه ټوله بڼې ونوله (۱) .

شیرخان د رهناس او گور کلانیسی

هغه وخت چه همایون پاچا له گجرات نه بیرنه راغی،
په دې وخت کښې ورته د خانانو خان یو سف خپل عرض
و کړ چه د شیرخان نه بې پر وا کېدل پکار نه دی، ځکه
دی یو لوی انتلابی سړی دی د ملک په چارو باندې هم
ډېر ښه پوهیږی، په دې وخت کښې ټول افغانان هم

(۱) د مخزن ۲۱۷-۲۱۸ مخونه: «هغه وخت چه نصیب

شاه نومی د بنگال پاچا شو، پلار خویې لاد شیرخان
عسکرو، د مخه وژل شوی و، نور څوک یې هم په کورنۍ
کښې نه و، نو د هغه ځای مشرانو جلال خان نو هانی
پاچا کړ- دی د ملک به اداره کولو له باره وتلی
نه شو، نو ځکه کلوډی پیدا شوه. په دې وخت کښې
شیرخان په دې نیت کښې شو چه بنگال ونیسی په یوه
حمله کولو سره یې د منگیر ولایت چه د گدهی له دروازې
نه اخواته و، و نیو».

ورته ورتول شوی (۱) دی. هما یون دپاچاهی په شان
 وشوکت دوسره مغرورو، چه شېرخان یې له سترگو
 هیڅ نه ورتلو. داوړی په موسم کښې چه پاچا اگری کښې
 استوگنه درلوده، هندو بیگت یې جو نپورته ولېږد
 چه له هغه ځایه ورته د شېرخان ټول احوال ټکی په ټکی
 وروړی. کله چه شېرخان داحس کړه چه همایون پاچاد
 بهار د نیولو په نیت کښې دی، په دې وخت کښې یې داسې
 تدبیر نه کار واخیست چه خپل اسنازی خوشال خان نومی
 یې دېر وسو غاتونو سره هندو بیگت ته چه د جونپور حاکم و،
 چه ورولیږه. — او ورته و یې لیکل: «څه و عدي
 ماد حضرت پاچاسره کړی دی، هیڅ اوښتی ځنې نه یم،
 ستاسې په خاوره مې تېری کړی نه دی، زما هیله له تاسې
 نه داده، چه دخپلې مهربانۍ نه مخې به همایون پاچازما

(۱) دمخزن په ۱۲۸ مخ کښې «شېرخای پیاوړی شوی دی
 ځکه ټول افغانان او دسکندر امراء ده ته
 ورغلی دی. همداوس ورباندې حمله کول پکاردی
 که بنگال یې ونيواو پټې خزانې په لاس ورغلی بیایې
 چاره گرانه ده».

له احوال نه خبر کړی چه دې خواته راتللو څخه
 لاس واخلي ځکه زه يې دا خلاص مندانو اودوستانو
 له ډلې څخه يم .« هندو بيگگ چه د شېرخان راليرلی
 سوغاتونه وليدل ، ډېر خوشالنه شو او دهغې استازی
 ته يې وويل : « شېرخان ته ووايه ، تر څو پورې چه
 زه ژوندی يم ، زړه دې جمع لرئ ، د هېچا نه به درته څه
 زيان اوتوان درونه رسي . د شېرخان استازی
 لهما غته ناست و ، چه هندو بيگگ د شېرخان سپارښتنه
 همایون پاچا ته په دې ډول وليکله : « .. شېرخان ستاسې
 يو ښه دوست دی ، سکه او خطبه يې د حضرت پاچا په نامه
 کړی ده د خپل ملک له بریدونو څخه يې تر او سه پورې
 هيڅ تېری کړی نه دی . له دې وروسته به ځنې هم کوم
 داسې کار پېښ نه شي چه د خفگان سبب شو شي . »
 د هندو بيگگ له خوا چه همایون پاچا ته د شېرخان احوال
 ورسېد ، تسلی يې وشوه ، زړه يې له دې خوا ډاډه شو او
 په نمدغه کال يې ورباندې کومه حمله ونه کړه .
 شېرخان خپل زوی جلال خان او مشر خواص خان د
 سلطان محمود نه د بنگال او د گورد کلا د نيولو د پاره
 وټاکل کله چه جلال خان او خواص خان بنگال ته ورسېدل

سلطان محمود ورسره د مقابلې کولو قدرت په ځان کېښې
 و نه کول د گور په کلا ننوت شاول خوا ملکو ځنې افغانانو نه و نیول او
 د گور په کلا کېښې یې سلطان محمود کلابند کړ. — سلطان
 محمود د گور په کلا کېښې مرکز و نیو، هر ورځ
 به دا افغانانو او د مغوی تر منځه جنگ کېد، په بل کال
 د مایون پاچا لیکلې د بهار او بنگال په لور مخ
 په حرکت شوې. کله چه دوی د چنار کلا ته ورسېدل،
 په دې وخت کېښې مایون پاچا د خپلو اسراؤ نه پوښتنه
 وکړه، د چنار کلا اول ونیسو او که د گور کلا چه دیوه
 کال را پسی د شهر خان د زوی له خوا کلابند ده؛
 اولانیولې یې نه ده — مغولی اسراؤ ورته داسې عرض وکړ
 : «لومړی باید د چنار کلا ونیوله شی، له دې نه وروسته
 باید گور او بنگال ته لاړ شو؛ او همدغه نظر یه ومنل شوه،
 څه وخت چه خان خانان یوسف خیل راغی نو په دې باره کېښې
 د هغه نه هم مایون پوښتنه وکړله چه ته ددغې نظریې
 په باره کېښې چه د مغولو اسراؤ ښکاره کړی څه وایې؟
 په دې باره کېښې خان خانان یوسف خیل افغان عرض وکړ: «په
 دې باره کېښې زه دوه نظریې لرم، کومه یوه چه موخوبه
 شوه، نو هماغه به ومنئ — یوه د ځوانانو د مشورې په نوم

يادوم ، هغه داچه اول بايد چنار ونيول شي او ورپسې
بنگال ته مخه واپوله شي .بله مشوره د زړو د مشورې
په نوم يادوم ، هغه داچه د گور د كلانيول د چنار كلانه
زيات اهميت لري ، ځكه هلته تراوسه پورې ډېره خزانه
هماغسې خوندي پرته ده ، كه اول گور ونيول شي ، بيانو
د چنار نيول كوم گران كار نه دي .

همايون پاچا ورته په ځواب كښې وويل : «زه ځوان
يم ، د ځوانانو نظر په سې خوښه ده ، اول بايد د چنار كلا ونيسم» .
څه وخت چه شېر خان د همايون درو تملو څخه خبر شو ،
نو غازي خان سور او سلطان برواتي (۱) يې د چنار په كلا كښې
پر ښودل او پخپله د نورو افغانانو او خپلو انوسره
له كلانه ووت .

شېر خان درهتاس د كلار اجه سره ملكر تيا درلوده ، په
تېر ، دراجه نائب چو راسن نومي ورباندي ډېر گران و .
دغه چو راسن برهمن و ، راجه ورباندي ډېر اعتبار درلود .
يو وار پخوا هم دغه راجه ميانظام ته چه د شېر خان

(۱) «سلطان برولي» غازي سور او سلطان سرواتي «

هم راغلي دي .

سکه ورورو، په کلاکښې ځای ورکړی و، بیا ګله څه
 اړو دور او شورش غلی شو د کلاخڅه بېرته ووتلو
 او کلايې ورته خوشې کړله — په دې ورځو کښې ورته
 شېر خان وویل چه که درستی په ډول خو ورځې درهتاس
 کلارا کړی شی نو دوسره احسان به مو را باندې وی،
 تر څو پورې چه ژوندی اوسم، هیر به مې نه شی،
 چورا من ورته وویل: «زړه دې جمع لره په دې برخه کښې به زه
 در سره مرسته و کمم او د څو ورځو دپاره به درته کلا واخلم». .
 چورا من چه راجه ته راغی او ورته ویی ویل چه شیر خان اوس
 د مشکل سره مخامخ دی له تاسی نه یی د اهیله ده، چه د څو
 ورځو دپاره ر ه ستاس ورکړ شي چه د خپلو خپلو انوسره پکښې
 څو ورځې تیری کړی.

څرنګه چه شیر خان زموږ همسایه دی، زمانظریه خود اده چه په دغه
 تنګسه کښې ورسره مرسته وشي، راجه ورسره هم موافقه وکړله،
 کله چه شېر خان خپل و خپلوان له غره نه را کوز کړل،
 په دې وخت کښې راجه ته بل فکر ورغلی و؛ او د خپلې
 وینانه پښیمانه شوی و، ویې ویل: «میانظام ته مې چه په کلا
 کښې ځای ورکړی و، خلک ورسره ډېر لږ و، زه ورباندې
 زور وروم — اوس چه وینم د شېر خان سپړی زموږ

په سر يو کني دی، اورا باندې زور ور دی — که درهتا س په کلا کښې ورته ځای ورکړم، که بيا يې زړه نه کيږي، چه ځنې ووځي، نو هيڅ زور مې ورباندې نه رسېږي، بيا يې په زور هم ايستلی نه شم». چورامن له دغه احواله شېر خان خبر کړ او ورته و يې ويل چه ځنې خلک ماسره مخالفت لري، نو ځکه يې راجه دخپلې خبرې نه اړولې دی. اوس په هغه خپلې کړې خبرې باندې پښيما نه دی،

شېر خان چه دغه خبره و او ريده نوډ پر خپه شو وخت کښې يې چو را من ته خبر وليږه په دې او ورته و يې ويل چه ماستاپه خبره اعتبار وکړ، خپلو خپلوان مې د لته راوستل، که اوس زما له حال نه همایون پاچا خبر شي اولښکر را پسې راو ليږي، نو دلته به يو افغان هم ژوندی پاتې نه شي. د دغو زيا توخ لکو دسړ يني وبال به ستا په غاړه شي. په دې وخت کښې شير خان د يوبل فکر څخه کار واخيست. شپږ مڼه سره زړ يې چورامن ته ورکړل او ورته و يې ويل، په هر شان چه کيږي، دخو ورځو د پاره دغه کلاز ماد خپل و خپلوانو او کورنۍ د اوسېدلو د پاره دراجه نه واخله.

که بیا هم راجه را ته په کلا؟ ښې ځای را نه کړ، بیا مجبور
 یم چه د همایون پاچا سره سوله و کړم. بیا به وگورې چه
 دراجه څخه خپل کسات څنګه اخلم. چورامن ورته
 ډاډه ګیر نه او تسلی و رکړه، چه زه به زیات
 کـــو ښښ و کـــړم چه ستا غـــوښتنه په راجه باندې
 ضرور منم. په دې باره کښې چورامن دراجه حضور ته
 ځان ورسولو او عرض یې ورته وکړ: «داسې دشان سره مناسبت
 نه لری چه دخپلې خبرې نه و اوړی. که اوس همایون پاچا دشپږ
 خان له حال څخه خبر شي، حمله ورباندې وکړی او چوری کړی
 نو وبال به یې زما او ستا په غاړه وی. ځکه چه ستاسې په اجازه ورته
 د دلته راتلو ما ویلی دی او هغه زموږ په قول اعتبار کړی او
 راغلی دی. که شپږ خان ته د کلا دننوتلو اجازه ور نه کړ شي
 او ډېر مجبور شي نو د همایون پاچا سره به سوله وکړی بیا که
 دخپل کسات اخیستلو په نیت پر موږ حمله وکړی، موږ یې
 د مقابلي قدرت نه لرو. څرنگه چه زه ډېر همنیم، نو ځکه هغه زما
 په خبره باندې باور کړی دی او دلته راغلی دی که اوس ورته
 تاوان پېښ شي نو وبال به یې زما په غاړه وی، که تاسې درهتاس
 په کلا کښې ورته ځای ور نه کړی، زه زهر خورم چه همدلته
 ستاسې په دربار کښې مړ شم».

راجه چه داخبرې واورېدې نو دشېر خان کورنۍ او خپلو
خپلوانو ته يې په کلا کښې ځای ورکړ. شیر خان ته لاد کلا دور
ننوتلو اجازه وررېدلې نه وه چه خبر شو، چه مشر خواص
خاند گور په خندق کښې غرق شو.

په دې وخت کښې ورته دا خبر هم ورسېد - عمايون پاچاچه
د چنار کلا سجا صره کړې وه، اوس يې ونيوله - په دې وخت کښې
ډېر حيران او متفکر شو - د خواص خان کشر ورور
چه صاحب خان نومېده دخواص خان لقب يې ورکړ، رخصت يې
کړ، په تينکه يې ورته وويل چه د کلا د نيولو په باره کښې هيڅ
ډول کوښښ کول دريغ نه کړې، ځکه عمايون پاچاخوا او سچنار
نيولی او بنگال ته روان دی.

په کومه ورځ چه خواص خان گورته ورسېد - دواړه سره يې
جلال خان ته عرض وکړ، چه د گورد کلا په نيولو کښې بايد هيڅ
ځنډونه شې، ځکه چه عمايون پاچارا پسې راروان دی.

جلال خان ورته وويل: «نن ورځ هم ورته صبر کول پکار
دی». خواص خان په ځواب کښې ورته وويل: «زه بايد د حکم
تابع اوسم عمدا او سسوريرم او ورباندې حمله ده».

جلال خان ورته وويل: «ښه، ته خو يو ځل دلته خپل ميشت ځای
ته ورشه».

خواص خان چه د جلال خان نه رخصت شو او دور و راستو
 گنيځي ته راوړسېد دور ورتول لښکريې ورتنه مخې ته راووت.
 ددوی تسلي يې وکړله او ورته ويې ويل: «دستر واکمن حکم په
 دې ډول دی چه در سېدلو سر هم بايد چه کلاو نيول شي او په دې
 برخه کېنې هيڅ ځنډ ونه شي».
 منصب دارا نوته يې وويل يې چه عسکرو تيار کړي، ځکه نور نو
 وخت نه شته. پخپله يې عم خان سنبال کړ. جلال خان ته يې داستازی
 په واسطه خبر ورو لېږه، چه زه دستر واکمن به حکم د ټول لښکر سره
 سپوريم او جنګ ته در و انېدو په حال کې يې يم، ته هم دخپل لښکر
 سره سپور شه، راځه چه ورباندی ورځو، انشاء الله چه بری زموږ
 په بر خه دی. جلال خان که څه هم دخواص خان په دوسره زیاتې
 زړ ورتيا باندې خو بن نه ؤ، خو د ضرورت له مخې زړه ناز په سپور
 شو. خواص خان دده دور رسيدلو پورې صبر ونه شو کړای، خو
 چه جلال خان ور رسيدلو، خواص خان ددوسره زړ ورتيانه کار
 کار اخيستی ؤ، چه په يوې حملې سره د کلا په نيولو بريالی شو.
 دهمدغې ورځې راهيسې خواص خان په ځانکو کېنې ديو ډېر
 زړ وړ شخص په ډول مشهور شو. له دې وروسته به چه خواص خان
 هرې خواته مخه کړه، نو بری به يې ترگو تو کېده. پرته له دې
 چه خواص خان يو ډير زړ ورسړی و؛ دشېر خان په لښکر کېنې

یې په سخی توب کښې هم ساری نه درلود. د (کور) له نیولو وروسته جلال خان خپل پلار شېر خان ته لیک ورو لېږد؛ او د دې کلا د نیو او فاتح یې ورته هم هماغه خواص خان وښود.

شېر خان چه له دغه بری څخه خبر شو، نو ډیر خوشاله شو، په دی وخت کښې چو راسن هم د شېر خان حضور ته ورغی او عرض یې ورته وکړ، چه راجه در هتاس په کلا کښې تاسی او خپل و خپلوانو ته موځای در کول ومنل. شېر خان چه دخپلي کورنی او خپلوانو سره کلاته ورنزدې شو. نو د راجه سره یې ډیر ښه سلوک وکړ، ډېر سوغاتونه او نقدیات یې ورته ورکړل. دایې ورته هم وویل که بخت راسره سلگرتیا وکړ له، نو ستادغه نیکی به هیڅ هېره نه کړم راجه د شېر خان په ښه سر یتوب باندې ډېر خوشاله شو او ویې ویل. در هتاس کلا ستاده، حکم وکړی چه کورنی او خپلوان دې ورننوځی.

شېر خان لادسځه خپلو خلکو ته نصیحت کړی و، هر څوک چه یو وار کلاته ورننوت، چه بیا ځنې پرته راونهځی. له ټولو وروسته شېر خان پخپله کلاته ورننوت. کلا یې چه ښه وکتله نو خو ښه یې شوه او ډېر ور باندې خو شال شو، دلوی خدای شکر یې په ځای کړ او ویې ویل: «د چنار کلا له دې نه ښه نه ده، له مانه چه دهغه ځای کور لاړ، دادی بل کور په لاس راغی». شېر خان

دگور په نیولو دو سره خوشاله شوی نه و، لکه درهتاس
دکلا په لاس ور تلو چه خوشاله شو. په دې وخت کښې شېر خان
خپلو خلکو ته داسې وویل: «دکلا پېر ه دارانو ته رخصت ورکړی
چه خپل راجه ته ورشي، که دوی ستاسې په خوله نه شول نو په
وهلو و هلو یې له کلانه و باسی».

دشېر خان سړي چه پېر ه دارانو ته ورغلل، هماغه یې ورته
وو، یل، کوم چه دشېر خان له خوا حکم ورته شوی و،
مگر هغوی ددوی خبر و ته هیڅ غور نه ایښو داو نه یې ورباندې
څه پروا کوله. په دې وخت کښې دشېر خان سړو خپلو تورو ته
لاسونه ورتیر کړل او ورپسې راو یې ایستلی، په وهلو و هلو
یې له کلانه و ایستل او دکلا په هر ځای باندې یې خپل نفر پېر ه
دار و درول او په ساتلو کښې یې پوره پام کاو ه درهتاس دکلا په لاس
راوړل په دې ډول وو، چه ولیکل شول. هغه چه دعواسواو خواصو
خلکو ترمنځه یې شهرت موندلی چه شېر خان افغانان په ډول
کښې واچول او دښځو په بهانه یې کلاته ورننه ایستل او بیا
یې کلا و نیوله. بیخي دروغ او محض تور دی، دغه ماد تحفه اکبر
شاهی تاریخ مؤلف عباس خان دشیخ علی زوی دافغانانو دمشهور و
خلکو څخه چه داسرا و زامن، یا پخپله اسراوو؛ او په دغه کار
کښې دشېر خان سره ملگري وو، تحقیق کړی دی. څرنگه چه دلو یو

امر او سلسله مظفر خان د مسند عالي عيسى خان بن مسند عالي هيت
 خان بن مسند عالي عمر خان سرواني و راره او شيخ مجد بن شيخ
 بايزيد سرواني او خو نورچه په دغه معامله كښې ورسره
 ملگري وو، پوښتنه مې ځنې كړې ده، دوى راته ويلي دي چه تا
 ته دخپلو لويانو كيسو يا د لودپاره پر تله مو نړه چاره نه شته.
 كه څه هم ته سلطان بهلول، سلطان سكندر، شېر شاه او
 اسلام شاه ته ډېر نژدې يې خوله مونږ څخه يې زده كړه
 چه د شپو او ورځو په تېرېدو ډېرې غلطې پېښې او هغه
 چه مونږ ليدلي دي او د لويانو څخه مو او ريدلي دي
 تاته وايو - ما خان اعظم مظفر خان بن جلال خان بن هيت
 خان بن عمر خان ته عرض وكړ چه زيات خلك وايي چه
 شېر خان درهتاس كلا په دې ډول ونيوله چه افغانان
 يې په ډوليو كښې ورننه ايستل او ښاغلى خان د نورو
 خلكو په خلاف فرمايي - نو څوك به زما په خبره باورو
 كړي وي ويل: تاسې پوهيږئ چه زه په هغه وخت كښې
 دخپل تره مسند عالي عيسى خان سره وم او زما اهل و عيال
 هم په رهناس كښې واو په غرونو كښې د شېر خان سره
 گرځېدم.

د شیر خان او همایون پاچا ترمنځه

سوله او مخالفت

کله چه همایون پاچا د چنار کلا و نیو له بیانوله دې وروسته بنارس ته لاړ او هلته خوموده په عیش و عشرت اخته و، هماغه ترڅه وخته پورې تم شو، یو استازی یې هم شیر خان ته واستاوه، چه شیر خان یې حضور ته ورشي. شیر خان دهغه استازی ته داسې ولیکل: «یوڅه سبب شته چه زه ستاسې حضور ته درتلاي نه شم. زه ستاسې دوست یم، تاسې چه راته هر خدمت فرمایست، زه یې ترسره کولود پاره تیار یم. اوس ماسره زیات شمېر افغانان شته، زما زوی جلال خان نوی دکور کلانیولې ده، که ستاسې له خوا هغه ته کوم ځای ورکړشي، نو هر وخت به ستاسې خدمت ته تیارو لاړوی. که ماته دگور او بنگال سیمه را کړه شي، نو زه ددې په ځای ټول بهار پاچانه ورپرېږدم، بیانود پاچا خپله خوښه، هر چا ته یې چه زړه وی هماغه ته دې ښاغلی پاچا ورکړي، د بنگال سیمه چه د سلطان سکندر په وخت کښې تر کومو بریدونو پورې وه، دهماغه بریدونو ترمنځه سیمه دې حضرت پاچاماته را کړي. نورنود پاچاهي څه نښې او علامې چه دې لکه تخت، تاج او نور به

تاسې ته در و ليرم پرته له دې کال په کال به تاسې ته د بنگال نه
(لږ لکه) روپۍ در ليرم (۱).

حضرت پاچادې مهرباني وکړې او اگري ته دې لارښی. استازی
چه دشېرخان عرض همایون پا چاته وړاندې کړ ، خو شاله
شو، څه چه شېرخان ویلی و ، هغه یې ورسره ومنل
داستازی په لاس یې یواس او خلعت شېرخان ته ور ولېږل.
استازی ته یې وویل چه شېرخان ته تسلی ور کړې، څه یې
چه ویلی و، هغه ټول ومنل شول، چه په راستولو کښې یې
ځنډونه شي. دهمایون پاچاله خواچه استازی راوړسېد، اس او

(۱) دمخزن ۲۹ ۲۲۹ مخ «اوس بنگال ، گور او بهار زما په لاس کښې
دی ، که تاسې د بهار سیمه بل چاته ور کوی ، گور او بنگال د
جاگیر په ډول ماته را کړې ، زه د هغه ځای ټولې خزانې به ستاسې
حضور ته در و را ستوم ، پرته له دې کال په کال به (لږ لکه) روپۍ
هم در کوم . په دې شرط چه د بنارس نه تاسې بېرته وگرځی» .
د جوهر ۲۵ - ۲۶ مخونه «وی ویل ما پنځه شپږ کاله کوښښ
و کړ چه بنگال مې د توري په زور و نیول او زیا تره لښکر
مې ووژل شونو ځکه بنگال چاته نه ور کوم» .

خلعت يې شېرخان ته وړاندې کړ . همایون پا چاچه څه
 فرمایلی و ، هغه یې ټول شېرخان ته وویل .
 شېرخان په دې باندې خوشال شو او د همایون پاچا استازی
 ته یې وویل : « ماچہ څه ویلي دي ، هغه به په را تلونکو نزدې
 ورځو کښې پاچاته ورواستوم . دلوی خدای څخه دا
 ارزولرم چه زماو د همایون پاچا تر منځه په ټول ژوند
 کښې هیڅ مخالفت پیدانه شي . د همایون پاچا داستازی
 دورتگ نه درې ورځې وروسته د بنگال د حاکم استازی
 همایون پاچا ته ورغی — ده عرض و کړ چه افغانانو د گور
 کلا و نیوله خو تر اوسه پورې لازیا تره ملک زموږ
 په لاس کښې دی — حضرت پاچا دې د شېرخان په خبر و
 باور نه کوي . تر اوسه پورې لاهنوی دومره زیات پیاوړي
 نه دي تا سې یې د ملک نه په ا سانی سره ا یستلی شی .

که دوی نه ملکه وایستل شی نوشخړې به هم له وطن نه لاړې شي .
زه هم د پاچا خدمت ته ځان رسوم ، تراوسه پورې لاپه دوی
کښې دوسره قدرت نه شته چه د پاچا سره مقابله وکړي .
څنگه چه همایون پاچا د بنگال حاکم سلطان محمودنومی له
غوښتنې څخه خبر شو ، دواړه سره یې اړ وکړ چه د بنگال په
لوري پوځونو ته د مارش اړو شی (۱) .

بیایې حکم وکړ چه خان خانان یوسف خیل او نور صاحب
منصبان دې د مخه وکوچېږي . سیرزا هندال ته حکم وشو ، چه
د مخه روان شی ، اردو د خانه سره کړي د گنگ له اوبونه
تېر شی او حاجی پور ته ځان ورسوي .

شېر خان چه د همایون په نیت خبر شو ، څه امیدونه یې چه
همایون پاچا ته پیدا شوی وو ، هغه ټول له منځه لاړل . په دې
وخت کښې یې د همایون پاچا استازی ته وویل : « ما د پاچا
په ادب او خدمت کولو کښې هیڅ کمی نه دی کړی ؛
او نه مې کله دهغه په خاوره باندې لاس غزولی دی ، د بېها رسولک مې
دنو حانیا نونه نیوالی دی .

(۱) گلبدن بیگم د همایون نامې په ۱۳۳ مخ کښې وایی -
« د بنگال هاچا ماتې و خوړله او همایون پاچا ته د مرستې
غوښتنې دپاره ورغی ، له دې کبله همایون پاچا د شیر خان
په زوی جلال خان باندې حمله وکړه .

د بنگال پاچا د بیهار د نیولو نیت وکړ ، هغه ته سې چه هر څو سره
 زاری او ننوتې وکړې چه مایوړې ونه لکیري او د بیهار د نیولو
 نیت ونه کړي . مگر هغه په خپل زیات لښکر دوسره مغروړو ،
 چه هیڅ عذراو زاری ورباندې کومه اغېزه ونه کړله . څرنگه
 چه هغه تېری کونکی و ، نو ځکه خدای تعالی زما ملگرتیا وکړه
 او په تېری کونکي یې بری رایه برخه کړه . هغه غوښتل چه بیهار
 ونیسي مگر بنگال یې له لاسه ورکړ ، همایون پاچا د بنگال پاچا
 په خواه باورو کړ ، زما او دتو لوافغانی پوځونو څه خدمتونه
 چه وو ، هغه ټول یې هېر کړل ؛ او د بنگال په لورد حملې کولو
 په نیت و خوځید .

هغه وخت چه همایون پاچا د چنار کلا محاصره کړې وه ، په
 دې وخت کښې افغانان ورسره د جنگ کولو د پاره تیار وو ، مگر ما
 افغانان منع کړل چه د پاچا سره د کلا په سبب جنگ کول مناسب
 نه دي ، ځکه ما د ځانه سره داسوچ و هلی و ، چه پاچا به د ځانه سره دا
 فکر وکړي ، چه افغانان سره له دې چه پیاوړي هم دي او دشمبر
 له مخې هم زیات دي بیا هم د پاچا په احترام یې جنگ کول غوره
 نه کړل ، نو په دې سبب به ما دخپلو دوستانو په ډله کښې وکښي ،
 په همدغه سبب به زموږ دغه لښکر ته هم کوم ملک ورکړي
 دا کار د پاچاهي له سیاست نه ډېر لرې دی چه دوسره زیات لښکر

دخپلې نوکړۍ نه و باسي. او د دښمن په خوله د افغانانو دوژلو
 اوله وطن نه شړلو پسې شي، زه اوس په هېڅ ډول افغانانو ته
 قناعت ورکولی نه شم. اوله دې څخه یې گوښې وساتم چه د همایون
 پاچا سره دښمنان نه اوسي. نور یې زه هم منع کول مناسب نه بولم،
 ځکه اوس د افغانانو ترمنځه پخوانی دښمنی هېڅ پاتې نه دي
 او ټولې له منځه تللي دي. هغه وخت چه مغول په دې بریالیان
 شوی وو، چه افغانان له ملک نه و باسي. په هغه وخت کښې افغانان
 په خپلو کښې سره ډېر بې اتفاقه وو. له دې وروسته یې
 د همایون پاچا استازې ته بڼه سوغاتونه ورکړل او رخصت یې
 کړ. خو سره لښکر یې چه د ځانه سره درلود، دهغه نه یې یو شمیر خلک
 د رها س کلا ته ولیږل او یو څه یې د ځانه
 سره وساتل، بیا د دغو لږو خلکو سره په دې نیت کښې شو
 چه دنورو خلکو نه په پټه د کور په لور روان شي، ځکه مبادا چه څوک
 ورباندې خبر نه شي او هلته پسې ورنه شي.

شېر خان چه د کور غرونو ته لاړ، له هغه ځایه یې مخبران همایون
 پاچا پسې ورو لیږل چه احوال یې وروړی او په دې پوښي
 چه د همایون پاچا اراده په څه ډول ده.

کله چه همایون پاچا دوه پړاو د لاړ په دې وخت کښې خبر
 ورو رسېد چه شېر خان گورته روان شوی دی، نو ځکه بېرته

راوگرځيد. خان خانان يوسف خيل او پري برلاس چه دمخه روان شوی وو، څنگه چه دمنير شيخ يحيی پرگنې ته ورسيدل، نو خبر شول چه سلطان محمود پاچا (گور) ته راروان دی.

پري برلاس دسلطان محمودمخې ته ورووت، پري برلاس لا سلطان خپل ځای ته رسولی وهو، چه په دې وخت کښې همایون پاچا دمنير شيخ يحيی پرگنې ته راورسېد. په دې وخت کښې پري برلاس سلطان محمود دپاچا دربار ته وروست. لکه څنگه چه ښايي په هغه ډول سلطان محمود، دهمایون پاچاله خوا استقبال نه شو نوځکه سلطان محمود په خپل ورنگ ډير پښیمانه شو او په لږ وروځو کښې دډيري غوښې په سبب وفات شو.

همایون پاچا دمنير شيخ يحيی په کلی کښې لښکر ترتيب کړ، په دې وخت کښې سويدييگ دسلطان محمد دولدي زوی، جهانگیر قلی دابراهيم بيگ زوی، مرلوزکا، ترتی بيگ، پري برلاس، مبارک فرملی اونور و امر او ته ددېرشوزرو عسکرو سره حکم وشو چه دپاچا لښکر نه دې اوه اوه کړ وه دمخه روان اوسي. شېر خان چه له دې نه خبر شو چه همایون پاچا دبنگال په لور روان دی، پخپله د لږو سورو سره په پټه دبنگال په لور، را روان شو. کله چه همایون پاچا پتمني ته ورسېد، لښکريې اوه کړ وه وړاندې تللی و — دغه لښکر

لاهای په های شوی نه و، قراول یې چه دسخته و، یو کلی ته
 چه دغه د قراول عسکر ورسېدل — که گوری د هغه
 کلی په باغ کښې سوا ره خلک دي . په دې وخت
 کښې یې دیوه بزگر نه پوښتنه وکړه چه دغه سوا ره د
 چا دي — هغه ورته وویل چه دشېر خان دي .
 قراولانو چه دشېر خان نوم واورید دوېرې نه یسې
 داپوښتنه هم ونه شوه کړای چه خوسره لښکر ورسره
 دی — د واره سره موید بیگ ته ، ورغلل خبر یې کړ چه
 فلانی های ته شېر خان راښکته شوی دی . موید بیگ پوه
 شو چه د جنگ د پاره راغلی دی اودا خبر یې پاچاته ورسولو
 چه څه حکم کوی . نورنوله هغه هایه پرمخ لاړنه شو،
 او های په های یې استوکنځی اوتتم کېده غوره کړل — ییایې
 له هغه هایه یې، مخبران ورولیږل چه احوال یې ورته
 وروړی — مخبران چه هماغه کلی ته ورنزدې شول
 نو په څارنه یې پیل وکړ، خود هغو سوارانو پته ورته
 ونه لگیده — بیامغولان کلی ته ورننوتل اودکلی مشرنه
 یې پوښتنه وکړله ، د کلی مشر ورته وویل
 چه شېر خان د څو سوارو سره راښکته
 شوی و، کله یې چه ستاسې سواران ولیدل نو دواړه سره په

د بېره بېره د منگیر (مونگیر) په لور روان شو، مخبران د
 شېر خان صحیح پټې لگولو پسې روان شول په پوښتنه
 پوښتنه کولو یو څه ښه وړاندې ورپسې لارل-خو
 شپه ورباندې راغله، نوری تعقیب نه شو کړای، شېر خان
 چه د گذاره گره (گذاره گده) له دروازي نه (چه د بنگال
 سرحد دی) تیر شو. سیف خان اجه خپل سروانی یې وکوت
 چه د خپلې کورنۍ او خپلوانو سره رشتاس ته روان دی،
 شېر خان ورته وویل - راوگرځه چه مغول راوړسېدل
 سیف خان ته چه د همایون پاچا د لښکر و شمېر معلوم و،
 شېر خان ته یې وویل چه ته د بېرلو لښکر سره جریډې
 ته روان یې، او اوس فاصله هم د بېره کمه پاتې ده چه
 د غار له لارې درې پسرې رانه شی او په لاس ورنه شی - ښه کار به داوي
 چه تاسې زما کورنۍ او خپلوان د ځانه سره کړۍ او له دې ځایه ژر
 ووځئ - ترڅو چه سپا یې مهال کیږي، زه به د گذاره گره دروازه ونیسم (۱)

(۱) د مخزن ۳۳۲ مخ: سیف خان وویل چه ما سره دری سوه سواره سړي
 ملگری دی - او ټول په قوم باندې سروانیان دي دادی ما پسې را روان دی
 څرنګه چه مغولان ستاسې د پوځ په لږ والی خبر دی، نو ځکه درې پسرې را روان دی
 داسې نه، چه تاسې ته کوم تاوان در ورسوي - ما داسې قصد کړی
 دی چه زه خپل ځان د خپلو وروڼو سره ستاسې نه قربان کړم - او د
 گذمې تنګی لاره کلکه کړم.

د ژوند تر وروستی سلگي پورې خو به رانه د همایون
 لښکر پر مخ لارنه شی چه په دې ډول به ستاسې او د مغوی
 تر منځه فاصله زیاته شی . شېر خان د دې خبرې
 په ځواب کښې سیف خان ته داسې وویل : «داسه کار نه دی
 چه زه د ځان ساتلو د پاره تاسرگ ته ورکړم» .
 سیف خان ورته په ځواب کښې وویل : «تول خلک سره
 برابر نه دی ، یو نفر باید دیوې کورنۍ نه ځان څار کړي ،
 کورنۍ د قبیلې نه ، قبیله له ښاره اوښار باید دیوه
 ذات څخه قربان شی . سپاهیانو ته له دې نه زیاته سر لوری
 نه شته چه د مشر نه ځانونه قربان کړي — دابه زما د پاره
 ډېره سر لوری وی چه پخپله زه او زما دوستان
 ستاسې په ښه درشو . شېر خان ورته ډیر وویل ماسره چه
 اوسې ضرور زما په ښه راځي او ماسره اوسه ، دادې زما په
 ښه را تگ دی — مگر په دې برخه کښې سیف خان د شېر خان
 خبره ونه منله ، شېر خان د سیف خان سروانی په دومره
 زیاته مینه او اخلاص لرلو ډېر خوشاله شو — د سیف خان
 سروانی خپلو خپلوان یې د ځانه سره کړل — د مغولو لــه
 تعقیب کولونه په جمع او ډاډه زړه په ډېره چټکتیا سره
 روان شو .

سپیده داغ سیف خان خپلو ورونو ته وویل: « غسلونه وکړیء
 او ځانونه مرگ ته تیار کړیء — فکر مو اوسه چه له مرگ نه
 هیڅ ونه و پریریء. ځکه چه مرگ یو داسې امر دی چه
 هیڅوک او هیڅ ساکنې ځنې خلاصېدای نه شی. د دولت مشر چه
 سپا هیانو ته ز رور کوی، پالنه اوروز نه یې کوی
 که چه ضرورت پېښ شي باید چه سپا هی د هغه
 په خدمت کښې له ځانه تېر شي. سپاهی ته پکار دی چه دولی
 نعمت د پاره له دغه څو ورځنۍ موقتي ژوند څخه تیر شي
 اود ژوند اصلی مفهوم چه نیک ناستی ده اود دواړو نړیو
 نیکمرغی ده تر لاسه کړی. همدغه ښه خدمت به یې پیا
 د اولادې په ښه راشی. د سیف خان ورونو عرض وکړ:
 « تاجه همدغه کار ته تن ایښی دی — زموږ غوندې
 په زراؤنفر دې له تاواستاله مبارک ځان څخه قربان شی.
 اوس د خبر و وخت نه دی، د عمل اود کار کولو وخت
 دی، زموږ د لاسه چه څه پوره وی هغه به دریغ نه کړو. »
 له دې وروسته تیار شول اود (گذار کهره) لاره یې ونیوله.
 د همایون پاچا لښکر چه د (گذار کهره) د روازي ته راوړسېد
 د سیف خان له خوا ورسره جگړه شروع شوه — په دغه جگړه
 کښې د سیف خان ورونو دومره میرانه ښکاره کړله چه

بيخی نه تصور کیده. تر دې چه دلیکلوله بریده هم وتلې بریښی،
دوی دا وکړای شول چه تر ماسپښینه پورې یی لښکري
همدلته تم کړي. خبره دې حدته ورسېده چه دسیف خان خو
وروڼه هم په دغه جگړه کښې ووژل شول، پخپله هم درې
لځایه زخمي شو— د همدغو زخمو په سبب یې سده شو.
مغو لانو سیف خان د لځانه سره ژوندی واخیست او موید
بیگ ته یې راوړ. موید بیگ دغه سیف خان همایون پاچاته
واستوه— کله چه همایون پاچاله حقیقت نه خبر شو، نو
ډیر شاباسی یې وړبا ندې ووايه ویې ویل: « سپاهي باید همداسې
وي، چه د ضرورت پ وخت کښې د دولت د مشر
په حق کښې له لځانه تېر شی ». له دې وروسته همایون
پاچا ورته وویل: « ته رخصت یې هر چیر ته چه دې زړه وی
هله تلای شی ». سیف خان ورته عرض وکړ: « زما کورنی
او ټول اهل و عیال د شېر خان سره دي—زه شېر خان
ته ورځم ».

ورته حکم شو: «ته مې بخښلی یې، ستا خپله خوښه ده، هر چیر ته
چه ځی، لځه لار شه». سیف خان چه له هغوی نه رخصت شو،
شېر خان ته ورغی.

شېر خان چه د منگیر ښار ته ورسېد هلته هیبت خان نیازی

و، هغه ته شېرخان وويل چه همايون پاچارا پسې را روان
دى، ته د سيف خان سروانى خپل و خپلوان د خانه سره يوځاى
د گډه هور كلا ته ورسوه او پخپله په گړندى پېړۍ كښې
د گورښار ته روان شو .

كله چه گورته ورسېد نو خپل زوى جلال خان او نور اسرايې
مؤظف كړل چه د (كرهۍ) لاره ونيسى او همايون پاچا دوسره
خنډ كړي چه په لاس ورغلي خزانة رهتاس ته ورسول شى .
كله چه جلال خان كرهۍ ته ورسېد د همايون پاچا پوځ هم
كرهۍ (گدهۍ) ته نژدې شو . په دې د وخت كښې جلال خان
خپلو صاحب منصبانو ته وويل : «ددغه پوځ سره بايد جنگ
وكړو ، خو په دې برخه كښې ورته صاحب منصبانو خوښه
ورنه كړله . او ورته وپي ويل : «ته دلته د شېرخان له خوا
جنگ كولو ته رالېږل شوى نه يې .» جلال خان ددغو اسراؤ
خبره ونه منله يوزر سواره يې د خانه سره كړل اود
همايون پاچا په لښكر يې حمله وكړه — تر دېره پورې
د جنگ په ډگر كښې د دواړو خواؤ له خوا سخته جگړه
روانه وه . خو په پاى كښې د پاچا لښكر ماتې وخوړه
په دې وخت كښې مبارك فرملى ، ابوالفتح لنگا او نور ډېر

مغولان و وژل شول (۱).

له بری موند لو وروسته جلال خان بیرته گرهی تسه
وگرخید او دگرهی لاره یی و نیوله .
جنگ پسی شپه باندې دوسره ډېر باران و ورېد چه
دېر و او بو په سبب د تللو شان نه و — له همدې کبله
په همدغه ځای کښې همایون پاچا پوره یوه میاشت
پاتی شو.

(۱) د مخزن ۲۳۸ مخ «سبارك فرملی، ابوالفتح لنگاه او
دمغولو زیاتره سرداران و وژل شول — ټول سامان
اسونه ، اوبیان او فیلان او نور ټول شیان د افغانانو لاس ته
ورغلل . کوم سواره چه په منډه او ډېره چټکتیا له
میدانه تښتیدلي وو ، هغه به ژوندی پاتې شوی وی — نور ټول
و وژل شول . وایي په دغه بری کښې داسې پلي افغان نه و چه
مهور پنځه اسونه او څو صندوقه ولجه به په لاس نه وی ورغلي.

شیر خان له ر هتاس نه تر قنوج او

سندبه پوری عمکې نیسی

په دغه وخت کېنې شیر خان ته دغه فرصت پیدا شو
چه خپله خزانې د خانه سره واخلې او د چهار کهنده
لارې ر هتاس ته لاړشي. کله چه شیر خان ر هتاس ته
ورسېد، جلال خان ته یې احوال ولیږه چه گرهي پرېږده او
ر هتاس ته راشه. څه وخت چه همایون پاچا خبر شو چه
جلال خان له گرهي څخه تللی دی نو د باران د زیادښت په
سبب یې اړود سیرزا هندال سره اګرې ته واستاوه
او پخپله د گور په لور چه د بنگال پايتخت و، مخه وکړه،
گور ته چه ورغی، نو همدغله په گور کېنې یې درې میاشتي
تېرې کړې.

شیر خان بنارس ته لاړ او د بنارس حاکم یې هماغله په
بنار کېنې محاصره کړ (۱) خواص خان یې له هماغه

(۱) د مخزن ۲۳۹-۲۴۰ مخون «شیر خان په دې وخت کېنې
دغه فرصت وموند چه بنارس ونیسی او جلال خان یې د
پنځو زور سروسره د گور سیمې د پاره وټاکه چه د همایون
پاچا لښکرو ته د خانو نه ورسوی چه غله دانه ورته پرې

ځايه د سنگير ښار ته و لېږه د دغه ښار حاکم خان خانان يوسف
 خيل و — خواص خان په ښار ورننوت او خان خانان يوسف
 خيل يې تر لې د ښار سر ښار ته يووړ. اود ښار سر ښاريې
 فتح کړ. په دغه ښار کښې چه څومره مغولان وو، اکثره
 يې ووژل شول — له دې وروسته يې هيت خان نيازي،
 جلال خان جلو، سرمست خان سړبنی او نور اسراء يې
 د بهرايچ په لور وټاکل، دوسره يې وکړای شول،
 څومره مغول چه هلته وو، هغه ټول يې له هغه ځايه په وهلو
 وهلو وايستل، د سنبل کلاته يې ځانونه ورسول او دغه
 کلايې ونيوله. د سنبل د ښار خلک يې بنديان اولوت کړل.
 نور پوځ يې د جونپور په لور واستاوه — د جونپور حاکم
 په جنگ کښې و وژل شو — بيا هماغه جونپور ته
 استول شوی پوځ کره ته لاړ. د کره په ښار کښې چه

نه ږدې په گور کښې د غلي بيه ږيره جگه شوه.

همايون پاچا چه دغه خبر واورېد نو يعقوب بيگ او بيرم خان يې د جلال خان
 مقابلې ته وټاکل. په دغه وخت کښې بيرم خان غټ صاحب
 منصب نه و، يعقوب بيگ جگړه وکړه په نتيجه کښې يې ماتې
 وخوړه — (وگورۍ، د خان جهانى تاريخ لومړى ټوک ۲۹۵ مخ).

مغول وو—جنگ يې وکړ، خود ما تي سره مخامخ شول (۱) .
 په دغه بري موندلو سره چه د پښتنو په برخه شو،
 تر قنوج او سنبه پورې ملک د پښتنو لاس ته ورغی—له دې
 وروسته يې خواص خان (سهار ته زميندار) پمې ولېږه (۲)
 چه ځنګل له منځه لرې کړی او هغه ونيسي. همداسې ځينې
 نور ځايونه هم د شېر خان خلکو ونيول .

(۱) «د هغه ځای حاکم راغی جنگ يې وکړ او په پای
 کې يې و وژل شو». (وگورۍ—، مخزن ۲۴۱ مخ) .
 (۲) د مخزن ۲۴۱ مخ (سهار ته حیر و زميندار) په بېهار
 کې يې يو ځای دی .

د گورکانیا نو سره د شیر خان

د جنگ کولو نیت

همایون پاچاله دې څخه خبر شو، چه دهندال میرزا له لاسه شیخ بهلول ووژل شواو داگرې په ولایت کښې یې اړودور پېښ کړی دی، نو د بارانی موسم په تېریدو له بنگال نه داگرې په لور روان شو. د شیر خان لښکرې چه د بیهار او جونپور په ولایاتو کښې وې، و غوښتل شوې څه لښکر چه پرته د خواص خان له لښکر نه چه د سهارته د پاره ټاکل شوی و، درهتاس کلاته نژدې ځای کښې یې ټول سره راټول کړ.

هغه وخت چه شیر خان درهتاس په غره کښې و، همایون پاچا ورسره مقابله ونه کړه او په څنګ حنې تېر شو—په دې وخت کښې شیر خان خپل اسراء راوغوښتل او په دې یې خبر کړل چه د همایون پاچا د لښکر و حال خراب دی داگرې په ولایت کښې هم شور و شغب جوړ دی، همداسبب دی چه دې خواته یې کومه هڅه ونه کړه او پېرته روان دی. که د عزیزانو خوښه وي، نو اوس هغه وخت دی چه خپل بخت وازمايو — ځکه

اوس په دې وختو کښې مونږ ښه پیاوړي یو ، هغه وخت
 چه همایون پاچا لابنگال ته تللی نه و ، ماورته ډېر عذرونه
 اوزاری وکړلې او کال په کال مې دډېرو پیسو ورکول
 هم په ځان ومنل ، ددې په بدل کښې مې غوښتی و ، چه
 پاچا راته بنگال را پریردي — اول راسره پاچا ومنل چه
 بنگال به را پریردی ، خو بیاد خپلې خبرې او هغه قول
 څخه چه راسره کړی یې و ، پښېمانه شو . له دې وروسته
 زما و د پاچا تر منځه مخالفت پېښ شو . د پاچا کوم لښکر
 چه په بهار او جونپور کښې و . هغه مې له هغه ځایو څخه
 وایست او دغه ځایونه مې په خپل لاس کښې و نیول (۱)
 چه په دې باندې اوس د سولې لاره تړل شوې ده .

په دې وخت کښې اعظم همایون سرواني چه د سلطان
 سکندر او ابراهیم دستروا سراؤ څخه و ، داسې عرض
 وکړ — که غواړې چه د مغولو سره جنگ وکړې نو د
 سلطان بهلول او سلطان سکندر څخه درپاتې شویو امراؤ

(۱) د مخزن ۲۴۳ مخ «شېرخان وویل چه پخوا به مو د
 هغوی ډېر احترام کولو ، اوس چه رهتاس ، جونپور ،
 قنوج ، سنبلی او کالپی د هغوی څخه په زور اخیست شوي
 دي — نو پکار دي چه تل د پاره جنگ ته ملاتړلي اوسو» .

څخه بايد پوښتنه و نه شي، ځكه مو نر چه هر څو سره و سنجول
 او هره لاره مو ونيوله ، بيا هم راسره بخت ملگر تياو نه
 كړه . هروار چه مونږ د مغواو سره جنگ كړي دي ،
 د خپلو اسراؤ د مخالفت په سبب د ماتې سره مخامخ شوي يو .
 اوس چه وينو ، ستا طالع و يښې ښكاري ځكه د افغانانو لښكر
 در سره د زړه له كوسي سرسته كوي او ټول سره ښه
 په اتفاق دي . پرته له دې د مغو لوسره په جنگونو كښې هم ښه
 زړور شوي دي . هوښيارانو به ماته و يل چه افغانان په توره كښې
 د مغولو نه كم نه دي ، خود خپل مخالفت په سبب د ماتې
 سره مخامخ كيږي . افغانان به هغه وخت په دې برياليان
 شي چه مغول له هندو وباسي چه د افغانانو د لښكر مشر
 يوداسې نفروى چه ټول افغانان ورسره متفق شي . اوس
 چه ليدل كيږي ، هغه په ځاني همداته يې د خپلو نويو
 اسراؤ څخه پوښتنه وكړه ، هغوى چه څنگه مشوره در كوي
 هماغسې و كړه چه برياليتوب دې په برخه شي . شېر خان
 چه د همايون سروانى پورتنى خبرې واورېدې ، بيا يې
 د خپلو اسراؤ څخه په دې باره كښې پوښتنه وكړه .
 د شېر خان نوي نوي صاحب منصبان لكه قطب خان
 نائب ، هيبت خان نيازي ، جلال خان جلو ، شجاعت خان او

سرمست خان ټولو په يوه غبر او يوه معنى سره عرض وکړ
 چه جنگ کول پکار دي، ځکه بيا داسې وخت په گوتونه راځي.
 شېر خان ته چه خرگنده شوه چه اوس ټول افغانان ورسره
 متفق دي او د مغولو سره جنگ کولو کښې هم زړور شوي
 دي، له دې وروسته درهتاس له غرونو څخه راووت
 او د همايون پاچا د لښکرو لور ته روان شو. په هر
 پړاو کښې به يې د خټو کلا جوړوله، کوچ کول او
 تگ يې هم ډېر ورو ورو. همايون پاچا د شېر خان دور تگ
 نه خبر شو، نور او گر ځيد او د شېر خان لښکر و ته يې مخه کړله.
 کله چه شېر خان د همايون د بېرته گر ځيدو څخه خبر شو، نو ورته
 و يې ليکل: «که ښاغلي پاچا راته د ښنگال ملک را کړي نو خطبه
 اوسکه به د پاچا په نوم وي- زمستاسې دنو کرانو له ډلې څخه يم-
 اوستاسې په درگاه کښې روزل شوي يم- زه کوچ په کوچ
 (چوسې) نوسې ځای او د سهيا کلاته رارسېدلي يم- خواوس
 هغه او به چه پنځه ويشت متر سور وري دي (۱) زمونږ دور اندې

(۱) دمخزن ۲۴۵ مخ «دواړه لښکري د گنگ غاړې ته راښکته شوې
 وې، پرته له گنگ نه يوه و ياله هم د دواړو لښکرو تر منځ وه-
 له دغه و يالې نه تېر يدل ډير گران و- ځکه چه هغې و يالې داسې
 پلندې درلودې، چه اس، او بن اوسې به پکښې نښتلو».

تښک مانع شوي دي. خواص خان چه مهار ته، ته ټاکل شوی و،
هغه سې هم راغو بښتی دی چه ژر راشي.

همایون ته چه داعر یضه ورسیدله، و یې منله خو په دی شرط
چه شېر خان له دغه ځایه خو پر او هېر ته په شالارشي. شېر خان
دهمایون پاچا شرط ومانه او داو بو گودریې ورته پر یښود.
او پر شایې کوچ وکړ.

همایون پاچا په دغو او بو باندي پول کښېښود. اردو یې اخوا
پر یښود، دخپل اهل و عیال او یو څه لښکر سره داو بونه پورې
وت. شیخ خلیل چه د قطب عالم شیخ فرید شکر گنج زو زادو، د
همایون پاچا له خوا او ټاکل شو چه شېر خان ته ورشي او ورته
ووایي چه کوچ په کوچ دره تا س په لور و لارشي او هیچیر ته
تم نه شي. په همدغه ترتیب به همایون پاچا هم خو پر او، شېر خان
پسې وروان وي، کله یې چه تسلی و شوه، نو بېرته به ځنې راوگرځي.
له دې وروسته به د بنگال د جاگیر فرمان دخپلې وعدې سره سم
د شېر خان استازو ته ورو سپاری. شیخ خلیل چه شېر خان ته
ورغی، دهمایون له خو او زکړ شوی سوال و جواب یې ټول
شېر خان ته ووايه. شېر خان خو په څر گندې ول د پاچا حکم ومانه
داستازی په تعظیم او مېلمه پالنه کښې یې هېڅ کمی ونه کړ.

بله ورځ چه شیخ خلیل خپلو هغو خلکو ته چه ورسره راغلی

وو، د سو لې په باره کښې و عطاو نصيحت کا وه نو د خبر و په ترڅ کښې يې له خولي نه و وتل - که سوله نه مني نو پاڅير ه جنگ ورسره و کړه او ويې وهه. شير خان و ويل - همدغه قول يې ماته کفايت کوي. انشاء الله تعالى چه و به يې وغم (۱) .

شيخ خليل ته يې نقدې پيسې او د يرسو غاتو نه وړ کړل او ښه يې خوشاله کړ. له دې وروسته يې شيخ خليل يو ازې خان ته و غوښت او ورته ويې ويل: «زه غواړم چه حضرت شيخ سره مشهوره و کړم او داپوښتنه ځنې و شي چه د همايون پاچا سره جنگ کول ښه دي او که سوله - ځکه چه داد هو ښيارانو خبره ده چه په سيمو وختو کښې بايد د هو ښيارانو سره مشهوره و شي.

څرنگه چه تاسې د ټولو ښو صفتو نولرو. نکی ياست نو په دې باره کښې که ستاسې په سپيڅلي زړه کښې زما په کټه هر څنگه ښه مشهوره وي و به يې فرمايې چه پوه شم د حضرت همايون پاچا سره سوله ښه ده او که جنگ. شيخ په دې باره کښې په فکر کښې شو او پس له ډېر فکر کولو نه يې شېر خان ته وويل: «ستاد غې پوښتنې زه د مشکل سره

(۱) د مخزن ۲۴۶ مخ «شېر خان هغه غيبي خبره خان ته يونيک فال ونيو - دخپل احوال سره يې سمون وړ کړ او ويې ويل چه همداسې به و کړم».

مخاسخ کړم - یو داچه همایون پاچازه تاسې ته داستازي په ډول
 را استولی یم - په دې برخه کېنې ما ته داسې مناسب دي - هر څه
 چه زه تاسې ته وایم هغه باید چه دهغه سیاست سره برابر وي .
 دوهم داچه تاسې له مانه مشوره وغوښتله - په دې برخه کېنې
 لویانو ويلي دي - که دښمن درڅخه مشوره وغوښتله ، نو په
 مشوره ورکولو کېنې باید ټکی ونه شی څنگه چه بنایي باید هما
 غسې مشوره ورکړه شی .

پښتانه چه له پلرونو پلرونو څخه زما کورنۍ ته ډېر اخلاص
 لري که زه په هغه ډول لکه چه بنایي دوی ته مشوره ور نه کړم ،
 نو په حقیقت کېنې به سې د مشورې په باب خیانت کړی وي .
 اوس نوماته باید ه دې چه د واقعیت و یلو څخه ډډه ونه کړم -
 او څه چه مناسب دي هماغه ووايم - تاته د حضرت همایون پاچا سره
 له سولې کولو نه جنګ کول ښه دی - ځکه چه دهغه په لښکر کېنې
 بیخي کډوډي ده . ورو نه یې هم ورسره جوړ نه دی - که سخته
 ورباندې ورغله نو تاسره به سوله وکړی ، خو په دغه سوله
 باندې تر پایه پورې نه پاتې کیږي - تاسې باید داسې طلاپی وخت
 له لاسه ورنه کړئ ځکه بیا به داسې وخت په لاس در نه شی . شېر
 خان په سوله کولو کېنې زړه نازړه و ، کله چه ورته شیخ خلیل
 د جنګ کولو مشوره ورکړه - نو د سولې کولو په باره کېنې یې نور

فکر کول پر یښودل او د جنگ په فکر کښې شو.

خواص خان یې چه مهارت چرو و ته ټاکلی و، خان ته یې راوغوښت. خواص خان چه د شېر خان لښکر ته نژدې شو، په دې وخت کښې ورته حکم وشو چه ټول لښکر مسلح شوی دی، سور شه چه د مهارت جنگ ته راروان دی. لښکر چه له خپله ځایه درې څلور کړو و لري لاړه نو په دې وخت کښې ورته شېر خان حکم وکړه - بېرته راوگرځی، ځکه زما مخبران راوړسېدل او راته ویې ویل چه هغه لاري دی - دوه ورځ هم شو کړو په مخ لاړل او بېرته راوگرځېدل؛ او ویې ویل چه نن هم رانه غی. کله چه اخیږه نیمه شپه شوه نو خپل ټول صاحب منصبان یې راوغوښتل او ورته ویې فرمایل چه ماد حضرت پاچا سره سوله کړې وه، خو کله مې چه خپل پخوانی خدمتونه زړه ته راوستل چه هېڅ ور باندې معلوم نه شول او ما ته یې هېڅ فایده ونه کړله نو پوه شوم چه سوله به هېڅ ښه نتیجه ورنه کړی.

کله چه ماد سلطان محمود لښکر ته ماتې ورکړه.

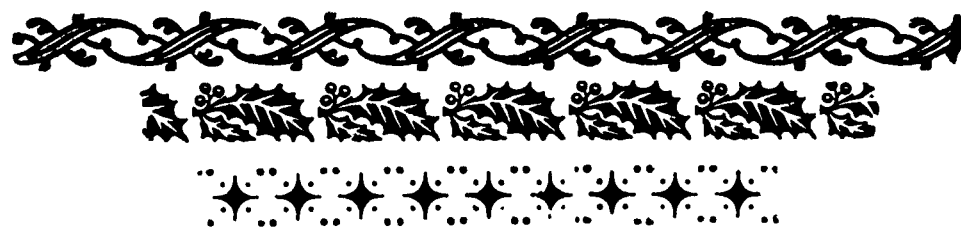
دده زړه چه د سلطان محمود او د لښکر ونه یې جمع شو ماته یې د چنار کلاو غوښتله، ما چه ورته د چنار کلاو ونه کړه

لښکر کښې يې راباندې وکړله — کله چې يې
 د لښکر له لاسه هم څه پوره نه شول بيا پخپله د چنار
 د کلا د نيولو په نيت شو، په دې وخت کښې ورته خبر
 ورسېد چې ميرزا محمد زمان له بنده خوشې شوی دی او په
 اکره کښې يې شورش جوړ کړی دی؛ او سلطان بهادر
 د گجرات پاچا د ډهلی د نيولو د پاره راروان دی.
 په دې وخت کښې ورته دا ضرورت پېښ شو چې بېرته
 وگرځي. ما هم خپل زوی قطب خان وټاکه چې د گجرات
 په سهم کښې ورسره مرسته وکړي. دا داسې وخت
 و، چې زمانه لاسه ډېر کارونه کيدل، ماکولای شول
 چې د هغه زياتره ځايونه لکه جونپور او نور ځنې ونيسم،
 خومادا کارونه کړ او هيڅ مخالفت مې ورسره ونه کړ، ځکه
 چې پاچا زموږ مشر دی، پرته له دې زه په دې فکر کښې وم
 چې مابه د ځان دنو کړ په ډول وکښي — او هيڅ وخت به زما په
 ځورولو پسې نه شي — مگر کله چې له گجرات نه بېرته راغی — بيا
 يې راباندې لښکر کښې وکړم — خوزه په دې وخت کښې پوره
 پياوړی وم، هيڅ يې له لاسه ونه شول او خپله نقشه يې راباندې
 عملی نه کړله. ما چې هر څو سره عذرونه اوزاری گانې ورته
 وکړلې او تېر کړي خدمتونه مې ورته یاد کړل مگر څه فايده

يې ونه كړله - كله چه بنگال ته لاړ - زه خو يې د احسان كولو نه
 ناسيده وم او دهغه بدي مې ستر گوستر گوته كېدله، نو په دې
 وخت كېنې را ته دا ضرورت پېښ شو چه په ښكاره ډول
 ورسره په مخالفت گوتې پورې كړم. دهغه امر اېسې و و هل او
 تر سنبله پورې مې ملك ورته لوټ كړ او په دغه لوټ شويو
 ځايو كېنې مې هيڅ مغول پرې نه ښود، او سدسو لې كولو
 هيڅ اسيدنه شته - همايون پاچا چه خپل ځان ډير كمزوري ويني نو
 ځكه سولې ته زړه ښه كوي - دى غواړي چه په دې چل ماتير باسي
 مگر تر اخېره پورې په خپل قول باندې ټينگ نه پاتې كيږي. كله
 چه اگري ته ورسېږي او هغه مخالفت چه دورو نو تر منځه يې
 پيدا شوى دى، لري كړي - او خپل لښكر منظم كړي بيا به نو په
 دې هڅه كېنې شي چه ساوړك كړي - بايد د واقعې له پېښېدو د مخه
 تدبير و سنجول شي.

قال نبى صلى الله عليه وسلم لا يلدغ المؤمن من جرة واحدة مرتين
 (يعنى مؤمن له يوې سوړې نه دوه واره نه چيچل كيږي). ما څو
 واري دا ا زما پښت كړى دى چه د پښتنو لښكر دمغولو
 د لښكر نه زيات زړور دى. مغولو چه وطن نيولى دى
 يواځينى سبب يې د پښتنو تر منځه مخالفت و - كه دعزیزانو
 مصلحت وي نو سوله ماتوم او بخت ازمايم - پښتنو

ورته عرض و کر چه دښاغنی واکمن دښې ارادې اوښه نیت په
سبب د پښتنو تر منځه اوس مخالفت او گوندو گوند بازی نه
شته . مونږ ټول ستاسې په خوښه کار کوو . په سپړانه ښکاره
کولو اوله ځانه تېرېدو کښې به هیڅ کمی ونه کړو، د سولې
د ماتو لویه باره کښې چه هرڅه تاسې سنجولی دی هماغه ټیټک دی.

دقنوج جگر ه اود همايون پاچا ساتي

شېر خان وويل: سوله ماته شوه، د لوی خدای په تکیه
د همايون پاچا سره جنگ کوو (۱).
در خصتېدو په وخت کېنې يې افغانانو ته وويل: «خانونه
تيا رکړی، ژر سورېږی چه د سهار ته له لوري مې زړه
په تراره کېنې دی — کله چه د شېر خان لښکر مجهز شویا
ورته حکم وشو چه په اسونو باندې پښه و اړوی، سپاره
لښکر د سهار ته په لور دوه نیم کړوه لارو ومله، بیا
شېر خان تم شو او افغانان يې خپل خان ته وروغوښتل —
او ورته ویې فرمایل: «دایې دوهمه ورځ ده
چه مونږ پر مخ ځو او بیا بېرته گرځو — په دې کېنې
مې مقصد داوچه همايون پاچا غافل کړم او په دې ونه پو
هېږی چه لښکر دهغه په لور روان دی — اوس بېرته راوگرځی او
همايون پاچا ته مخه کړی — چه افغانی ناموس او غیرت له لاسه

(۱) د مخزن ۲۵۱ مخ «که دور و نو او دوستانو خوښه ونی،
فرصت به له لاسه نه ورکوو — سبا ته دهغه سره جنگ کوو».

ورنه کړی. د دېمن په وژلو او ژوبله کېنې چه هیڅ سستی و نه
کړی. ځکه چه همدغه دهندلاسته دراورلو وخت دی، باید چه
دغه طلايي وخت يې ځایه له لاسه وته و ځي.

افغانانو ورته عرض وکړ چه په دغه برخه کېنې هیڅ تشویش
ونه کړې، ځکه چه په دې وختو کېنې د بناغلی مشر په نیک
تدبیر سره ټول افغانان سره په اتفاق دي او د مغولو نه هم هیڅ
نه ویریرې. له دې وروسته يې لاسونه پورته کړل، دعایې
و کړله، پوځ يې ترتیب کړ، او په ډېره چټکتیا سره يې د
همایون پاچا د لښکر په اورحرکت وکړ. کله چه افغانان اردو
ته نژدې ورغلل، همایون پاچا خبر شو چه شیرخان د
افغانانو سره د جنگ په نیت مجهز راوړسید. په دې وخت کېنې
همایون پاچا خپل لښکر ته حکم وکړ راوځي، ځانونه ټکره
کړی چه د افغانانو سره جنگ دی. زه چه اودس وکړم، پخپله هم
درېسي در غلم.

همایون پاچا په خپلې پیاوړتیا دوسره مغورو، چه د شیرخان
لښکر چه ټول افغانان وو، له پامه هیڅ ته ورتلو، په دې فکر
کېنې و، شیرخان که هرڅو مره پیاوړی هم وی بیایې هم د لاسه
هیڅ نه پور کيږي. مغول لاداردونه راوتلی نه وو. چه
افغانان نخاسته ورنژدې شول. څنگه چه افغانانو د مغولو

پوځونه وليدل . يې درنگه وړباندې ورگرځول او دسترگو په
 رپ کښې يې دسغو لو لښکرمات کړ . همايون پاچا لاودس
 کړې نه و ، خبر ور ورسېد چه افغانانو دسغو لو لښکرمات
 کړ (۱) ، دسغو لو تېوال لښکرتيت و پرکښوې دى ، نور مقاومت نه شى
 کولای . همايون پاچا ته نور دوسره فرصت په لاس وره
 نه غلوچه کورنۍ او خپلوان دخا نه سره وباسى . يوازې بې
 داگرې لور ته مخه کړله . په دى اسيدو ، چه اگري ته لاړشى .
 لښکرسره بېرته منظم اوښه ترتيب کړې . او نه خپله دښمنه
 کسات واخلې .

زه عباس احدي ککبورسروانى چه دا کبرشاهى تحفې مؤلف
 يم . دخان اعظم مظفر خان ککبورله خولې سې اوريدلى دي
 (د مسندعالى هيبت خان چه د مسندعالى عمر خان ککبور زوى) و

(۱) د مخزن ۲۵۳ مخ «په دغه پېښه کښې ميرزا محمد زمان د ډېرو
 خلکو سره مقابلې ته راوتلى و . جنگ يې شروع کړ ، خو په يوه
 حمله يې ماتې و خوړله بيرته وگرځيد او په همدغه حال کښې
 ووژل شو . نور نو په چا کښې د مقاومت قدرت نه و ، چاچه اس
 درلود په دې کوښښ کښې شو چه د گنگ له او بونه په پله تېر شى
 چاچه روغ اس نه درلود نو تش بازو د گنگ له او بونه په
 تېرید و شو . »

چه فرمايل يې: «زه دشېر خان سره نزدې ولاړوم چه دهمايون
 پاچا بنځه او نورې شېهورې بنځې يې ديو لوی لښکر بنځو سر د ورته
 راوستلې دشېر خان چه څنگه په دوی باندې سترگې واگېدې
 دواړه سره داس نه کوز شواو تعظيم يې په ځای کړ ،
 اودس يې تازه کړ ، دوه رکعتہ نفل يې ادا کړل لاسونه يې
 پورته کړل او په ډېرې عاجزۍ او زاری يې وويل :
 «يالو ښه خدایه يوازې همداته پياوړی يې چه هيڅ نيمکړ تيا او زوال
 درته نه شته داچه زه عاجز فرید دې په دې سرلوړی کړم چه دهمايون
 پاچا په لښکر راته بری په برخه شو دا کار په عقل او فکر راته بيخي
 ناممکن برېښيده ، اوس دې دهغه خپل و خپلوان ماسره بنديان کړل» .
 بيا يې تقبيلانوته حکم وکړ چه داسې جار و غږوي چه د مغولو
 هيڅوک نه يې بنځه او نه يې او لا د بنديان نه کړی په کوم گوښي ځای
 کښي ورته يواږو مند ځای تيار کړي چه هيڅ تاوان ورته نه رسېږي .
 خو ورځې وروسته يې دغه نامتو مېرمني د حسين خان سرک
 سره کړې چه رعناست ته يې ور سوي . د مغولو نور و بنځو او
 وړوته يې دلارې پوره خرڅی ورکړ او ټول يې اگري ته رخصت کړل . (۱)

(۱) دسخزن ۲۵۵ مخ «پاتې بنځو او وړوته يې پوره خرڅی
 ورکړ ، پرې يې ښودل ، هرې خواته يې چه خوښه وی ، ځی
 دي . دا پېښه د ۹۴۶ کال د محرم الحرام په مياشت کښي واقع شوې ده» .

د شیر خان جلوس

شیر خان چه خپل خان ته دحضرت اعلی لقب غوره کړی و ؛
کله یې چه بری په برخه شو - نو خپل منشی ته یې وفرمایل چه تپو او
نیول شو یو سیمو ته لیکونه و لیکي او دبری څخه یې خبر کړي -
په دې وخت کېښې مسند عالی عیسی خان د مسند عالی عمر خان زوی
چه خان اعظم لقب یې درلود او دسلطان بهلول په وخت کېښې ورته
د تاتاریو سف خیل له وفاته وروسته لاهور په جاگیر کېښې ورکړ
شوی و ، دا سې عرض وکړ : « لیکونه باید دفرمان په ډول ولیکل
شي ». شیر خان وفرمایل : « تاسې څو کسه چه دسلطان بهلول او
سلطان سکندر لور صاحب منصبان او یاداوړو صاحب منصبانو
زامن یاست او ما سره ددې دپارسلگری شوی یاست چه افغاني
شرم او ناموس وساتل شي - اوس ماته دامناسبه نه ده چه تاسې ته
فرمانونه ولیکم ، تاسې راته ولاړاوسئ او زه په تخت باندې
کېښېم ، په تېره په داسې حال کېښې چه دملک پاچا په ژوندینه تللی
دی او تر اوسه پورې لا پیر ځایونه دهغه په لاس کېښې دي . مسند
عالی عیسی خان پوه شو چه دشیر خان زړه تخت کېښناستلو ته دی
نوعرض یې وکړ - هغه وخت چه سلطان بهلول ، سلطان سکندر او
اولاده یې دقوم درعایت په سبب پر تخت باندې نه کېښناستل

دوی په حقیقت کښې دسلاطینو دقانون خلاف کار کولو .
لوی خښتن چه چاته دسلطنت واگي ورکړي او دنورو ټو
لو خلکو نه یې پورته اوسر لوری کړي ، هغه ته په کار دي چه
دمخکینې پاچادقوانینو ادا بوساتي او هیچاته مناسب نه دي چه
دغه ددرناوی له ساتنې څخه ډډه وکړي .

دکیوسرث له وخته تر اوسه پورې دستور په دې ډول دی چه
ملک دهیچا میراث نه دی په نړۍ کښې دسلطنت نه ښه نعمت او
موهبه نه شته ، ستاسې په مبارک تندي کښې د سلطنت ښې له
ورایه خلیري . تاسې په خپل پیاوړی مټ او دخپل و ښځت په زور
دوخت پاچاته ساتي ورکړله . داچه پاچا ژوندی تللی دی ،
دابه ستاسې دپاره د کوم تشویش او غم موجب نه وي . ځکه
دسلطان ابراهیم نه وروسته چه ستاسې لښکر په هره خوا تللی دی ،
بری یې په برخه شوی دی . افغانان چه په خپلو کښې سره بې اتفاقه وو
اوس یې هغه بې اتفاقی نه شته اوس ستاسې په ښه تدبیر اوزیاتي
پاملرنې ټول سره متفق دی . دستاسې دتخت په مقابل کښې دریدنه
باید دټولو افغانانو دپاره سر لوری او افتخار وی . په هر قوم
کښې چه پاچاله خپله جنسه نه وي ، داتبریو داسې وجود ته ورته دی
لکه هیڅ ساچه پکښې نه وي .

له دې وروسته اعظم همایون سروانی عرض وکړ . مغول چه پښت

د پښته پاچايان دى او زمانې و رته د ملك واکى په لاس ور کړي
 دى-د غشو په ویشتلو او نیز و و هلو کښې ډیر زیات مهارت
 لري. داچه په جنگ کښې چل او تڼۍ کول ر وادی په دې باندي
 هم دوى پوه دي-دوى افغانانو ته په سپکه ستر گه کتل، تردې
 چه د جنگ په ورځ یې هم کوم اهمیت نه ور کولو او نه یې خپل
 سیال گڼل-مگر افغانانو ستاسې په پوره سنجول شوې لارښودنه
 د داسې معقولو لارو څخه کار واخیست، چېرته چه مغول ورسره
 مخامخ شول مغول یې مات کړل او هر خوا یې داسې ځغلولي
 دي دا یې چه یادوى نو بیا به مغول افغانانو ته هېڅکله لافى ونه
 و هی او هېڅ وخت به افغانانو سره مقابلي کولو د پار ه حاضر هم
 نه شی، اوس خلکو ته څر گنده شوه چه افغانان د مغلو حریفان دى،
 ملک خدا یې و رکړه ده، چاته یې چه خوښه وي
 هغه ته یې ورکوى د دغه نعمت د شکر ادا کولو د پاره
 که افغانی امراء ستاسې تخت په سرو نو باندي وگرځوي
 بیا به یې هم د الهی د زراؤ شکرونو څخه یو هم ادا کړى نه وى،
 ميا بین لودی او نورو افغانی امراؤ په کچه سره
 عرض و کړ چه د مسند عالی عیسی خان ککبور
 سروانى اوا عظم خان همایون سروانى ساري د افغانانو
 په لښکر کښې نه لیدل کیږی. څه چه دوى عرض کړل

نو هېڅ ځنډه پکښې پکار نه دې ښايي چه ډېر ژر عملی شي.
شېر خان په دغو خبرو باندې ډېر خوشاله شو او ويې
ويل:

« پاچاهي کول يو ډېر ستر او لوی کار دی او په دې کښې د
زياتو مشکلاتو سره مخامخ کيدل شته دی. څرنگه چه
د عزيزانو خوښه داده چه زه پاچاشم، ماهر د عزيزانو
پر پکړه و منله. منجمانوته يې امر و فرمايه چه په تخت باندې
ورته د ناستې وخت وټاکي — منجمانو چه تقويم و کوت
نوپه ډېرې خوشالۍ سره را غل او عرض يې وکړ چه ستاسې
د جلوس د پاره ډېر ښه ساعت په لاس راغلی دی، که په
همدغه ساعت کښې په تخت باندې جلوس و فرمايات نو ستاسې
ښکر به هيڅکله ماتې ونه ويني .

شېر خان په تخت باندې کښېناست او د شېر شاه نوم يې
په ځان باندې کښېښود — خطبه اوسکه — يې په خپل
نوم کړه او د شاه عالم په خطاب ملقب شو.

مسند عالي عیسی خان ککبورسروانی ته يې حکم و فرمايه
چه ته د شیخ ملهي قتال زوی يې د سکې او خطبې باعث شوی
يې، د بري موندلو يو فرمان په خپل لاس وليکه او نور
فرمانونه به منشي وليکي .

مسند عالی عیسی خان یو فرمان په خپل خاص ډوله خط
 ولیکه او نور فرمانونه منشیانو ولیکل — تراوو ورځو
 پورې د خوشالۍ نغاري غږیدې د هر قبیلې نه به افغاني
 حلمیان ډلې ډلې راتلل او افغانې اتڼونه به یې کول
 سازنده گانو او سندرغاړو ته به انعامونه ورکول کیدل.
 دشپږ خان خد متگارانو به زعفران دگلا پو سره
 کډکړۍ مشک او رنگ په رنگ عنبر به یې داتن والاؤ
 حلمیانو په سرونو باندې شیندل — خواره خواره، خوندور
 شربتونه هر چاته ورکول کیدل — هر ځای ته به چه
 فرمان ورسېد په همدغه ډول به ورته خلک راتلل او په
 همدغه شان به پالل کیدل.

د همايون پا چا تعقيبول

شېر خان دې پسې شو چه همايون پاچا پخپله تعقيب کړي ،
تر قنوج او کالپي پورې سيمې يې تر لاسه کړې ، خواص خان
يې (مهارته) ته وټاکه . جهانگير قلی بيگ چه د شپږو زرو
سو رو سره په بنگال کښې و ، هغه يې هماغله و واژه ،
د هند لويان چه د همايون پاچا د لښکر سره وو ، رخصت
يې کړل ، شيخ خليل يې د خانه سره وساته او د خپل مشاور
په حيث يې مقرر کړ — مسند عالي عيسي خان کابو رسرواني
يې گجرات او مندوته واستاوه ، او د هغه خای حاکمانوته
يې وليکل چه زه به خپل يوزوی هلته دروليرم ، بيا کله
چه همايون پاچا قنوج ته روان شي ، تاسې به زما د زوی
سره دلته راشي ، په هلی او اگړه به دمخې سره ووهی او
چور به يې کړی . په دغه وخت کښې د مندو ، اجين او
سازنگپور سيمې د ملو خان به لاس کښې وې — د غه ملو خان
په خان باندې قاد رشاه نوم ايښی و ، او د سلطنت د عوه
يې کوله . په رايسين او چنديري کښې بهياپور نمل دراجه
پر تاب شاه چه د بهوپث شاه زوی او د صلاح الدين نمسی و
په نيابت حکومت کولو ، حکم نوموړی راجه دده وراره

و، چه تراوسه پورې لاړو کی و، په ستوانیس کښې سکندر خان میاناپه بجا کړه او سهیار کښې راجه بهوپال و، د سندر د دسیمې حاکمانو په ځواب کښې داسې ولیکل: «د حضرت اعلی زوی چه دلته راوسیږی، د هغه سره په مرسته کولو او همکاري کولو کښې هیڅ دریغ ونه کړو». په همدغه لیک باندې ملو خان خپل مهر ولگاوه—کله چه دغه لیک شېر خان ته ورسېد، ویې کتل چه مهر وړ باندې لگیدلی دی، مهر یې ځنې و شکولو او په خپل لنگوټی کښې یې وټو مبلو. هغه وخت چه مسند عالی عیسی خان گجرات ته لاړ، په دغه وخت کښې سلطان محمود وړو کی و، دریا خان وزیر په خپله عریضه کښې ولیکل چه زمونږ پاچا کوچنی دی او اسراء په خپل منځ کښې سره مخالف دی، په همدې سبب د گجرات لښکر ډهلی ته ورتللو څخه معذرت وړاندې کوی مگر مسند عالی عیسی خان د سندر او گجرات نه ټول افغانان په گوته راټول کړل او د ځانه سره یې راوستل.

مسند عالی عیسی خان چه د گجرات نه بېرته خپل ځای ته ورسېد په دې وخت کښې ځنې شېر خان پوښتنه وکړه،:

«د خان خانان یوسف خیل د دولت خان د زوی په باب څنگه

مشوره را کویء چه مغعقول به څه وی .

مسند عالی عیسی خان عرض و کړ: «په هر ځای کښې چه افغا
نانو ته دمغولو نه بدر سپدلی دی، همدایې باعث و- هغه وخت چه
همایون پاچاله گجرات نه راغی، دهمده مرسته ورسره وچه دلته
یې راوست- که همایون پاچایې په خواله شوی وای، نوستاسې
بیخ به هم دملک نه ایستل شوی وای، خودنیکه سرغه همایون
پاچا په دې وخت کښې دده خبرې ته څه اعتبار ورنه کړ- په دې
بر څه کښې زما مشوره داده چه دی باید و وژل شی، ځکه ددغسې
نفر پرینودل هیڅ مناسب نه دی».

شېر خان وویل: «ماچه دهر یو افغان نه پوښتنه کړې ده راته
ویلی یې دی چه دخان خانان وژل ښه نه دی».

نتیجه داسې شوه چه اول یې بندی کړ او بیایې وواژه.

هغه وخت چه شېر خان ته خبر راوړسېد چه همایون پاچاد
قنوج لور ته روان دی- په دې وخت کښې یې وفرمایل چه
قطب خان نومی زوی یې دمندوسیښې ته لارشی او دهغه ځای حاکمان
دځانه سره کړی چه په اگری او ډهلی کښې اړ و دوړ و جوړ کړی،
دغه ځایونه چور وچپا و او گډو ډکړي. کله چه همایون
خبر شو چه شېر خان خپل زوی چندیری ته استولی دی، په دې وخت
کښې دغه خبر هم ورسېد چه په اگری او ډهلی کښې د
شورش اچولو نیت لری، نو خپل دوه کشران ورو نه یې چه

میرزا عسکری او میزاهندال نو میدل چندی ته ولیرل - د
 (مالوه) حکام چه د میرزا عسکری او میرزا هندال دورتللو څخه خبر
 شول - نو د قطب خان د ملا تر نه یې لاس واخیست. قطب خان له
 چندی نه د (چنهر) د بنار په لور روان شو. د چنهر اړه بنار کښې
 د مغولو پوځ سره مخامخ شو او جگړه یې ورسره وکړله - په
 دغه جگړه کښې قطب خان ووژل شو او بری د میرزا عسکری
 او میرزا هندال په برخه شو. له دغې بری وروسته دوی
 بیرته همایون پاچاته ورغلل. هغه وخت چه شېر خان خبر شو
 چه د هندو حکامو د مغولو سره لاس یو کړی دی او قطب خان
 نوی زوی یې ورته وژلی دی نو د ډېره غمه اوله ډېره
 قهره بیخی زیات خفه شو، خوشکاره یې په خپله وضع کښې
 هیڅ بدلون رانه وست. په دې باندې یې چه د هندو
 حکامو سره خوسره لگینه په زړه کښې پیدا شوې وه هغه
 یې په زړه کښې پټه ساتله.

دهمايون پاچاماتي

په دغه بري موندلوسره سغولانوته زيات غرور پيدا شو. هغه وخت چه همايون پاچا قنوج ته راغي، شېر خان ورته د گنگ د سيند اخوانيولي وه په دې وخت کښې ورته خبر ورسېد چه خواص خان د مهارته په وژلو بريالي شوی دی. په دغه خبر باندې دافغانانو په لښکر کښې بيخي ډېره خوشالي پيداشوه.

شېر خان په دې وخت کښې خواص خان ته وليکل: «په ډېر بېره بايد ترماپورې خان راوړسوي، ځکه د هندو خراسان پاچاستا تر راتگه پورې جنگ ځنډ کړی دی اوستا دراتگ لاره څاری». کله چه د خواص خان پوځو نه د شېر خان استوگنځی ته ورنز دې شول، څنگه چه شېر خان د خواص خان په ورنزدې کېدلو خبر شو، دواړه سره يې خپل استازی همايون پاچا ته واستاوه او ورته ويې ليکل چه تر څو به د سيند اخوا او ديخوا پراته اوسواويوبل قه به له ورايه گورو — اوس اختيار دپاچا په لاس کښی دی خوښه يې خپله، پاچا د گنگ ګودر پريردی چه زه د گنگ له سينده اخوا ورپورې وځم

اود سيند په هغه خوا کښې سره جگړه شروع کړو، يادا چه
 زه د گودرڅخه وړاندې په شالارشم چه پاچا د پخوا ته
 را پورې وځي چه د لته د سيند په دې اړخ کښې سره جگړه پيل کړو
 د همايون پاچاله پامه شېر خان هيڅ نه ورتللو — نود
 شېر خان استازي ته يې وويل چه شېر خان دې د گنگ
 گودر پرېږدي، زه به ورپورې وځم، د جنگ ډگر
 به د سيند اخو شي. کله چه د شېر خان استازي بېرته ورته
 راغی اود همايون پاچا خبره يې ورته وکړله —
 شېر خان د گنگ له گودره اوه گروهه گوښه شو، همايون
 پاچا په سيند باندې پول کښېښود او پوځونه يې
 په را پورې وتلو شول.

هغه وڅه چه د همايون پاچانيم لښکر له سينده را پورې
 وت، په دې وخت کښې حميد خان کا کړ چه د شېر خان
 د مشاورانو څخه و، عرض يې وکړ چه تراوسه پورې
 لاد مغولو ټول لښکر راتېر شوی نه دی، بايد حمله
 ورباندې وشي او وځپل شي.

شېر خان ورته وويل: «پخوا زه دوسره پياوړی نه وم،
 ځکه به مې په جنگونو کښې د چل څخه هم کار اخيست، اوس

زمالبنکر د همایون دلبنکر نه لږ نه دی، پخوا چه افغانان
 د خپلې بدسرغۍ په سبب سره مخالف وو، ځکه به یې په هر ځای
 کښې د مغولو له لاسه ماتې خوړله، اوس زما دې پر کوښښ
 په سبب ټول افغانان سره متفق دي، او په هر ځای
 کښې یې چه د مغولو سره جگړه کړې ده په مغولوباندی
 بر یالیاڼ شوی دی. د ازمو نږ پوره پیاوړتیا ده،
 باید چه دې لفظی څخه په دغه حال کښې کار وانه خيست
 شی. هغه وخت چه لمر د اسمان نیمايي ته راو رسیږی،
 نو صفونه به سره ترتیب کړو او جنگ به شروع کړو
 بیانو د لوی خدای چه څنگه خوښه وي هغه به را رسیږی.
 شېر خان ته چه پوره معلومه شوه چه د همایون پاچا ټول
 لښکر د گنگ څخه را پورې وت، په دې وخت کښې
 د همایون پاچا مقابلې ته ور روان شو— اود یوې خټو
 کلانه د خپل روش سره سم اخوا ته په مقابل کښې یې ورته
 ځای و نیولو— په دې وخت کښې د دواړو لښکر وتر
 منځه فاصله یو کړوه وه.

څو ورځې وروسته خواص خان هم ورو رسید. څنگه
 چه خواص خان د شېر خان لښکر ته ورو رسید، په همدغه
 ورځ بهر ته سپور شو او هغه خرڅی چه همایون پاچا ته

راوړل كيدلو، هغه يې ووهلو - درې سوه گچرې،
 دېر اوشان او غويان يې د شېر خان لښكر ته دولجې
 په ډول راو رسول - په نه سوه اوه څلو يښتم
 كال د محرم الحكرم د سياشتي د عاشورې په ورځ دواړو
 لښكرو خپل پوځونه ترتيب كړل - هماليون پاچا په
 خپل ډول او شېر خان په خپل ډول پوځونه مرتب كړل.
 په سنجني برخه كښې شېر خان او اكبر خان نيازي
 (خان اعظم) مسند اعظم هماليون سرواني، مسند عالي
 عيسي خان سرواني گگبور، قطب خان لودي، حاجي خان
 بلند خان، مرست خان، سيف خان مرواني، بجلي خان مرواني
 او نورو، په پاى كښې جلال خان د شېر خان زوى و،
 چه د پلار نه وروسته دخپل پلارځاى يې ونيولو - او
 په ځان يې د اسلام خان لقب كښېښود، بل ورسره جلال خان
 د جلو خان زوى او همداسې نور وو، په لومړي
 برخه كښې خواص خان، عيسي خان نيازي او نورو - په گرځنده
 برخه كښې عادل خان د شېر خان زوى، قطب خان نيب،
 برمزيدكور، راي حسين جلواني او نورو. هغه وخت
 چه شېر خان خپل پوځونه ترتيب كړل نو افغانانو ته يې
 وويل: ماډ پر كوښښ وكړ چه تاسې مې سره راټول كړئ،

بياسې ستاسې په روزه کښې دخپلې وسې په اندازه خان سترې کړې دى۔
 زما دا ټول کوښښونه ددې د پاره وو، چه په دغسې ورځ
 ستاسې توره او سپرانه ووينم. نن دآزسوينې ورځ ده،
 په تاسو کښې چه هر چا دجگړې په ډگر کښې زياته
 سپرانه څرگنده کړله او بريالى شو، نو خپل مقام
 يې د نورو وڅخه پخپله لوړ کړ.

ډېر کوښښ وکړى، چه دجنگ په وخت کښې ټول افغانان
 يوه خوله او يو زړه اوسى، ځکه چه د سپاهيانو په اتفاق کښې
 برى دى. زه په دې پوره باور لرم که چيرې دافغانانو
 ترمنځه بې اتفاقۍ نه وى، نو هيڅ قوم په تور يا ليتوب کښې
 دافغانانو سره برابرېداى نه شى. زه دخپلو عزيزانو څخه
 داهيله کوم چه په خپلو کښې کينه له منځه لرې کړى
 او ټول په خپلو کښې سره يو لاس اوسى. دسلطان بهلول
 په وخت کښې چه افغانان سره متفق شول، بيا افغانان
 چه دهر چا سره په مقابله کښې د ماتې سره مخامخ
 کېدل، په دغه اندازه پياوړى شول چه په هره خوا يې
 برى په برخه کېدلو، چه افغانان ديو بريالى تېرپه
 نوم مشهور شول۔ دسلطان ابراهيم په وخت کښې هماغه بريالى
 افغانان دخپلې بې اتفاقۍ په سبب بېرته کمزورى شول،

چه په نتیجه کښې د ما تې سره مخامخ شول ، تاسې پخپله
ولیدل چه څه حال یې شو .

زه خپلو عزیزانو ته په ښکاره ډول وایم چه د دغه ډگر نه به
زه هغه وخت ژوندی وځم ، کله چه مې بری په برخه شی او که
نه بیانو زما سر د دښمنانو داسو نو د سومانو لاندې لټوی .
که د لوی خدای په فضل مې د هند او خراسان پاچاته
ماتې ورکړله او د جنگ له میدان څخه ژوندی ووتلم ،
نودا به زما د پاره یوه داسې موقع دی چه بیابه بل هیڅ
وخت په لاس رانه شی . هر څوک به دې ښه پوهیږي
چه یو وخت به د مرګ جام په سر را اړوی ، د فسا
اوسړینې په لور به رهی کیږی — خوښه به ورته داوی
چه په ننگ اوسپړانې و سړی نه په بې ننگی او بې غیرتی .

زما مقصد دادی چه عزیزان ښه ډاډه اوسی ، هیڅ
ونه ویرېږی ؛ او په دې پوره باور ولری چه مونږ په دښمن
باندې خا مخا بری سوو . په دې کښې مقصد دادی چه
هند زموږ لاس ته راشی او خپل ټول خپل و خپلوان
د مغولو له بندیتو به وژغورو — زه اوس په دې وخت
کښې پوره ډاډه اوزې ورشوی یم .

مادافغانان زه په راټولولو او غوندولو کښې ډېرې خواری

او رېر وټه زغملی دی چه له ډېرې سودې وروسته
 راتول کړی شول ، خدای دې نه کا، که لښکرماتې
 سره مخامخ شو، بیایې نو پرته راغونډول ناممکن بریښی».
 افغانانو ورته عرض وکړ: «حضرت اعلی چه زموږ
 په روزنه او پالنه کښې ځان ډېر زهیر کړی دی او
 په دې برخه کښې یې پوره پاملرنه کړې ده، لاوس
 زموږ د خلست اوسرښندنې وخت دی».

شېر خان خپل صاحب منصبان رخصت کړل چه خپلو خپلو
 پوځونو ته ورشي او هلته ودریږی—ورته ویې ویل: «
 خپلو خپلو پوځونو ته لاړشي او هلته ودریږی، زه هم درځم
 په هرډول چه مناسب وی، په هماغه شان به درته لارښوونه
 وکړم، ځیء لا شیء».

د شېر خان صاحب منصبان چه خپلو پوځونو ته ورسېدل
 هلته ودریدل شېر خان چه پخپله ورغی پوځونه یې سره
 ښه مرتب کړل.

دهمایون پاچا مخنیو لښکرو ته خواص خان ماتې ورکړله
 د شېر خان دلښکرو وروستی برخه چه د ماتې سره مخامخ شوه
 په دې برخه کښې د شېر خان زوی جلال خان، میایوب
 ککیور سروانی او غازی خان وو—په دې وخت کښې

شېر خان و غوښتل چه پخپله يې مرستې ته ځان ورسوي
 په دغه موقع كښې ورته قطب خان شاهو خيل لودي عرض و كړ
 چه حضرت اعلي دې ، خپل مبارك مخ پرته نه اړوي ، كه داسې وشي
 نو خلك به په دې گومان كښې شي چه منځني برخې ماتي خورلې
 ده ، تاسې په منځ كښې شئ او مخ په وړاندې روان شي . شېر خان چه
 په منځ كښې شو او روان شو ، نود هما يون پاچا هغه لښكر چه
 د شېر خان وروستنيو پوځو ته ماتي وركړي وه ،
 د شېر خان په مركزي برخو وركړل . د شېر خان
 له دغې مركزي برخې نه يې ماتي وخورله او
 د هما يون پاچا د لښكرو په مركزي برخه ورننوتل .
 د شېر خان د پوځونو گرځنده برخې كښې چه د شېر خان زوى
 عادل او قطب خان نيب و ودمغولو د هغه پوځ څخه چه د دوى
 سره مخامخ شوى و ، ماتي وخورله او د هما يون پاچا د
 پوځونو په مركزي برخه ورننوتل ، په دې وخت كښې د
 شېر خان د لښكرو هغه وروستى برخه چه د ماتي سره مخامخ شوې
 وه ، بېرته راوگرځېدله او د هما يون پاچا د عسكرو مركزي
 برخه د افغانانو په منځ كښې گير شوه . د شېر خان زامنو او
 افغانى صاحب منصبانو په دې وخت كښې يې ځي زياته ميرانه
 ښكاره كړله ، په تېره هېبت خان نيازي او خواص خان دخپلو تېرو

تورو په خړپا رچه په مغولو يې ورولي، مغولونه واورو پار
 هير کړ، په دې سره د مغولو روحیه کمزوري شوه، افغانان
 يې له کومه ځنډه د مغولو په پوځ ورننوتل او د مغولو پوځ
 يې تيت وپرک کړ. همایون پاچا په خپل ځاني د جگړې په ډگر
 کښې خپل ستانت او ثبات د غره غونډې وښود، په دو سره سپرانه
 و جنگېد تر دې چه انسان له وسې نه پيرون بریښي. مگر لوی
 څښتن چه له ازله څه مقرر کړی و، هماغسې وشول. په دې جنگ
 کښې همایون پاچا په خپلو سترکو وليدل چه غيبي خلک دده د عسکرو
 سره جنگيږي او داسو نوموځو نه يې ورته بېرته گرځوی.
 د غيبي خلکو له ليدلو نه يې وروسته د الهي امر ته تن کښېښود
 او نوريې د غيبي خلکو سره جگړه کول پس کړل. دا گړې د دارا
 لخوا په کلا ته يې مخه کړله او د جنگ ډکريې پريښود. پخپله
 ددغې خونړۍ جگړې نه روغ رست ووتلو.
 دا گړې په دارالخلافة کښې يې استوگنه غوره کړله.
 دا يې د ورونود مخالفت نتيجه وه چه ماتي يې وخورله
 که داسې نه وای نو دشير خان ورباندې زور هيڅ نه رسيدلو.
 هغه وخت چه د مغولو سره د افغانانو جگړه پای ته ورسېدله
 اوله دې خوا نه دشير خان زړه ټول شو شجاعت خان چه په پيهار
 اور هتاس کښې و، ورته ويې ليکل چه د گواليږ کلا محاصره کړي.

د فرمان و روړ و نکی ته یې و فرمایل - دشجاعت خان زوی محمد خان
نوسی وژل شوی دی چه ور باندې در هتاس له راتگه دسخه خبر نه
شي مبادا چه دزوی د سر ینې په سبب په راتگ کښې ځنډو کړي.
څنگه چه دشېر خان فرمان و روړ سپد دواړه سره راغی او دگو الیر
کلایې محاصره کړ له.

شېر خان له قنوج نه (برسزید کور) دډېر و خلکو سره ور
واستاوه، خو په دې ترڅ کښې یې د اهم ورتنه و و یل چه دهمایون
پاچا سره جنگ ونه کړي. نصیر خان یې سر کار سنبل ته و تپا که،
نصیر خان چه هلته و ر غی په لږ و ور ځو کښې یې دهغه ځای کار ونه
سم کړل - بیا اگری ته متوجه شو. هغه وخت چه همایون پاچا
اگری ته و رسېد امیر سعیدالدین ته یې و فرمایل چه زما لښکر ته
افغانانو ماتې نه ددور کړې - بلکه زما لښکر د غیبیو خلکو له
خوا و و هل شو. ما په خپلو ستر کولیدل چه غیبی سر یو به زما
لښکر و اهه او دا سونو منځونه به یې ورتنه پرت ته گر ځول. هغه
وخت چه همایون پاچا سر هند ته و رسېد، په سر هند کښې یې مجدالدین
سر هندی ته هم همداسې و و یل (۱).

شېر خان چه اگری ته نزدې شو، همایون پاچانوړ په اگړه کښې
تم نه شو - له دې ځایه دلاهور په لور روان شو. کله چه برسزید

(۱) دغه خبره دسخزن په ۲۶۵ مخ کښې هم په همدې ډول ده.

کور اگری ته ورسېد مغول چه په اگړه کښې و و - د هغوی نه یې بیخی زیات ووژل.

دغه کار د شېر خان خوښ نه شو او برمزید کور یې د دغه عمل په اجرا کولو ډېر ملامت کړ. هغه وخت چه شېر خان د اگری دار الخلافه ته ورغی، نو خو ورځې هلته پاتې شو - خواص خان، برمزید کور او نور ډیر افغانان یې لاهور ته د حضرت همایون پاچا پسې ولېږل. کله چه ډهلی ته راوړسېد د سنبل خلکو ورته د نصیر خان د لاسه ډېر شکایت وکړ. شېر خان په دې وخت کښې قطب خان نائب ته و فرمایل - باید داسې شخص موندل شي چه د پوره زړورتیا او عدالت څښتن وي چه سنبل ته یې وټاکم ځکه چه په دغه ځای کښې د سر کښانو شمېر زیات دی، چه وکړای شي د دغه ځای خلک ښه اداره کړای شي - قطب خان ورته عرض وکړ دغه صفت ستاسې په لښکر کښې پرته له مسند عالی عیسی خان ککبور څخه په بل چا کښې نه شته. شېر خان دده خبره او مشوره صحیح وگڼله او ورته ویي ويل: «ته پخپله لاړ شه او مسند عالی ککبور ته ووايه که موافقه کوی چه ورو یې لیږو» قطب خان راغی او مسند عالی عیسی خان ککبور ته یې عرض وکړ: «ما ستا په اعتماد شېر خان ته خبره کړې ده، که مسند عالی یې ومني نو په دې کښې به زما سر لوړی هم وي».

مسند عالي عيسى خان ككبور په خواب كښې قطب خان ته
وويل: « ښاغلي خان دې وفر مایې چه خبره ده». قطب خان
ورته وويل: « كه تاسې پكښې نه! نه كوی ء نو درته وايم یې».
خرنگه چه مخالفت كول او نه منل معقول كار نه و. نو مسند
عالي عيسى خان د قطب خان خبره ومنه له.

له دې وروسته قطب خان عرض وکړ: «تاسې ته ښایي چه د سر کار
سنبل حکومت كول و منی ء، زه ستاسې نیمکمر غی غواړم، ځکه چه د
شېر خان پلار او زما پلار ستاسې د نیکه مسند عالي عمر خان سره نو
کران وو زه او س غواړم چه تاسې ته مو د مالګې حق په ځای کړم».
مسند عالي عيسى خان ككبور د سر کار سنبل حکومت ومنلو.
شېر خان د (كانت) او (كوله) پر ګڼې هم دهغه خپل و خپلوانو
ته ور کړلې او حکم یې وکړ چه پنځه زره سپاره د ځانه
سره وساتي - نصير خان به هم ستاسې په خدمت كښې وي .

بیرم بیگ

کله چه شېر خان د سنبل په لور مسند عالی عیسی خان ککبور
استاوه، په دې وخت کېنې یې وفر مایل: «اوس سی زړه له ډهلی
څخه تر لکهنو پورې جمع شو. مسند عالی چه سنبل ته راغی،
په دې وخت کېنې بیرم بیگ چه د همایون پاچا سهر والاو، چه پیا د
جلال الدین محمد اکبر پاچا په وخت کېنې خان خانان شود نصیر
خان له خوانیول شوی و.

سنبل ته د بیرم بیگ دراتگ د سبب داو، چه د همایون پاچا په
لښکر کېنې یې اتفاقی پېښه شوی وه، په دې ښار کېنې میا عبدالوهاب
د میاعزیز الله زوی چه د سنبل د ښارد نامتو او پوه خلکو څخه و، دهغه
ډېر ښه ملگری او دوست و. نو ځکه یې و غوښتل چه ورته راشی.
خو ورځې د میا عبدالوهاب سره و، خو میا عبدالوهاب د سنبل د
حاکم ډاره چه نصیر خان نومیده د ځانه سره ونه شو ساتلای، نو
له دې کبله یې د لکهنو راجه ته چه ستر سین نومیده ورو سپاره
چه خو ورځی یې و ساتی ځکه چه دغه ښار ځنگل هم درلود. څرنگه
چه میا عبدالوهاب د سنبل یو محوز سړی و، نو په دې سبب
راجه خو ورځی بیرم بیگ په خپل کور کېنې و ساته. په دې وخت
کېنې نصیر احمد خبر شو چه بیرم بیگ د راجه ستر سین په کور

کښې دى. نو نو سوړى راجه ته يې وويل چه بيرم بېگ ډېر ژر ورولى. ده د شېر خان له ويري بيرم خان نور په کور کښې ونه شو ساتلاى ورته وريې وست او نصير خان ته يې وسپاره نصير خان د هغه دوژلو قصد وکړ. ميا عبدالوهاب چه د سلطان سکندر له وخته د مسند عالي عيسى خان آشناو، راغى او عرض يې وکړ چه بيرم بېگ د نصير خان ظالم د لاسه چه دوژلو نيت يې لري وژغوري. مسند عالي عيسى خان يې خبره ومنله او بيرم يې د نصير خان له منگلو نه خلاص کړ، خپل کور ته يې راوست او خو ورځې يې وساته. خوراک يې ورته تاکلى و، دسترسين راجه ته يې وويل: «کله چه زه شېر خان ته ورځم، دى به هم د ځانه سره بوځم».

هغه وخت چه مسند عالي عيسى خان ککو ردمندو اجين په مهم کښې شېر خان ته ورغى، بيرم بېگ يې هم د ځانه سره وروست او د داجين په ښار کښې يې شېر خان ته وښود شېر خان په قهر جن ډول پوښتنه وکړله چه تر اوسه پورې چيرى و. مسند عالي عيسى ککبور عرض وکړ چه د شيخ ملهى قتال کړه و. شېر خان وويل: «څرنگه چه د افغانانو دا رواج دى. هر گناه گار چه د شيخ ملهى کور نى ته پناه يوسى د هغه گناه ور بخښى نو ما هم بيرم بېگ و بخښه».

د شېر خان د پاڅېدو وخت چه نژدې شو - په دې وخت كښې
 ورته مسند عالي عيسى خان عرض و كړ: «تاسې چه دده خان د شيخ
 مهلمې قتال په خاطر و باجه، ماچه دى د خانه سره راوستى دى، زما
 په لحاظ ورته اس او سامان ور كړى او حكم و كړى چه د محمد
 قاسم سره چه له كډوالير نه رابكته شوى دى يوځاى واوسى».
 شېر خان و خندل او دده خبره يې ځمكې ته وانه چوله - هغه وخت
 چه شېر خان داجين نه لاړ، نو بيرم بيگ او محمد قاسم دواړه كجرات
 ته و تښتېدل. محمد قاسم په لاره كښې د گوار يانوله لاسه و وژل شو او شير
 خان كجرات ته ورسېد - په كجرات كښې شيخ گداى و، د بيرم خان يې
 ډېر عزتو نه و كړل او بيا يې حضرت همايون پاچا و استاوه.
 د همايون پاچاله وفاته وروسته چه بيرم بيگ ته د خان خانان
 خطاب وركړ شوى و، نو د شيخ گداى، ميا عبدالوهاب او
 راجه مترسين سره يې پيڅې ډېرې نيكې او ښېكښې و كړلې.
 كله چه مسند عالي عيسى خان (۹۰) كلوته ورسيد، په دې
 وخت كښې ورته ځينو خلكو عرض و كړ: «بايد خان خانان ته
 ورشي». مسند عالي وفرمايل: «د دنيوى اميدونو د پاره به مغلو ته
 ورنه شم ځكه چه د مسند عالي عمر خان داو لادې دا عادت نه دى
 چه دخپلې ښېكښې كولو بدله وغواړي».

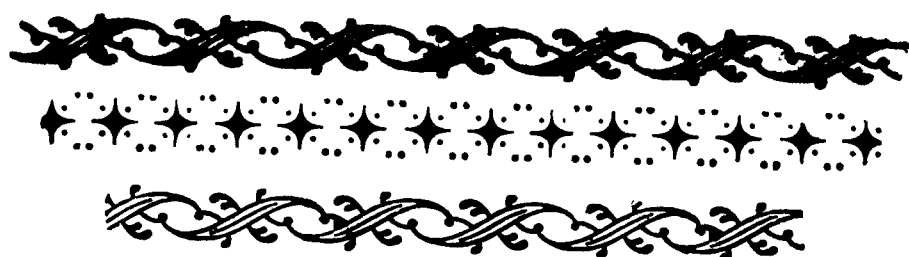
مادمو لینا محمد بنوری او عبدالوؤمن چه زوم یې و- او دخان خانان
 د مخلصانو څخه و او ریدلی دی چه زموږ په مخکښې یې ویل :
 «دخان خانان نه مو پوښتنه و کړله چه مسند عالی عیسی خان
 ککبور تاسره څه نیکی کړې ده». خان خانان و ویل: «دغه ځان
 د مسند عالی بخشش دی، که مسند عالی تشریف راوړی او ما په
 خپل راتگ سر لوړی کړی. که دشېر خان په اندازه ورته څه
 ورنه کړم، نو د سنبل په اندازه خوبه وی .

زه عباس خان چه د اکبر شاهي تحفی مؤلف یم او د مسند عالی
 عیسی خان ککبور سره یوه قبيله او یو قوم یم او د مسند عالی
 عیسی خان د سکه وراره مظفر نومی لور زمانکاح ښکلي
 ماینه ده زه چه د افغانانو احوال لیکم اکثره مې د ستر
 خان مظفر خان څخه اوریدلی دی - ددوی پلرونه او نیکونه
 په هند کښې لوی اسراء وو - په سخاوت او ښه چکپه کولو
 کښې یې ساري نه درلودل .

هغه وخت چه مسند عالی هیبت خان د نوموړي مسند عالی
 عیسی خان پلار د سلطان سکندر له خوا وشړل شو په دې
 وخت کښې مسند عالی عیسی خان د منډو پاچا سلطان
 محمود ته ورغی او د هغه خاص مشاور اوس صاحب شو.
 بیا په هغه وخت کښې یې چه د سلطان محمود نه رخصت

واخيست او د گجرات سلطان مظفر ته ورغی د هغه هم
 صاحب او مشاور شو — هغه وخت چه سلطان مظفر د مندو
 کلا د کفارو څخه ونيوله — په دې وخت کښې سلطان
 محمود چه د مندو پاچاو مسندعالي عیسی خان ته یې
 وویل: «ته د سلطان مظفر نه پوښتنه وکړه چه د مندو
 کلابه ماته را کړی، او که نه، مسندعالي چه سلطان مظفر
 ته ورغی او عرض یې ورته وکړ، چه د مندو کلابه
 حضرت سلطان فتح کړی ده، پرته ورکړي. سلطان
 ورته وفرمایل: «د مندو کلا دې په سلطان محمود مبارک
 وی، زه چه دلته را غلی یم یوازې خدای جاتی مرسته
 کول مې مقصود». د جمعې په ورځ به خطبه د هماغه په
 نوم ووايم اوزه به ځنې پرته لارشم. دغه زیری مسند
 عالي عیسی خان د مندو پاچا سلطان محمود ته ورسولو
 هغه وخت چه مسندعالي په گجرات کښې د سلطان ابراهیم
 حضور ته ورغی، نو د سلطان ابراهیم صاحب او مشاور شو.
 سلطان ابراهیم د دهلی بنار مسندعالي ته وسپاره، هغه
 وخت چه سلطان علاوالدين د سلطان بهلول زوی د دهلي
 کلا محاصره کړله، هرڅومره کوښښونه یې چه وکړل
 نو د مسندعلي عیسی خان نه یې ونه نیوله.

کله چه شېر خان ته راغی د هغه مصاحب او مشاور شو
څه وخت چه ډهلی و نیوه شو. نو شېر خان (سنبیل) ورته
ورکړ لکه مخکښې چه وویل شول.

دهما يون پاچا تعقيبول

شېر خان سيوات حاجی خان ته ورکړ او پخپله يې لاهور ته مخه کړله — هغه وخت چه سرهندته ورسېد — نو سرهند يې خواص خان ته ورکړ ، خواص خان دغه خای خپل غلام بهگونته ورکړ .

هغه وخت چه همایون پاچا لاهور ته راغی ، په دې وخت کښې هغه مغول چه له ولایت نه نوی راغلی وو ؛ او تر اوسه پورې يې لا د افغانانو سره جنگ کول ليدلی نه وو همایون پاچا ته يې عرض وکړ بايد چه مونږ افغانانو سره جنگ کولو ته واستوی . په دې وخت کښې يې دې پري لافې شروع کړې او ويل يې چه افغانان څه شی دی چه د جنگ په ډگر کښې مونږ سره مقابله وکړای شی . همایون پاچا د جنگ د پاره مغول ترتيب کړل — شېر خان چه خواص خان او بر سر ید کور له دهلی نه اخواته ليرلی وو هغوی د مغولو سره د سلطانپور په برخه کښې مخامخ شول او د دواړو خواؤ تر منځه جگړه شروع شوه . په دغه جگ کښې مغولو ساتې و خوره او خواص خان په سلطان پور کښې پانې شو . همایون پاچا او ميرزا کامران د لاهور

نه و و تل او دوی هم شېر خان پسي لاهور ته راغلل. هغه وخت چه
 خبر ورسېد چه همايون او سیرزاکاسران د لاهور نه و تلې دي
 او اوس لاهور خالی دی. نو په دې وخت کښې شېر خان لاهور
 ته راغی خو په لاهور کښې تم نه شو. هغه وخت چه د لاهور نه
 درې پر او، لرې لار. خبر ورته ورسېد چه سیرزاکاسران د چو
 بارې له لارې کابل ته لار او همايون د سند د سمندر غاړه نیولې ده،
 او سرملتان او بهگر ته متوجه دی. شېر خان په دې وخت کښې
 خوشاب ته لار دخو شاب نه یې قطب خان نائب، خواص خان،
 حاجی خان، حبیب خان، سرمست خان، جلال خان دجلوزوی،
 عیسی خان نیازی، برمزید کور او نور د ډېر لښکر سره ملتان ته
 د همايون پاچا پسي ولېږل او حکم یې ورته وکړ چه د همايون
 پاچا سره جگړه ونه کړي. فقط دوسره وکړي چه دخپل برید
 (سرحد) نه یې و باسي او بېرته راوگرځي. هغه وخت چه د افغانانو
 لښکر دوه پر او ه پرمخ لار. په دې وخت کښې ورته خبر ورسېد
 چه د مغولو لښکر دوه ځایه شوی دی. څرنگه چه افغانانو ته ښه
 معلومه وه چه د شېر خان سره لږ پوځ پاتې شوی و، نو په دې وخت
 کښې ورته د اتراره پیدا شوه، سباده چه د مغولو لښکر په شېر خان
 باندې حمله ونه کړي له دې کبله د افغانانو لښکر
 هم دوه ځایه شو. خواص خان، عیسی خان نیازی او نور د

خوشاب له او بونه تېر شول او دسند په هغه بڼه غاړه باندې پر مخ تلل،
قطب خان او نور دسند په دې غاړه تلل. هغه یو شمېر مغول چه د
هما یون د لښکر نه جلا شوي وو. او د کابل په لور روان وو
د خواص خان سره مخامخ شول. څرنگه چه مغولود جنګ کولو
قدرت نه درلود. پیرغ او نغاره یې ورته کښیښودل او پخپله
و تښتیدل.

خواص خان دغه پیرغ او نغاره د ځانه سره و اخيستل او د افغانانو
لښکر د هماغه ځایه بېرته راوگرځید او د شېر خان حضور ته
راغی.

د بلوخواو سروانیا نو سرداران

شېر خان څه موده په خوشاب کښې تم شو - بیا څه وخت چه اسمعیل، فتح خان او غازي خان بلوڅ یې ملازمت ته ورغلل، په دې وخت کښې د شېر خان له خوا بلوڅو ته و فرمایل شول چه اسونه داغ کړي. اسمعیل خان عرض وکړ:

«نور خلك اسونه داغوی، زه به خپل خان داغ کړم» په دغې خبرې باندې شېر خان خوشاله شو او د اسمعیل داغ یې و بښه او د سندو لایت یې ورکړ - دروه د افغانانو د هر قوم او قبیلې سرداران د شېر خان ملازمت ته ورغلل.

د اکبر شاهي تحفې د سؤلف عباس خان بن شیخ علی نیکه (شیخ بایزید ککبوری سروانی) د روه د سروانیانو سردار و. څه وخت چه شیخ بایزید د خوشاب په ښار کښې د شېر خان حضور ته ورغی کله چه د شېر خان مجلس ته ورننوت، څنگه چه د شېر خان سترگې و رباندې و لکېدې شیر خان د واره سره پاڅېد او څو قدمه مخې ته ورته راغی - په دې وخت کښې شېر خان وپوښېد چه زما نیکه شیخ بایزید غواړی چه د شېر خان سره په لاس و غېږ و کړی. شېر خان ورته په خپلې افغاني ژبې وویل: «شېخه تر غاړه و ځو». در خصتېدو په وخت کښې هم څو قدمه ورسره شېر خان لاړ او بیا یې رخصت

کړ. دشېر خان په دغه وضعیت زمانیکه ډېر خوشاله شو، ځکه
چه تر اوسه پورې لاشیر خان د افغانانو پخوانی عادت هېر کړی
نه و.

هغه وخت چه شېر خان د بنگال لوړ ته تلو، د جون د سندیه غاړه یې
زمانیکه رخصت کړ. د (ندهوده ککهران)، (لک تنکه نقد) او
(قمش هند) پر گنې یې ورکړې او رخصت یې کړ. په دې وخت
کښې زمانیکه عرض وکړ: زموږ ملک دلنکا له وخته د بلوڅو
لاس ته ورغلی دی هماغه ملک دې ماته سهر بانی شی.

شېر خان و فرمایل: «ښه، دندهوده ککهران پر گنده هغه ملک
په ځای اسمعیل بلوڅ ته ورکړه او هغه به د سروانیانو ملک شیخ
بایز بد ته ورکړی». اسمعیل خان بلوڅ دشېر خان فرموده و منله
دندهوده ککهران پر گنده یې واخیستله او د سروانیانو ځمکه
یې شیخ بایز بد ته ورکړله.

دوهم و ارداجین او سارنکیوړ په مهم کښې شیخ بایز بد
شېر خان ملازمت ته ورغی، شیخ د تعظیم کولو قاعدې مراعت
و کړ. یوه ورځ ځنې شېر خان پوښتنه وکړله «ستا وطن چه په
هند کښې و، اوس ستاسې څوک په هغه ځای کښې شته دی» شیخ بایز بد
وویل «د بابر پاچا په وخت کښې زما پلار شیخ راجو خېل وطن (روه)
ته لاړ او نور په مغولو کښې پاتې نه شو. درخصتیدو په وخت کښې یې

ورتە دوه زره بېگه ځمکه د بنور په پرگنه کښې ورکړه او يولک
تنگې چې په هغه وخت کې مروجې وې ورکړې. دريم وار
د کالينجر په مهم کښې زما نيکه بايزيد د شېر خان ملازمت
ته ورغی- شېر خان وفرمايل: «د کالينجر له فتحې وروسته به ملتان
سنداو د بلو خانو ملک تاته درکړم».

هغه وخت چې زما نيکه شيخ بايزيد وفات شو، نو په (روه) کې
د هغه ځای د مؤلف پلار شيخ علي ونيولو. کله چې شيخ علي د اسلام خان
ملازمت ته ورغی، اسلام خان يې هماغوسره عزت او احترام
وکړ. څوسره به چې شېر خان د شيخ بايزيد کولو. په روه کې
يې ورته ډېره ځمکه ورکړله او ډېرې نقدې پيسې يې هم ورکړې.
بيا هماغه ځمکه د اکبر پاچا په وخت کې د اکبر شاهي تحفې د مؤلف
په نوم شوه. په دې وخت کې تر سنده پورې ځمکې زما په لاس
کښې وې، بيا زما د سرغۍ په سبب زما د مدد معاش هم تغيير و خوړ.
هغه وخت چې د مؤلف په حال باندې خان خانان نيازي خبر شو چې د مير سيد
حامد بن سيد مير ان بن مبارک بخاري گجر اتي له امر او څخه و- نو داسې
تينگاري يې راباندې وکړ چې بیکاره گرځيدل په کار نه دی. مؤلف ورته
د خپل حال په باره کې وويل: «ته پوهېږې چې زموږ
د پلرونو او نیکو څخه هيچا د مر او خدست کړی نه دی. زه به هم

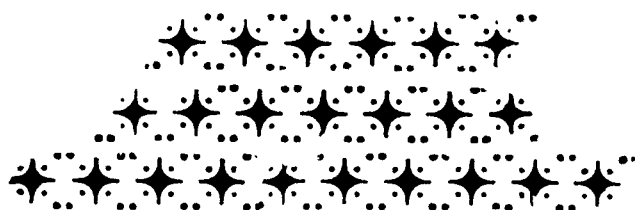
دهغوی په شان اوسم او داسر اؤ خدمت به ونه کړم - او خپل ملک
(روه) ته به لاړ شم.

هغه وخت چه زما حال ښه و رته معلوم شو، چه مادمير سيد حامد
ملازمت کول ونه منلو - نو زما خای ته يې بې زماله اجازې مير
سيد حامد راوست - څرنگه چه مير سيد حامد په خپل راتگ سره زه
سرلوري کړم - ما هم دخپلو نیکو نو دعادتو نو خلاف دمير
سيد حامد سره نو کړی کول ومنل - په هره میاشت کښې به يې دوه سوه
روپۍ را کولې او زما به يې ډیر عزت کولو.

دروه نه چه هر څو سره افغانی ورونه شېر خان ته د هر قوم
او قبیلې نه ورغلی دی، هر یوه ته نقدې پیسې او د هند بڼکلی ټوکړان
ورکړی دی او بیا يې رخصت کړی دی؛ او ورته فرمایلی يې دی
چه هر کال راجی او خپله برخه مواخلی.

دروهنه به چه هر څوک که د افغانانو له قوم به و؛ او که د
افغان له تیره به نه و، چه حضور ته به ورغی - د حال سره سم به يې
نقدې پیسې ورکړ - ولسي اورخصتول به
يې. په دې تر تیب دروه اکثره افغانان د بې وزلی نه وژغورل شول

سارنگ ککهر دشېر خان حضور ته ورنه غلو (۱) شېر خان
 هلته درهتاس په نوم کلا جوړه کړه بيا يې د ککهر ولايت چور
 کړ او ويې نيولو. په دې وخت کښې لاسته د سارنگ ککهر
 دوه لو نې (چه کولی او پر هاله) نو سيد ي ورغلي، هغه يې
 خواص خان ته ورو بخښلي.

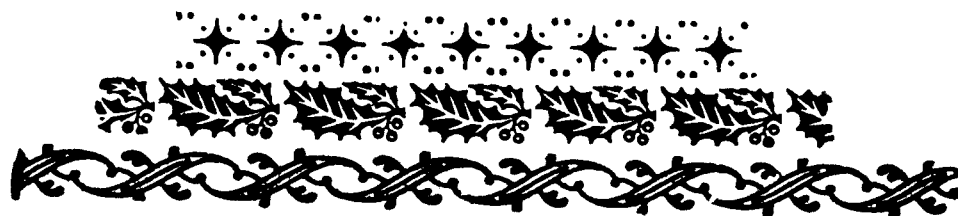

(۱) د مخزن ۲۷۲ مخ: «د لویو حمله والو له ډلې څخه یو
 نفر چه سارنگ ککهر نو سیده شېر خان ته د تکبر اولو یی له مخې
 وره نغلو. شېر خان وویل. «د ککهرانو په سینه و کښې به داسې
 میخ ټک و هم چه تر قیامته پورې پکښې پاتې وی. ددوی په ملک
 کښې به داسې کلا جوړه کړم چه دوی هیڅ یو سر پورته نه کړای
 شی او د مغولو دراتگ لا ربه هم وتړله شی».

خضر خان سرک د بنگال حاکم

په دې وخت کې چې ورته له بنگال نه خبر ورسېد چې د بنگال حاکم خضر خان سرک د بنگال د پاچا سلطان محمد لور کړې ده او د بنگال د پاچا قاعدې په ډول په بام باندې ناست وي. دغه کار د شیر خان په طبیعت سم و نه بریښېدو یې غوښتل چې د واقعي د پېښېدو تر مخه باید د واقعي مخه ونیسي. هیبت خان نیازی، خواص خان عیسی خان نیازی، حبیب خان اورای حسین خان جلوانی یې درهتاس په کلا کې پرېښودل او په خپله یې د بنگال لور ته مخه وکړه، کله چې بنگال ته ورسېد خضر خان سرک یې مخې ته راووت، خضر خان ته یې وویل: «ولې دې زما بې اجازې د بنگال د پاچا لور کړې ده او د بنگال د پاچا هانو د دود په څېر د بام سر دې دخپلې ناستې ځای ته کلي دی، د دولت اسراء ته نه ښایي چې پرته د پاچاله اجازې څه کار وکړي». په خضر خان باندې یې پاچاهي سیاست وچلو. حکم یې وکړ چې په لاسونه او پښو کې یې زلوانې واچولې شي او ویې فرمایل: «زما د امر او څخه چې هر څوک پرته زما له حکمه کوم کار وکړي په دغه ډول سیاست به اخته کړي». د بنگال ملک یې په ملوک الطوایفو باندې ویشلو، یو قاضي چې په قاضي فضايلت نوم باندې مشهور و د بنگال امین و ټاک او په خپله اگری ته راستون شو.

داگري لاري ته چه راو رسېد دشجاعت خان عريضه ورته وړا
وړاندې شوه. پدې کښې ليکل شوی و، چه محمد قاسم خان ورسره
په دې ډول سوله کړې ده. افغانان به کلاته ورشي او مغول به
خپل لښکر ته. داسې قرار داده شوی دی. کله چه تاسې گواليير
(کواليار) ته راشئ، محمد قاسم به هم راشي، نو کړی به کوی او
کلابه ستاسي دسړيو په لاس کښي وي

ملو خان دمندوپا چا

په (۹۴۹) کال کښې د شېرخان له خوا حکم وشو چه لښکر دې د مندوسیمو په لور په حرکت کښې شی، ځکه چه د مندوسیمې حکا موته یې له پخوا په زړه کښې غوته وه، سبب یې هم همداو، چه دده د زوی قطب خان سره یې ملگرتیا کړې نه وه. هغه وخت چه په مندونو می ملک کښې شو نفرو په خپل سر حکومت کولو — ملو خان چه خپل خان د پا چا په حیث معرفی کړی و' او په ځان یې د قادر شاه نوم ایښی و' (د شاد یا باد) ښار چه د مندو کلا څخه عبارت دی داجین، سارنگپور کا کروڼ او درنښهور کلاو ی یې په تصرف کښې وی همدارنگه سگندر خان میا نا چه دستوانیس او هندیه ملکو نو حاکم و، راجه پرتاب شاه د بهو پت شاه زوی د صلاح الدین نمسی چه ور وکی و، خو بهیا پور نمل یې د نایب په ډول درا یسین او چندیری په کلا گا نو کښې حاکم و، بهو پال چه د بجا کره او سھیا ر و لا یتو نه یې په لاس کښې وو هم تابع شوی وو. هغه وخت چه شیر خان د گوالیر

کلاته ورغی، په دي وخت کښې يې مخی ته محمد قاسم
مغول چه د هـ ما يون پا چا د اسراؤ له ډلې
مخه و، راغی، په ښه درناوی يې د گوالير کلا د شير
خان خلکو ته ورو سياړله.

کله چه کا کرو ن ته ورسيد نو په شجاعت خان
باندي د شير خان له خوا حکم و شو چه بهيا پورنمل
راوغواړی، شجاعت ددغه کار د پاره د گوالير
راجه چه ورسره و، وکوت اود بهيا پورنمل درا
غو ښتلو پسې يې واستاوه. بهيا پورنمل عرض وکړ
چه شجاعت خان دې پخپله تشریف راوړی
او مادي د خانه سره یوځای د شير خان
حضور ته بوځی، شجاعت خان درایسین کلاته ورغی او ویې ویل
چه بهيا پورنمل دې د پاچا حضور ته ورشي د هغه متابعت دې ومني،
پاچا به پرته په هماغه وخت کښې بهيا پورنمل رخصت کړي.
هغه وخت چه بهيا پورنمل روانېد و لوسړی ساینې يې چه
(رشاوتی) نومېده شجاعت خان ته داسې عرض وکړ: «زه به هغه
وخت ډوډی وخورم چه بهيا پورنمل ووينم، دده تر راتلو
پورې به د کلا په دغه برج کښې ناسته اوسم اود راتللو لاره به يې

څارم. شجاعت خان ورته وويل: «زړه دې جمع لره، بهيا پونمل
 به سباته بېرته درته راشي». بهيا پورنمل چه دشپړ و زړو سورو
 سره چه يويې هم لاتراوسه پوري څلويښت کلن شوي نه و، د
 شجاعت خان په ملگري تيا دشپړ خان حضور ته ورغی، شپړ خان
 چه ورسره وکتل، بيایې دواړه سره سل اسونه، سل ډبرې ښې چينې
 چه دهند د پاچاهانو سوغات و، بهيا پورنمل ته ورکړلې
 او بېرته يې رخصت کړ. بهيا پورنمل دشپړ خان سر دخپل ورور
 چه نوم يې چتر بهوج و، د نوکر په ډول پرېښود. بياله هغه ځايه
 شپړ خان د سارنگپور ښار ته ورسېد، ماسپښين مهال ورته دملو خان
 وکیل راغی او عرض يې وکړ چه ملو خان ستاسې متابعت منلو دپاره
 راځي. په دې وخت کښې شپړ خان شجاعت خان ته وفرمايل چه
 دملو خان مخي ته وروځي - شجاعت خان دملو خان مخي ته ورغی،
 شپړ خان پخپله هم دباندې راووت، هلته کښينا ست او دعام دربار
 کولو اجازه يې وکړله. شجاعت خان چه د ځانه سره ملو خان دشپړ خان
 حضور ته راوست، په دې وخت کښې ځنې شپړ خان پوښتنه وکړله چه
 ملو خان په کوم ځاي کښې استوگنه غوره کړې ده ملو خان ورته عرض
 وکړ: «زه ستاسې ملازمت ته راغلی يم زما استوگنځي ستاسې دربار
 دی، زما عرض دادی چه ماته ستاسې د دربار د جاورو کښو ځايونه را
 وسپارله شي». په دې وخت کښې شجاعت خان عرض وکړ: «دوه

سوه سواره ورسره دی.»

شېر خان حکم وفر مایلوچه د حال مناسب یې بڼه عزتو نه او
میله پالنه وشي.»

کله چه ملو خان د سارنگپور نه کوچ کاوه، نو په دې وخت کښې
یې دشېر خان لښکرې او دلښکرو ځایو نه وکتل، ملو خان ورته
ډېر حیران شو، ځکه چه هیڅ کله یې داسې لښکر لیدلې نه وه. په هر
ځای کښې د کلا جوړول، د سپاهیانو زیار کښې او حکم منل ټول
د تعجب وړ څیزونه وو. افغانانو ته یې وویل: «تاسې په خپلو ځانو
باندې ډېرې ستونزې منلې دي، د ورسره ستونزې گا لاند انسان
دوسی و تلې بریښي، تاسې خونه د ورځې او نه د شپې خوب او آرام
لری.» افغانانو ورته وویل: «څرنگه چه زموږ مشر هم داسې
یو زیار کښې انسان دی، نو موږ هم د زیار کښې سره اسوخته
شوی یو، په خپله ستومانۍ باندې هیڅ نه پوهیږو، سپاهیانو ته
ښایي چه دخپل مشر د هر ډول چوپړ په ترسره کولو کښې
ټولې ستونزې او رېږونه په ځان وکالي او زړه ورته هیڅ
تڼک نه کړی ځکه چه بې کاره کښېناستل د سپړنو خلکو
کار نه دی.»

کله چه شېر خان (اجین) ته ورسېد په کالیاره کښې یې استوگنه
غوره کړله. په دې وخت کښې یې حضور ته د (ستوانیس

حاکم سکندر خان میان ملازمت ته راغی شېر خان د مندو
 ولایت شجاعت خان ته ورکړ. کله چه شېر خان پوه شو چه
 ملو خان یې له کوم عهد او قرار داد نه د پوره اخلاص
 له مخې دربار ته راغلی دی، توبه اوزاری یې د خپلو گناهونو
 بخښلو د پاره دوسیلې په ډول وړاندې کړی دی، ،
 ویې بخښلو اود کالپی سیمه یې ورته ورکړله. ملو خان خپل
 و خپلوان دا جین له کلانه وایستل او د خانه سره یې فکر
 وکړ چه د شېر خان د خدمت کولو وسه په ځان کښې نه وینی
 دایې ښه وگڼل چه په مکر و حيله ځان د شېر خان له لښکره
 وباسی — په هماغه ډول لکه څنگه چه د هندی مریانو د
 تېښتې لاره ده، ده هم په مدغه شان د تېښتې نیت وکړ.
 شېر خان چه دده په دغه نیت پوه شو، شجاعت خان ته یې
 وفرمایل چه ملو خان و نیسی اود خانه سره یې د یو بندی
 په ډول وساتی. څه وخت چه شجاعت د ملو خان په لور
 وکتل، ملو خان چه یو ډېر ځیرک سړی و، د واره
 سره یې په نیت پوه شو، نو شجاعت خان ته یې وویل: «زما له
 خوا شېر خان ته عرض وکړه، چه زه بار کښ نه لرم
 چه خپل و خپلوان مې ورباندې سرکار کالپی ته ولیږم».
 شجاعت خان چه د ملو خان عرض شېر خان ته وړاندې کړ

شېر خان و فرمايل چه سل اوښان اوسل کچرې و رته ورکړلې
شى .

ملو خان چه سل اوښان اوسل کچرې داوښ والاؤ او
کچر والاؤ سره خپل ځاى ته راوړسول — دغو اوښ
والا او کچروالاؤ ته يې دومره شراب اوډوډى ورکړله
چه ښه نېشه اوله ځانه ناخبره شول — بيا يې خزانه واخيستله
او دخپل واخلوانو سره يوځاى لاړو تنبتيده .

چه ورځ شوه ، شېر خان ته خبر ورسېد چه ملو خان
تنبتيدي دى ، په دې وخت کښې شېر خان په شجاعت خان باندې
په قهر شو او ورته ويې ويل : « هر چېرته چه ملو خان
ځي ، ته هم ورپسې ورځه اونيولى يې راوايه . ماتاته ويلينه و ،
چه ملو خان ونيسه ، تاونه نيولو او تنبلى دې وکړايه . »
شجاعت خان د ملو خان پسې ډېرې سڼې وکړلې خو په
گوتو وره نه غي .

ملو خان گجرات ته د سلطان محمود حضورته ورغى
او شجاعت خان د مندوله بريد په پرته راوگرځېد او
شېر خان ته راغى . شېر خان چه د مندوتول ملک شجاعت خان
ته ورکړى و ، اوس يې د ډېره قهره يوازې سرکارستو

انيس اوهنديه چه دسکندر خان ميانه په لاس کښې وو،
 اودخلور و زرو سورو خای و، شجاعت خان ته ورکړ.
 اجين يې د ریا خان گجراتي ته ورکړ چه د سلطان محمود
 وزير و چه ځنې راتښتيدلې و اودشیر خان خدمت ته يې
 ځان رارسولی و. سارنگپور يې عالم خان لودی ته
 ورکړ، چه داهم دسلطان محمود نه شیر خان ته
 راغلی و. حاجی خان او جنید خان خر سین يې د هغه
 خای صاحب منصبان کړل او پخپله له تشکيلاتو وروسته
 د رنتهبور په لور روان شو. د رنتهبور دکلادلارې
 په نیما يې کښې سکند خان ميانه چه دسرکار ستوانيس
 حاکم و، ځنې و تښتید. شیر خان چه د رنتهبور کلاته
 نژدې شو، په دې وخت کښې يې مخې ته خان خانان چه
 لوسړی نوم يې فرح و، د رنتهبور دکلا د حاکم
 ملو خان له خوا ورته راغی اود متابعت کولو عرض
 يې وړاندې کړ. شیر خان د رنتهبور کلا خپل مشر
 زوی عادل خان ته ورکړ له او پخپله اگري ته لاړ.
 کله چه شیر خان د مندوله سیمې ووت په دې وخت
 کښې نصیر خان چه دسکندر خان ميانه ورور و،
 دشیر و زرو سورو اودوو سوو فیلا نو سره په

شجاعت خان باندې حمله وکړ له ، په دې وخت کې
 د شجاعت خان سره فقط دوه سوه سواره وو .
 نصیر خان ښځې د ښځې خپلو خلکو ته ويلي و ،
 چه شجاعت خان ژوندی ونيسي دسکندر خان
 په عوض کې به يې د ځانه سره بندې وساتي .
 هر کله د شیر خان له خوا سکندر خان خوشی شو ،
 دی به هم شجاعت خان ايله کړی ، په دې وخت کې
 د نصیر خان د لښکر څخه درې نفر و سخته لور و کړله
 چه پرته له شجاعت نه به په بل چا باندې و اړنه کوي .
 کله چه شجاعت خان د نصیر خان له ورتگه خبر شو ،
 مقابلې دپاره یې ښځې ته ور ووت . دنیل کره ، په سیمه کې
 جگړه شروع شوه ، دواړه لښکرې چه په جگړه کې
 سره مخ په مخ شولې ، د نصیر خان ځینې پوځ له جگړې
 نه و تښتید شجاعت خان د پوځ څخه هم ځینی نفر
 تښتیدلی و ، هغودرې نفر و چه شجاعت خان ته لور
 کړې وه ، یو میا عمرو ، بل سید طا هرو ، او دریم یې
 کو به کمران و ، ددغو درې نفر و څخه
 یو په شجاعت خان باندې دتورې وار
 وکړ او په اورمیر ه یې په توره وواهه ، دوهم نفر

په شجاعت خان باندې يې نيزه را خلاصه کړه او پوزه يې ورته زخمی کړله
 په دې باندې يې يو دسخه غا بن هم مات شو، دريم نفر په شجاعت خان
 باندې دتوري وار وکړ او دواړه سره يې له وينتا نه — وڅخه
 ونيو لویو څه نصير خان ته يې ژوندی وروولی. په دې وخت
 کښې شجاعت خان وار خطا نه شو په همدغه نفر
 باندې يې خپله توره ور خلاصه کړه، لاس يې ور غوڅ کړ
 پخپله شجاعت خان ځنی ځان خلاص کړ. په دې
 وخت کښې يې مرستی ته جهجهار خان خاص خپل ځان
 وړ، ورسولو دوهم سوار يې ورته ووژلو او مبارا
 خان سربني دريم نفر فيصله وکړله او ويې وژلو،
 شجاعت خان ځنی ژوندی وژغورل شو، علم يې څه
 په ځمکه غورځيدلی و، بيرته پورته کړ او ويې در
 اوه. د شجاعت خان کوم سړی څه تښتيدلی وو، بيرته
 راوگرځيدل، له هرې خوا راټول شول، او په دښمن
 باندې بريالیا شول، نصير خان و تښتيد او دوه
 سوه فيلان يې د شجاعت خان لاس ته ورغلل،
 لوی څښتن بري د شجاعت خان په برخه کړ. له دې
 وروسته شجاعت خان له نيل کره څخه هند په ته راغی.
 په دغه وخت کښې شجاعت خان ته خبر ورسيد څه

سلو خان را غلی دی او حاجی خان یې په کهتکره کښې
 محاصره کړې دی. تر اوسه پورې لاد شجاعت خان
 ټپونه روغ شوی نه وو، چه نوې لانه ورتنه پېښه شوه.
 دوه سوه فیلان یې د خانه سره واخیستل او د حاجی خان
 سرسټې ته یې ورو دانگل، د کهتکرې نه د باندې شجاعت
 خان کوز شو، بله ورځ یې په لمر څرک مهال کښې
 خپل پوځونه برابر کړل او د جنگ د پارې
 صفو نه ترتیب کړل، په دغه جگړه کښې
 افغانی لښکرو دوسره سپړانه اوتوریالیتوب وښود چه گوته
 ورتنه په غاښ کښې نیوله کیږي. په پای کښې بری د شجاعت
 خان په برخه شو. سلو خان و تښتېد او گجرات ته لاړ. کله چه
 شېر خان د شجاعت خان له سپړانې اوتوریالیتوبه خبر شو
 حاجی خان یې د منډوله سیمې وغوښت او شجاعت خان یې
 د دولسوز و سورو په منصب ورکړ او سره سره لوی کړ.
 اجین، سارنگپور او سندو سوریې ورتنه په جاگیر کښې ورکړل.
 دستوانیس ملک یې شمس خان، بهار خان او سپړ خان نیازی ته چه
 د شجاعت خان خپلوان وو، ورکړ، د منډو حکومت شجاعت خان
 ته ورو سپارل شو.

د بهيا پور نمل خپل

شېر خان له اگري نه بيهار او بنگالي ته روان شو - كله چه هلته ورسېد، نو په دغه وخت كښې تې ونيو، په تبه كښې يې غو واره وويل : « زه تېرو تم چه د بنگالي په لور راغلم كه لوى خښتن له دغې تې نه روغ كړم. ډېر ژر به بېرته وگرځم . بهيا پور نمل چه د چنډيرى د مسلمانانو كورنۍ خپل و خپلوان بنديان كړي دي او د دوى لوني يې د ګډېدونكو و ينځو په ډله كښې شته - مسلي كې - ډي دى ، زما د زوى قطب خان سره بې هم ملگرتيا كړې نه ده ، دوى ته به داسې سزا ور كړم چه نور و ته عبرت شي ، چه بيا هيڅ كوم هندو د مسلمانانو په خپل و خپلوانو باندې ظلم او تېرى ونه كړي . لوى خښتن له دغې تې نه شېر خان روغ كړ ، څنگه چه ښه شو ، دواړه سره داگري په لور راوگرځېد او په ډېر شان و شوكت اگري ته راغى .

په نهه سوه پنځوسم كال كښې يې د هندو ملك ته مخه وكړله ، چه بهيا پور نمل ته سمه سزا ور كړي او د (رايهين) كلا ځنې هم ونيسي ، خپل گران زوى جلال خان ته يې حكم وفرمايه چه د پياوړو عسكرو سره مخكې روان اوسي

کله چه جلال خان (ابهیلسه) ته ورسید، په دغه ځای کښې د ایلغار له لارې شیر خان هم د همدغه اردو سره یو ځای شو. کله چه درایسین کلا ته نژدې شول، بهیا پورنمل شیر سوه فیلان ورولیږل او پخپله یې د ورتګ نه ډډه وکړه. په دغه وخت کښې چه شیر خان درایسین کلا محاصره کړې وه د خواص خان د عرض پانې ورته ورسیدله پکښې لیکلې یې و: زما اود هیبت خان نیازی تر منځه مخالفت پېښ شوی دی هر یو چه زموږ د وار وڅخه تاسې ځان ته بولی چه هماغه درشی». شیر خان چه د خواص خان په عریضه باندې پوه شو، حکم یې وکړ: «خواص خان، عیسی خان نیازی او حبیب خان دې راشی».

د پنجاب ملک یې هیبت خان نیازی ته وسپاره، فتح جنگ خان یې هم په پنجاب کښې د هیبت خان نیازی سره وټاکه.

هیبت خان ته یې حکم وفرمایه چه فتح خان جت په قبوله کښې دي (قبوله دستلج د مسند په شمال کښې داووسلو په فاصله کښې پرته ده). د مغولو په وخت کښې تر پانې پته پورې ملک دده په لاس کښې و.

او ټول ملک يې کډوډ کړې دی ، همدا رنگه ملتان چه
 بلو خو نيولی دی ، دغه ځایونه له دوی څخه ونیسي
 سرکښانو او یا غيانو ته سخته سزا ورکړي ، دملتان
 ښار چه وران شوی دی چهيرته يې اباد کړی .
 څنگه چه فرمان ورورسيد ، هيت خان خپل استازی
 دواړه سره دستگیر ی حاکم چاکراند ته وروليږه
 چه ورته ووايي چه هلته د ورتلو تکل کښې دی او
 خپل لښکر برابر کړی.

ما د فتح خان له کښونه خولې نه واوریدل
 چه ویل يې: «کله چه زه په سټکهره کښې چاکراند ته ورغلم
 هرڅه چه ما ته هيت خان نيازی ويلي و — هغه ټول
 سې ټکي په ټکي چاکراند ته وویل — چاکرلا سېلمستیا
 برابره کړې نه وه ، چه په دوهمه ورځ ورته خبر ورسېد
 چه هيت خان له خپله ځايه را روان شوی دی او نژدې
 دی چه راوړسيري ، چاکراند چه دغه خبر واورید پر
 وار خطا شو — ځکه چه نه يې لښکر برابر کړی و او نه يې
 سمه سېلمستیا تیاره کړې وه — سباته خبر ورته ورسېد
 چه هيت خان راوړسېده ، چاکر په اس سپوږشو او ښځې
 ته يې ورو وتلو — خوډ پر خوا شينی ښکار يده ، هيت خان

چه چا کراند ولید ورته ویې ویل چه دفتح خان د نیولو
 پسې په تلوار کښې یم - مبادا چه راڅخه ونه تښتی. هیبت خان
 په دوو ورځو کښې په پتن (۱) کښې د قطب عالم شیخ
 فرید خای ته ورسېد - کله چه فتح خان خبر شو - ځنډې
 و تښتید. مگر هیبت خان پرې نه بنود او ورپسې روان شو.
 څرنگه چه د فتح خان سره په دغه تېښته کښې خپل و خپلوان
 هم ملگری وو، نو ځکه ډېر چټک تلی نه شو، پوه شو
 چه د هیبت خان نه په تېښته خلا صید لگران کاردی
 نود کهر وراو فتحپور سره نژدې یې دختونه یوه
 کلاجوره کړله او په دغه کلا کښې ننوت. هیبت خان
 ځان ورورساوه او په دغه کلا کښې یې محاصره کړ.
 فتح خان څو ورځې په کلابندۍ ول په دغه کلا کښې
 پاتې شو. کله یې چه نوره هیڅ وسه نه وه، نو په دې وخت
 کښې یې شیخ ابرا هیم د قطب عالم شیخ فرید زوی
 ترمنځه کړ او هیبت خان ته ورغی. هیبت خان په دې وخت

(۱) پتن دستکهرې په سویلی برخه کښې د خلور څلو یښتو

میلو په فاصله پروت دی.

کښې شیخ ا براهیم ته وویل چه زه د شېر خان نفریم،
څنگه چه مشر حکم کوی، زه هماغسی کوم. فتح خان
یې د خانه سره بندی کړ.

د شېر مند و بلوڅ له کلانه د درې سوو نفر و سره و و ت د کلاد
ساتونکو سره یې سخته جگړه و کړله او خپله ښه پیرانه یې ښکاره
کړله. چه ورځ شوه افغانانو کلا و نیوله هغه ښځې چه د لوړو
او پت والا کورنیو څخه وې، هغوی اکثره د بلوڅانو له خوا
و ژل شوي وې، پاتې یې افغانانو بندی کړې. بخشو لنکامند و بلوڅ
تړلی و روست.

هیبت خان د ملتان ښار ته راغی، د ملتان ښار چه بلوڅو وړان
کړی و، پرته یې جوړ کړ. د دغه ځای خلک چه تیت و پر کښوی
و، پرته یې سره ټول کړل. یوه عریضه یې ولیکله او شېر خان
ته یې واستوله، په دغه عریضه کښې یې د دغه ځای احوال د.
فتح خان په گوټو ورتگ، او د بخشو لنکاپه واسطه د مند و بلوڅ د
نیولو خبر ایکلی و. د دغه خبر په اوریدلو شېر خان ډیر خوشاله
شو او هیبت خان یې مسند عالی کړ د اعظم خان خطاب یې ورکړ.
د ملتان د جوړولو په باب یې ورته ولیکل: «دلنکاه سر وجه تعاسل
وساته او د جریب کولو څخه ډډه وکړه، په غلامه کښې ځنې برخه

اخله، فتح خان او سندو بلوڅ ووژنه.
بخشولنكا يايي زوى دځانه سره وساته او ملك يې ورته ثابت
كړه.

دغه فرمان چه په ملتان كښې اعظم همايون ته ورسېد، اعظم هايون
فتح جنگ خان په ملتان كښې پرېښود او پخپله لاهور ته راغى.
فتح خان او سندو يې ووژل. فتح جنگ خان ته يې ملتان ورکړه.
فتح جنگ خان ملتان داسې اباد کړ او در عيت سره يې داسې ښېگڼه وکړله
چه دلنكا له وخته او س ملتان زيات اباد شو. په ملتان كښې يې ښار
جوړ کړ او په دغه ښار باندې يې نوم (شېرگر) كښېښود. هغه وخت
چه شېر خان در ايسين كلا محاصره كړله نو حكم يې وکړ چه دافغان
له تېره چه هيڅوك كلاته ورنزدې نشى. زه غواړم چه ددغه كلا
په نيولو كښې يو ډېر ښه او نوى تدبير څخه كارواخلم. يوه ورځ
خو نقره خان خيل افغانان ناست وو، چه په دې وخت كښې د بهيا پور
نمل د سپا هيانو د زړو رتيار او سپراني خبرې سنځ ته راغلې. ډېرو
داسې ويلې چه په دې وختو كښې د بهيا پور نمل د سپا هيانو په شان
زړو راوسپړنى خلك هيچرې نه شته. همدا سبب دى چه هر ه ورځ
د كلا سرته پورته كيږي او و ابى چه د شېر خان په لښكرو كښې
داسې څوك نه شته چه مونږ سره جگړه وكړايشى. دهمدوى څخه
وېره ده چه هيڅ افغان كلاته ورنزدې كېداى نه شى. دغه

خبرې چې دافغانانو خانخېلو واورېدلې، نو په دې وخت کېنې
يې افغانی غیرت او سپرانه په جوش راغله، ټول سره متفق شول،
داتړون يې سره وکړه چې که شېر خان يې يا اور سپر ونه پرې کوي
او يا يې له سلکه و باسي هيڅ باک يې نه شته، لومړی پکار دي چې يو وار
دپورنمل د سپاهيانو سره جگړه وکړو، چې دجنگ په ډگر کېنې
يې ددغو لافو نتيجه معلومه شي چې دوی څو سره تور يالی اوزور
دي. بله ورځ دلته له څرک نه دسخه يوزرو پنځه سوه سوار، مسلح
شول، ټاکلي ځای ته ورغلل، تيار او سنبال ودرېدل بيا يې
-پورنمل ته خبر ورولېږه چې ستا سړی هره ورځ د سپرنتوب
لافی کوي، او س مونږ دلته يې د شېر خان له اجازې يوزرو پنځه
سوه سواره راغلي يو- او په ميدان کېنې ولاړ يو-، ته هم خپل عسکر
مسلح کړه او د کلانه يی را کوز کړه، چې دلته يې سره معلومه
کړو چې څو کټ سپر نی دی- بهيا پورنمل دخپلو سپاهيانو په تور ياليتوب
اوسپرانه پوره باور درلود، بلکه داسې نظريه يې درلوده چې افغانان
په سپرنتوب او تور ياليتوب کېنې دده عسکرو ته رسيدلی نه شي.
بهيا پورنمل خپل منتخب عسکر چې څو ځایه په جگړه کېنې ازمايل شوی وو
له کلانه وروا يستل او پخپله د دروازي د پاسه د جگړې نندارې
کولو ته کېنېناست.

دافغانانو او راچپو تانو جگړه شروع شوه، دغه جگړه تر ټر يبا دوړخې

ترنیمایې پورې روانه وه، دواړو پلوونو داسې پیاوړتوب وښود چه
 چه هیڅ پلو بل له ځایه هم ونه خوځولو.
 په اخیر کښې ورباندې دافغانانو له خوا سخت زور
 ورغی، افغانان د راجپور تانو په پوځ کښې ورننوتل
 په دې وخت کښې هم د دواړو خواؤ څخه دوسره
 ټینګار ښکاره شو چه د قلم ژبه یې له بیان څخه عاجزه ده.
 په پای کښې لوی خدای بری دافغانانو په برخه کړ
 چه راجپوتان یې د کور تر دروازي پورې وځغلول
 او افغانان بریالی اوسر لوری پرته خپل ځای ته راستانه
 ښول. شېر خان چه له دې نه خبر شو چه افغانی خان خیلو په جګړه کښې زیاته
 سیرانه وښودله خوشا له شو. خو په دې سبب چه یې دهغې
 له اجازي نه جګړه کړي ده نو ملامتی یې ورباندې
 وویله — خو ورځې چه تېرې شوې هریوه ته یې مناسب
 جاگیر او منصب ورکړ، ورته ویې ویل — «تاسې چه
 کومه سیرانه کړې ده، هغه ماته پوره څرګنده ده،
 اوس زما کار وویښه چه زه ددغه کلاسره څه کوم»
 بیاشېر خان حکم وکړ — څومره مس چه په اردو کښې شته،
 ټول را ټول او توپونه ځني جوړ کړی. سپاهیانو د شیر خان
 حکم ډیر ښه ترسره کړ، څومره مس چه په بازار اود
 سپاهیانو په کورو کښې وو، که کوم سې دیګ یا کاسه یې درلوده

هغه ټول يې راوړل او توپونه يې ځنې جوړ کړل. کله چه توپونه جوړ شول بيا يې حکم وکړ چه په دغه کلا باندې د گوليو ورولو، باران جوړ کړي. کلا يې چه په گوليو وويشتله دکلاهره خوا سوری سوري شوه (۱).

پورنمل ته په زړه کښې وېره غورځيدله، نو ځکه پس له شپږو سياشتو پخپله راغی او شېر خان يې له نژدې نه وکوت. شېر خان ورته وفرمايل: «بنارس سي تاتدد رکړ-ته د مسلمانو خپل و خپلوان چه در سره بنديان دي ايله کړه- بهيا پورنمل عرض وکړ چه د مسلمانانو اهل و عيال ماسرهنه دي (۲) بنديان - زه راجه نه يم (۲)».

زه دهغه وکیل يم. زه به هغه ته ورشم، تاسې چه څه حکم کوئ،

(۱) دسخزن ۲۸۲-۲۸۳ مخونه: «بيا شېر خان دنورو کلاگانو توپونه و غوښتل او په دې ترتيب يې کفارو ته د افرعت ورنه کړ چه ځان و خوځوی. په دې وخت کښې نقبونه دکلا تر پخه پورې ورسېدل هغه يې د باروتونه دکک کړل او اوړي ورته کړ- چه دکلا دهر يولوی سوری نه په کلا کښې ورو غورځيدل.

(۲) دسخزن ۲۸۳ مخ «د مسلمانانو يوه ډله ښځې چه تا کره بنديانې دي هغه حاضرې کړه. پورنمل عرض وکړ چه د مسلمانانو ښځې زما کره نه شته که وی نو دراجه په محل کښې به وی».

ورته و به يې وایم چه هغه پکښې څه وایي، شېر خان و فرمایل:
«خه !»

کله چه خپلې کلاته ور سېد، نو خپل جواړ يې سره برابرو
راتول کړل. بيا يې شېر خان ته استازی ورو استاوه، داسې خبر يې
ورکړې و، چه د ځينو ملحوظاتو په سبب ور تلای نه شي. خوله
کلانه دې شېر خان دوه پړاو د لرې شي، بيا به خپله کلا د هغه ملا
زه انوته ور پرېږدي او پخپله به بل وطن ته لاړ شي. ياد اچه د شېر خان
گران زوی عادل او قطب خان نيب دې عهد او لورې وکړې چه ماته
به عيش سالی او ځانی تاوان نه رارسوي، بيا به زه دخپل و خپلوانو
سره له کلانه رابښکته شم. شېر خان چه له دې احوال نه خبر شو
نو عادل خان او قطب خان نيب ته يې و فرمایل څه چه پور نمل وایي
تاسې يې تسلی وکړې عېنه يې ډاډه کړې او دلته يې راوئې. قطب خان
نيب کلاته ور غی عهد او سو گند يې ورسره وکړ او بله ورځ
يې بهيا پور نمل دخپلو خپلوانو سره درايسين له کلانه را کوز
کړ. قطب خان نيب عرض وکړ چه بهيا پور نمل ته ځای و ټاکل
شي چه هماغلته ورشي. شېر خان ورته وويل: «په اوله ورځ
سې چه خپلو خلکو ته ځایونه ور کول دښکر په منځ کښې ځای
سې بهيا پور نمل ته وساته. هماغه ځای ته يې راوړی».

قطب خان نيب پخپله د بهيا پور نمل سره راغی او

ځای ته یې وروست چه شېر خان حکم کړی و .

خو ورځې وروسته دچندیری دمخادمو بڼځو او نور و د شېر خان
لاره نیولی وم شېر خان یې چه ولیدنو په چغو او فر یادو نویې ورته
شروع وکړه - شېر خان وفرمایل : « داڅو کډي، رایې ولی . »
شېر خان چه دچندیری دمخادمو بڼځې او نورې خپل حضور ته
و بللې دوی یې په حضور کښې عرض وکړ چه مونږ ددغه بدکار
کافرنه ډېر ظلمونه او تیري لیدلي دی - زمونږ سپړونه یې ووژل
او زمونږ لونه یې دځانه سره بندیانې کړلې چه اوس دگډیدو نکو
وینځو سره یوځای ککړی، مونږ، چه څو مړه شتمني او مالونه
درلودل هغه ټول یې راڅخه واخیستل. له ډېری مودې راهیسې
مونږ همدادعا گانې کوو چه خدای پاک یو ښه دینداره او عادل
حاکم پیدا کړی چه زمونږ کسات ځنې واخلي. زمونږ دعا
دخدای پاک په دربار کښې ومنل شوه چه تاغوندي دینداره او
عدالت غوښتو نکی حاکم یې پیدا کړ - که تاسې اوس زمونږ
عرض وانخلي - سبادقیامت په ورځ په عرصات کښې چه ټول
خلک سره راټول شوی وی - زمونږ به لاسوی اوستا به گریوان.
شېر خان چه دینداره سړی و - او ښه عدالت غوښتونکی و - دغه
خبرې یې چه واوریدې نو دسترگونه یې اوښکې روانې شوې -

ورته ويې فرمايل چه صبر كوي، خكه چه ماهغه په عهد و قسم
ر اښكته كړي دي.

دوي عرض و كړ: «دوخت عالمانو ته سر اجهه و كړي». دوي چه څرنگه فتوي در كوي هماغسې و كړي». کله چه شېر خان خپل دېره خای ته ورسېد - هغه عا لمان چه په اردو کښې وو - هغه ټول يې ځان ته راوغوښتل - کوم بد عمل چه هغه د مسلمانانو سره کړی و، یو یو یې ورته ووايه، په دې باره کښې يې در اغو ښتل شويو عالمانو نه فتوي و غوښته امير سعيد رفيع الدين او ځينو نورو علما ؤ يې په قتل باندې فتوي ور کړله .

د شپې يې عيسي خان حجاب ته حکم و کړ چه خپل لښکر او فيل و الاپو ځيانوته و فرمايي چه مسلح شئ او په ښه منظم ډول باندې په فلاني ځای کښې و در يزي. زه غواړم چه گوندوانه باندې چپاو وروړم. حبيب خان ته يې پتو فر مايل چه د بهياپور نمل څو کی کوه چه در څخه ونه تښتي. فيل و لاپوځ او نور و ته چه څنگه حکم شوی و، هغوی هماغسې و کړل او په ټاکلي ځای کښې و دريدل. بيا له دوي څخه عيسي خان حجاب را غي او عرض يې و کړ - په دې وخت کښې ورته شېر خان وفر مايل چه دلر په څرک راشي او د بهياپور نمل له ديره ځای نه را تاو شئ - کله چه بهياپور نمل خبر

شو چه دد پره خای نه یې لښکر را تاو شوی دی
 - په دې وخت کېنې یې خپله گرانه اونا زو لې ،
 بنځه چه رشاو تی نوسیده ، سجبو به یې وء او بڼه هندی اشعار یې ویل
 ووژله اوسریې ځنې غوخ کړ- عزیزانو ته یې راوړ ، او
 ورته ویې ویل چه مادی و کړل ، تاسې ټول هم خپل و خپلوان
 ووژنئ- که چه هندوانو دخپل و خپوانو په وژلو پیل وکړ ،
 په دې وخت کېنې افغانانو له هرې خوانه د هندوانو په وژلو
 شروع وکړله . که څه هم بهیا پورنمل په زړورتیا اوسپړانه
 کېنې هېڅ کسی ونه کړ خود ستر کو په رپ کېنې ټول هندوان
 دافغانانو له لاسه په قتل ورسیدل او د هغوی خپل و خپلوان یې
 بندیان کړل- دپورنمل یوه ماشوم له لور اودرې ماشومان وریر ونه
 ژوندی دافغانانو په لاس ورغلل او نور یې پخپله وژلی وو .
 دپورنمل لوریې بازینگرانو ته په گوټو ورکړله چه په
 بازارونو کېنې به یې کله وي او دهغو دریو ماشومانو په بر
 خه کېنې داسې حکم وشو چه خصیان شی . چه نورد هغه ظالم پر گنه قطع شي .
 درایسین کلایې شهباز خان اچه خپل سنی ته ورکړله او
 پخپله داگري په لور روان شو . پشکال داگری په دار الخلافه کېنې
 پاتې شو .

سالدیو اونور و را چیو تانوته

سزاور کول

کله چه دپشکال و رځي تېري شوي، بيايي خپلو ناستو او ستندرو
اسراؤ څخه وپو بښل او دشوري په ډول يې ورته وويل چه
اوس دهنډنه زمونږ زړه جمع شو، نور راته دلته کوم خنډو خار
پاتې شوي نه دي. څرنگه چه پخوانيو هوښيارانو ويلي دي چه
پاچا بايد په لږ څه باندې قناعت ونه کړي، پاچاته ښايي چه هيڅ
کله لټي او تنبلي ونه کړي. دشکلا تو اورېرونو په مقابل کېښي
ډېر پياوړي او ډپوره زغم خاوند وي، ځکه لکه څرنگه چه لوی
خدای عزت پيدا کړي دي زېړونه او ستونزي يې ور سره تړلي
دي. پاچاته ښايي چه د هوښاژوند سره مخه ښه وکړي او د هوسا
يي ژوند يوازې خپل رعيت ته پرېږدي. که چيري پاچاته يوه
سيمه په لاس ورشي دې پسې دې د بلې سيمې دنیولو په نيت کېښي
اوسي.

ددولت ارکانو او اسراؤ يې ورته داسې عرض وکړ:
«هغه څه چه دلور مقام څښتن پاچا وفرمايل ټول بيخي صحيح دي.
ځکه چه دملکونو نيول، پرته دزياتو زيارونو گاللو څخه نه
ميږي. اوس داسې مناسب دي چه دکن ته مخه وکړو.»

چه نمك حرا سو مریانو ته سمه سزاو ر کړو، ځکه چه دوی اوس
درفض مذهب منلی دی.»

شېر خان وویل: «هغه څه چه تاسې وویل مناسب او معقول
دی خوزماپه زړه کښې داسې را غلې دی په دی ډول»

د سلطان ابراهیم نه وروسته ځمکه والو کا فرانو اسلامی
ملك د کفر څخه ډک کړی دی. اسلامی جو ساتونه یې له منځه
وړی دی او بت کدې بې ورڅه جوړې کړی دی. دغه کارونه هغه چا
کړی دی چه په ډهلی او مالوه کښې اوسېږي تر هغه وخته پورې
چه مادغه ملك د کفار و نه پاک کړی نه وی، بل هیڅ ملك ته به
لار نه شم. پاچاته ښایي هر ملك یې چه ونیولو باید د دښمنانو
څخه یې پیڅې خلاص کړی، که داسی یې و نه کړل نو دا کار
دهو ښیارانو کار نه دی، پښېمانی لری، د بدناسی موجب کیږي
چه په نتیجه کښې د پاچاهي له منځه تللو سبب کیږي.

اوس ماته پکار دی، کوم ملك مې چه لاس ته را غلې دی،
هغه د دښمنانو څخه پیڅې خلاص کړم، له دې وروسته به یل ملك
ته روانیږم.

اول پکار دي چه د مالديو چاره وشي، ځکه هغه یو ډېر رتن
کا فردی، یو وخت داجمیر او مارو اردحا کم نو کړو، چه په دغه
مالد یو باندي یې ډېر اعتماد او باور درلود. مگر دغه حرام

نمکه کافر خپل بادار شهید کړ د ناگور او اجمیر ځمکې یې په زور او
 او تیری کولو ونيولې. د دولت اسراؤ د شېر خان خبره په یوه
 غبر سره مناسبه او معقوله و ګڼله. څرنگه چې د ټولو مصلحت
 سره یو شونو په نهمه سوه پنځو سم هجری کېنې یې اسرو فرمایه
 چې لښکر دې - ناگو راجمیر او جوده پورته تیار شي. - مادي شيخ
 محمد خان او خان اعظم سلفرخان له خولې نه اوریدلی دی چې
 د ناگور، اجمیر او جوده پور په مهم کېنې د شېر خان سره دو
 سره ډېر لښکرو، چې هېڅ شمارل کېدای هم نه شو. تردی
 چې محاسب هم له دې څخه عاجزو، چې دغه لښکر په غور
 سره و شماری، په وار وار به د غرونو په سروختلو چې دلښکر
 اوږدوالی او پلن والی معلوم کړی، خود ډېر زیاد بخت په
 سبب یې اوږده او ساره هم معلومیدای نه شول. د پخوانیو
 ځکونه به یو نړیو بڼته کوله چې تاسې په هند کېنې دومره
 ډېر لښکر کله لیدلی دی، یا سواوریدلی دی. دوی به ویل چې
 هېڅکله نه.

دغه وخت چې شېرخان داګرې دارالسلطنت نه اګرې ته
 کوچ وکړ او فتحپور سیکری ته ورسېد امر یې وکړ چې ټول
 لښکر او فوځونه یې د جنگ په ډول ترتیب او مسلح شي او
 پړاو په پړاو کلاوې جوړې کړي.

په لاره کښې په یوه پړاو کښې یې په داسې ځای باندې د کلا جوړولو نقشه راغله چه هلته ټولې شگې وې. په دغه ځای کښې یې چه هرڅو سره خواری وکړله، خو د شگونه کلا جوړه نه شوله. په دې وخت کښې دشېر خان نمسی محمود خان نومی عرض وکړ: «حکم دې وشي چه بوجی گانې له شگونه ډکي کړنی شي او کلا د شگو څخه ډکو بوجیونه جوړه شي». شېر خان دده په بڼه فکر کولو باندې شاباس و وایه او ډېر خوشاله شو. اسر یې وکړ چه کلا دې د شگونه ډکو شو یو پور یو څخه جوړه شي. په دغه پړاو کښې کلا د شگونه ډکو شو یو پور یو څخه جوړه شي. کله چه د بڼمن ته نژدې شو، فکر یې وکړ چه د مالديو د اسراؤ له خوا لیکونه په دې ډول ولیکل شي:

«پاچا دې هیڅ نه په تراره کیری او نه دې زړه ته کوم تشویش و رولی چه د جنگ په وخت کښې به مالديو ونیسو او خپل حضور به یې حاضر کړو».

دغه لیکونه یې په یوه کڅوړه کښې واچول، یو چاته یې ورکړل او ورته ویې ويل چه د مالديو استازی د بره ځای ته ورشي، څه وخت چه هغه استازی سپور شو، به لاره کښې دې ورته کڅوړه وغورځوي او پخپله دې په یوه گوبڼه ځای کښې ودریږي. دشېر خان خدمتکارانو هم د غسې وکړل، دشیر خان د فرمودې سره سم یې خپل فعالیت ترسره کړ.

د مالديو استازى چه د ليكونو كڅوړه وليدله پورته بې كړله
او دغه ليكونه يې مالديو ته واستول، كله چه مالديو په دغه
ليكونو باندې ښه پوه شو، نو دخپلو صاحب منصبانو څخه په وېره
كښې شو، پرته د جنگ كو او څخه پرته روان شو. په دغه وخت
كښې چه ورته اسراؤ هر څو سره قسم ونه و خوړل خو هيڅ يې
زړته ونه غورځيدل او ويې نه منل، اسراء يې چته،
گوډا او څو نور جنگ ته و وتل او جنگ يې
و كړ. په دې وخت كښې يې ډېره سپرانه ښكاره كړله، تردې
چه دشېر خان ځينو لښكرو ته يې ماتې هم ور كړې وه. په
دې وخت كښې يو افغان شېر خان ته نزدې ورغى او په افغانۍ ژبه يې
ورته كښل و كړل او ورته ويې ويل: «زړه سور پر چه كنار و
دې لښكر مات كړ». شېر خان په دې وخت كښې لمونځ كاوه
او دغه افغان ته يې هيڅ ځواب ورنه كړ.

په اشاره باندې بې آسغو بنتى و، چه دې خبر ورته ورسېد
چه خواص خان پر يالى شو. چته او گوپايې د ټول لښكرو سره و وژل
خواص خان، عيسى خان نيازى او ځينې نور ادراء يې په ناگور
كښې پر يښودل او پخپله پرته وگرځيد. خواص خان دجوده
پور كلا سره نزدې په خپل نوم يو ښار جوړ كړ او نوم يې
ور باندې خواص پور كښېښود. ټول ناگور، اجمير دجوده پور

کلاو دمار و اړ و لایت یې تر خپل لاس لاندې راوست. (سالدیو) د
سوانه کلاته ورغی دغه کلا د گجرات سره ده.

د شېر خان اسراؤ عرض و کړ چه پشکال نژدې شوی دی باید
همد لته پاتې شی. شېر خان ورته وویل. پشکال په داسې ځای
کښې تېرول پکار دی، چیرته چه د کار کولو زمینه برابره
وی. بیایې د چیتور د کلا په لور کوچ وکړ. کله چه د چیتور
کلاته دولس کړوه لاره پاتې شوه. راجه یې خبر شوی و؛ او د
کلا کلی یې شېر خان ته راو لیږله.

کله چه شېر خان د چیتور کلاته راغی، شمشېر خان چه د خواص
کشر وروړو، میا احمد سروانی او حسین خان غلزی یې
د چیتور په کلا کښې پر یښودل او پخپله کښېچ واړه ته لاړ. د
شېر خان مشر زوی عادل خان درن تهنه: وړانورته دخپل پلار نه
رخصت و اخیست، کله چه رخصت شو، په دې وخت کښې ورته
شېر خان وویل: «ستا خاطر سې و کړ چه رخصت سې در کړ، خو
ډېر ژر بیرته راشه چه هلته ډیره پورې پاتې نه شی. هغه وخت چه
شېر خان د کښېچ واړه کلاته نژدې ورغی، شجاعت خان دهند
لور ته لاړ. ځینو خلکو چه د شجاعت خان سره کښه درلوده.
شېر خان ته یې عرض و کړ چه د شجاعت خان سره لښکر نه و، نو ځکه
ملازمت ته راو نه رسېد. او د ابها نه یې جوړه کړله چه دندیه ته

لارشی. څرنگه چه د شجاعت خان زامن میابایزید او دولت
خان د شېر خان سره وو. دوی دغه حقیقت ولیکلو او شجاعت خان
ته یې واستاوه.

کله چه شجاعت خان په کهیچ واره کښې د شېر خان ملازمت ته
راغی. شېر خان داغ و غوښت. شجاعت خان په کهچ واره کښې
اوه نیم زره اسونه داغ کړل او عرض یې وکړ چه نور په پرگنو
کښې دی، که حکم وشي هغه به هم راوغواړم او داغ به یې کړم.
شېر خان. وویل نور داغ ته ضرورت نه شته. او سپوره معلومه
شوه چه تاسره لښکر شته دي. چاچه ستا په باره کښې پرو پاگند
کړی دی د مغوی مخونه تور شول. کله چه شجاعت خان رخصت
کېدو، په دې وخت کښې ورته شېر خان وفرمایل: «هر وخت چه
خبر در ورسید چه د کلنجر کلا و نیول شوه، په
دغه وخت کښې خان ددکن په لور تگ ته برابر کړه، دواړه سره
هغه خواته روانیږه چه هیڅ درنگ او تنبلی ونه کړي،

د کلینجر په کلا حمله

پخپله یې له کهچواري نه د کلنجر پر لور کوچ وکړ
هغه وخت چه سهېدی نومی ځای ته ورسید، خبر ورته
ورسېد چه عالم خان میانا د دواب تر منځه د میر ت
په پرکڼه کښې بغاوت شروع کړی دی اوددغه
پر کڼې زیاتره بر خې یې چور کړلې ددغه خبر په اوریدو
شېر خان له سهېدی نه بیرته راوگرځید، دوه پړاوه راغلی
و، چه خبر ورته ورسېد چه فتح شو- بهگونت چه د خواص خان
غلام و، اودسر هندحاکم و، عالم خان میا نایې د سر هند
په سیمه کښې وواژه . شېر خان بیرته کلینجر ته وگرځېد
دکلنجر راجه گيرت شاه د شېر خان مخی ته راونه وت
، شېر خان د کلنجر کلا محاصره کړ له اود سورچو
جوړولو په نیت یې ورته دبرجوري کلا په جوړولو
پیل وکړ. په لږه موده کښې یې ددغې کلابر جونه دوسره
جگ کړل چه د کلنجر کلا ورلاندې شوه . هلته به چه خلک
په کوڅو او کورونو کښې گرځیدل ، له دغو برجوڅخه
به ښه لیدل کیدل چه افغانانو به هندوان په غشو
اوتوپکو ویشتل. داچه د کلا په نیولو کښې ځنډ راغی، سبب

یې داو، چه دراجه کیرت سنگه په حرم کښې یوه
 کلهیدونکې وینځه وه چه ډېره ښه کله یې کوله. شېرخان
 یې ډېر صفتونه او زیدلی وو-له دې کبله په دغه فکر
 و، چه دغه وینځه په کوم چل ځنې ترلاسه کړی ځکه
 که د کلا په نیولو کښې له زوره کارواخیست شی،
 راجه کیرت سنگه به ځان ته اورو چوی چه دغه
 وینځه به هم پکښې وسوځي.

دجمعی په ورځ چه دربیع الاول دسیاشتي نهمه نیټه
 وه اونهمه سوه دوپنځوسم مجری کال و، داسې وخت
 و، چه دورځي لس یوولس بجونه ورځ اوښتې وه چه
 شېرخان دخپل ار دو پوهان او عالمان راوغوښتل ځکه
 چه یې د پوهانو او شایخونه به یې ډوډی نه خورایه. دډوډی خوړلو
 په وخت کښې شیخ خلیل او شیخ نظام وویل چه عبادت د کفارو
 سره غزا کولو عبادت سره برابر نه دی که د کفارو
 سره په جگړه کولو کښې څوک ووژل شی شهید شو او
 که ژوندی پاتې شو غازي گڼل کیږی شېرخان چه
 دډوډی خوړلونه فارغ شو، دریاخان سروانی ته یې
 حکم وفرمایه - بمونه چه د با روتو نه ډک کړی شوی
 دی راوړی پخپله برج ته وخوت او په خپل لاس یې ډېر

بمونه وروغورخو ل په دې وخت کښې يې غووا رې
و ويل چه د رياخان ځنډو کړ.

د رياخان چه راغی اود بمونو دراوړ لو عرض يې
ورته وړاندې کړ - شېرخان د برج نه را کوز شو او په
هغه ځای کښې ودريد چېرته چه بمونه کوته
شوی وو، حکم يې وکړ چه بمونه پيلۍ اود کلنجر کلاته
يې وروغورخوی.

خلک چه د بمونو په ارتېرلو مشغول شول، د لوی
خدای په اراده داسی وشول چه یوېم په کلاولگید
وچاود او پرته په هغه ځای کښې وغورځید چه نور
بمونه ایښودل شوي وو ' بمونه د باروتو څخه
ډک وو، د دغه یوېم په پرته راغورځېدو، ولگیدل
او په هر طرف باندې چاودل شوي بمونه تیت شول، شیخ
خلیل، شیخ نظام اونور زیات خلک چه تښتیدلی وو
وسوځېدل او شیرخان په داسی حال کښې چه نیم ځان يې
سوی و، ځنې راووت - (بابو) چه کوچنی و، په بمونو
کښې ولاړ و، ونه سوځید.

شېرخان چه خپل دیره ځای ته ورسېد، ټول اسراء
ورباندې ټول شول. په دې وخت کښې يې عیسی خان

حجاب اوسيد خان ککبور چه دعيسى خان حجاب زوم و—
 اودا کبر شاهي تحفي د مؤلف تره و، د ننه محل ته وغوښتل
 او حکم يې وکړ: «زما په ژوند ينه بايد کلا ونيوله شي».
 عيسى خان حجاب چه راغي دشېر خان حکم يې اسراؤ
 ته ورسولو چه له هرې خوانه په کلا باندې راشي او کلا
 و نيسي خلک له هرې خوانه لکه ميرى ملخ په کلا ورغلل
 او دسترگو په رب کښې يې په ماسپښښ مهال کښې کلا
 ونيوله او بيا يې عام قتل جوړ کړ، څه کفار چه وو، ټول
 يې دوزخ ته وليږل — دمازيگر دلمانځه وخت و،
 چه شېر خان ته د کلا د نيولو خبر ورسېد، ددغه خبر په
 اورېدوسره دشېر خان په څېره کښې د خوشالي نښې
 وځلېدې .

راجه کریت سنگ داو يا نفر وسره په يوه کور کښې پاتې
 شوى و. قطب خان ټوله شپه پخپله د دغه کور پيره دارى
 کوله مبادا چه را جه کریت سنگ ځنې ژوندى ونه وځسى.
 چه بيا شېر خان ونه واى چه دومره څوک نه و، چه د کلا
 څارنه او پيره يې کړې وای چه را جه کریت سنگ ځنې ژوندى
 ووت اودومره زيات کوښښونه اورېر ونه گا لل
 موبې ځايه لاړل په بله ورځ داسې وخت چه لمر څپ يکه
 وهله را جه. سنگ يې ووژلو.

دشیر خان وفات

په نهه سوه دو پنځوسم هجري کال دربيع الاول په
لسمه نېټه له نیمې شپې نه وخت اوښتی و، چه شېر خان وفات
شو.

پای

دشیر خان ځینې هغه احوال چه شپه او ورځ به یې ورسره
سروکارو، خپلوزامنو او د دولت اسراؤ ته به یې دهغې
په تعمیل کښې نصیحت کولو په دې ډول دی: که چه
زمانې دوا کوالې واگی شېر خان ته په لاس ورکړل او د
هند سیمې یې تر لاس لاندې شوې، نو د ظلم او تیرۍ کولو
دلرې کولو، د بد یوا و نارواوو کارونو د مخنیوی،
د مملکت د مسورتیا، د لارو د امنیت، د سوداگرو او
سپاهیانو د هوساینې د پاره یې دخپل فکر په زور او د
پوهانو د کتابونو څخه په استفاده کولو قوا نین جوړ
کړل او د عمل ډگر ته یې وغورځول — په نتیجه کښې
په تجربوی ډول ثابته شوه چه دغه لاره نیول د یې

و زلو د پاره هوسايي راوړلى. شېر خان به اكثره وختونه ويل — پاچا يانو ته پكار دى چه درعيت له ژوند څخه پوره خبر اوسى ، و ضعيت بايد داسې وي چه ملازمان او رعيت د ينداره وي ځكه هر څوك چه عبادت كوي ، رعيت وي او كه نو كروي د دوى په عبادت كښې دوى سره پاچاهم شريك دى . ناوړه او ناروا چارې د بر باليتونو بو مخه نيسى .

لوى خداى چه بندگان د پاچا هانو تابع كړى دى ، پاچا هانو ته پكار دى چه دالهي د امر سره سم كارونه وكړي .

شېر خان به د هيواد په مهمو كارو نو كښې كه لوى كار به و ، كه وړو كى پخپله به يې پكښې برخه اخيستله . كله به چه د لمانځه او د عبادت وخت شو ، كار به يې پريښود او لمونځ به يې كولو ، عبادت يې د ټولو كارونو د اجرا كولو د پاره وسيله وه ، شپه او ورځ به يې چه عبادت كولو دايې د ټولو كارونو د پاره وسيله وه . كله به چه د شپې دريم پار شو ، نو د وظيف شويو خلكو به راويښول . هره شپه به يې نوى نوى غسل كاوه بيا به يې د تهجد په لمانځه او دعا كولو باندې پيل وكړ . كله به چه له دې نه

وزگار شو ، بیا به یې د کارخانو حسابو نه اوریدل - د دولت
ارکانو به ورته د کار خانو په برخه کې چې څه
مشکلات وو ، پیشنهاد ول .

هرڅنگه امر به یې چه وکړ ، هماغسې به عملی کیده . بیا به پوښتنې
کو لو ته هیڅ ضرورت نه و .

کله به چه سپین سبا شو ، بیا به یې اودس تازه کړ او
د ډبرو خلکو سره به یې یو ځای په جمع لمونځ کاوه .
له دې وروسته به یې د عاگانې کولۍ - بیا به امراء
اوسپا هیان ورته ور تلل سلام به یې ادا کاوه (یاور)
به ورته د هر یوه سلام کوونکو نوم اخیستلو چه
فلانی دفلانی زوی سلام کوی .

لمر به چه راوخوت ، لږ به جگ شو ، د څښت لمونځ به یې
کاوه . له دې وروسته به یې دامراؤ اوسپا هیانو نه
پوښتنې کولې که چیرې کوم یو یې جاگیر پاتې وی ، عرض
دې وکړی چه د نور و ضروری کارونو له شروع کولو دمخه
یې د جاگیر په باره کې فکر وشي ، که چترې د ضروری
کار دا جرا کولو په وخت کې څوک عرض وکړی ،
نو په سزا به ورسیري .

بیایې پوښتنه کوله چه کوم مظلوم یا خورول شوی

شته چه عرض يې واخلم . شیر خان د عدل په پسرول
 پسرول شوی و — زیاتره وختونه به یې ویل چه عدل
 په ټولو دینونو کښې شته دی . هم د اسلام او هم د کفر
 پاچایانو ته عدل یو منلی څیز دی هېڅ عبادت او طاعت
 د عدل سره برابری کولی نه شی . که د کوم پاچا د عدل
 سیوری د رعیت له سرونو څخه لرې شی . که ژوند
 اوسره مرسته کول له منځه لاړشی ، پیاوړي اوزورور
 خلک په کمزور وروبا ندې ظلم کول او تیری شروع
 کړی ، د زورور وروپه زړونو کښې چه هر څه وگرځي
 د خپلو هوسونو دا اقتناع د پاره د هغوی په ترسره کولو
 پسې شی دا په حقیقت کښې د ملک د غورځېدو علتونه دی .
 باید چه د سپاهیانو او رعیت مال په زور وانه خيست شی
 او د مظلومانو له آهه خان وساتل شی .

پاچاته ښایي چه پخپله په خان باندې ستونزې وگالي
 چه د سهاماتو سمون او د ملک کار ونوته متوجه اوسی .
 د شپې او ورځې وختونه دې وویشي چه په کوم وخت
 کښې باید کوم کار وکړی سستی اولټی دې نه کوی ،
 ځکه د دولت خاوند ته پکار دي چه وین او بیداره اوسی
 د خپل عالی اولور نسب د لرني په سبب دې د مملکت

مهم کارونه کوچنی او بی ارزښته نه بولی . د دولت په
 ارکانو دې پوره باور نه کوی ، ځان دې تل د هغو
 له احوال نه خبر ساتی . هېڅکله دې په بې خبرتیا باندې ځان
 نه عادت کوی . زه به همیش د پاچایانو له احوال نه خبر وم
 هر قول او هره کړنه به چه دوی یاد دوی ارکانو تر
 سره کول ، هغه به ما د تجربې په محک ازمایښت
 کول ، بشپړ عیاری سونده نه کړ ، ځکه چه دوی ته
 د شان د لوړتیا اود کورنۍ دستر توب اود لوړ نظر
 په سبب د مملکت کارونه واړه اوناخیزه تر سترگو ورتلل ،
 هر څه په یې د دولت ارکانو ته ورسپارل او پخپله به په
 چرچو او نیشو اخته وو . د دولت ارکانو به د نیایې
 امید په سبب د مهماتو تر سره کول یوازې او یوازې
 درشوت اخیستلو په سبب کول ، نور کوم قانون به ورته
 هېڅ معنی نه درلوده اود قانون له چوکاټه به وتلی وو .
 دولت چه زما لاسته راغی سبب یې همدغه د دولت دارکانو رشوت
 اخیستل وو . پاچاته رشوت اخیستونکی استازي یا وزیر هېڅ مناسب
 نه دی ، ځکه چه رشوت اخیستونکی له رشوت ورکوونکی
 نه پر کمزوری دی او کمزوری نمر د وزارت هېڅ
 وړ نه دی . ځکه چه د غرض خاوند دی ، څوک چه د غرض

خا و و ند و ي ا و تـل لپا ر ه يـي خپل غـرض په
ستر گو کښې وى، نو داسې نفر نه د دولت چارو ته څېر
کېدای شي او نه د سهما تر په حل باندې بريانى کېدای شي.
داچه دشېر خان د دولت نهال په وده کښې و، بخت او دولت ورته
مخه کړې وه، نو دده هم د غريبانو او بي وزلو له احواله خپل خان
پوره خبر ساته. درعيت، سپاهي او د سوداگرو په حال به خبر و،
خلکو به چه ورته فريادونه کول او عريضې به يې وروړاندې
کولې په دې به نه تنگېد و. د مظلوم او فريادی په احوال به يې خان
داسې خبر و لولکه څنگه چه بنایي. څو کښه چه ورته ظالم او
تيرى کوونکى ښکاره شو، دهغه لىحاظ يې په هيڅ شان نه کولو
که څه هم دغه ظالم به يې نژدې خپلوان، زوى يا کوم لوړ او
قوم داره آسره هم و. ظالمانو ته په سزاوړ کولو کښې يې هيڅ ځنډ
نه کاوه.

شېر خان و فرمايل: «پا چاهانو ته له ظالمانو نه پرته نور لوى دښمنان
نه شته. ځکه چه ظلم او تيرى د دولت د تغير او د نعمت
د تبديل سبب دی. په ظلم کولو باندې پاچاته په دې دنيا کښې بد
ناسى ده او په آخرت کښې پښېمانى. بله داچه د مسلکت وړانى،
درعيت خرابي او کم حاصلی منځ ته راوړي. پاچايان چه ځينو
خلکو ته له نورو نه زيات واک او اختيار وړ کوى او په دغه سبب

بېله نور وڅخه سر لورې کړې، دا کار ددې دپاره کوی چه د
د واک د ساتنې او د احکامو چلیدو ته تن کښېږدی.

که دوی دخپلې ځانې کتنې غوښتنې په سبب و راتکارې باندې
گوته پورې کړې، باید دغه ډول خلکو ته سزا ورکړه شي،
داځکه چه د نور و دپاره عبرت شي او په دغه سبب نور هم د ظلم
او تیري کولو څخه لاس واخلې، او په دغه ډول د وړانکارې
او ګډوډۍ مخه ونیوله شي.

د شېر خان په قوانینو کښې یو (داغ) لگول هم نوی قانون دی
چه د شېر خان څخه د منځه دغه د داغ لگو لو قانون نه و. شېر خان به فرمایل
«داغ مې ددې دپاره وضع کړ، چه داسر او اوسپا هیانو حق و قوت تر منځه
توپیر و شي. امر او ته پکار دي چه د سپا هیانو په حق و قوت باندې
تیري ونه کړې، د و سره سپا هیان و ساتی په کومه انداز
يې چه منصب دی، زیاد بخت او کم بخت پکښې ونه کړي.
د سلطان ابراهیم په وخت کښې اوله هغه په وروسته وختو کښې
مې لیدل چه تیت هم تو امر او به دروغ ویل، کله به چه معاشو نه
ټاکل کیدل په دغه وخت کښې به یې دخپل لښکر د سپا هیانو
شمېر زیات شو دلو - خو چه کله به جاگیر په لاس ورغی په دغه
وخت کښې به یې زیاترو سپا هیانو ته دهغوی حقوق نه ورکول،
دهغوی به یې رخصت کړي وو، ډېر لږ خلک چه هغه به هم ډېر

ضرورو، دځانه سره ساتلی وو. دوی ته به یې هم ددوی حقوق پوره نه ورکول.

که یو ډېر مهم کار به خرابېدو یا به یې حرام خوړل نو په دغه بې پروایۍ او ناروا کولو باندې به یې هېڅ چرت نه خرابیده. که کله به صاحب لښکر یا سحله و غوښتله، په دې وخت کې به یې پر دی اسونه او پر دی خلک ورته ښودل، زربه یې په خپله خزانه کېنې ساتل. کله به چه ورته ضرورت پېښ شو او د کار وخت به و، دلېر و خلکوسره به و تښتېد او زربه یې دځانه سره یو وړل. د صاحب مهم به صنایع کېدو او خراب به شو په دغه ورسره زرو باندې به یې ژوند ښه تېراوه، بیا به د بل چا سره نوکر شول او د صاحب د دولت په له منځه تللو باندې به دوی ته هېڅ تاوان نه رسېدلو.

کله چه د دولت و اګي زمالاس ته راغلل. نو زه داسر او او سپاهیانو په چلونو او تګیو باندې ښه خبر وم. ددې د پاره چه د دغو چلونو او تګیو مخه ونیوله شی. د ډیر فکر کولو او سنجش نه وروسته سې داغ و ټاکه. دا ځکه چه اسراء دخپل منصب سره سم سپاهیان وساتي او د سپاهیانو هېڅ حق ونه خوری. کله چه د کتنې وخت وی چه پر دی خلک او پر دی اسونه را نه ولی. د شېر خان د اقامده وه چه د میاشتنی معاش ورکولو په وخت کې به یې هېچاته بې داغه

معاش نه ور کولو - تردې چه دښه د کور جارو کښو او خدمتگارانو ته به یې هم بې داغه هېڅ نه ور کول. د سپاهیا او اسونو څېر ه به ورته لیکلی راوړله کیدله. میاشتنی معاش به یې پخپله فرمایلو، له دې وروسته به یې په خپل مخکښې آس د اغېدو.

د څانګې لمانځه څخه وروسته به دباندې و تلو په هغه ځای کې چې به کښېناستلو، چه د هر نوی سپاهی د معاش اندازه به یې په خپله ژبه فرمایله. اسونه به دده په مخکښې داغیدل - د زړو سپاهیانو عرض به یې هم په همدغه ځای کې اخیست.

د پښتنو نه به یې په پښتو ژبه پوښتنې کولې، چا به چه په روانه پښتو ژبه جواب ورکړ - بیا به یې ورته ویل: لینده و باسه! که لینده به یې ورته په بڼه ډول وایستله بیا یې د هغه معاش دنورو ټولونه زیات او شېر خان به فرمایل: «پښتو ژبه زما پر څو بڼه ده» د دادر افونه به چه خزانه راتلله، د دغې خزانې په باره کې چې عرض یې هم په همدغه ځای کې منلو.

اسراء یا د اسراؤ نمایندگان، ځمکه وال، دنورو هیوادونو د پاچایانو استازی به یې هم همدغه غلته خپل حضور ته منل. که د امر او څخه به ورته عریضې راتللې په همدغه ځای کې به یې اوریدلې، په خپله ځیر کې به یې جوابونه ورته ویل او منشی به لیکل. ورځ به چه څه تېر شه شوه بیا به پاڅیدو پوهانو او مشایخو سره به یې

یوځای ډوډی خوړله. له ډوډی خوړلو وروسته به بیا پرته
 راتللو او تر غرمې پورې به په نوموړو کارونو بوختو، بیا به
 یې قیلوله (د غرمې خوب) چه سنت ده کوله، له قیلولې وروسته
 به یې د ډېرو خلکو سره یوځای په جمع لمونځ کاوه، له دې وروسته
 به د قرآن مجید په تلاوت کولو مشغول شو. له دې وروسته به یې
 بیا په هماغه نوموړیو کارونو باندې خپل وخت تېرواوه، که هر
 چیرته به و، په ځای به و، او که په سفر کې به و. دغه قانون یې
 هېڅ نه ماتولو. درعیت نه د زړو د تحصیل او د مکتد ابادولو
 قانون یې په دې ډول و. په هره پرگنه کې به یو متخصص
 یو امین، یو ډاگي، یو هندي لیکونکی منشی او یو فارسي لیکونکی
 منشی مقرر وو. حکم دار ټاگه وچه کال په کال باید ځمکې جرېمې
 شي او مالیه چه اخیسته له کپړی باید د جریب له مخې و اخیستله شي
 ځکه چه مشر او ماسورین درعیت حق چه دهغوی ژوندور باندې
 ولاړ دی په ظلم او تیري کولو ځنې و انځلي. له دې دمخه ځمکې کال
 په کال نه جرېمې کیدلې. په هره پرگنه کې به قانون پوه مقرر و،
 چه د پرگنې اوسنی، تېري او راتلونکې پوښتنې به د همدې نه کیدلې.
 په هره پرگنه کې به یو نفر د مشر متخصص په نوم مقرر و،
 یو نفر به د مشر څارنوال په نوم مقرر و، چه د ماسورینو او
 رعیت له احواله پوره خبر اوسی. داسی نه چه ماسورین په رعیت

باندې ظم وکړی او د پاچاهۍ په کارونو کې ځنې خیانت
 وشي. همدارنګه که چیرې د حکومت په کارونو کې د پر ګڼې
 په حدودو یا نورو ځایونو کې څه ناوړتیا او شور ش، پېښه شي
 چه مخه یې ونیسی. د پاچاهۍ په مهماتو کې هم خلل پېښ نه شي.
 که د مالیه دور کولو په وخت کې ر عیت سر کېږي وکړي،
 هغوی ته باید داسې سزا ورکړه شي چه د نورو د پار د عبرت شي
 چه بیا بل څوک داسې ونه کړي.

دیوه یادو وکلونو وروسته به یې ماسورین تبدیلول او
 د زړو ماسورینو په ځای به یې نور ماسورین مقررول
 او فرمایل به یې: «ماچه د پرامتحان کړی دی او په تجربه
 را ته ثابت شوي ده، څومره گټه چه په ماسوریت کېږي ده په
 نورو وظیفو کې نه شته، له دې کبله هغه څوک چه به
 خلک وو او پخوانی خدمتګاران وو— د دولت طرفداران
 وو، او په کارو باندې پوه وو هغوی مې ماسورین کړي
 دی چه دوی ته د پره گټه په لاس ورشي چه په دې ډول
 زما پخوا ټي خدمتګاران په روڼ سره زما له پاچاهۍ څخه
 پوره استفاده وکړي، زیاته گټه ورسیري چه په خوشالی
 سره د ژوند شپې او ورځې تیرې کړي».

هر کال به د پر خلک ور تلل چه ورسره نوکران شي،

په دې ترتيب به يې کال په کال لښکر زیاتیده .
 ددې دپاره چه هیواد دې امنیتي او ورا نکاري
 څخه وژغورل شي ، په هېڅ ځای کښې لارو هونکوته
 دلاري وهلو شرایط اماده نه اوسی ، ځمکه وال
 اونور خلک په گډوډي جوړولو باندې لاس پوري
 نه کړي ، نو دلښکر شمېر يې بيخي زيات کړی و ،
 یو لک او پنځوس زره سواره او پاڅه و یشت
 زره توپک والا پیاده به يې تل په رکاب کښې وو-
 کله کله به لاله دې څخه هم ډیرو و ،

اعظم همایون هیبت خان نیازی ته يې چه داعظم
 همایون لقب ورکړی و ، ددېرشو زرو سوارو لرونکی و ،
 دغه لښکر به يې درهتاس په کلا کښې ساته - د یالپور
 اوملتان فتح جنگ خان ته ورسپارل شوی و ، دلتیه يې
 ډېره خزانة ایښې وه ، دملوت کلا چه تاتار خان یوسف
 خیل دسلطان بهلول سپه سالار جوړه کړې وه حمیدخان
 کاکړ نه ورسپارل شوې وه. نوموړی حمیدخان
 دنکر کوت غر ، حبسوال ، دده وال ، جمود او نور
 سم و غر تول داسې په لاس کښې کملک نیولی وو ، چه

هیچاځنې سرهم خوځولی نه شو. دغره له خلکو نه به یې
دجریب په ترتیب مالیه اخیستله، دسر هند د ولتی چاری
یې مسندعالی خواص خان ته ورسپارلې وې چه نو موړی
مسندعالی خپل مریی ملک پهکونت په دغه سیمه کښې
اچولی و.

ددهلی په دارالخلافة کښې میا احمد سر وانی، امین، عادل
خان، خاتم خان اونورتا کلی و و.

څرنگه چه دسنبل نوکرا نو اور عیته خلکو دنصیر خان
له ظلم نه فریاد وکړ، نو په سنبل کښې یې مسندعالی عیسی
خان مقرر کړ — دغه مسند عالی د مسندعالی هیبت خان
زوی اود مسندعالی ککبور سروانی چه دلوی خان
خطاب ورته کیده نمسی و. حکم یې وکړ چه دکانت کوله
اوتکهر پرگته یې ستا دغه د پخوانیو سپرو، خپل و
خپلوانو ته ورکړله اود پنځو زرو وسوروساتلو حکم یې
ورباندې وکړ، ځکه چه دسنبل سیمه دورانکارانو او
شورشیانو سیمه وه — ددغې سیمې خلک زیاتره داسې وو چه
جنگه او جگړې کول او کډوډی پېښول یې ډېر خوښېدل.
که چه مسندعالی عیسی خان دغه ځای ته ور سېددځمکه
والو هغه زړورتیا اوبد معاش توب چه پخوا به یې

درلود، د خپلي توري په زور داسې غلي کړ چه چابه ځنې
 سرخوځولي نه شو. که چيرې به چاپي ځايه سروځوځاوه
 دهغې نه به يې ياسرغوځولو يا به يې ورباندې داسې توبه
 ايستله چه نور نه غلاو کړي اونه لارووهي. د ښار خلکو به
 هم د جريب د حکم سره سم ماليه ورکوله. شېر خان فرمايل
 چه ددغو دوو سروانيانو يعنې مسند عالي عيسى خان او ميا
 احمد سني په سبب مې له ډهلي نه تر لکنهو پورې زړه
 بيخي جمع دی.

پرک نيازی چه د قنوج څارنوال و، دسلکوسې دپرگنې
 فتنه گراو لارو هونکي يې داسې غلي کړي وو چه بې دده له
 حکمه يې هيڅ کار نه شو کولای. پرک نيتزی د قنوج
 په رعيت باندې داسې حکم وکړ چه هيڅوک دې، توره،
 غشي، لينده او بېم بلکه داو سپينې له جنس نه جوړ شوي شيان
 پرته دکرهني له سامانه اود پخلي له سامانه څخه
 په کور کښې نه شي ساتلای. دهرکي مشران دې زما
 په خدمت کښې حاضر اوسي — دغو مشرانو به دهغه د حکم
 مننه کوله اوله خدمته به يې يوه گرې بې کاره نه وو — دويرې
 او هيبت نه به يې وړانکارې اوفتنه گر خلک بيخي زيات
 په لږ زه اوتراه کښې وو.

څرنگه چه شېر خان ته معلومه وه — همه خلک چه دجون او
 چنېل داو بو پر غاړه پراته دی بیخي زیات شریان او
 فساد پېښوونکي دی — د همدې مقصد د پاره یې دولس
 زره سواره ددغې سیمې د هتکانت په برخه کښې میشته کړل.
 ددغه ځای ټول خلک که ځمکه وال وو او که نور رعیت
 ټول یې په دغه لښکر باندې داسې وځپل چه هیچا نور
 سرهم خوځولی نه شو. د گوالیر په کلا کښې هم یو لوی
 پوځ پروت و، چه په دوی کښې یو زر نفره
 توپک وال وو — د بیانه په کلا کښې چه یو پوځ و په دوی
 کښې د توپک والو د غونډ شمېر پنځوسو و نفر و ته رسیده.
 درتهبور په کلا کښې یو پوځ و د توپک لرونکو
 پوځیانو شمېر یې یو زر و شپږ سوه نفره و. د چیتور په کلا کښې
 درې زره توپک والو عسکرا چول شوی وو،
 د بنادی آباد په کلا کښې چه په مندوباندې مشهوره ده
 شجاعت خان پکښې د اوه زره توپک والو عسکرو سره و،
 درایسین د کلا یو پوځ او یو زر توپک والو پلټنیان
 هم وو. د چنار په کلا کښې یو پوځ او یو زر توپک والو
 نثرو و — د لوی رهناس په کلا کښې چه د بهار سره نژدې
 ده، اختیار خان پتي یې د دولسو زرو توپک والو عسکرو

سره مؤظف کړی و، او یوه خزانه چې پیلې زیاته وه هم همدلته
 په دغه کلا کې یې ساتلې شوې وه. — یو غونډه د ځنډیر ه سیمه
 کې چې اچول شوی و، خواص خان او عیسی خان یې په
 ناگور، جوده پور او اجمیر کې ساتلې وو.
 دلکهنو په سیمه کې هم یو غونډه اچول شوی و — یو غونډه
 د کالپي په برخه کې و، د بنگال سیمه یې په ملک انطواښو باندې
 وویشتله او د ټول بنگال امین یې قانېي فضیلت ستر ر کړ. پرته له
 نوسوړیو ځایو څخه نور په هر ځای کې چې ورته د عسکرو
 اچول مناسب بریښېدل هلته یې عسکر اچول. د جاگیر او اردو
 عسکر یې هم سره د لول رابډلول، ځکه هغه عسکر چې په
 جاگیر کې وو، هغوی به چې څه سوده په جاگیر کې تېره کړله
 نو دېر آسوده او دښه ژوند خاوندان به شول، بیا به یې ددوی په ځای
 د اردو عسکر رالېږل چې ددوی ژوند هم ښه شی. د عدالت او
 مساوات لړلو په ساتنه کې دېر ټینګډول و. د خیرات وړ کولو د پیر
 طرفدار و، ځکه ښو که چېرې خیرات وړ کوی هم په ژوندانه او هم
 پس له ژوند ه ورته دېرې کټې وربخښل کېږي. د لاړو دامن
 او د مسافرو د پاره یې د دې او وخت تېرولو د پاره په هر ځای
 کې ددو کړو و فاصلې وروسته سرايونه جوړ کړي وو.
 د سنارگاه تنبازه پورې چې د بنگال په ملک کې د ترو و، او بو

سمندر پر غاړه پروت دی په همدغه ترتیب سرایونه جوړ کړي
وو. دا ګرې له ښاره د برهانپوره پورې چه د دکن په سر حد کښې دی
هم په پورتنۍ ترتیب سرایونه جوړ شوي وو. دا ګرې له ښاره د جود
هېوړ او چیتور پورې پي هم سرایونه جوړ کړي وو.

د لاهور له ښاره تر ملتان په پورې پي هم سرایونه جوړ کړي وو.
ټول سرایونه یو زرو اووه سوه وو. په هر سرای کښې پي دهند
وانو او مسلمانانو د پاره پیلې پیلې کوټې جوړې کړې وې.
د هر سرای په دروازه کښې به داو بونه په کې چاټي ایښودل
شوې وې چه د همدشو چاټیو نه به هم مسلمانانو او هم هندوانو ته
اوبه ورکول کېدلې.

په هر سرای کښې چه به د مسلمانانو خدمت د پاره مسلمان موظف
وو؛ او د هندوانو خدمت د پاره به هندوان ټاکل شوي وو -
تو دې وایڅي اوبه، کټ، خواړه او داسو نه د پاره به دانه هر وخت
په یرتیاره وو. حکم داسې ترتیب و - که دغو سرایونو ته هر
څو لاشي باید دهغه د حال سرسمځای ورکړ شي او ندرې پي
وشي - که د چاسر سالونه (حیوانات) وي باید سرکاری دانه او
او وانه ورکړ شي.

د هر سرای په منځ کښې پي دا خېستلو او پلوولو بازار جوړ
کړی و - د هر سرای تر څنګه پي یو کښی جوړ کړی و - په هر سرای

په هر سراي کښې به د مسلمانانو د خدمت ه مرستې ،
 مسلمانان موظف وو ، او دهندو انو د خدمت د پاره به
 هندوان تياکل شوي وو ، تو دي او پيڅي اوبه ، گت ، خواړه
 او د ا سونو د پاره به دانه هر وخت تياره وه .
 حکم په د ا سي ترتيب و که د غو سرا يونو ته
 هر څو ک راشي بايد دهغه د حال سره سم ځاي ورکړي
 شي او قدر يې وشي که دچا سره ما لونه (حيوانات) وي
 چه سر کاري دانه او وابنه ورکړ شي .

دهرسرای په منځ کښې يې د پيرودلو او پلورلو بازار جوړ کړی و . دهرسرای
 ترڅنگه يې يو کلي جوړ کړی و . په هرسراي کښې

کښې به د پڅو خښتو یوه شاه جوړه شوې و، د پڅو خښنو نه به جامع
جومات جوړ کړ شوې و. په دغه جومات کښې به یو نفر امام و او
یو نفر موزن به پکښې موظف و.

دساتاو دپاره یې یو پولیسې صاحب منصب سره دڅو نفر وپو
-لیسو مقرر و - او هر یوه ته به د همدغه سرای په سبب معاش
ورکول کیده.

په هر سرای کښې به دوه اسونه ولاړ وو. چه دارې او نزدې
ځایونو دخبر اخیستلو په وخت کښې به د دغو اسونو څخه
کار اخیستل کیده.

یوه ورځ داسې پیښه شوه چه یو نفر ته چه حسین نومیده او یو
څارنوال و، ورته هغه ضرورت پېښ شو، درې سوه
کروه لار د یې ووهله.

دلاروپه دواړو خواوو کښې دغه ډول میوه لرونکې ونې
کراې شوی وې چه ښه سیوری یې هم درلودل. چه دگرښې
په وختو کښې مسافر خلك د دغو ونو په سیورو کښې خپل مسافرت ته دوام ور
کړی. که چیرې کوم پر دیس په تگه باندي سترې شې چه د دغو ونو
سیوری ته کښیني او ځان ښه دمه کړی. که سرای ته وگرځي
چه د همدغو ونو لاندې خپل اسونه وتړی.

یوه کلایې دخراسان په لاره کښې د (تله باله! تهه جوکی)

سره نږدې د (د هغه) له سندڅخه درې يا څلور كړو وړه او د لاهور نه
 شپېته كړو وړه لري جوړه كړې وه، دغه كلا دوسره پخه
 او كله جوړه شوې وه چه هيچري يې ساري نه درلود، ددغې كلا
 په جوړولو يې هم بيخي ډېرې پيسې لگولي وې. زه عباس ككبور
 سرواني چه دا كبرشاهي تحفي مؤلف يم دشېرخان له اثارو او
 رواياتو څخه مې داسې اوريدلى دى چه ددغې كلا د جوړولو
 په وخت كښې تيگې (ډبرې) نه پيدا كېدلې، د كلا په جوړولو موؤظاف
 خلك شېرخان ته راغلل او عرض يې وړته و كړ چه تيگې نه پيدا
 كيږي، كه چيرې پيدا هم شي نو دوسره گراني په لاس راځي چه
 زموږ ته وايي پيسې ورباندې ځي. شېرخان دوى ته په خواب كښې
 داسې وليكل: «د زرو په سبب به زما حكم ميشخ وانه وړي، د زرو
 سره سره سر تيگې واخلي او كلا ورباندې سرته وېسوي». كلا
 چه جوړه شوه نوم يې ورباندې وړو كى رښتاس كښېښود.
 دېشلى د دارالخلافة بنا رچه د جون (جمنا) له سيندنه
 لري و، وړان يې كړ او د جون (جمنا) د اوبو پر غاړه يې بېرته له
 سره نوي بنا جوړ كړ. حكم يې و كړ چه په دغه بنا كښې دوه
 كلاگانې جوړې كړي چه په درناو كښې داسې وي لكه غرونه او
 دوسره لوړې وي چه سرونه يې تر آسمانه پورې ورسيري.
 يوه وړه كلا يې د حاكم داو سيدلو په ځاى كښې جوړه كړه

دلته یې یو جامع جومات چه سره زر، لاجور داو شنگرف یې په انځور
کښې ورته لگولی وو، جوړ کړ. کومه کلا یې چه له ښاره
راتاووله، بشپړ شوي لانه وه چه شپږ خان دژوند سره خدای پامانی
و کړله.

دقنوج ښارچه دهند پخوانی پایتخت و، وړان یې کړ او په
دغه محای کښې یې یو جومات او یوه د پخو خښتو کلا جوړه کړه چه
نوم یې ورباندې شپږ گر کښېښود. دبهر کنده په نوم یې یوه کلا جوړه
کړه، یوه بله کلایې هلته په هغه غره کښې جوړه کړه، په دې
باندې یې هم نوم شپږ گر کښېښود فرمایل یې که ژوند راسره
ملگرتیا وکړله، په هر مناسب محای کښې به د ضرورت وړ کلا
جوړه کړم چه دغه کلا گانې د ناوړو پېښو
په وخت کښې د بې وزلو سره مرسته وکړی او د فتنه گرو او
ظالمانو د ټکولو د پاره سنگر اوسي.

د خټوڅخه جوړ شوي مرا یونه به هم په خپل وخت کښې
ټول پاڅه شی.

ددې د پاره چه لارې د غلو او لارو هونکوڅخه په امن کښې
وساتلې شی، داسې قوانین یې وضع کړی وو، چه که چیرته
د مملکت په کوم محای کښې غلاوښی یا لارو و هل شی غله او لار
و هونکی معلوم نه وی، تاوان باید دهغه چاڅخه واخیست شی چه

دهغه خای مشر وی- دهمدغه کار دپار، یې خلك تباکلی وو، چه همدغسی باید و کړی- که غلا به په داسې خای کښې و شو، چه هغه به دهیچاد مشر تیا لاندې نه و، نو حکم داسې و، چه دهغه خای دڅلور و خوا و دمشر او نوڅخه دې تاوان واخیست شی- که دتاوان له ورکولو وروسته به چاغله یا لار و هونکی موند، کړل یا دغلو یا لار و هونکو پته به یې ولگوله- په دې وخت کښې حکم داسې و، چه تاوان باید دهغه کلی دمشر څخه واخیست شی په کوم کښې چه غله اوسی. دغه دې هغه چاته ورکړ شی له چاڅخه چه دښځه اخیست شوی و. دغلو او لار و هونکو سزا به دشریعت په احکا مو برابر، تباکله کیدله.

که چیرته به قتل شوی و- او قاتل به یې معلوم نه و، د نوموړی ترتیب په ډول به مشران نیول کېدل او دغه مشران به په بندی خانه کښې بندیان ساتل کیدل اوقاتل به ورباندې پیدا کیده- که قاتل به یې پیدا کړ نو دغه مشران (قریه داران) به خوشې کیدل او قاتل به وژل کېده- که قاتل به پیدانه شو حکم داسې و، باید دهغه مشران (قریه داران) ووژل شی دچا په حد کښې چه قتل شوی و. زه چه دپلار د دولت په وخت کښې د سر سړانو تاند، بلهو (سپهرام) دپرگنې څارنوال وم دقریه دارانو، غلو او لار و هونکو څخه به مې تحقیقات کول- په دې برخه کښې راته

پوره معلومات حاصل شو او بنده تجربه کارشوم . ما ته پوره
خرگنده شوه هر چیر ته چه غلا کیږی او یالار و هل کیږی که
دمشرانو مشوره ورسره نه وي دا کار به هیڅکله ونه شی.

که چیرې ډیر کم کله په کوم خای کښې غلاو شی یالار و هل
شی او په دې کښې ورسره دهغې سیمې دمشرانو مشوره نه وي
که خو ورځې لته و شی او پوښتینه و که له شی پوره به خرگنده
شي چه ددغه خای قریه دار یابل شو که چه مشرو ی په دغه کار
به بیخي ښه خبروی او ټول جریان به ورته پوره او ټکی
په ټکی معلووی.

سبب دادی چه دهغه کلی مشرا ورعیته خلک ښه پو هیږی
چه غله او لوچک خلک به کوم کلی کښې او سیر ی - د دماغه کلی
سره به ددغه کلی مشر یار عیته خلک یا خپنوی یاد دوستی تار لری ،
دهمدغې لارې څخه ورته پوره خبر ورسیږی . له دې
څخه معلومه شوه چه غلا اولار و هل د سیمې دمشرانو
کاردی - که چیرې قریه دار کوم غل یالار و هو نکی
دولسوال نه پټ کړی په دې برخه کښې باید دداسې سیاست
څخه کار واخیست شی چه د اثبات نه وروسته باید همدغه
قریه دار یا مشرو وژل شی . چه له دې څخه نور خلک
عبرت واخلي چه بیابل څوک داسې ونه کړی . دشېر خان

او اسلام خان د پاچاهۍ په وخت کښې به دهر کلی مشرانو
 د خپل حد ساتنه په خپله غاړه اخیستی وه، ځکه دوی
 په دغه ویره کښې وو، چه مبادا غل یالارو هوټکسی
 یا د دوی کوم د بنمن لاروی ته ضرر ونه رسوی
 چه د غه کاریا د دوی د مرگ سبب نه شی. خپلو
 مامورینو ته به یې فرمایل چه په هرځای کښې باید د
 د مسافرو او سوداگر ورسره پوره مرسته وشي او په هر
 برخه کښې یې ښه خاطر وشي. په هیڅ شان دې دوی
 نه خفه کوی - که چیري کوم سوداگر مړشي او ورته یې
 نه وي د هغه مال ته دې هیڅوک گوټې نه ورته کوی.
 په ټول هیواد کښې په دوو ځایو کښې د تجارو
 څخه زکاة اخیست کیدو: هغه وخت به چه د بنگال
 نه راتلل نو په (کهری) کښې به یې ځنې زکاة اخیست
 که د خراسان څخه به ور تلل د خپل هیواد په کوم یو ځای
 کښې به یې ځنې زکاة اخیست.

پرته له دغو ځایو څخه په بل ځای کښې به چا حق نه
 درلود چه زکوة ځنې واخلي.

د خپل دولت اړکانو ته یې داسې حکم فرمایلو چه د سرکار
 د پاره له تجارو نه باید د بازار په بیه مالونه واخیستل شي،

چه د با زار له بيې څخه پرته په بل ډول ځنې څه شى وانه
 خيست شى. دشېر خان په قوا نينو كښې يو قانون دا هم و،
 چه كه چيرى لښكر كوم لورته ايستل كيږي بايد په هر پړاو كښې ور
 باندي د ختو كلا جوړه كړه شى. صاحب منصبانوته به ويل كېدل چه
 د چا كړون د وتاوان ورو نه رسوي. شېر خان به پخپله په اس سپوږشو
 گرځېدو به چه كښتو نوته څوك تاوان ونه رسوي،
 نور سواره به يې هم ټاكلى وو چه د كښتو سره نژدې ياد
 كښتونو كښې څوك ونه گرځي. ماد خان اعظم مظفر خان
 نه اوريدلي دي چه فرمايل يې - چه په بعضو وختو كښې
 به چه دشېر خان سره وم ليدل به مې چه شېر خان به پخپله
 په اس باندي سوريډو چه روان به و، نوښي او كين لورته به
 بې كتل، كه چيرى به څوك ورته په سترگه شو چه درعيت
 كښتو نوته تاوان ورسوي نود هغه نه به يې په خپل لاس
 غوړ غوڅاوه. حكم به يې وكړ چه همدغه تاواني كړي
 فصل ورته به غاړه واچوي او په ټول لښكر كښې يې
 وگرځوي. كه كله به د لاري د تنگ والي په سبب د لښكر
 د تنگ په وخت كښې كښتونه تر پښو لاندې شول او تاوان
 به ورو رسېد، بيا به يې اعتباري خلك مقرر كړل چه
 ور رسيدلى تاوان وسنجوي او تاوان يې وركړي.

که چیری به کله د شر و رت له مخې سپاهیانو د کښت سره نژدې
 خیمه ووهله، نو د غو سپاهیانو به د کښت د ساتنې پسه
 برخه کښې د پر پام کاوه، مبادا چه تاوان ورو
 نه رسیږی چه بیا به همدغه سپاهیان ورباندې نوم
 بدی وی او د شېر خان له خوا به ورته سزا ورکوله
 کیږی.

که چیری به پردی او مخالف ولایت ته ورغلل، د هغه
 ځای رعیته خلک به یې نه بندیان کول او نه به یې د هغوی
 مالونه چور کول. کښتونو ته به یې هم تاوان نه ورساوه
 ویل به یې په رعیته خلکو کښې کومه گناه نه شته، ځکه
 رعیته خلک تل د پاره د بریالی اړخ متابعت کوی، که
 زه رعیت ته تاوان ورواړوم او ویې ځوروم، په دې
 باندې رعیت د دې پرې بدمرغی سره مخامخ کیږی، بیایې
 د بېرته ابادولو د پاره دېره موده پکار ده. کله به چه
 شېر خان د مخالفینو سیمې ته ورغی، دده د زیات عدالت
 او ښه نیت په سبب به دغه سیمه نه وړانیده. د پخوا په شان
 به آباءه پاتې کیده. چه دده دلنښکر اړتیا وې به یې هم لرې
 کولای شوې.

شېر خان په بخښنه او ښېگڼه کولو کښې نوم ایستلی و.

توله ورځ به يې د لمر دواړا نكو په څېر د پيسو
 بڅښنه كوله اود وريځو په شان به يې كوهر ښندنه كارو،
 همداسې و، چه ډېر افغانان ورباندې راټول شواو
 د هندلويه سيمه يې تر لاس لاندې راغله. كه خوك
 به غريبې او بيچارگي اخيستي و، كه دده اردوته به د
 نو كړېدود پاره ورغې، هغه به يې په خپله نو كړې
 مانه - همداسې و، چه ورځ په ورځ يې پوخ مخ په
 زياتيدو و.

ځانگړې لوى پخلنځى يې درلود چه په هغې كښې به په
 زراؤسورو او پلو عسكروته خواړه پخيدل او وركول
 كيدل به - په دې برخه كښې داسې حكم شوى و، كه
 سپاهى دى، كه خادم دى او كه رعيت چه وړى وى
 او پخلنځى ته راشي بايد دلته په خوړو باندې مورشى
 چه له دې ځايه بېرته وړى لاړنه شي. شېر خان په خپل
 لښكر كښې د فقيرانو او مسكينانو د پاره خو لنگرونه
 پرانستې و و، چه خواړه خواړه به پكښې پخېدل -
 ددغو لنگرونو وړځنى لگښت پنځه سوه اشرفى و.

څرنگه چه دامامانو او خادمانو معاش اولباس د سلطان
 ابراهيم په وخت كښې زيات شوى و، ددې په علت

باندې شېر خان خبر و، ځكه دغو امامانو او خادمانو
د سلطان ابراهيم مامورينو ته رشوت ورکړی و، نو
ځكه يې ددوی معاش او لباس د خپل استحقاق نه زيات ورکاوه.
شېر خان په دغه برخه کې نوي کتنه وکړله او خپله اندازه
معاش او لباس يې ورته وټاکه.

د شېر خان څخه به هيڅوک تش لاس نه ته، څوک به يې چټک
رخصتولو د لارې خرڅې به يې ورکړه بيا به يې رخصت
کړه. هغه يې وزلي خلک چه معيوب شوي به وو — او نور به
يې کارکولي نه شو، لکه پانده، زاپه، بېوسي، کونډې
بنځې، ناروغان او نور و ته چه لاس به يې له کاره ختلی و،
دلارې خرڅ هم ورکاوه او دوی ته به يې د نقدو پيسو ورکولو
امر به هغو ښارونو ورکاوه په کومو کې به چه دوی
استوگنه درلوده.

کله به چه شېر خان پرگنو ته فرمانونه ايرل، حکم يې داسې
و، چه مشر دې فرمانونه سره ترتيب کړي او يادې
ورته راوړي — شېر خان به دغه فرمانونه پخپله په کڅوړه
کښې واچول، مهر به يې کړل، بيا به يې يو اعتمادی
نفر ته ورکړل چه پرگنې ته يې ورسوي — کله به چه فرمانونه
د پرگنې شق دار ته ورسېدل، ده به اول د فرمانو دا حکمو

سره سم تاكلي ځمكې هغه چاته ورکولې چه بنودل شوی
 به وو-- بیا به یې فرمان اسامانوته ورسپارلو او فرمایل
 به یې چه پاچاته پکار دي چه اسامانو ته مدد معاش ورکړی،
 ځکد د هندو نارو نه دامامانو او خادمانو په سبب آباد او ښکلی
 دی. هغه دالبان العلمان، مسافران او محتاج خلک چه پاچاته
 به ورسپدای نه شول چه د پاچاهه خوا ورته کټه ورورسیږی
 له همدوی نه فیض موسی، دوی د مسافرو او مسکینانو د
 هوساینې د پوهنې او حکمت د زیاتوالي او د دین د ساتنې
 سبب دي - هر څوک که غواړی چه لوی خدای یې
 ستر کړی، نو پوهانو او ښو خلکو ته دې په درنده سترگه
 گوری، دوی دې سر لوری کړی، په دې باندې به
 په دنیا کښې د ښه نوم او په اخیرت کښې به د نیکمرغی
 څښتن شی.

د افغانستان نه به چه هر افغان د سلامت کولو د پاره
 ورغی، دو سره نقدې پیسې به یې هغه ته ورکولې چه
 د تصور نه به یې و تلې وې او فرمایل به یې - د هندیه
 هیواد کښې چه زمالاس ته څو سره شتمنی راغلي ده په
 دې کښې راسره ته شریک یې، دغه ستا معاش شو کال
 په کال راځه او خپل معاش دې اخله.

د سورتېر چه په (روه) کښې اوسیده، کال په کال به یې د هغوی د هر کور د وگړو شمېر معلو سولو او پیسې به یې ورکولې، د شېر خان له برکته په هند او روه کښې وې او بې شتو افغانان پاتې نه شول، ټول د شتمنۍ او نه ژوند څښتنان شول. د سلطان بهلول په وخت کښې همدارنگه له هغه وروسته د سلطان سکندر په وخت کښې حتی په هند کښې د افغانۍ دولت تر پایه پورې داسې دودو، که چیرې به چاته نقدې پیسې یاسوغات ورکړ شویا به دغه نقدې پیسې اوسوغات د هغه ټلنگ و، چه کال په کال به ورته ورکول کیدل.

د شېر خان د فیالانو شمېر په فیال خانو کښې پنځوسو و ته رسید، د سورتې د سونو شمېر یې له حساب و تلی و، مگر د آسونو بخشش او پېر و دل سره برابر وو — په سرا یونو کښې یې درې زره او څلور سوه اسونه تړلی ولاړ وو — چه هره ورځ به یې ورته نوی نوی خبر راوړلو.

په هند کښې د شېر خان لاس ته یولک و د یارلس زره پرگنې ورغلې وې — د غو پر گنو ته به یې متخصصین ورلیرل. لښکر یې دوسره زیات و، چه له شمار و تلی و،

ځکه هره ورځ به زياتيده. شېرخان په دغه ډول قانون
 وښخ کړی و، چه په هر لښکر کښې به يې مخبران درلودل،
 دوی به ورته په پټه د صاحب منصبانو، سپاهيانو او
 رعيت احوال راوړلو. داکاريې ددې دپاره کولوچه
 ټول کارونه په عادلا نه توگه ترسره کړي. مادغه
 معتمدنه واوريدل چه شجاعت خان ته به پر نژدې و-
 ويلي يې: «کله چه شېرخان د «مالو» حکومت شجاعت
 خان ته ورکړ، دجاگيرونو دويشنې په وخت کښې ددولت
 ارکانو عرض وکړ چه په جاگيرونو کښې سپاهيان هم
 برخه لري که مسند عالي حکم وفرمايي چه د سپاهيانو له برخونه
 څه وساتلې شي او پاتې وويشلې شي. په دې وخت کښې شجاعت خان ته
 هم يوڅه طمع پيدا شوه - نوځکه يې د دولت ارکانو ته
 وويل چه همداسې به وکړي - څه وخت چه د شجاعت خان په
 دغه پريکړه باندې سپاهيان خبر شول، دوزرو سپاهيانو
 کلک اتفاق او تړون وکړ، که چيرې حق باندې
 شجاعت خان سترگې پټې کړي، بايد چه شېرخان ته
 دغه حقيقت ورورسوي.

شجاعت خان چه خپله پريکړه ترسره کړه، دغه دوه

زره سپاهیان له نورو څخه گوښې شول او په یو پېل ځای
 کښې یې استوګنځی غوره کړ — خپل استازی یې شجاعت
 خان ته واستاوه او ورته ویې و یل: «که مسندعالی مونږ
 باندې خپل حق ونه سپاري نو په لښکر کښې به یې بې اتفاقی
 پېښه شي». شجاعت خان ته چه د سپاهیانو عرض ورسیده
 دې برخه کښې یې د دولت دار کا نو څخه پوښتنه وکړه چه
 په دې باره کښې څه فکر لری. د دولت ارکانو ورته
 عرض وکړ چه اوس فقط دوو زرو عسکرو له متابعت کولو
 څخه غاړه غړولې ده — مسندعالی د لسو زرو عسکرو مشردی،
 که دغه شوخ سترگو ته خپل حقوق پوره ورکړل شي،
 خلک به په دې تصور کښې شي چه د شېر خان له ویرې یې
 دوی ته خپل حقوق ورکړل. دا به ستاسې د حکومت او
 امر کولو د کمزوری باعث شي. مناسب داسی دی چه
 دوی ته سخته سزا ورکړله شي چه امید یې پرې شي چه
 بیابل څوک داسې ونه کړی. څرنگه چه شجاعت خان ته
 طمع پیدا شوې وه، نو ځکه یې سترګې پټې وې. په دې
 وخت کښې یې فکر هم هېڅ کا رونه شو کړای، د
 شېر خان له عدالت نه هم ناخبره پاتې شو. د دولت دارکانو
 شوره یې خوښه شوه.

سپاهیانو چه سخت خواب واورید، بیایې سره مشوره
 وکړله، ځینو وویل باید د شېر خان حضور ته ځان ورسول
 شی - ځینې افغانان چه د شېر خان په مزاج باندې ښه
 خبر وو، دهغه تدبیر او ځیرکی ورته هم ښه معلومه وه،
 ویې ویل: مناسب نه دی چه د شېر خان دربار ته ورشو
 ځکه چه سونږ یې د شجاعت خان سره ددکن په سرحد کېږي
 اچولي یو، که دده اجازه نه وی اوسونږ له دغه
 سرحد څو دا ښه کار نه دی، باید خپل استازی د شېر خان
 دربار ته ورولیږو چه زموږ عرض وروړسوی، دهغې
 خوانه چه هر څنگه حکم وشو بیا به هماغسی کوو، که
 چیرې په دغه سیمه کېږي د پاچا مهم پېښ شی، له منځه
 وړلو کېږي یې باید له هر چانه زیات کوښښ وکړو.
 د ټولو افغانانو زړه ته دغه وروستی مشوره د
 منلو وړ ښکاره شوه او همدایې خوبه کړه. خپله عریضه
 ئې د حقایقو څخه ډکه کړله او داستازی په لاس یې
 د شېر خان دربار ته واستوله. د سپاهیانو استازی
 لا رسیدلی نه و، چه د شېر خان جاسوسانو دغه حقیقت
 شېر خان ته رسولی و. د دغه احوال په
 خبر ېدلو، ډېر په قهر شو، د شجاعت خان استازی

يې خان ته و غوښت و رته و يې و ويل: «شجاعت خان ته وليکه:
»ته فقير وي، ته مې آسړ کړې او ډېر افغانان چه له تانه
ښه وو هغوی مې ستا تر لاس لاندې کړل، اوس ته نه
د خلکو نه شرسيرې اونه دې د خدای نه ویر، کيږی چه زما
د قانون څخه خلاف کارونه کوي .

ماچه د داغ لگولو قانون وضع کړی دی، ددې د پاره
دی چه د امر او سپاهیانو د حقوقو تر منځه توپیر نه
وی او داسې ونه شی چه امراء د سپاهیانو حقوق ور نه
کړی، که ته زما په کور کېنې زما په خوړ و ستر شوی نه وای نو ستا
پوستکی به مې له سره ایستلی وای. څرنگه چه دا دې
لو سړی گناه ده، نو ځکه مې دا وار و بڅنلې، ستا د سپاهیانو
استازی ماته راروان دی، هغه چه لاسپوړې رارسیدل
نه وی، ته یې باید چه تسلی وکړی او د سپاهیانو حقوق
ورکړې، که د هغوی استازی ماته راورسید او شکایت
یې وکړ، جاگیر به در څخه وا خلم او د عمل سزا به و وینې.
ددولت امر او ته نه ښایي چه پرته د دولت د مشر د حکم نه
په خپل سر څه کار وکړی، ځکه چه دغه ډول کارونه
ددولت د مشر دستر توب د غورځېدو سبب کيږی
اوله دې څخه بدناسی منځ ته راځی».

کله چه دغه لیکنه استازی شجاعت خان ته ورسوله، په دې

باندې شجاعت خان د ډېرې شرمندګلۍ او خجالت او همدارنگه د زیات د هشت او عیبت نه بیخي ډیر وار خطا شو. د دولت ارکان یې زیات ورتل او ویې فرمایل چه ستاسې د بې لارۍ په سبب زه تورن او خجل شوم، نور به با دار په کومه سترګه گورم. پخپله په اس باندې سور شو او هغه ځای ته ورغی په کوم ځای کښې چه دوه زره سپاهیان وو. هغوی ته یې ډېر عذرونه وکړل په وعدو کولو او قسمونو خوړلو یې د هغوی تسلی وکړه — او ورته ویې ویل چه په حق کښې به یې هیڅ بدونه کړي او ډېره پاملرنه به ورته لري.

کله چه د سپاهیانو استازی د لارې څخه بېرته راوگرځېد او شجاعت خان ته ورغی، په دغه وخت کښې شجاعت خان بیخي ډېر خوشاله شو — د لوی خدای ډېر شکرونه یې ادا کړل او د دغې شکر انې په ادا کولو کښې یې فقیرانو او مسکینانو ته ډېرې پیسې ورکړلې، د افغانانو دغه استازی ته یې اس او چین ورکړله. د شېر خان حکم په ټولو افغانانو باندې که په حضور کښې به یې وو؛ او که لرې به وو، یو — شان چلېده.

هېچا داسې قدرت نه درلود چه د هغه د حکم خلاف کار و
 کړی که اولاد، عزیز، ورور، دوست ډېر ونزدې اسراؤ
 اود دولت ارکانو به چه د شېر خان له رضا نه خلاف کوم
 کار وکړ او شېر خان به ورباندې خبر شو نو هغه ته به یې
 په مناسبه سزا ورکولو کښې هېڅ ډیل نه کاوه. د قانون
 په مقابل کښې یې نه دخپلو سر اعت کاوه اونه د دوستۍ.
 زه عباس ککبور سروانی د شېر خان د احوال په باره
 کښې داسې خبر شوی یم، چه د شېر خان په وخت کښې
 همایون نیازی د پنجاب او ملتان حاکم و، د پرش زره
 سواره یې درلودل چه په دغه اندازه لوی لښکر د
 شېرخن هېڅ کوم بل منصب دار نه درلود. شېر خان خپل
 وراره چه مبارک خان نومیده دروه په سیمه کښې
 چه د نیازیانو په لاس کښې وه والی وټاکه.
 خواجه خضر سنبل چه د سنبلانو سردار و؛ او د سیند پر غاړه
 یې اخوا د سیند لور ته کلاچولې وه هغه یې هم ورته ورکړله.
 مبارک خان دغه کلا یې خپله اباده کړله. سنبلانو د مبارک خان
 ډېر ښه خدمت کولو او تل به یې په خدمت کولو کښې
 بوخت وو. دده د امر نه به یې هېڅ غاړه نه غږوله.
 دلته د سنبلانو په تېر کښې الهدادنومي سنبل یوه لور

د رلوده چه د کلا ساری یې هیچېری نه لیدل کېده . کله چه
 مبارک خان ددغې نیجلې په زیات ښایست او ښکلا باندې خبر
 شو، سره له دې چه هیڅ یې لیدلې هم نه وه، ور باندې مین شو.
 دغې مینې دوسره لیونی کړ چه نور یې ارام او هوسا ژوند
 له لاسه وخت. مبارک خان چه د الهداد په لور باندې زړه بایلمی و،
 د حکومت غرور او زیاتې معتبر تیا ته . یې هیڅ ونه کتل، خو
 نقره مخور یې د مرکې په توگه الهداد ته ورو لیږل.
 الهداد، د غومر کچیانو ته په ډېر ادب وویل چه ښاغلی خان
 خود لوی منصب خاوند دی او ټول ایالت یې په لاس کېښې
 دی، مگر اولاد ونه یې ډېر او په کور کېښې ورسره خو
 اصېلی او وینځې ښځې شته . خبره دا ده چه ستر خان
 په هند کېښې رالوی شوی دی په همدې سبب ډېر نرم او نازک
 طبیعت لری او یو ډېر پوه سړی دی . زمالور په روه کېښې ستره
 شوې ده، خوی خاصیت یې د روه دخلکو په شان دی د همدې
 له امله زموږ او دسترخان ترمنځه ډېر لوی، توپیر پروت دی.
 کفه چه مبارک خان د الهداد ځوابونو باندې خبر شوله ډېره
 قهره او عصبانیت څخه تاو راتا وشو او دایې وپتیل چه سنبلا ن
 وځوروی . دا کار یې ځکه کولو چه سنبلا ن په تنگ کړي
 چه الهداد لور، ده ته ور کړی. سنبلا نو د شېر خان له ویرې

د مبارک خان ټول ظلمونه او خورونه په خان تېرول.
 فرید، اندس او نظام چه د الهداد میریزی ورونه وو، مبارک
 خان ته یې عرض و کړ چه مونږ درې واړه ورونه لونی لرو،
 مونږ هم په همدغه قبیله کښې چه الهداد د پکښې دی، پوره مسخور
 خلک یو، زموږ د درې واړو، ورونو په لونیو کښې د هریوه
 لور چه دخان خوښه وی، مونږ ورسره موافقه لرو او دخان څخه
 زموږ هیله داده چه نور د سنبلا نوله خورو لوڅخه لاس واخلي.
 مبارک خان ورته په ځواب کښې وویل: «زه ستاسې لونی
 نه غواړم، د الهداد لور غواړم».

کله چه سنبلا نوته څرگنده شوه چه د مبارک خان غوښتنې
 د ترسره کېدو وړنه دی، په دې وخت کښې یې مبارک خان
 ته ډانگ پیلې وویل: «زموږ او ستاسې ترمنځه د عزیز ولی
 اړیکې هر وخت ساتلې شوی دی خو سیال دخپل سیال سره، په
 دې معنی چه اصیل زی د اصیل زیوسره خپلوی کوی او وینځې
 زی دوینځو زیوسره خپلوی کوی. که څه هم د سنگ له مخې
 انډول برابر نه دی مگر زموږ درې واړو، ورونو موږ هم
 ستاد موږ په شان وینځه وه».

موږ د پاپا هی ادب کوو، ځکه مو دغه پیشنهاد وکړ، داددې
 دپاره چه ېې اتفاني او کډو ېې له منځه ووی. دا چه ستر خان

ژمونږ پيشنهاده، ونه مانه، دازمونږ دپاره خجل توب شو. له
 خدايه وويريږه چه نوردا فغانا نوله قانون څخه بهر كارونو كولو څخه
 لاس واخله. الهداد اصيل زي دي، هغه به هيڅكله تا سره خپلوی كولو
 ته تن كښي نه ږدي. ته نور دغسې بي ځايه اميد كولو څخه لاس په سر شه».

كله چه مبارك خان دغه خبرې واوريد لې دحکومت
 دغرو راوزيات غره توب په سبب ډېر په قهر شو، كينه يې
 لازياته شوه، د سنبلانو څوړولو ته يې نوره هم مخه زياته
 كړه، نو ځكه يې د سنبلانو د دېوال كلي بې گناه چور كړ.
 په دغه ځاي كښي چه دخيرونومي سنبل لوروه، بندي يې كړله
 او خپل كور ته يې يو وړله. د سنبلانو ټول سرداران
 سره ټول شول او مبارك خان ته ورغلل او عرض يې ورته
 وكړ چه زموږ د تورسرو او ستاسې د تورسرو شرم سره
 يودي، دخيرونومي لور را پرېږده اوزموږ د تورسرو د بې پته
 كولو څخه لاس واخله. په دې برخه كښي چه سنبلانو
 هرڅومره عذرونه اوزاري وكړلې، مگر څرنگه چه اجل يې
 راغلي و، زاريو اوننوا ته يې غوږ هيڅ نه ايښو دلو او
 ويې نه منلې.

كله چه سنبلان نور نااميده شول، بيابې مبارك خان ته
 وويل: «ته په هند كښي زيږيدلى يې دافغانانو دود او دستور

در ته هېڅ معلوم نه دی. په نیاز یا توباندې هېڅکله چا زور زیاتی کړی نه دی، مونږ د هغه د پاچاهۍ په درناوی اوستاسې په احترام ننوتې کوو چه زموږ نه لاس واخله، نور زموږ خورول او پر مونږ باندې تیری کول پریر ده. زموږ د غه تور سړې عاجزه پیر ته راخوښې کړه. ددغو خبرو په اوريدلو باندې مبارک خان په قهر شو او ویې ویل: «تاسې ددغې و حشې وینځکې د پت ساتلو په باره کښې خبرې کوی، تاسې به هغه وخت خبر شی چه د الهدادلو رپه زور د هغه له کوره و باسم او رایې ولیم». ددغې خبرې په اوريدلو سره د سنبلانو سرداران ډېر عصبی شول او مبارک خان ته یې وویل: «په خپل خان باندې دې زړه وسپزه اوله خپله بریده پښې مه باسه، که تازموږ ښځو ته بدو کتل، نوتابه ووژنو، ستادوژلو په سبب به پاچا د سنبلانو غوسه اړن ووژنی، مبارک خان چه د سنبلانو څخه تر یخ جواب واورېد خپلو هندي پیره دارانوته یې امر کړ چه دغه سنبلان په وهلو وهلو زماله کوره وباسی. هندي باجیانو چه د سنبلانو د ایستلو دپاره لرگی راواخیستل چه سنبلان په وهلو له کوره وباسی په دې وخت کښې شور و ماښور جوړ شو. د سنبلانو ځوانان چه د مبارک خان له ډېر مخوره او بی پته کولو څخه تنگ شوی وو. ډېر په قهر شول او د سترگو په رپ کښې یې مبارک خان او اکثره خدمتگاران یې ووژل. دغه خبر چه شیر خان ته ورسید، اعظم خان همایون ته یې ولېکل چه

دسور قبيله دافغانانو په منځ كښې يوه وړه قبيله ده. كه هريو
 افغان سوران و وژني نو په دنيا كښې به يوسور هم پاتې نه شي.
 سنبلان ستاقوم دي. ته كولاى شي چه دوى تاديپ او تعذيب
 كړې چه نورڅوك داسى ونه كړي چه دبدعادتى اود
 حكاموله وژلو څخه لاس واخلي. دغه فرمان چه اعظم همايون
 نيازى ته ورسيد. اعظم همايون نيازى دسنبلانو په لور لښكر
 وايست. كله چه سنبلان خبر شول چه اعظم خان پخپله دې
 خوا ته متوجه شوى دى نو سنبلا نو خپل وطن پر يښود
 اود غره په لور روان شول، هلته يې دځانو نودساتلودپاره
 كلا جوړه كړله او په دې نيت و وچه دخپلو خپلوانو سره
 كابل ته لاړشى.

اعظم همايون نيازى چه دغه خبر واوريد چه سنبلان كابل ته
 د تللو په نيت دى، دغه كار ته ډېر په فكر كښې شو او په
 دې باره كښې يې دخپلو مشاورينو سره مشوره وكړله
 چه سنبلان ډېر سپړنى تېر دى او يو گڼ قوم دى كه
 زور ورسره وچليږي نو هيڅ ورباندې بريالى كيداى نه
 شم، كه دوى كابل ته لاړشى نو شېرخان به ووايي چه
 ددوى په نيولو كښې گوندي زما له خوا تنبلى شوې ده
 ياد اچه زما په اشاره سره له دغه ملكه ووتل، بايد چه

دوی په ډېر چل او چلبازی سره لاس ته راوستل شی. خپل استازی یې سنبلانو ته واستاوه او په خپل لیک کښې یې ورته و لیکل چه ستاسې د موضوع په برخه کښې ما پوره تحقیق و کړ، اوس زه پوره پوه شوم چه په دې کښې ستاسې هېڅ گناه نه شته. ظلم او تیری کول د مبارک خان له خوا په تاسې باندې شوی و، زه به تاسې شېر خان ته واستوم اوستاسې د گناه د بخښلو غوښتنه به ځنې و کړم.

د افغانانو درواچ سرمسم به دنیا ز یافو خونجو نې سور یانو ته ورکړو، چه په منځ کښې سوله وشي یابه داسې وشي چه دوه یادرې سرداران به شېر خان ووژني، دابنه کارنه دی چه ټول قوم له وطن څخه ووځي اوبل ملک ته لاړشي. سنبلانو ورته په خواب کښې و لیکل: «مونږ ته مشکل پېښ شوی دی، که مونږ ته دوران د جنگ دپاره راغلی وای، مونږ به ددوی سره هم جنگ کړی وای، داسې جنگ چه په نړۍ کښې یې نوم پاتې شوی وای. که مونږ تاسره جگړه وکړو په دې کښې دواړه طرفه نیازیان وژل کیږي، که مونږ وطن پر یږدو؛ اولار شو په دې باندې هم ته پدنا سیرې، ځکه چه مونږ اوتاسې یوه تېر ته منسوب یو.

که مسند عالی عهد و کړی او په رښتیا سره لوړه و کړی چه
مونږ به نه خوروی ، نومونږ پرته گرځواو ستاسې سره
نوکران کیږ و .

اعظم همایون وویل : «زه به دخپل تېر په مخکښې څنگه
سترگې غروم چه تاسې به خوروم». داعظم همایون په قول
او وعدو باندې سنبلانو باورو کړ . د سنبلانو ټول تېر د
خپلو خپلوانو سره بیر ته راوگرځید او اعظم همایون نیازی
ته ورغلل .

په دې وخت کې اعظم هما یون نیازی پوه شو چه سنبلان
یې تېر ایستل . په دې وخت کې یې ور پسې توره تېره کړله
نهه سوه سنبلان یې ووژل .

ځینو سنبلانو ته یې وویل : «تاسې نه وژنم ، له دې ځایه
پښې وباسئ ، ځی ، و تښتئ » .

سنبلانو خپل پښتني غیرت له لاسه ورنه کړ او ورته ویې ویل :
«دخپل تېر او قبیلې سره چه یوځای مې شو دا کار ډېر ښه
کار دی ، نه دا چه په بې پټۍ او شرم کې ژوندی پاتې شو . په دې
باره کې د پښتو مشهور متل دی - «دډلې سره یوځای مړینه
اختر دی » .

اعظم همایون چه د سنبلانو سړي ووژل ، د هغوی بڼې

او ماشومان يې شېر خان ته ورو لېږل. شېر خان باندي چه قوم
 ډېر گران و، نو په دغه کار باندي ډېر خفه شو او داعظم
 همایون کار يې خوښ نه شو. داعظم همایون دغه کړنه يې
 ډېره بده وگڼله او و يې ويل چه په پښتنو کښې تراوسه
 پورې داسې ډډکار هيچانه دی کړی، داسې معلومېږي چه
 اعظم همایون دپاچاهي خيال لری ځکه يې دخپل قوم دومره
 ډېر خلک ووژل. شېر خان په دې فکر کښې و چه اعظم همایون
 دپنجاب له حکومت نه تبديل کړی خو د ورسره فرصت په لاس
 وره نغی، ځکه په همدغو ورځو کښې شېر خان په شهادت
 ورسېد. د شېر خان له شهيد کيدلو وروسته اعظم همایون
 دپاچاهي کولو دعوه پورته کړ له (۱).

له کومې ورځې څخه چه شېر خان په تخت باندي ناست و،
 دغه جرأت هېچا کولای نه شو چه ورسره مخالف واقع شي
 بډاوت وکړي او يايې دفرمان منلو څخه سروغړوي. دده په
 مملکت کښې ترپا په پورې زړه خوړ وونکې اغزي
 پيدانه هول. که امران وو، که سپاهيان وو، که غله يا

(۱) ددې پېښې مفصل بحث به په بل ځای کښې راشی، په دې
 تاريخ کښې يې ذکر نه دی راغل.

يا لارو هونكي په يوه كښې هم دومره قدرت پيدا نه شو چه
د بل مال و خوري .

د شېر خان په وخت كښې مسافران او لارويان د پېره كولو
څخه خلاص وو، د سر په وخت كښې به دغه تشويش ندو
چه كه شپه ورباندې ورشي، چيرته به يې تيره كړي .

په هرځاي كښې به چه ورباندې شپه ورغله كه ابادي
به وه او كه يديا ، بې له كومې ويرې او ترهې به يې هلته
شپه كوله. خپل مال او سامان به ورسره هماغلته په يديا

كښې پروت و ، بوده به يې د سپاهيانو په څرځايو كښې
خوشي شوي وو، او هلته به څر بدل . پخپله په ارام زړه داسې
وېده كيدلو لكه په خپل كور كښې چه ویده وي. د غه ځای
ځمكه وال به ددې له ويرې چه مسافرو ته تاوان ونه رسېږي
او بيا ورسره دوی ونه ځورېږي نو د مسافرو پيره داري به يې
كوله. دده د حكومت په وخت كښې به كه يوې زړې ښځې
د سرو زرو كاڼو څخه ډك شكور په سر كړي و
اوپه لاره به روانه و، هېچا د شېر خان له ويرې د اړورتوب
كولي نه شو چه بدو رته وگوري. د شېر خان د سلطنت
په وخت كښې په روه لارو په هند كښې د افغانانو په
تير كښې كوندی كول او يو د بل سره د ښمې لرنه چه ددوي

خاصه ده بیخی له منځه تللې وه .

شېر خان دمهیر کی په برخه کښې او په کار باندې دپوهیدلو
په باب په خپله زمانه کښې یو پوه شخص و، چه ساری یې نه درلود .
په لږ وخت کښې یې مملکت په خپل لاس کښې ونيو، په
لارو کښې امن پیدا شو، هیواد سمسور او آباد شو ، رعیت او
سپاهیان هوسا او اسوده شول .

ترجمه شو ۵۱/۱۲/۲۸ دوکتور لودین .

202

دكتور دولت محمد
دكتاب ژباړو نكی

- ۱۶—دافغانو رو زني ته دشپړ خان پاملر نه (۱۲۲)
- ۱۷—شپړ خان در هتاس او گور کلا نيسي (۱۳۰)
- ۱۸—دشپړ خان او همایون پاچا تر منځه سوله او مخالفت (۱۴۳)
- ۱۹—شپړ خان له رهناس نه تر قنوج او سنبله پورې ځمکې نيسي (۱۵۷)
- ۲۰—دگور کانیا نو سره دشپړ خان د جنگ کولو نیت (۱۶۰)
- ۲۱—دقنوج جگړه او د همایون پاچا ماتې (۱۷۱)
- ۲۲—دشپړ خان جلوس (۱۷۵)
- ۲۳—د همایون پاچا تعقیبول (۱۸۰)
- ۲۴—د همایون پاچا ماتې (۱۸۴)
- ۲۵—بیرم بیگ (۱۹۶)
- ۲۶—د همایون پاچا تعقیبول (۲۰۲)
- ۲۷—د بلوڅو او سروانیانو سره د ران (۲۰۵)
- ۲۸—خضر خان سرک د بنګال حاکم (۲۱۰)
- ۲۹—سلو خان د سندو پاچا (۲۱۲)
- ۳۰—د بهیا پور نمل خپل (۲۲۲)
- ۳۱—مالدیو او نور وراجپوتانو ته سزا ورکول (۲۳۵)
- ۳۲—د کلینجر په کلا حمله (۲۴۲)
- ۳۳—دشپړ خان وفات (۲۴۶)
- ۳۴—پای (۲۴۶)

د کتا بسر لیکونه

- ۱- سر یزه (الف)
- ۲- لومړنی خبرې (۱)
- ۳- دشېر خان زیر بدنه (۸)
- ۴- سیاحسن دسهرام جاگیر و الا (۱۰)
- ۵- فرید خان په جو نیو ر کښې (۱۳)
- ۶- دجاگیر په بڼه توب کښې دفرید خان اصلاحات (۱۷)
- ۷- فرید له جاگیره لاس په سر کړی (۳۷)
- ۸- فرید خان په اکره کښې (۴۹)
- ۹- فرید ته دجاگیر سپارل (۵۳)
- ۱۰- شېر خان دبابر پاچا په ملازمت کښې (۶۹)
- ۱۱- شیر خان دیېهار حکومت نیسي (۷۵)
- ۱۲- دشېر خان او دبنګال پاچا ترمنځه جګړه (۹۵)
- ۱۳- دشېر خان لاس ته دچنار ورتګ (۱۰۵)
- ۱۴- شېر خان دسلطان محمود په ملارمت کښې (۱۱۱)
- ۱۵- شېر خان ته د همایون پاچا څخه د چنار د حکومت لاس ته ورتګ (۱۱۹)

**THE HISTORY OF
SHER SHAH**

BY

ABAS SARWANAY

TRANSLATED

BY

DR. D. M.

PASHTO ACADEMY

KABUL, AFGHANISTAN

OCTOBER, 1975